

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

YERVANT ODYAN

ERMENİ DİASPORASI

ERMENİCE ASLINDAN ÇEVİREN

KEVORK TAŞKIRAN

YERVANT ODYAN / ERMENİ DİASPORASI

İKÖF

YERVANT ODYAN

19 Eylül 1869'da İstanbul'da doğdu.

Gazetecilik çalışmaları ve günlük makaleleri dışında hayli verimli bir yazar olarak çok sayıda roman, hikâye, tiyatro oyunları yazdı. En çok bilinen eseri *Yoldaş Pançuni* üçlü mizah romanıdır. Bu üçlüde ve başka eserlerinde, milliyetçi, devrimci, milli kahraman görünümlü Ermenileri eleştirmiş, alay etmiş ve teşhir etmiştir.

Mayıs 1915'te tutuklanıp Suriye içlerine, Dair Ez-Zor'a (Der Zor) tehcir edildi, ağır koşullarda mucize eseri sağ kaldı. İstanbul'a 1918'de geri döndü.

İknad Ağa adlı mizah dergisini 1919'da yayımladı (iki yıl). 1920'de *Ca-gadamard* [Muhabere], *Verçin Lur* [Son Havadis] ve *Jamanak'ta* özellikle güncel konuları işlediği yazılar yazdı (üç yıl). 1921'de *Yerkidzagan Daret-suyts* [Mizah Yıllığı] adlı mizah dergisini yayımladı (iki yıl).

1922'de İstanbul'u terk edip Bükreş'e, 1924'te Lübnan'a, 1925'te de Kahire'ye geçti. 3 Ekim 1926'da kanserden öldü ve Kahire'deki Marmina Ermeni Mezarlığı'na gömüldü.

KEVORK TAŞKIRAN

1953'te İstanbul'da doğdu. Orta öğrenimini Pangaltı Lisesi'nde tamamladıktan sonra, İTİ Akademisi "İktisat ve İşletmecilik" bölümünden mezun oldu. Tekstil ile ilgili profesyonel çalışma yaşamı yanında, kültür ve sanat konularında, müzik ve tiyatro ağırlıklı amatör faaliyetleri cemaat vakıflarında üstlendiği görevler oldu. Ermeniceden çevirdiği *Nazaret Dağavaryan'ın Hristiyan Protestanlığının ve Kızılbaş İncancının Doğuşu* adlı eser 2018'de yayımlanmıştır. Yervant Odyan'ın eserleri başta olmak üzere Ermeniceden çeviriler yapmayı sürdürüyor.

Bu kitap, 1999 yılında Yerevan’da basılan Yervant Odyan’ın Ermenice olarak yazdığı *Hay Diasporan* başlıklı eserden tercüme edilerek yayımlanmıştır. Tercümede “...” olarak yazılan kelimeler, orijinal Ermenice kitapta da aynı Türkçe kelimeler olarak yer almıştır.

KOR KİTAP - 84

ERMENİ DİASPORASI - YERVANT ODYAN

ÇEVİREN • KEVORK TAŞKIRAN

KİTAP EDITÖRÜ • NESİM OVADYA İZRAİL

KAPAK TASARIM • DEVRİM KOÇLAN

KAPAK VE İÇ ÇİZİMLER: ALEKSANDR SARUHAN

ISBN 978-605-2283-66-0

Birinci Basım MAYIS 2019

© Ginko Kitap Ltd. Şti. 2019

BASKI: Mutlu Basım Yayın - Bahri Mutlu

Davutpaşa Cad. Güven İş Merkezi C Blok No. 256 Topkapı / İst.

Sertifika No: 18569

Ginko Kitap: Osmanağa Mah. Ali Suavi Sk. No: 10 D. 3 Kadıköy / İstanbul

T: 0216 449 20 99 • F: 0216 449 21 00

www.korkitap.com • info@korkitap.com

Sertifika No: 35054

Kor Kitap, Ginko Kitap Ltd. Şti. tescilli markasıdır.

İKÖK
KİTAP

YERVANT ODYAN

ERMENİ DİASPORASI

ERMENİCE ASLINDAN ÇEVİREN:
KEVORK TAŞKIRAN

1869 yılında İstanbul'da doğan ve 1926'da Kahire'de vefat eden Yervant Odyan'ın 57 yıl gibi kısa sayılabilecek yaşamında bunca eser kaleme aldığını görmek, tüm yaşamı acılarla ve sürgünlerle geçmiş Odyan'ın kalemini bir an olsun bile elinden bırakmadığını da ispatlıyor. Odyan'ı erken yaşta yitirmekle bu topraklar ve dünya edebiyatının da ne büyük bir kayıp yaşadığını eserlerini okudukça daha fazla hissediyoruz.

Bu sene aynı zamanda Odyan'ın eserlerini Türkçeye kazandırırken 150. doğum yılını da güzel bir tesadüfle kutlamış oluyoruz. Bu onuru bizlere yaşatan ve Odyan'ı Türkiyeli okurlarla buluşturmamızı sağlayan kıymetli çevirmenimiz Kevork Taşkiran'a, titiz editörlüğü ve önerileri için Nesim Ovadya İzrail'e teşekkür etmeden bu kitabı yayımlayamazdık.

Kor Kitap

Mizah yazarı, romancı, gazeteci ve çevirmen Yervant Odyan, Ermeni Soykırımı trajedisinden tesadüfler sayesinde sağ kurtulup İstanbul'a döndüğü 1918 yılından 1922 yılına kadar, bütün İstanbul Ermenileri gibi huzurlu bir dönem geçirir. Bu yıllarda yazın hayatına hız kesmeden üreterek devam eden Odyan, 9 Eylül'den sonra İzmir'deki büyük yangının işaret fişeğiyle İstanbul'daki Ermeni toplumunda başlayan büyük panikte, ağzına kadar dolu olarak Galata'dan Bükreş'e hareket eden gemilerdeki yolculardan biri olur.

Ankara'ya bağlı askerlerin İstanbul'a gelmesi halinde doğabilecek olumsuzluklar, Ermeni vatandaşlarda olduğundan daha büyük etki yapar ve Yunanistan, Bulgaristan, Romanya gibi komşu coğrafyalara doğru ülkeyi terk etme yarışı başlar. 1915-1916 kıyımı ve sonrasındaki günlerin henüz tazeliğini koruduğu bu günler ve sonrasında yaşananlar, Ermeni Diasporasının nasıl ortaya çıktığının canlı tanıkları olur.

Bükreş'te iki yıl kalan ve 1924'te Lübnan'ın Trablus ve Ortadoğu'nun birçok kentine geçen, buralarda bir yıl yaşadktan sonra da son durak olarak Kahire'ye giden Yervant Odyan, bu yollarda ve Türkiye'den çıkan göç yollarında Ermenilerin yaşadıkları trajik serüvenleri gözlemler. 1926'da Kahire'de hayata gözlerini kapar.

Yaşadığı her yerde, göçebeliğin zor koşullarında bile kalemini elinden eksik etmeyen Odyan, makaleleri ve kısa eserlerinin dışında, son romanı *Ermeni Diasporası (Hay Diasporan)* başlıklı eseri günlük tefrika halinde yayımlar.

1924 Ekim ayının 18'inde Kahire'deki Arev (Güneş) gazetesinde başlayan tefrika, daha önce Yoldaş Pançuni serisinde de yer alan Alexander Sarukhan'ın (1898-1977) karikatürleriyle zenginleştirilerek 1925 Ekimi'nde tamamlanır. Bu karikatürlerde, iki temel karakter vardır: Bunlardan birincisi, uzun boylu, adaleli, güçlü kuvvetli ve sağlıklı tipiyle Batılı emperyalist güçleri temsil eden karakter, diğeri de kıvrıcık saçları, gözlüğü, sivri sakalı ve bisikletiyle Ermeni aydınları ve devrimcilerini temsil eden karakterdir.

Gazetenin sayfalarında kalan *Ermeni Diasporası*'nın kadeğinde, tek kitap olarak yayımlanmak için 1999 yılını beklemek vardır. Yerevan'da ilk baskısı yapılan kitabın ikinci basımı bugünlerde, eserin en önemli bölümlerinin geçtiği ve ilgili olduğu İstanbul'a nasip olur.

Romanın tefrika edileceği günlerde, Kahire'de Ermenice olarak çıkan Arev gazetesindeki tanıtım ilanı, Türkçe yayımlanacağı bugün için duygu yüklüdür:

“Önümüzdeki Cumartesi günü, yetenekli mizahçımız ve yazarımız Yervant Odyan'ın bir başyapıtını yayınlamağa başlayacağız. *Ermeni Diasporası*, Ermenilerin eziyetli güncel yaşamının romanı... Yoğun ilgi uyandıracak, gerçek yaşamdan alınmış bu romanın okunması da o derecede heyecanlı ve gururlu olacaktır.”

Ermeni Diasporası, tematik olarak da diasporanın ilk romanıdır ve Diaspora Ermenilerinin yaşamını, oradan oraya sürülmelerini, memleket özlemini, ulus olarak ayakta kalabilmenin güvencesini, günceli ve geleceğini anlatan ilk romanıdır.

Sürelî yayınlarda romanların tefrika olarak okuyucuya sunulması, daha sonra uygun görülürse tek kitap haline getirilmesi olgusu, Osmanlı'dan başlayarak yakın tarihimize kadar devam edegelmiştir. Yazar, bazen romanın tamamını önceden hazırlayıp tefrika ederse de, sürelî parçalar halinde yayın organında yer almasının getirdiği pratik ihtiyaçların da etkisiyle, romanın yayını sırasında yazılmasına veya değişiklikler yapılmasına devam edilmesi daha yaygındır. İşte Odyan'ın *Ermeni Diasporası* romanında da bu esnekliği görmek mümkündür.

Romanda, İstanbul'da yaşayan Ermeni vatandaşların gündelik yaşamı, sosyal faaliyetleri, gelenekleri, Odyan'ın Hagop Baronyan'dan devralarak geliştirdiği mizahi konuşma diliyle yer alır. İlk sayfasında, ilk satırlarda kaleme aldığı, altmış yaşına yaklaşmış İstanbullu Tüccar Parseğ Efendi'nin kendisi ve ailesinin geleceği için 1922 yılında aldığı kararını anlatan sözleri, Odyan'ın eserde izleyeceği güzergâhın işaretleriyle doludur:

“Ben kararımı verdim, dükkânımdaki tüm malları satacağım, iki evimi de satacağım, ailemi alıp Ermenistan'a gideceğim. Orada nasıl olsa bir şekilde geçinir giderim, bir iş yapmasam da dert değil, elimdeki para yeter bana. Zaten şunun şurasında kaç yıllık ömrüm kaldı ki... Hiç olmazsa son günlerimi, Kutsal Eçmiyadzin'in gölgesinde, Ararad'ın karşısında, atalarımızın kadim topraklarının üstünde geçirir, onun altına da gömülürüm... Ermenistan, Ermenistan diye diye ömrümüzü tükettik, özgürlük şarkıları söyledik, egemenlik düşledik. Eh... Şimdi, Allah'a şükür, özgür bir Ermenistanımız, kendi kendini yöneten bir hükümetimiz oldu, niye mutlu olmayalım, niye uzaktan uzağa ahını çekelim bunun... Ne işimiz var burada, yeter gayrı Daciklere “Eyvallah” ettiğimiz, baş eğdiğimiz, zulüm gördüğümüz... Kararım karar, ben gideceğim... Yarından tezi yok, evleri satışa çıkaracağım. Dükkândaki malları da ay sonuna kadar satarım...”

Parseğ Efendi'nin bu mantıklı ve masum arzusunun gerçekleşmesi için karşılaşacağı güçlükler ve Ermeni halkının diasporalaşması bu romanın konusu olur. Günümüze kadar gerekli ilgiyi görmeyen *Ermeni Diasporası* romanı Yervant Odyan'ın başyapıtlarından biri olarak okuyucularıyla buluşmayı bekliyor.

Yervant Odyan, İstanbul'da 19 Eylül 1869'da dünyaya gelir. Varlıklı ve zengin kültürlü bir ailenin içinde büyür. Tanınmış bir hukukçu olan amcası Krikor Odyan, Ermeni Milleti Nizamnamesi olarak bilinen ve Osmanlı topraklarında 1863'te kabul edilen ilk anayasa örneğinin hazırlayıcılarından. Krikor Odyan daha sonra, Abdülaziz döneminde 1876 yılında yürürlüğe giren Osmanlı tarihinin ilk yazılı anayasasının hazırlanmasında, Sadrazam Mithat Paşa'yla beraber ön sırada yer alır. Anayasanın ka-

bulünden sonra ilan edilen I. Meşrutiyetin, kısa bir süre sonra Abdülhamit'in müdahalesiyle sona erdirilmesi ve anayasanın rafa kaldırılması üzerine, 1879'da ülkeyi terk ederek Paris'e gitmek zorunda kalan Krikor Odyan'ın yanında henüz 10 yaşında olan Yervant da vardır.

Böylece Yervant Odyan Avrupa'da Fransa'da ve İtalya'da ve ayrıca 1882'de babasının Osmanlı konsolosu olarak görev yaptığı Romanya'da Circova şehrinde bulundu. 1884'de ülkeye döndü ve Üsküdar'daki Berberyan Ermeni Okulu'nda bir buçuk yıl kadar aldığı eğitimden sonra, dönemin en iyi aydın eğitimcilerinden özel dersler alarak devam etti.

1887'de genç ve ateşli bir gazeteci olarak Ermeni gazetelerine yazılar yazdı, çoğu kısa ömürlü olan süreli yayınlar hazırladı. 1893'te girdiği Düyun-u Umumiye'de çalışırken, diğer yandan Arevelk (Şark), Manzume-i Efkâr ve Masis gazetelerine de yazılar yazdı. 1892 yılında Arpiar Arpiaryan'ın başyazar olduğu Hayrenik (Vatan) gazetesine başyazar yardımcısı olarak girdi, dört yıl sonra da başyazarlığını üstlendi.

Ağustos 1896'da Osmanlı Bankasına Ermeni militanların yaptığı silahlı baskının arkasından İstanbul sokaklarında yaşanan Ermeni katliamları nedeniyle ülkeyi terk etmek zorunda kaldı.

İstanbul'dan kaçarak 12 yıl sürecek bir savrulma dönemine başlamış oldu. İlk durağı olan Atina'dan sonra, Viyana, Londra ve Paris'te yaşadı ve her gittiği yerde yazmaya, yeni yayınlar çıkarmaya devam etti. Paris'te Azad Khosk (Özgür Söz), Londra'da Nor Giank (Yeni Hayat) gazetesinde çalıştıktan sonra, 1902'de Mısır İskenderiye'ye geçti, Azad Khosk (Özgür Söz) gazetesini yeniden çıkarmaya başladı.

1903'te Mısır'da Azad Pem (Özgür Kürsü) gazetesini 4 yıl süreyle yayımladıktan sonra, 1907'de Arev (Güneş), Grag (Ateş), Orenk (Kanun) gazetelerini yayımladı. İskenderiye'de yaşarken, 1903'te gittiği Hindistan'dan 1904'te geri döndü.

Anayasanın yeniden yürürlüğe girmesini takiben, Şubat 1909'da İstanbul'a döndü. Arevelk (Şark), Azadamard (Özgürlük

Kavgası), Hayrenik (Vatan), Püzantion (Bizans), Şant gazetelerine çalıştı. Yazın hayatında giderek yükselen bir çalışma temposunda iken, 24 Nisan 1915 tutuklama listesinde adı yer almasına rağmen, tesadüf eseri yakalanmadı. Tutuklanan grubun dışında kalması belki de hayatta kalmasının en büyük vesilesi oldu.

Bir süre saklandıktan sonra, tehlikenin geçtiği yanılgısıyla ortaya çıktı ve Jamanak gazetesindeki yazılarına devam etti. Eylül ayının ilk haftasında tutuklandı ve Suriye çöllerine gönderildi. Sürgünde iken kaçmayı ve savaşın sonuna kadar çeşitli şekillerde kendisini gizlemeyi başardı. Önce bir Türk subayın, daha sonra da Alman subayın yanında tercümanlık yaptı.

Ateşkesten sonra, İstanbul'daki yönetsel değişiklik ve yabancı askerî işgal sayesinde 1919-1922 yılları Yervant Odyan için mesleğinde zirvede olduğu bir dönem oldu. 1919'da çıkarmaya başladığı mizah dergisi İknad Ağa iki yıl süreyle yayımlandı. 1920 yılından itibaren Cagadamard (Muharebe), Verçin Lur (Son Havadis) gazetelerinde günlük yazılar kaleme aldı. 1921 ve 1922'de Mizah Yıllığı (Yerkidzagan Daretsuyts) yayımladı.

Gazetecilik çalışmalarını verdiğimiz Yervant Odyan, günlük makaleleri dışında çok sayıda roman, hikâye, tiyatro oyunları yazdı. Son derece verimli bir kişilik olarak, bu coğrafyada mizah dünyasında Hagop Baronyan'dan sonra gelen Ermeni mizahçı Yervant Odyan'dır.

Çok sayıdaki eserleri arasında, en fazla bilinen, en iyi kabul edilen ve en çok sayıda yayımlanan Yoldaş Pançuni üzerine yazdığı sosyalist eleştiri tarzındaki mizahi üçlü eserleridir: 1911 yılında Yoldaş Pançuni'nin Dzabilvar'a Yolculuğu, 1914 yılında Yoldaş Pançuni Vasburagan'da, 1923 yılında Yoldaş Pançuni Sürgünde. Odyan, bu üçlüde ve başka eserlerinde, milliyetçi, devrimci, milli kahraman görünümlü Ermenileri eleştirmiş, alay etmiş ve teşhir etmiştir.

Koskoca araştırmalara konu olabilecek zenginlikteki Yervant Odyan'ı birkaç satıra sığdırmanın zorluğunu belirttikten sonra, gazete sayfalarında kalan çok sayıdaki yazılarını bir

kenara bırakarak, bilebildiğimiz eserlerini ancak sıraya dizmek olanaklıdır.

Romanlar:

1892 Aşk Şahidi

1892 Tefeci

1893 Yeni Yıl Romanı

1895 Bir İş Çeviren

1895 Mutavassıt Aziz Peder

1898-1899 Devrimin Asalakları (Hikâye)

1899 İyi Kalpli Cellat

1900-1901 İş Adamları

1905 Milli Hayırseverler

1906 Mike'ın Aşk Serüveni

1910 Aile, Namus, Ahlak

1911 Abdülhamit ve Şerlok Holmes

1911 Yoldaş Paçuni'nin Dzabilvar'a Yolculuğu

1912 Saliha Hanım veya Müstebide Karşı Ordu

1913 Ben Taşralı Almam

1913 Mebuslarımız (Portreler)

1914 Yoldaş Paçuni Vasburagan'da (Van'da)

1914 Bir Tüccarın Mektupları veya Tam Bir İnsan Olma Sanatı

1915 Mütevellinin Karısı

1919-1921 17 Numaralı Hafiye

1919-1920 Yeni Zenginler

1923 Yoldaş Paçuni Sürgünde

1924-1925 Ermeni Diasporası

Tiyatro oyunu

1905 Zavallı

1909 Çarşılı Artin Ağa veya Fransız-Türk Savaşı (Mikayel Gürciyan ile beraber)

Anı

1898 Kanlı Anılar

1912-1913 On İki Yıl İstanbul'dan Uzakta 1896-1908

1918-1919 Lanetli Yıllar

Not: Yervant Odyan'la ilgili bu kısa bilgiler;

1- Tercümesi aşağıdaki sayfalarda yer alan ve 1999'da Yerevan'da Ermenice olarak basılan *Ermeni Diasporası* başlıklı kitaptaki Saripeg Manugyan'ın önsözünden, 2- 1992'de Pars Tuğlacı'nın yazdığı ve Cem Yayınevi tarafından basılan *Ermeni Edebiyatından Seçkiler* kitabından (sf. 319-321), 3- Kevork B. Bardakjian'ın yazdığı ve Aras yayıncılık tarafından 2013 yılında basılan *Modern Ermeni Edebiyatı* kitabından (sf. 522-523), 4- Aras yayıncılığın oluşturduğu Yervant Odyan biyografisinden yararlanarak hazırlanmıştır.

Nesim Ovadya İzrail

SELAM SİZE

Selam sana Ermeni halkı, –tövbe... selam size Ermeni kalın-tıları– uzaktan, çok uzaklardan geliyorum.

Der Zor’dan geliyorum, köprüsünden üç yüz bin Ermeninin geçtiği ve onlardan yalnızca bin beş yüz kadın ve çocuğun sağ kaldığı Der Zor’dan.

Osmaniye’den geliyorum, sağanak yağmur altında altmış bin Ermeninin kamçı darbeleriyle dağdan dağa sürüklendiği Osmaniye’den.

Pozantı’dan Tarsus’a uzanan, felaketlerin kol gezdiği yoldan geliyorum. Çam diplerine, anaları tarafından terk edilmiş yeni doğmuş bebelerin, gözlerimizin önünde sırtlanlar ve köpeklerle yem olduğu o felaketlerle yüklü yoldan.

Halep’ten Der Zor’a uzanan o lanetli çöllerden, on binlerce Ermeninin üç yıl boyunca çadırlarda hummadan, tifüsten ve dizanteriden kırıldığı o lanetli çöllerden geliyorum.

Sebil’in çadırlarından geliyorum. Aç ebeveynlerin kendi öz evlatlarını mezata çıkardığı ve on yaşındaki kızların altmış paraya satıldığı Sebil çadırlarından.

Suriye’den geliyorum. Yüz binden fazla Ermeninin yok edilme tehdidi altında tanrılarını inkâr ettiği Suriye’den.

Hama’dan, Humus’tan, Meskene’den, Hammam’dan, Miya-din’den, El Buserâ’dan, Sultaniye’den, Konya’dan, kırk-elli bin Ermeni yetimin Türk evlerindeki kafeslerin arkasından, “Mayrig mayrig” diye feryat ettikleri ellerden geliyorum.

* Anne, anne –ç.n.

Yeghern'in* o cehennemsi yörelerinden geliyorum. Zohrab'ların, Agnuni'lerin, Khajag'ların, Zartaryan'ların, Siamanto'ların, Varujan'ların, Sevag'ların, Dağavaryan'ların, bir halkın tüm "beyni"nin, Leng Timur'ların**, Cengiz Han'ların ünlerini layıkıyla taşıyan ardılları tarafından paramparça edildiği o cehennemden geliyorum.

Selam size Ermeniliğin kalıntıları.

Yervant Odyan
Kasım 1918

* Felaket -ç.n.

** Timurlenk -ç.n.

ERMENİ DİASPORASI, (Dönemin Göçebe Yaşamından)

BÖLÜM 1

“Ben kararımı verdim, dükkânımdaki tüm malları satacağım, iki evimi de satacağım, ailemi alıp Ermenistan’a gideceğim. Orada nasıl olsa, bir şekilde geçinir giderim, bir iş yapmasam da dert değil, elimdeki para yeter bana. Zaten şunun şurasında kaç yıllık ömrüm kaldı ki... Hiç olmazsa son günlerimi, Kutsal Eçmiyadzin’in* gölgesinde, Ararad’ın karşısında, atalarımızın kadim topraklarının üstünde geçirir, onun altına da gömülürüm... Ermenistan, Ermenistan diye diye ömrümüzü tükettik, özgürlük şarkıları söyledik, egemenlik düşledik. Eh... Şimdi, Allah’a şükür, özgür bir Ermenistanımız, kendi kendini yöneten bir hükümetimiz oldu, niye mutlu olmayalım, niye uzaktan uzağa ahını çekelim bunun... Ne işimiz var burada, yeter gayrı Daciklere ‘Ey-vallah’ ettiğimiz, baş eğdiğimiz, zulüm gördüğümüz... Kararım karar, ben gideceğim... Yarından tezi yok, evleri satışa çıkaracağım. Dükkândaki malları da ay sonuna kadar satarım...”

Bu sözleri sarf eden kişi, altmışına yaklaşmış, hâlâ dinç ve sağlıklı, orta boylu, topluca, kalın kırçıl bıyıklı, iri siyah gözlü, yaşlıca bir Ermeniydi. Bakışlarındaki haşinlik, kişisel yapısıyla pek de örtüşmezdi. Parseğ Ağa, yumuşak başlı, uyumlu bir insandı. Yaşam felsefesi herkese karşı iyi davranmak, tatsız tartışmalardan uzak durmak ve her türlü sorunu da tatlılıkla çözmekti. Biraz geç evlenmişti. Otuz beş yaşındaydı evlendiğinde. Ve eş

* *Eçmiyadzin*: Ermenistan’da, Yerevan’ın 20 kilometre batısında, Tüm Dünya Apostolik Ermenilerinin dini lideri olan Katolikos’un ikamet ettiği dini merkez. -ç.n.

Mannig Hanım kendisinden oldukça gençti. Parseğ Ağa'nın üç kızı vardı. İki yetişkin, üçüncüsü ise 13-14 yaşlarındaydı. Bir de hepsinin büyüğü olan ve Fransa'da bir ziraat okulunda okuyan 22 yaşındaki oğlu.

Parseğ Ağa bu Ermenistan'a gitme düşüncesini, karısıyla birlikte ev ziyaretine gelmiş olan Manug Ağa ve tüm aile fertleriyle, Kadıköy'deki evlerinin bahçesinde otururken konu eder:

— İyi de, bakalım Mannig Hanım Bolis'ten* ayrılmayı ve Ermenistan'a gidip yerleşmeyi isteyecek mi, diye sordu Manug Ağa'nın eşi Kohar Hanım.

— Ben onu ikna ettim, diye cevapladı Parseğ Ağa.

— Kocam nereye, ben oraya, dedi Mannig Hanım.

— Kızların da hemfikir mi seninle, diye sordu Manug Ağa.

— Onlara söz düşmez, dedi Parseğ Ağa.

— Ben seve seve giderim, diye atıldı Parseğ Ağa'nın henüz 20 yaşında olan, şahane gözlü büyük kızı.

— Sen gidersin de bakalım nişanlın da gider mi, diye uyardı Kohar Hanım.

— Tabii ki gider, diye onayladı genç kız.

— İşini bırakacak mı?

— Aynı işi orada da yapabilir.

— Anası, babası bir tanecik oğullarının yanlarından uzaklaşmasına izin verirler mi?

— Kutsal kitap, "Anne ve babasını bırakıp karısıyla birlikte gidecek," der diye kesti sözünü Parseğ Ağa, bilmez misin, evlendiğin gün papazdan duymadın mı?

— Parseğ Ağa, ciddi misin yoksa şaka mı yapıyorsun, bu Ermenistan'a gitme işini nereden çıkarttın?

— Bu konuda çok ciddiylim.

— Bolis yaşamına alışmış biri Ermenistan'da yaşayabilir mi?

— Gider, oradaki yaşama da alışırız.

* Bolis: Ermenilerin İstanbul için kullandıkları isim. -ç.n.

— Evini barkını dağıtmak, dükkânını kapatmak ve kalkıp tamamen yabancı bir yere gitmek hiç akıl kârı değil... Ermenistan, hayatlarını daha yeni kuracak, bahtlarını deneyecek olan bekâr gençler için uygundur. Senin gibi yaşlı, evli barklı, güvenli ve rahat işi olanlar için değil. Haklı değil miyim Mannig Hanım?

— “Canım”, biz de hemen kalkıp gitmedik, diye cevapladı Mannig, kocasının aksine fikir beyan etmekten sakınarak. Gerçi içten içe kocasının kararını doğru buluyordu kendisi de.

— Ben biliyorum... Parseğ Ağa şaka yapıyor, dedi Kohar.

Fakat hayır... Parseğ Ağa ciddi konuşuyordu. Uzunca bir süredir aklında olan bu Ermenistan’a gidip yerleşme düşüncesi git-tikçe de olgunlaşmış, kök salmıştı zihninde. Bunun nasıl oluştuğunu kendisi de bilmiyordu. Asla milliyetçi duygularla hareket eden birisi olmamıştı hayatı boyunca. Abdülhamid döneminde, hep uzak durmuştu cemaat yaşamından, sorunlarından. Kendini tamamen işine gücüne adanmıştı. Hatta sert muhafazakâr duruşuyla, devrimcilerin eylemlerini “delilik” olarak nitelemişti.

— Vatan, özgürlük, çocukça şeylerdir, derdi, insan para kazanmak için çalışmalı, geleceğini güvence altına almalı, ailesini rahat ettirmeli, çocuklarını doğru dürüst yetiştirmeli. Vatan da, özgürlük de bundadır işte...

Türk Kânun-i Esasi’sinin yeniden işlerlik kazanması, Sultan Hamid’in düşüşü ve sonrasındaki coşku dönemi de etkilememişti onu. Tüm bunlar bile düşüncelerinde bir değişiklik oluşturmamıştı. Harb-ı Umumi* boyunca, dört sene süresince çaresizce sinmiş ve dehşet dolu günler geçirmişti. Tehcir, baskı ve katliamların korkunç hikâyelerini duymuş, acı, dehşet ve lanet duyguları gün geçtikçe iç benliğinde yoğunlaşmıştı Türk’e karşı.

— Halkımızı, soyumuzu silecekler bu lanetliler, diye tekrar ederdi her seferinde, yeni bir felaketin haberini aldığı anda.

Günün birinde de inanılmaz, beklenmedik bir şey duydu... Ermeni Devleti, özgür ve egemen Ermenistan...

* Birinci Dünya Savaşı –ç.n.

Yıllardır budalaca bir hayal olarak nitelediği şey, elle tutulur, gözle görülür bir gerçeğe dönüşmüştü. Parseğ Ağa, bu gerçek karşısında alışılmadık, ruhi bir silkinme ve değişim yaşadı. İçindeki Ermeni, Ermenistanlı uyandı. Atalarının sesini duyar oldu içinde. Kendisini çağırıyorlardı. Görünmeyen, açıklanamayan bir güç kendisini çekiyordu oraya. Ararad'a doğru, Eçmiyadzin'e doğru. Ve kesin kararını verdi.

— Buyurun Diran Bey, niye geç kaldın?

Yeni gelen, 26 yaşında, yakışıklı yüzlü, narin, uzun boylu, zeki bakışlı bir gençti.

— Vapuru kaçırdım, bir saat beklemek zorunda kaldım, diye açıkladı genç adam.

Diran, Nivart'ın nişanlısı idi. Oldukça varlıklı bir tüccarın oğluydu. Robert Kolej'de eğitimini tamamladıktan sonra, şimdi de babasının ticari faaliyetlerini yönetiyordu. Alışlagelmiş selamlaşma faslından sonra Diran, mutlu ve neşeli bir ifadeyle nişanlısının yanına, bir sandalyeye oturdu.

— Diran Bey, tam zamanında geldin, önemli bir karar vermek üzereydik, dedi Kohar Hanım gülerek.

— Ne kararı, diye sordu Diran.

— Ermenistan'a gidip yerleşme kararı.

— Ben gideceğim, isteyen gelir, istemeyen gelmez, diye araya girdi Parseğ Ağa.

— Harika fikir, diye bağırdı Diran.

— Öyleyse sen de hemfikirsin, diye sordu Manug Ağa.

— Elbette, prensip olarak ben de hemfikirim, artık Bolis'te Türklerle birlikte işimiz yok, biz kendi yerimize gitmeliyiz, orada yaşamalıyız, orayı şenlendirmeli, geliştirmeliyiz... Yalnız, gideceğimiz yeri kararlaştıralım.

— Ben kararlaştırdım, Yerevan'a gideceğim.

— O konuda hemfikir değilim ben, gidelim fakat Yerevan tarafına değil.

— Nereye gideceğiz pekiyi?

— Giligya* tarafı bize daha uygundur.

— Bu kötü bir fikir değil, dedi Manug Ağa, buna biraz aklım yatar, biz Bolisliler denize alışmışızdır, denizden uzakta yaşayamayız... Bunun dışında Giligya'yı çok methediyorlar, havası, suyu, alışverişi, bereketi...

— Evet, evet, Giligya'ya gidilmeli, diye üsteledi Diran.

— Fakat Giligya Ermenistan değil, diye eleştirdi Parseğ Ağa.

— Nasıl Ermenistan değil, diye sesini yükseltti Diran, orası da Ermenistan sayılır, eğer Ermenistan olmasaydı bize verirler miydi?

— Veren kim ki?

— Tuhaf şeyler söylüyorsun, olmuş bitmiş iştir o... Sanıyor musun ki Fransa sonuna kadar kalacak orada, birkaç sene idare edecek, sonra da bize devredecek...

— Bu sorun daha çok su kaldırır, diye cevapladı Parseğ Ağa tereddütlü bakışlarla.

— O değil de, yeni bir haber var mı, diye sordu Manug Ağa.

— Haberler çok iyi, diye cevapladı Diran.

Ve günün yeniliklerini anlatmaya başladı Diran.

Yepyeni ve abartılı ümitlerin, coşkuların dönemi idi. Denizden denize Büyük Ermenistan'ın kurulması, Amerikan mandası, İngiliz Kraliyet Ailesi'nden Ermenistan'a bir hükümdar atanması, Ermenistan'a yüklüce mali yardım vs. günün haberleriydi. Herkes kendine göre bir Ermenistan Haritası çiziyordu, bu konuların merkezi niteliğindeki kahvehanelerde. Ardından da büyük tartışmalar başlıyordu aşırı ve ılımlılar arasında.

— Ne demek, niye Kayseri'yi dışta tutuyorlar ki, ora da Ermenistan'ın bir parçası olmalı.

— İyi de, Müttefikler başka türlü karar almışlar.

— Protesto etmeli, kabul etmemeli, Boğos Paşa'ya yazmalı bunu.

* Kilikya -ç.n.

— Birader, bize verilen toprak yeterli, çok bile.

— Sorun prensiplerle ilgili. Kayseri’yi Ermenistan’dan ayırmak mümkün değil.

Diran da bu coşku hezeyanına kapılmıştı. Onun da kendine göre bir Ermenistan Haritası vardı. Özellikle de gerçeğinden çok daha geniş sınırları olan bir Giligya kurmuştu kendince.

— Sınırlarımız kesin olarak, son haliyle çizildikten sonra, Bolis’i terk edip gidip Giligya’ya yerleşmek gerekir, diye bağladı Diran.

— Sahag Efendi ne diyor bu konuya, seninle hemfikir mi, Ermenistan’a gitme düşüncesi var mı, diye sordu Manug.

— Babam mı, yerinden oynamayı aklından bile geçirmez... Zaten o çok kötümser bu konuda, devletlerin, bağımsız bir Ermenistan kuracaklarına hiç inancı yok onun.

— Sahag Efendi hep öyle olmuştur, diye yanıtladı Parseğ Ağa, savaş zamanında da Müttefiklerin yenileceğini iddia ediyordu, gel gör ki tahmini doğru çıkmadı.

— Ama neredeyse dediği çıkacaktı, diye uyardı Manug Ağa.

Böylece, sohbetin konusu değişti ve tamamen savaşın eleştirisine dönüştü. Başladılar askerî harekâtların o veya bu cephe-deki yanlış uygulanmaları üzerine tartışmaya.

— Müttefikler, Gelibolu yerine Asya yakasından karaya çıkmalıydılar... İskenderun’dan bir çıkartma yapıp Halep’in ve Suriye’nin demiryolu bağlantısını kesmeliydiler.

— İtalyanlar da çok yanlışlar yaptılar...

— Maalesef Rusların doğru dürüst bir kumandanları yoktu...

— Eğer Bulgarlar Almanlar yerine Müttefiklerle birleşselerdi, savaş iki sene önce bitmiş olurdu.

— İngilizlerin en büyük yanlışı Goben’in* Çanakkale’den geçmesine izin vermesiydi...

* Goben: Sonradan “Yavuz” Zırhlısı. –ç.n.

Bu sohbet gittikçe derinleşti. Diran da Parseğ ve Manug’u kendi askerî strateji tespitleriyle baş başa bırakıp nişanlısı Nıvart ve baldızlarıyla birlikte Moda’ya dolaşmaya çıktılar.

Gece, Parseğ Ağa ile Digin* Mannig yatak odalarında baş başa kaldıklarında Digin Mannig’in ilk sorusu şu oldu:

— “Canım”, Parseğ Ağa, ne olacak şu epeydir dillendirdiğın Ermenistan’a gitme konusu?

— Kötü bir şey demiyorum ya, diye yanıtladı kocası.

— İyi veya kötü, onu bilmem de bana pek akla yakın bir şeymiş gibi görünmüyor.

— Ben her şeyi düşündüm, söylediğim şey çok da akla yakın.

— Dükkânını bırakacaksın, evlerini satacaksın, oraya gidip hazır para mı yiyeceksin?

— Kim demiş öyle yapacağımı.

— Öyle değılse, fıkrindeki nedir peki?

— Benim düşüncem, oraya gitmek, iş kurmak, para kazanmaktır, ben evladımız Arşag’a gelecek hazırlamak için çalışacağım... Oğlan birkaç aya ziraat mektebinden diplomasını alıp gelecek... Burada ne yapsın istiyorsun, dükkâna gelsin otursun mu, öyle olacaktıysa ne diye ziraatçilik eğitimi aldırıldık... Ermenistan’a gideriz, orada arazi ucuzmuş, güzel bir çiftlik alırsın, Arşag da gelir işin başında durur. Tavukçuluk yapar, arıcılık yapar, peynir üretir, tereyağı üretir. Usul usul işi büyütür, yeni arazi satın alır... Bir gün de bakmışsın ki büyük toprak sahibi bir çiftçi olmuş.

— Eee, kızların?

— Kızlarıma ne olmuş ki?

— Oğlunun geleceğini düşünürsün, onların istikbalini düşünmez misin?

* Digin: Ermenicede evli kadın, büyük hanım veya kadın. –ç.n.

— Onların istikbali ne mi olacak, Allah’a şükür, büyüğü doğru dürüst bir gençle nişanladık, birkaç aya da düğününü yapacağız... Elbet diğerlerinin de hayırlı birer kısmeti çıkar...

— Orada, Ermenistan’da mı başgöz edeceksin onları?

— Niye olmasın, orada adam yok mu?

— Öyle görünüyor ki sen onları çiftliğindeki rençberlerle evlendireceksin, diye söylendi Mannig gülerek.

— Deli saçması sözler bunlar... Ermenistan’da doğru dürüst insanlar yok mu, hükümetimiz var, memurlarımız var, bakanlarımız var, konsoloslarımız var... Zabel’i bir bakana veririz, Sona’yı da bir konsolosa.

Bu düzenlemeleri hallettikten sonra yatağa yattı ve hemen uyudu Parseğ Ağa.

Ertesi Pazar –zira bu anlattığımız olaylar devamlı Pazar günleri oluyordu– Parseğ Ağa yine ev ahalisiyle birlikte evinin bahçesinde, dut ağacının gölgesinde oturmuştu. Alışlageldiği üzere Manug Ağa ve Digin Kohar da misafirlğe gelmişlerdi. Tam o sırada Nivart’ın, yolunu gözlediği nişanlısı güleç yüzüyle, yanında yabancı bir gençle birlikte bahçe kapısında görüldü. Mutat selamlaşmaların ardından Diran:

— Parseğ Efendi, kendisiyle tanışmaktan çok memnun kalacağınız bir misafir getirdim size.

— Çok teşekkür ederim, diye yanıtladı Parseğ Ağa.

— Özellikle sizin için getirdim... Takdim edeyim... Baron* Şavarş Mosgents...

Diran, arkadaşını tek tek tanıştırdı orada bulunanlarla.

— Buyurun, oturunuz, dedi Parseğ Ağa misafire, boş bir sandalyeyi göstererek.

— Baron Şavarş başlı başına bir hazinedir, benzerini çok zor bulabilirdiniz, diye devam etti Diran.

— Sayende tanıştığımız için çok mutlu olduk.

* *Baron*: Ermenilerde bay veya bey anlamında kullanılan bir sıfat. –ç.n.

— Nereden geldiğini tahmin edebilir misiniz Baron Şavarş Mosgents'in?

— Baron Bolis'te ikamet etmiyor mu, diye sordu Digin Mannig.

— Hayır, henüz iki gün oldu geldiği.

— Bakalım Bolis'i beğenecek misiniz, dedi Mannig, misafire dönerek.

— Bolis'in yabancısı değilim, burada doğdum büyüdüm, yalnızca savaş başladığından bu yana burada değilim.

— Nereden geldiğini tahmin ettiniz mi, diye yineledi Diran, bir bileydin Parseğ Ağa, bir bileydin...

— Eey, de bakalım, nereden geliyor baron?

— Ermenistan'dan geliyor Parseğ Ağa, Ermenistan'dan, on gün önce Yerevan'daymış.

— Çok iyi, çok iyi...

— Artık istediğin kadar sorgu sual et kendisini, oraya gidip yerleşmek istediğine göre, Ermenistan'la ilgili tüm bilgileri al kendisinden...

— Gerçekten de öyle bir niyeti mi var beyefendinin, diye sordu Şavarş.

— Evet, öyle düşünüyorum, diye yanıtladı Parseğ Ağa.

— Muhteşem, harika bir karar, diye bağırды Şavarş, yerinden fırlayıp Parseğ Ağa'nın elini hararetle sıktıktan sonra devam etti, kutlarım, yürekten kutlarım.

Şavarş Mosgents veya gerçek adıyla Arşag Mosigyan henüz otuzuna varmamış bir gençti. Cihan Harbi başlarında, askerlik görevinden kaçmak için İstanbul'dan uzaklaşmış ve Romanya'ya gidip Bükreş'e yerleşmişti. Daha sonra da Alman ve Türk güçleri Romanya'yı işgal edince, oradaki diğer birçok Ermeni gibi o da Odesa'ya sığınmış, oradan da Kafkaslara geçip savaş bitip ateşkes imzalanana kadar da orada kalmıştı. Bu karmaşa içinde ismini de değiştirmiş ve Arşag Mosigyan, bundan sonra bu öykünün içinde anacağımız şekliyle "Şavarş Mosgents" adını almıştı.

Şavarş, hafıfmeşrep, velvelecı, kişileri ve olayları muhakeme yetisinden yoksun, kendini beğenmiş, eğitimsiz ve görgüsüz, korkak, ileri derecede bencil, güvenilmez birisiydi. Kafkaslarda, çarpışmalar esnasında sürekli muharebe alanlarından kaçmış, tehlikeli zamanlarda bir kovuğa gizlenmişti. Fakat tabiatıyla tüm bunlar, kendini tanımayanlar önünde, kendi sözde kahramanlıklarıyla övünmesine engel değildi.

Diran, iki gün önce bir dostu vasıtasıyla tanımıştı kendisini. Ermenistan'dan geldiğini öğrenince de nişanlısının babasının onunla görüşmekten mutlu olacağını düşünerek getirmişti yanına. Şavarş kendine yapılan bu daveti, memnuniyetle karşılamıştı.

— Eee, Ermenistan'ın mevcut hali ne durumda, diye sordu Parseğ Ağa.

— Durumu muhteşem... Harika, diye yanıtladı Şavarş. Bu iki sıfatı bunaltıcı bir sıklıkta kullanma alışkanlığı vardı.

— Denilenlere göre ülke daha tamamıyla huzura ermemiş, diyerek araya girdi Manug Ağa.

— Halihazırda Ermenistan'da tam manasıyla sükûnet ve huzur hâkimdir, diye açıklama yaptı Şavarş, gerçi direniş vardı fakat ezdik onları da.

— Çarpışmalara siz de katıldınız o zaman.

— Kafkaslarda bulunup da çarpışmalara katılmamak mümkün mü?

— Siz nizami orduda mıydınız, diye sordu Diran.

— Hayır, gönüllü birliklerindeydim.

— Antranik'le birlikte miydiniz?

— Hepsıyla de zaman zaman birlikte oldum. Antranik'i de tanırım, Sebuğ'u da, Torkom'u da, Njteh'i de...

— Sebuğ'u çok methederler.

— Muhteşem, harika adamdır.

— Antranik de iyi iş başardı.

— Korkunç, dehşet işler...

— Ne yazık ki ülke fakir, halk zaruret içerisinde, yiyecek yok, hastalık, barınma yetersizliği, maddi sıkıntı, diye dikkat çekti Manug Ağa ki bu Ermenistan konusunda hep kötümser bir düşünceye sahipti.

— Doğrudur, haklısınız, dedi Şavarş, ancak onlar yavaş yavaş halledilir, zaten son aylarda durumda büyük değişiklikler oldu ve şimdi, günden güne ortam daha da iyiye gidiyor.

— Büyük çiftlikler var mı Ermenistan'da, diye sordu Parseğ Ağa.

— Muhteşem, harika...

— Sanırım cüzi bir parayla, bir çiftlik sahibi olabilmek mümkün orada.

— Neredeyse yok pahasına, diye haykırdı Şavarş.

— Ben oraya gidip çiftçilikle uğraşma kararındayım, zaten oğlum da Avrupa'da ve şu birkaç ay içerisinde ziraat mektebinden mezun olacak.

— Muhteşem, harika fikir, emin olun birkaç seneye kalmaz milyoner olursunuz.

Bu laf üzerine kahkahalarla gülmeye başladı Manug Ağa.

— Evet, milyoner, diye üsteledi Şavarş, Ermenistan'ın toprağının ne kadar bereketli, suyunun ne kadar bol olduğunu biliyor musunuz, ben oradan geliyorum, gözlerimle gördüm bunları.

Parseğ Ağa, Ermenistan'la ilgili bilgi almak için sorgu suale devam etti, Şavarş da birbiriyle çelişen, bölük pörçük, bazen de saçma sapan cevaplar verdi.

— Biraz da katıldığınız çarpışmalardan bahsediniz bize, dedi Nivart. Her genç kız gibi Nivart'ı da çok ilgilendiriyordu kahramanlık öyküleri.

— Ooo küçük hanım, onlar çok uzun hikâyeler, günlerce anlatsam yine de sonu gelmez, diye cevapladı sözde kahraman. Hiç... Burnum dahi kanamadı, üstüne üstlük her zaman en ön saflarda savaşmama rağmen.

— Çok ilginç.

— Hepsi de bu kadar tehlikeli çarpışmalardan sağ salim çıkmama şaşıyorlardı.

— Çok arzu ederdim bir savaş alanında bulunmayı... Güvenli bir yerde tabii ki, dedi Nivart.

— Çok muhteşem, harika bir şeydir, fakat o denli de korkunç ve dehşet verici, diye haykırdı Şavarş.

Ardından, Büyükdere'ye gitmek zorunda olduğunu belirterek vedalaştı ve gitti. Şavarş'ın yolcu edilmesinden sonra Manug Ağa dostuna:

— Ne diyorsun Parseğ Ağa bu çocuğun dediklerine?

— Doğrusunu söylemek gerekirse, doğru dürüst bir şey anlamadım, diye yanıtladı Parseğ Ağa.

— Doğrusu, bu adamın laflarıyla Ermenistan'a gidilmez.

— İyi de, ben bu adamın sözleriyle gidiyor değilim ki Ermenistan'a... Ben kendi kararımı vermiştim zaten Baron Şavarş'ı tanımadan önce.

— Neyse ne, ben gördüğümü, işittiğimi söylüyorum, anlattıklarının içinde hiçbir doğru şey yoktu... Ayarsız birine benziyor.

— Benim de üzerimde aynı intibayı bıraktı, diye itiraf etti Diran.

— Öyleydi de niye aldın da getirdin?

— Ben de kendisini doğru dürüst tanımıyorum ki iki gün önce bir arkadaşımın vasıtasıyla tanıştım kendisiyle, Ermenistan'dan geldiğini öğrenince de istedim ki Parseğ Ağa'yla bir görüşsün.

Her ne şekilde olursa olsun, Şavarş'la görüşmüş olması Parseğ Ağa'nın aldığı karar üzerinde bir etki oluşturmadı. Ne olumlu ne de olumsuz.

BÖLÜM 2

Parseğ Ağa, Ermenistan'a gidip yerleşme kararı konusunda oğlu Arşag'ın da fikrini almak için, çiftlik kurma ve daha ilerisi ile ilgili planlarını da içeren uzunca bir mektup yazdı.

Birkaç hafta içinde gelen cevapta Arşag büyük bir coşkuyla babasının kararını alkışlıyor ve hiç zaman yitirmeden uygulamaya başlamasını salık verdikten sonra şöyle ilave ediyordu:

“Ben de kararımı vermiştim zaten. Diplomamı aldığım gibi Bolis'e gelecek, biraz kalıp sizlerle hasret giderdikten sonra Yerevan'a geçecek, orada hizmet görmek için Ermenistan Hükümeti'ne başvuracaktım. İkimizin de aynı düşüncede olmamıza çok memnun oldum. Birlikte gider, birlikte çalışırız. Daha doğrusu, ben çalışır, sen de artık dinlenirsin. Başarılı olacağımız konusunda hiç kuşku yok. Sen bak ki, ben gelene kadar Bolis'teki işlerini halledebilesin ki hemen yola çıkabilelim. Ne kadar çabuk gidersek, o kadar yol kat eder, başarılı oluruz.”

O akşam Parseğ Ağa, cebinde Arşag'ın mektubu, neşeli ve muzaffer bir edayla eve geldi.

— “Ka gnig” dedi Digin Mannig'e, bizim oğlan, bizden önce vermiş kararını.

— Ne kararı?

— Ermenistan'a gidip yerleşme kararını.

— Arşag'dan mektup mu aldın?

— Buyur, al oku.

Mannig, mektubu dikkatlice okuduktan sonra:

* *Ka gnig*: Kız karı. Ka, Ermenicede kız ve kadınlara hitaben kullanılan ve samimiyet belirten avam bir sıfat. —ç.n.

— Arşag da aynı düşüncede olduktan sonra, o da Ermenistan’a gidip yerleşmeyi aklına koyduysa, biz de gideriz, olur biter.

Arşag’ın mektubunun ardından, gitme kararı artık iyice yerleşmişti Parseğ Ağa’nın beynine.

Birkaç gün sonra gidip bir emlak komisyoncusu buldu.

— Markar Ağa, şu bizim evlere bir “müşteri” bulamaz mısın?

— Ney, Parseğ Efendi, evlerini satmayı mı düşünüyorsun, diye tellal hayretle sordu.

— Evet, karar verdim, satacağım.

— İkisini de mi?

— İkisini de... Pera’da bir ev buldum,* bizimkiler de Kadıköy’de oturmak istemiyorlar artık.

— Haa, o başka... Yoksa bu aralar ev satmak pek akıl kârı iş değil, herkes bir eve sahip olup kiradan kurtulmak için deli oluyor.

— Öyle olduğunu biliyorum da benim başka hesaplarım var... Sen bak ki satın alacak birini bulasın.

— O kolay, bu benim işim ve sanırım çok kısa zamanda da satabiliriz, yeter ki değerinin çok üstünde bir meblağ isteme.

— Sen “müşteri”yi bul anlaşırsınız, haa şunu da söyleyeyim, düşündüğüm fiyatı bulmazsam, satmam.

— Birkaç güne kalmaz sana bir cevap getiririm.

Birkaç gün sonra Markar Ağa, Parseğ Ağa’nın dükkânına geldi.

— Geçen gün evlerin hakkında bir şeyler demiştin. Hâlâ aynı düşüncede misin, diye sordu.

— Elbette, diye cevapladı Parseğ Ağa, ben bir günden ötekine kararını değiştiren adam değilim.

— Öyleyse, bir “müşteri” buldum.

— İki evi de alacak mı?

— İkisini de.

* Pera: Beyoğlu, İstanbul’un Galata yakası. —ç.n.

— Ne veriyor?

— Önce sen söyle, iki eve ne istiyorsun?

— Kısadan söyleyeyim mi, on bin kâğıt lira.

— Öyleyse boş yere konuşmayalım, olacak şey değil.

— Kendi ne veriyor peki?

— Altı bin liradan fazla vermek istemiyor.

— İmkânsız... Ben illa evlerimi satma derdinde değilim, istediğim fiyatı bulursam satarım, yoksa yok, sen başka bir “müşteri”ye bak...

— Fakat bunu elden kaçırmak istemiyorum.

— Kim ki bu?

— Mızımızyan Takvor Efendi.

— O mu, niye daha fazla vermek istemiyor, “hava”dan para kazandı, zenginleşti...

Mızımızyan Takvor, sıradan bir bakkal iken, savaş yıllarında yüz iki yüz bin liraya sahip olmayı başarmıştı. Ondan sonra da bu servetin büyük bir kısmını, parayı en iyi, bu şekilde değerlendirilebileceğini düşünerek emlak alımına ayırmıştı.

— Bana dediği bu, eğer altı bin lirayı kabul edersen, parayı bugünden saymaya hazır.

— Olacak şey değil bu dediğin, yalnız toprağı eder altı bin lira... Kadıköy gibi yerde, dokuz yüz “arşın”...

— Neyse, ben yine uğrarım sana, diyerek çıktı dükkândan Markar Ağa.

Mızımızyan ile Parseğ Ağa arasında, tellal Markar Ağa aracılığıyla, bitmez tükenmez bir pazarlık trafiğı başladı. Parseğ Ağa verdiği fiyat üzerinde ısrarla direttikçe, yeni zengin, Markar Ağa aracılığıyla günden güne biraz daha fazlasını teklif ediyordu. Böylece, sekiz bin liraya kadar yükseltti teklifini. Fakat Parseğ Ağa ilk söylediği fiyattan hiç taviz vermiyordu.

— Gide gele ayakkabım eskidi, demeye başlamıştı Markar Ağa.

— Sen işi bitir, ben sana yeni bir ayakkabı alırım, diye yanıtlıyordu Parseğ Efendi de.

Babasının aldığı karardan oldukça cesaretlenmiş olan Arşag, ardı ardına mektuplar yazıyor, bir an önce işlerini halletmesi ve gitmeye hazır duruma gelmesi konusunda zorluyordu Parseğ Ağa'yı. En gelişmiş ilmi değerler ışığında, örnek bir çiftlik için hazırladığı projeleri, en ince ayrıntılarına kadar bu mektuplarında babasına anlatıyordu. Kendi ana gayesi, halen kullanılan tüm tarım ve ziraat sistemlerini kökten değiştirmek, verimi, olabilecek en üst seviyelere ulaştırmaktı:

“Hem biz zenginleşeceğiz hem de ülkeyi zenginleştireceğiz, yeter ki süratle yapabilelim her şeyi” diye yazıyordu.

Parseğ Ağa için Ermenistan'a gidip yerleşme konusu artık dükkânın rutin, yapılması gereken işlerini bile savsaklatan, her saat, her dakika beynini baskılayan bir fıkır-i sabit halini almıştı. Yolda bir tanıdığına rastladığında, ilk söylediği söz:

— Ermenistan'dan ne haber, oluyordu.

Ve haberler iyiydi, en azından kendisi öyle görüyor veya öyle yorumluyordu. Gerçi iç kavgalar vardı, komşularla süregelen bir savaş ortamı da mevcuttu ama Ermeniler hep galiptiler, Ermenistan gün geçtikçe gelişiyor, genişliyordu. Öte yandan Türk-Yunan Savaşı başlamıştı Küçük Asya'da. Yunanların kazanacağından hiç kuşkusu yoktu Parseğ Ağa'nın:

— Türk'ün artık direnecek gücü kaldı mıydı ki..

Bu yenginin doğal sonucu olarak, en azından Van, Erzurum ve Trabzon vilayetleri Ermenistan'a eklenecekti.

Bu aşırı iyimser hayalleri her seferinde, kayalığa vuran dalgalar misali, Diran'ın babası Sahag Efendi'nin aynı konudaki kötümser görüşlerine çarptığında paramparça oluyordu. Sahag Efendi'nin, her ümit dolu beklentiye veya düşünceye yerle bir edecek ezici bir yanıtı vardı.

— Bir şeyin olacağı yok Parseğ Ağa, bir şeyin olacağı yok, kendi kendimizi kandırmayalım...

Nafile, Parseğ Ağa ısrarla, günlük politikanın algılattığı yalıltıcı ortamın doğruluğunu, Müttefiklerin verdiği vaatleri ve Amerika'yı öne sürerek kanıtlamak çabasıındaydı.

— İnanma, diye yinelerdi Sahag Efendi, onların ipiyle kuyuya inilmez, ben onları yakından tanımış, incelemişim, Avrupalının politikası kandırmacıdır, bir saatten ötekine değışir.

— Ama Loyd George'un son beyanatını okumadın mı?

— “Canım”, çocuk olma, hâlâ İngilizlerin sözüne mi inanıyorsun... Ben onları çok iyi tanıdım, tecrübeme dayanarak konuşuyorum, İngiliz dürüstlüğünün ne olduğunu iyi bilirim.

Sahag Efendi'nin Avrupalıların politikasıyla ilgili tecrübesi, onları derinlemesine çözmüş olması, ne tarihi incelemelere, ne de siyasi koku alma yetisinin olmasına dayanıyordu. Onunkisi, salt kişisel olarak yaşadığı bir tecrübeden kaynaklıydı. Zamanında işinin olduğu bir İngiliz danışman kendisini çok kötü kandırmış ve zarar ettirmişti. O günden bu yana İngilizlerin sağduyusu, dürüstlüğü ve ahlakına olan inancı tamamen yok olmuştu Sahag Efendi'nin. O, bir tek İngiliz danışmanın üstünden elli milyon İngilizli toplu olarak mahkûm etmişti.

— İngilizler mi... sahtekâr adamdırlar ve onların sözüne asla güven olmaz.

Temel inancı buydu.

Zamanla bu inancı bütün Avrupalıları ve oradan da okyanusu aşip Amerikalılara kadar ulaşarak, tümünü kapsadı.

Parseğ Ağa, müstakbel dünürünün bu onulmaz kötümserliğinin bilincinde olduğundan, kendisini caydırır korkusuyla Ermenistan'a göçüp oraya yerleşme düşüncesinden ona hiç bahsetmedi.

— Her şeyi yoluna koyduktan sonra konuyu açarım ona, diye düşünüyordu.

Markar Ağa, Mızımızyan Takvor Efendi'nin dışında, kesin alıcı birkaç müşteri daha bulmuştu. Onların arasında, ailecek İstanbul'a yerleşmeye gelmiş, beğendiği evlere ederinin çok üzerinde paralar ödemekten kaçınmayan, bu arada birkaç tane de ev almış olan taşralı, oldukça varlıklı bir Türk de vardı. Onun evle-

rini satın alabilmek için, Parseğ Ağa'nın talep ettiği tutarın çok üstünde ödeme yapabilecek olan Rüşdîzâde Emin Bey'den tellal çok umutluydu.

Fakat görüşmeler sürekli erteleniyordu. Çünkü tüm bu alıcılar, ellerinde çokça satılık mülk olan komisyoncular tarafından çevrelenmişlerdi.

Bir akşam, Parseğ Ağa oldukça neşeli geldi eve.

— Gözünüz aydın, diye seslendi eşi ve kızlarına.

— Hayır olsun, ne oldu, diye sordu Digin Mannig.

— Arşag geliyor...

— Ne zaman?

— Yakında, benden mektup aldığı gibi, umarım 15 güne burada olur.

— Demek sınavlarını verip diplomasını almış.

— Vermiş ya... Hem de ne vermiş, herkesin içinde ikinci olmuş, bir de altın madalya almış... Nah, alın, okuyun mektubu.

Nıvart koşup aldı mektubu ve yüksek sesle okumaya başladı.

Sınavlarındaki başarılarını anlattıktan sonra, uzun uzun Ermenistan'a gitme konusundan bahsediyor ve babasının bir an önce ve de mutlaka tüm işlerini halletmesi için ısrar ediyordu.

“Bilmiş ol ki ben 15 günden fazla kalmam Bolis'te ve giderim Ermenistan'a diye yazıyordu, hazır olursanız hep birlikte gideriz, yok, değilse, ben tek başıma giderim. Siz de sonradan gelirsiniz. Sonuç olarak ben kesinlikle gitmeye karar verdim.”

— Kız kardeşinin düğününü görmeden nereye gidecekmiş, diye serzendi Digin Mannig.

— Eğer beni beklerse, işi var, dedi Nıvart.

Gerçi Nıvart'ın düğününün altı ay sonra yapılması taraflar arasında önceden kararlaştırılmıştı fakat Ermenistan'a bir an önce gitme fikri yer etmişti bir kere Parseğ Ağa'nın beyninde ve bu altı aylık süre ona çok uzun geliyordu.

— Ben zaten hemfikir değilim o kadar gecikmesine, dedi karısına, gün evveli yapalım bitsin.

— Sırf biz istiyoruz demekle olmaz, bakalım karşı taraf da ister mi düğünü bu kadar aceleye getirmeyi, diye Mannig karşılık verdi.

— İstemeyecek bir şey yok... Nasıl olsa evlenecek olduklarına göre, ha birkaç ay önce olmuş, ha birkaç ay sonra, ne önemi var ki?

— Onların da kendilerine göre bir hesabı vardır elbet.

— Eğer onların bir hesabı varsa, bizim de kendimize göre bir hesabımız var.

— Daha hazırlık bile görmedik.

— Görürüz, görürüz, sen paradan haber ver, para olduktan sonra hazırlık hemen görülür.

— Pazar günü Diran gelirse kendisiyle bir konuş bakalım, ne der?

— Diran ne karışır, Sahag Efendi'yi görür, onunla hallederim o işi.

— Şimdilik bir şey söyleme, hele Arşag bir gelsin de, ondan sonra, diye tavsiye etti Mannig. Bakarsın buraya gelince hemen gitmekten vazgeçer, o durumda bizim de acele etmemize gerek kalmaz.

— Yazdıklarını duymadın mı?

— Şimdi kalkıp ortalığı birbirine katma, bir iki hafta daha sabret...

Parseğ Ağa karısına hak verdi.

— Senin dediğin olsun, Arşag gelsin sonra konuşuruz Sahag Efendi'yle, diye onayladı onu.

Parseğ Ağa'nın hesabı doğrudu. Arşag iki hafta sonra Avrupa'dan ailesinin yanına döndü. Genç ziraat mühendisi sağlıklı, içi yaşam ve çalışma coşkusuyla dopdolu idi. Birkaç gün annesi ve kız kardeşleriyle hasret giderdikten sonra, bir sabah Parseğ Ağa'nın dükkânına gitti ve babasına:

— Şöyle baş başa konuşabileceğimiz bir yere gidelim, dedi.

— Gidelim oğlum, diye yanıtladı babası.

Ve işçilerine gerekli talimatları verdikten sonra, baba oğul o saatlerde pek kimselerin olmadığı, Sirkeci'deki birahanelerden birine gittiler.

Bir masaya oturdular.

— Nedir bu gizli konuşacakların, anlat bakalım, diye sordu Parseğ Ağa gülümseyerek.

— Gizli saklı bir şey yok, diye yanıtladı delikanlı, yalnızca, konuyu evde açmak istemedim, zira anladığım kadarıyla annem bizimle hemfikir değil bu konuda ve ben kendisiyle tartışmaya girmek istemiyorum...

— Mesele Ermenistan'a gitmek üzerine midir, diye sordu Parseğ Ağa.

— Evet...

— Haklısın, annen bu konuda çok da istekli değil, ama uya-cak... Neyse, baş başa konuşmamız daha iyi.

— Sen kararını değiştirmedin elbet.

— Asla... Senin gelmeni bekledim.

— Öyle veya değil ama ortada gitmekle ilgili bir hazırlık göremiyorum, evleri satmamışsın, dükkânı da işletmeye devam ediyorsun.

— Evler bugün yarın satılır endişe etme, dedi Parseğ Ağa. Markar Ağa dün iyi haberler getirdi, umduğumdan çok daha iyi bir fiyata satabileceğim evleri... Taşralı bir Türk var, Rüşdîzâde Emin Bey diyorlar, o alacak, verdiği fiyat işime geliyor ama biraz daha koparmak için naz yapıyorum... Dükkâna gelince, yeni mal getirttiğim yok, elde olanları satıyorum...

— Sonuç olarak yola ne zaman çıkabileceğiz?

— Ee, yine de birkaç aya ihtiyacımız var, öncelikle kız kardeşinin nikâhı var, düğününü yapmadan gidemeyiz.

— Birkaç ay mı, diye haykırdı Arşag, o kadar süre işsiz güçsüz beklemem imkânsız! Eğer başlıca sebep Nıvart'ın düğünüyse, onu hemen yapabiliriz.

— İmkânsız.

— Niye...

— Çünkü Sahag Efendiler birkaç ay sonrasına yapmayı kararlaştırmışlar... Neyse, ben konuyu halletmeye çalışırım, yarın Sahag Efendi'ye gider, gerekeni konuşurum, yeter ki evde bir şey söyleme. Meseleyi hallettikten sonra konuyu açarız onlara.

— Ne olursa olsun, ben gelecek hafta, daha olmadı en fazla iki hafta sonra giderim bilmiş ol, ben kafama koydum.

— Yarına kadar bekle bakalım, ne gösterecek, diye öğütledi Parseğ Ağa.

Ertesi gün Parseğ Ağa, Sahag Efendi'nin yanına gitti.

— Şu düğünü gün evveli yapalım bitirelim, ne dersin, diye ekledi Parseğ Ağa, biraz sohbet ettikten sonra.

— Hayırdır, ne var, niye ki bu acelen, diye sordu Sahag Efendi.

— Bir şey yok, yalnızca, Arşag yakın zamanda gidecek, biz de kız kardeşinin düğününü görsün de öyle gitsin diye arzu ettik.

— Nereye gidiyor ki...

— Ermenistan'a gitmeyi düşünüyor.

— Aklına mı estiler?

— Niye, aklına esecek ne var ki... Gidip ülkeyi bir incelemek istiyor.

— Sen de izin mi veriyorsun buna.

— Neden vermeyeyim, kötü bir şey değil ki düşündüğü, hele bir gitsin, gezsin, bir fikir edinsin, gözle görmek başka, duymak başka. Şimdiye kadar çok şey duyduk, çok şey okuduk Ermenistan hakkında, ama ne duyduklarımız ne de okuduklarımız birbirini tutuyor, hâlâ doğru dürüst bir fikrimiz yok oranın durumu hakkında.

— Vaziyet belli değil ki tatmin edici bir fikir edinebilesin, diye itiraz etti Sahag Efendi.

— Biri iyi diyor, diğeri kötü, kime inanalım.

— İyiye inanma, kötüye inan.

— Neyse, şimdi bu konuyu kapatalım, mesele o ki bizim Arşag kesin olarak 15-20 güne kadar gitmeyi aklına koymuş... O zamana kadar düğünü yapamaz mıyız?

— Yapamayız, diye yanıtladı Sahag Efendi kesin bir tavırla.

— Niye?

— Çünkü önceden daha farklı bir karar almıştık ve o karar üzerine hazırlıklarımızı düzenlemekteyiz... Müsü* Arşag'ın keyfi olacak diye düzenimizi bozamayız, arzu ederse kalır, düğüne katılır, yok, eğer illa gitmek isterse de onun yokluğunda yaparız düğünü... Buna ne dersin?

— Hakkın var, eğer ki başkaca oluru yok bu işin diyorsan... Ben, bir fikrini alayım diye gelmişim zaten, ne yapalım, başkaca şekli yoksa biz de uyarız.

Biraz daha sohbet ettikten sonra, Parseğ Ağa gitmek üzere ayağa kalktı, Sahag Efendi samimiyetle elini onun omzuna koydu ve yumuşak bir sesle:

— Müsü Arşag'a söyle, bir delilik etmesin de otursun yerli yerinde, her şeyin zamanı var, şimdilik, Ermenistan'a gitmenin henüz zamanı değil... Ben tecrübeli bir adamım, ne dediğimi bilirim.

— İyi ama Sahag Efendi, faydası yok, aklına koymuş bir kere, mutlaka gidecek.

— O halde, ne diyeyim, kan onun, baş onun derler.

İki dünür vedalaşıp ayrıldılar.

Parseğ Efendi ertesi gün, ziyaretin sonucunu Arşag'a bildirdi.

— Bu durumda ben beklemem, giderim, dedi delikanlı.

— Ayıp olacak şimdi, kız kardeşinin düğününde bulunmamak olur mu, diye ikaz etti babası.

— Ayıp olacak bir şey yok ortada, ayrıca mademki düğüne daha 3-4 ay var, bu konuyu başka şekilde de halledebiliriz... O zaman zarfında ben Ermenistan'a gider, gerektiği şekilde ortamı

* Müsü: Fransızca "Monsieur" "Mösyö"den esinli, Ermenilerin erkekler için kullandıkları Bay-Bey sıfatlandırması. -Ç.n.

enine boyuna inceler, geri gelir, düğüne katılırım, ardından sizi de alarak dönerim Ermenistan'a.

— Bu da fena fikir değil, diye yanıtladı Parseğ Ağa.

— Yalnız iyi değil, şahane bir fikir, diye haykırdı Arşag, gider, ülkeyi iyicene gözlemlerim, bizim satın alabileceğimiz arazilerin yerlerini saptarım, fiyatlarını araştırırım, yaşam şartlarını öğrenirim, ziraat için gerekli mevcut alet edevattan fikir edinirim, böylece de tümünden bilmediğimiz bir yere gitmemiş oluruz. Sen de benim bu yokluğumda işlerini tamamıyla, son şekliyle halledersin, öyle ki, geldiğimde çok kalacak değiliz buralarda.

Oğlunun bu önerisi çok akla yakın geldi Parseğ Ağa için ve ona kesin onay verdi.

Bir hafta sonra, Arşag Batum-Tiflis üzerinden Yerevan'a gitmek üzere yola koyuldu.

Digin Mannig, yolculuktan geri durması, hiç olmazsa Nıvart'ın düğününe kadar ertelemesi için gerçekten de büyük çaba sarf etti fakat nafile...

Arşag'ın gidişinden birkaç gün sonra Parseğ Ağa, Rüşdîzâde Emin Bey'le iki evi birlikte 12.000 liraya alması konusunda anlaştılar, bunun dışında Emin Bey, Parseğ Ağa'ların, kira ödemesinden 5 aya kadar evde oturmaları konusunda olur verdi.

Bir akşamüstü, Rüşdîzâde, yanında Markar Ağa ve bir avukat tanıdığıyla birlikte Parseğ Ağa'nın iş yerine geldi, bakiyesi evlerin devir işlemleri son hâline geldiğinde verilmek kaydıyla, peşinat olarak iki bin lira verdi.

Cebinde iki bin lirayla yalnız kaldığında, Parseğ Ağa kendi kendine:

— Şimdiye kadar yalan geliyordu bana fakat şimdi artık gerçekten Ermenistan'a gideceğime inandım, dedi.

Akşam eve döndüğünde karısına bir şey söylemedi. Digin Mannig'in, evlerin satılması konusunda hemfikir olmadığını biliyordu, gerçi Markar Ağa aracılığıyla pazarlıkların yapıldığından haberdardı fakat yine de son anda kocasının anlaşılamayıp satıştan vazgeçeceğine dair bir ümidi vardı.

Yemekten sonra, Parseğ Ağa tek başına komşusu Manug Ağa'ya gitti. Ona Rüşdîzâde Emin Bey'le hangi şartlarda anlaş-tıklarını anlattı.

— Beklemen gerekirdi, acele ettin, diye serzenişte bulundu Manug Ağa.

— Daha ne zamana kadar bekleyeyim, bundan daha iyi fiyat bulamam ki, diye yanıtladı Parseğ Ağa.

— Şüphesiz evlerini iyi fiyata sattın, buna söylenecek bir şey yok fakat mesele o değil, evleri satmamalıydın.

— Niye ki... Mademki aklıma koydum, gideceğim.

— Haberler iyi değil Parseğ Ağa.

O sıralarda Kars yöresinde Türk-Ermeni çarpışmaları başla-mıştı ancak İstanbul'daki Ermenilerde iyimser bir kanı hâkimdi. Onlar, Ermeni Ordusu'nun daha önce Gürcistan ve Azerbaycan'a karşı olduğu gibi Türkiye'yle de başa çıkacağına inanıyorlardı.

— Ne, yeni bir şey mi duydun, diye sordu Parseğ Ağa.

— Öyle görünüyor ki, Türkler ilerliyor ve Ermeniler de geri çekiliyorlar.

— Nereden duydun?

— Bugünkü Türk gazeteleri yazmışlar.

— Sen de onların yazdıklarına mı inanıyorsun... Hepsi de ya-lan haber onların bilmiyor musun? Harb-ı Umumi'de de her gün yeni bir zafer kazanıyorlardı. Sonunda gördük neler olduğunu. Türk'ün içinde moral bırakmadılar bunlar, bir şey yapamazlar artık, güçleri yetiyorsa önce Yunanları çıkartsınlar İzmir'den.

— Ben duyduğumu söylüyorum... Ne olursa olsun, Ermenis-tan daha sükûnete kavuşmadı, ben bunu bilirim...

— Bizim gitmemize kadar her şey yoluna girer, merak etme sen.

— “İşallah”...

Bir hafta sonra, alım satım işlemlerini bitiren Parseğ Ağa, pa-raları tahsil etmiş, götürüp Ermeni Bankası'na yatırmıştı.

Son iki gün boyunca bu işlemlerle öylesine uğraşmıştı ki dış dünyadan haberlerle hiç ilgilenme fırsatı bulamamıştı. Bankadan çıkarken Sahag Efendi'ye rastladı.

— Hayrola, bu taraflarda ne işin var, diye sordu Sahag Efendi merakla.

— Bankaya gelmiştim, paralarımı yatırmaya.

— Yanında saklayamayacak kadar çok muydu ki paran, diye sordu Sahag Efendi gülerek.

— Bayağı bir meblağdı, on iki bin lira.

— Piyango mu vurdu, ne oldu?

— Yok, evleri sattım.

— Nee, diye haykırdı Sahag Efendi.

— Evet, şimdi artık olup bittiğine göre, açıktan açığa söyleyebilirim sana, beni etkiler, fikrimden caydırırsın, alıkoyarsın diye korkuyordum, o nedenle şimdiye kadar bahsetmedim sana.

— Şimdi ev satmanın zamanı mı, herkes gayrimenkul sahibi olma peşinde, sen ise kalkmış evlerini elden çıkarıyorsun.

— Benim niyetim farklı... Ermenistan'a gideceğim, oraya yerleşeceğim.

Sahag Efendi döndü ve Parseğ Ağa'ya öyle bir baktı ki, yüzündeki ifadeyle sanki "bu adamın aklına gelmişler" der gibiydi.

— Böyle bir niyetimin olduğunu bilmiyor muydun, diye sordu Parseğ Ağa.

— Yani, Diran buna benzer şeylerden bahsetti ama ben şaka yollu, üfürükten espriler yapıyor sandıydım, diye yanıtladı Sahag Efendi.

— Şaka değil, kararım çok ciddi.

— Öyleyse senin şu anki durumdan hiç haberin yok.

— Ermenistan'da ortam gittikçe düzeliyor.

— Bugünkü haberi duymadın mı?

— Yok, bir şey duymadım, nasıl bir haber ki diye sordu Parseğ Ağa merakla.

Sahag Efendi, dostunun kulağına eğilerek, alçak sesle:

— Türkler Kars'a girmişler...

— Ne diyorsun, diye haykırdı Parseğ Ağa.

— Evet, Ermeni Ordusu çok kötü yenilmiş... Bugünkü Türk gazeteleri yazıyor.

— Onların yazdıklarına inanmak pek doğru değil.

— Ben güvenilir yerden öğrendim, yazılanlar doğru... İngiliz Büyükelçiliğinden geldi haber... Bana söyleyen de o kaynaktan öğrenmiş, Türklerden değil.

Parseğ Ağa düşünceli bir hal aldı. Sahag Efendi devam etti:

— Evleri satmakla çok düşüncesizce bir iş görmüşsün, çok.

— Neyse artık, olan olmuş, insanın alınına ne yazılmışsa o olur.

— Böylesine yaşamsal bir karar alacaktıysan, öncelikle güvenilebileceğin eşine dostuna bir danışsaydın ya...

— Danıştım, bazısı çok doğru buldu kararımı, bazıları da henüz zamanı değil dediler.

— Bana niye gelip de fikrimi almadın peki?

— Doğrusunu söylemek gerekirse, baştan duyurmayı istemedim, mutlaka benim düşünceme karşı duracağını biliyordum... Oğluma yazdım, o da beni destekledi, kararımı çok yerinde buldu...

— “Tohaf” şeyler yapıyorsun, oğlunun sözleriyle mi hareket edeceksin... Hele dur bakalım, daha okulu yeni bitirmiş, tecrübesiz bir delikanlı sonuçta, onun ipiyle kuyuya inilir mi?

— Öte yandan, gazetelerden Ermenistan hakkında ne izlenimler okuduk.

— Onların işine öyle yazmak gelir.

— Benim üstümde en büyük etkiyi de Hadisyan’ın konuşmaları yaptı, adam sonuçta oradan geliyordu, başbakandır, diplomat, ciddi adam...

— “Canım”, o sonuçta Ermenistan için kredi anlaşması imzalayacak, tabii ki öyle konuşacak... Doğrusu, hatırın kalmasın ama çok safmışsın, ben seni daha tecrübeli, daha iş bilir, daha pişmiş sanırdım.

Bu şekilde konuşarak Köprü’ye kadar geldiler.* Orada ayrıldılar ve Parseğ Ağa Kadıköy vapuruna yöneldi.

* Köprü: İstanbul’da Galata Köprüsü. —ç.n.

Vapur kalkmaya yakın, oldukça kalabalıktı, yolcuların büyük çoğunluğunu Türkler, Ermeniler ve Rumlar oluştıuruyordu. Türklerin hepsinin yüzü sevinçle parlıyordu, tümü de günün gazetele-rini okuyor, yüksek sesle yorumluyorlardı. Ermeniler ise tam ter-si, asık suratlı ve endişeli bir hal almışlardı o gün, küçük gruplar halinde toplanmış, alçak sesle fısıldaşıyorlardı aralarında.

Parseğ Ağa kendi tanıdıklarının bulunduğı bir gruba yaklaştı.

— Yeni ne haber var, diye sordu.

— Haberler kötü Parseğ Ağa, çok kötü, diye yanıtladı gençten biri, duymadın mı?

— Kars'ın düştüğü haberini mi diyorsun?

— Sen de duymuşsun demek ki... Tüm Türkçe akşam gazete-leri bu haberi vermişler.

— Ben Sahag Efendi'den şimdi duydum, diye yanıtladı, doğ-rulanmış bir haber midir ki?

— Henüz resmî bir açıklama yok... Ama sözde İngiliz Büyü-kelçiliğı telsiz haberi almış Tiflis'ten.

— Ben inanmıyorum, dedi başka bir genç, Kars'ı almak o ka-dar kolay değil... Hem Kars'ın kuşatılması da söz konusu değildi, nasıl böyle birdenbire düşer ki... Türklerin ortaya attığı bir yalan olmalı bu, geçenlerde Ermenistan'dan gelen bir tanıdığım var, Kars'a da gitmiş, gezmiş, onun kadar iyi tahkim edilmiş, silah ve cephane yönünden güçlü bir şehir az bulunur dünyada, diye anlattı. Yüzlerce top varmış, cephanenin haddi hesabı yokmuş. Rus Ordusu'nun tüm cephanesi orada duruyormuş... “Üç yıl çar-pışacak cephanemiz var,” demiş oradaki kumandan.

— Bana da öyle geliyor ki bu haber asılsız, dedi bir üçüncüsü.

— İster misiniz tam aksi olmuş olsun?

— Nasıl...

— Ermeniler büyük bir zafer kazanmış olsunlar ve yarın da Ermeni Ordusu'nun Erzurum'a girdiğinin haberini alsak.

— Olmayacak şey değil... Zaten öyle bir söylenti var.

— Allah vere de öyle olsa.

Bu iyimser varsayımlar, gittikçe morallendirdi grubu ve vapur Kadıköy iskelesine yanaştığında, hepsi de yürekleri hafiflemiş ve mutlu olarak karaya ayak bastılar.

Fakat Parseğ Ağa düşünceliydi, Sahag Efendi'nin sözleri etkilemişti onu.

— Keşke karşıma çıkmasaydı da kendisiyle lafa tutuşmasaydık, diye düşünüyordu.

Aynı akşam, karısı ve kızlarıyla çok az bir sohbet ettikten, yemeği ve kahveyi bitirdikten sonra ayağa kalktı ve:

— Ben bir Tergoms'un yanına gideyim, bir şeyler duydum, bakalım ne dereceye kadar doğru, onun haberi olur, dedi.

Tergoms, evlerinden birkaç yüz adım ötede oturuyordu. Dü-rüst, aklı başında, saygılı karakterde, sözüne itibar edilen bir gençti, Kadıköy'de sahip olduğu gayri menkullerinin ve kendi edebi çalışmalarının geliriyle geçinirdi.

Gerçek ismi Garbis Lumayan idi fakat genellikle edebi mah-lası olan Tergoms olarak anılırdı. Uzun boylu, sivri sakallı, göz-lüklü bir gençti, kendine özgü bazı alışkanlıkları vardı. Bunlar-dan biri de akşam eve geldikten sonra asla dışarı çıkmamak ve misafirliğe gitmemektir. Yemekten sonra, eğer edebi bir çalışması yoksa hobi olarak el sanatlarıyla meşgul olurdu.

Parseğ Ağa Tergoms'un yanına vardığında, o, tüm kundura ta-mir gereçlerini ortaya sermiş, ayakkabısının tabanını onarıyordu.

— Buyurun, hoş geldiniz Parseğ Ağa, diyerek karşıladı mi-safirini Tergoms.

— Rahatsız olma ve işine devam et sen, dedi Parseğ Ağa. Ben yalnızca birkaç dakikalığına görüşmeye geldim ve hemen gideceğim. Bugün beklenmedik haberler var ortalıkta istedim ki senden doğru dürüst bir bilgi alayım. Ne de olsa sen bir gazeteci-sin ve her şeyin en doğrusunu, doğrulanmış olanını duyarsın.

— Hangi haberlerle ilgili?

— Ben ne bileyim, sözümona, Kars Türklerin eline geçmiş de Ermeni Ordusu çok kötü yenilmiş de vesaire.

— Evet, biz de duyduk, diye yanıtladı Tergoms, fakat henüz resmî bir şey yok. Dedikodu şeklinde. Ben her zaman olduğu gibi

öğleden sonra saat ikide ayrıldım gazeteden. O zamana kadar haber daha kesinlik kazanmamıştı.

— Çok endişeliyim, bizim Arşag'ı da tuttuk yolladık Yerevan'a, bir karışıklık çıkarsa ne yapar zavallı çocuk?

— Evet, duydum Baron Arşag'ın gittiğini, ülkeyi inceleyecekmiş, biraz acele etmiş, beklemesi gerekirdi. Henüz ortam çok karışık, gelecek de belirsiz.

— Ne yapayım, geldiği günden beri aklına koymuştu gitmeyi, kendisini ikna edemedim. O aralar Kars sorunu da yoktu.

— Görünen o ki, sizin de Ermenistan'a gidip yerleşmeye niyetiniz varmış.

— Nereden duydun?

— Uzaktan uzağa kulağıma öylesine bir şeyler çalındı işte, evleri de satmışsınız.

— Sattım, bitti.

— Öyleyse Bolis'i terk edeceğiniz doğru.

— Öyle bir niyetimiz var işte, oğluma ziraat mühendisliği eğitimi aldırduğumuz ve onun da mesleğine tutkun olduğuna göre, başka yerlerde çalışacağına, gidelim kadim ata topraklarımızı verimli kılalım dedik.

— Çok iyi, çok iyi, siz gidin yerleşin, sonra yavaş yavaş bizler de ardınızdan geliriz.

— Demek sen de Ermenistan'a gitmeyi düşünüyorsun.

— Elbette, yalnızca, acele etmemek gerekir.

Tergoms ile Parseğ Ağa'nın sohbeti oldukça uzun sürdü. Genç adam da yaşlı dostuyla aynı düşünceyi paylaşıyordu. Onun da kanaatine göre, tüm elinden iş gelen, zanaatkâr, bilim insanı, sanatçı, iş adamı olan Ermeniler, Ermenistan'a gitmeli ve orada el ele vererek geliştirmeliydiler vatanlarını. Parseğ Ağa, Tergoms gibi mantıklı ve ileri görüşlü birisinin de kendisi gibi düşünmesinden dolayı oldukça mutlu ve manevi bir doyumla ayrıldı oradan.

Birkaç gün sonra İstanbul Ermenileri, Kars felaketini tüm boyutlarıyla öğrendi. Ermeni Ordusu'nun çöküşünü, genel ricatı, hükümetin yıkılışını, Bolşeviklerin zaferini, müttefiklerin kaçışını.

Önceki umut dolu beklentiler ve coşku, yerini aniden ümitsizlik ve dehşetli bir korkuya bıraktı.

Her yerde, kötümserliği artıran veya iyimserliği körükleyen, keyfi, hayali, olağandışı haberler dolaşmaya başladı.

— Türkler Yerevan'a girmişler ve tüm halkı katletmişler.

— Bolşevikler bir tek Taşnagsagan'ı* dahi sağ bırakmamışlar.

— Ermeni Ordusu yeniden toparlanmış ve saldırıya geçmiş.

— Kars düşmemiş, yalnızca kuşatılmış, fakat yeni bir duyuma göre Türkler kuşatmayı kaldırmış.

Herkes duyduğunun doğruluğunu hiç araştırmadan ve çoğu zaman da abartarak, kendi arzusu doğrultusunda, çevresindekilerle paylaşıyordu.

Tergoms'un çalıştığı gazetede alışlagelmişin dışında bir karmaşa vardı o gün. Tanıdık yüzler, bir duyum almak veya yeni bir haber vermek üzere devamlı olarak gidip geliyorlardı.

Muhabirler hem kendi rutin işlerini yapmak hem de bu gelen gideni dinlemek zorundaydılar. Yazı işleri bürosu ağzına kadar doluyken içeri bir kişi daha girdi. Bu son gelen, Şavarş Mosgents'ti.

* *Taşnagsutyun*: Ermeni Devrimci Federasyonu. 1890 yılında Gürcistan'ın başkenti Tiflis'te Krisdapor Mikaelyan, Simon Zavaryan ve Stepan Zoryan tarafından kurulmuştur... *Taşnagsagan*: *Taşnagsutyun* üyesi veya taraftarı... —ç.n.

— Dinleyin çocuklar, diye haykırdı.

— Neyi, diye sordu birkaç kişi.

— Muhteşem, harika... Ben zaten önünde sonunda böyle olacağını biliyordum... Ben her şeyi yakından gözlemledim, Ermenistan'dan geliyorum, Ermeni Ordusu'nu da bilirim, komutanları da tanırım...

— Pekiyi de, getirdiğin haber nedir, diye sordu muhabirlerden biri.

— Kumandan Sebuğ Erzurum'a yürüyormuş, diye haykırdı Şavarş, şimdiye şehre girmiş olmalı, Türk Ordusu'nun geri çekilme yolları da sarılmış ve iki ateş arasında kalmışlar.

Bu sarsıcı haber şüpheci gülümsemelerle karşılandı.

Gazetenin ön sayfasının düzeltmeleriyle uğraşan Tergoms işini bir anlık bıraktı ve azarlayan bir üslupla:

— Saçma sapan sözler dinleyecek halimiz yok, boş yere bizleri de oyalama.

— Ne saçma sapan sözü, diye bağırdı Şavarş, en doğru, en güvenilir duyumdur bu söylediğim, zaten benim bir prensibim vardır, haberin gerçekliğini doğrulamadan, asla kimseyle paylaşmam. Ne söylüyorsam kesin gerçektir...

— Nereden duydu, kaynağını söyle bakalım.

— Hayret bir şey... Şahıs var, gelen var, yerli yerinden anlatıyor her şeyi.

— Hangi adam, gelen kim, diye sordu muhabirlerden biri.

— Batum'dan şimdi geldi adam, haberi getiren de o.

— Sen görüştün mü kendisiyle?

— Yok, ama görüşen anlattı bana.

— Ne birbirimizi, ne de kendimizi kandıralım, dedi Tergoms aynı azarlayıcı üslupla, böyle haberler yaymak ayıptır, hiç olmazsa yabancıları ve Türkleri güldürmeyelim üzerimize.

— Batum'dan gelen çok önemli birisiymiş, diye üsteledi Şavarş, kendisi sıradan biri olsaydı, bu duyumu gelip de size bildirmezdim.

Tam o sırada gazetenin genel yayın yönetmeni girdi içeri. Orta boylu, topluca, kumral bir genç, saçları dökülmeye yüz tutmuş, güleç ve sempatik.

— Son haberi duydun mu, diye muhabirlerden biri yeni gelene sordu, sarsıcı, ses getirecek bir haber, ilk olarak biz yayımlayacağımıza göre bugün baskıyı birkaç bin artırmalıyız.

— Kötü bir haberse, vermememiz daha iyi olur, bırak başkaları versin.

— Aksine, çok iyi bir haber, komutan Sebuğ Erzurum'a yürüyor, şu sıralarda şehrin düşmüş olması gerek ve Türk Ordusu da iki ateş arasında kalmış.

— Şakanın hiç sırası değil... Biliyor musunuz durumlar oldukça vahim.

— Bizim haber emin kaynaktan, diye ısrar etti muhabir, yüzüne özellikle ciddi bir ifade vererek.

— Nereden duydunuz?

— Şavarş Mosgents getirdi.

— Siz de bu gibi adamların söylediklerini önemsiyorsunuz, öyle mi?

— Ne demek istiyorsun, diye haykırdı Şavarş incinerek, ben ne zaman asılsız haber getirdim ki.

— Bu getirdiğin haber işte, başlı başına bir yalan, diye yanıtladı yönetmen.

— Bahse girerim ki doğru.

— Boş laflar dinleyemem.

— Batum'dan henüz gelmiş birisi var, o getirdi haberi, şaşılacak adamlarsınız... Eğer dediklerim doğru değilse beş lira kaybederim ama eğer haber gerçek çıkarsa sen verirsin bana o beş lirayı.

— On da veririm, dedi yayın yönetmeni, ne zaman duydu bu haberi?

— Çeyrek saat önce ve hemen size söylemeye geldim.

— Nereden duydu?

— Gemi acentasında çalışan Vartan Mamosyan’dan, kendisi de, şimdi Batum’dan gelen Tiflis’li Ermeni bir tüccardan duymuş... Bunda yalan yok.

— Vartan Mamosyan benim dostumdur.

— İyi ya o zaman, birlikte gidip soralım kendisine, bana böyle bir şey söylemiş mi diye.

— Gidelim ama önce şu bahis işini bir garantiye alalım.

— Ben beş lira koymaya hazırım.

— Ben de on lira... Kaybeden, bu parayı götürüp Kalfayan Yetimhanesine* bağışlayacak.

— Çok iyi, dedi Şavarş.

— Sonradan sorun çıkmaması için parayı şimdiden birine teslim edelim ama.

— Tergoms’a verin, dedi birkaçı birden.

— Evet, evet, en uygun kişi o, diye onayladı diğerleri de.

— Memnuniyetle, dedi yayın yönetmeni ve on liralık banknotu hemen teslim etti Tergoms’a.

Şavarş biraz duraksadıktan sonra, o da bir beşlik vermek zorunda kaldı. Ardından ikisi birlikte çıktılar yazı işlerinden.

Gemi acentası Galata Rıhtımı yakınlarındaydı ve birkaç dakika içinde vardılar oraya.

Vartan Mamosyan’ın başı oldukça kalabalıktı o sıra. Amerika’ya gitmek için bilet almaya çalışan bir kalabalık tarafından çevrelenmişti, onların işlerini halletmeye çalışırken, arada, bir fırsat bulup yanlarına geldi ve:

* *Kalfayan Yetimhanesi*: İstanbul’daki Ermeni kız yetimlerin barındığı ve eğitim aldığı okul. —ç.n.

— Hoş geldiniz, buyurun, oturun, dedi, bir kahve alır mısınız, şimdi biter işim, kusura bakmayınız...

— Yok, sağ ol, biz kahve içmeye gelmedik, dedi yazı işleri müdürü, yalnızca bir şey soracaktık. Baron Şavarş'a bir duyumdan bahsetmişsin, sözümona, Batum'dan gelen bir Ermeni tüccardan, komutan Sebuğ'un Erzurum'a yürüdüğünü ve hatta şehre girdiğini filan duymuşsun, doğru mu bu?

— Haa, evet, öyle biri geldi, diye yanıtladı Vartan, sanırım Tiflis'ten, malumat sordum, bir şeyler söyledi ama doğrusu tam da anlayamadım, bilirsiniz, onların dilini anlamak zordur. Doğru Ermenicesi konuşurlar fakat komutan Sebuğ'un ismini verdiğini, Erzurum'a yürümekle ilgili bir şeyler söylediğini iyi hatırlıyorum, ama kesin olarak ne olup bittiğini anlayamadım...

— Gördün mü, diye haykırdı Şavarş Mosgents yayın yönetmenine muzaffer bir edayla.

— Dur bakalım, daha doğru dürüst bir şey anlamadık, diye yanıtladı diğeri.

— Adam burada, isterseniz gidip görün, dedi Vartan.

— Nerede...

— Şu karşiki birahane de oturuyor, yükü gemiden daha çıkmadı, onları bekliyor, bizim çocuğa söyleyeyim de size göstereyim, düzgün bir adama benziyor, ben çok meşguldüm, uzun uzadıya konuşmadım kendisiyle, konuşursanız iyi olur, iyicene anlarsınız ne olup bittiğini.

— İyi, gidip bir görelim, dedi yayın yönetmeni.

Vartan çırağa seslendi:

— Dzo* Vahram, efendileri şu karşiki birahaneye götür, biraz önce Batum'dan gelen Ermeni tüccarı göster onlara.

— Buyurun gidelim, dedi çırak.

Birahaneye girdiklerinde Vahram'ın gösterdiği kişi, bir kadın ve üç çocukla birlikte oturmuş, bira içiyordu.

— İşte bu adam...

* Dzo: Ermenicede erkekler için kullanılan avam bir hitap sıfatı. Len-Lan-Ulan. —ç.n.

— İyi, sen gidebilirsin.

Çocuğu yolladıktan sonra yayın yönetmeni ve Şavarş yabancı-
cının yanına gittiler.

— Affedersiniz, rahatsız ediyorum, dedi yayın yönetmeni,
sanırım siz Ermenisiniz ve Batum’dan yeni geldiniz.

— Evet, Ermeniyim ve henüz geldim, diye yanıtladı adam.

— İzin verirsiniz size kendimi tanıtayım... Arşam Bercyan,
Labder* gazetesinin genel yayın yönetmeniyim. Arkadaşım da
Şavarş Mosgents... Baron Vartan Mamosyan’dan duydum geli-
şinizi ve sizinle görüşmeyi arzu ettim, zira duyduğumuza göre,
çok önemli haberleriniz varmış, özellikle de bizim için sevindi-
rici haberlermiş bunlar, bu aralar bu tür müjdeli haberlere bayağı
ihtiyacımız var.

— Benim mi sevindirici haberlerim varmış, diye yüksek sesle
ve şaşkınlıkla yanıtladı adam.

— Yani, Baron Vartan’a demişsiniz ki, Komutan Sebuğ
Erzurum’a yürüyor ve Türk birlikleri de kuşatıldı.

— Ben mi demişim Komutan Sebuğ Erzurum’a yürüyor, diye,
diyerek biraz öncekinden daha şaşkınca haykırdı adam.

— Siz Batum’dan gelmiyor musunuz?

— Doğrudur, oradan geliyorum.

— Siz, doğrudan Ermenistan’dan mı yola çıktınız?

— Hayır baron, ben Tiflis’ten geliyorum.

— Kaç gün oldu Tiflis’ten yola çıktığınız?

— Bir aydan fazla oldu... Batum’a geldik, bir gemi bulana ka-
dar orada kaldık ve ancak yola çıkabildik.

— Öyleyse son olaylardan haberdar değilsiniz.

— Batum’dayken duyduğum kadarıyla, Ermeni Ordusu tama-
men dağılmış ve yönetim de Bolşeviklerin eline geçmişti.

— Ama biraz önce Baron Vartan’la Sebuğ hakkında konuş-
muşsunuz.

* Labder: Fener, Işıldak. -ç.n.

Diğeri bir an düşündü ve ardından konuşmaya başladı:

— Haa, evet, evet, konuştum Sebuğ hakkında, dedim ki; geçen sene o, Erzurum’a yürümeyi planlamıştı fakat gelişmeler olanak tanımadı buna, eğer bu planını gerçekleştirmiş olsaydı, bugün bu felaketler gelmezdi başımıza...

— Öyleyse, sizin komutan Sebuğ hakkındaki konuşmanız, geçen seneki gerçekleştirilemeyen planıyla ilgiliydi.

— Doğrusu öyle, sanırım Baron Vartan yanlış anlamış.

Yayın yönetmeni Şavarş’a döndü ve gülererek:

— Anladın mı şimdi Komutan Sebuğ’un saldırısının ne olduğunu?

— Yanlış anlama, diye yanıtladı Şavarş, suratında şaşkın bir ifade ile.

— Senin için beş lira değerinde bir yanlış anlama ama umarım o para boşa gitmez ve sana iyi bir ders olarak hizmet eder.

Şavarş bu dersi alırken, öte yanda Parseğ Ağa derin endişelere gömülmüş, Tergoms’tan mevcut durumla ilgili doyurucu bir bilgi almak için gazeteye yollanmıştı.

Saat ikiye yaklaşmıştı ve Tergoms da yola çıkmadan, özenle yazı masasını toparlıyor, kalem kâğıtlarını masanın çekmecelerine yerleştiriyordu.

— Gidiyor musun, diye sordu Parseğ Ağa yanına yaklaşarak.

— Haliyle, diye yanıtladı Tergoms, ancak yetişirim, ikiye çeyrek geçe vapur var.

— İyi öyleyse birlikte gidelim, ben de bugün erkenden gitmiş olurum eve... Hiç iştahım yok dükkâna dönecek, yine kötü kötü haberler aldım, şaşırdım kaldım...

— Ne kötü haberlerden etkilenmeli, ne de iyi haberlerle umutlanmalı, diye teselli etmeye çalıştı Tergoms.

— Hiç olmazsa gerçek bir bilgi alabilseydik.

— Birkaç gün daha sabret.

— Bu birkaç günün sonu gelmiyor... Benim endişemin ana nedeni Arşag, gittiğinden bu yana kendisinden bir haber alamadım, niye yazmadı, başına bir bela mı geldi acaba... Delikanlı oğlandır sonuçta, rahat durmayacağından korkarım, keşke hiç yollamasaydım.

— Gitmesi tabii ki akıllıca bir iş değildi, dedi Tergoms, fakat mademki gitti, bu konu üzerinde durmak yersiz, kendisinden mektup alamaman konusuna gelince, büyük olasılıkla bulunduğu yerde posta yoktur.

— Dilerim dediğin gibi olsun... Yeni bir haber ne var bu arada?

Tergoms günün tüm haberlerini, doğrulanmış olanları, şüpheli olanları birbirinden ayırarak, tek tek, tüm ayrıntılarıyla, titizlikle yorumlayarak, durumun bunca kötü görünmesine rağmen, her şeyin yoluna gireceğine dair kendi görüşünü de ekleyerek aktardı Parseğ Ağa'ya.

Tergoms sarsılmaz bir iyimserliğe sahipti ve her şeyin, eninde sonunda en iyi şekliyle düzene gireceği inancındaydı.

Bu pozitif tavrını geçmişteki olayların üzerinden yorumlar, verdiği örneklerle bu tezini açıklar ve çözülemez olarak nitelenen konulardan nasıl çözümlere ulaşıldığını kanıtlardı.

Parseğ Ağa tüm dikkatiyle dinledi Tergoms'un öne sürdüğü tezleri ve olabildiğince teselli bulmuş olarak eve gitti.

Eve onu bir konuk bekliyordu: Digin Sirarpi.

Orta boylu, zayıf, kırkına yakın, esmer, güzel yüzlü, sürekli bir şeylerle uğraşan, becerikli bir kadındı Digin Sirarpi.

Kocası, büyük bir kuruluştaki çalışan, oldukça başarılı, toplum içinde saygı duyulan, akıllı bir insandı. Sirarpi'nin çocuğu olmamıştı, o da tüm zamanını yardım kuruluşlarına hasretmişti. Aynı zamanda Kızıl Haç üyesi, yetimhane mütevellisi, Ermeni Kadınlar Birliği çalışanı, Fakirlere Yardım Kolu üyesiydi.

— Benim için ne büyük şans ki bugün erken geldiniz, diye karşıladı Digin Sirarpi Parseğ Ağa'yı, bu benim şansıma olsa gerek.

— Ne oldu ki, diye sordu Parseğ Ağa.

— Taa Pera’dan buraya, Digin Mannig’den bir şey rica etmeye geldim. Ama o reddetti.

— Reddetmedim, yalnızca Parseğ Ağa’nın olurunı almadan karar veremem dedim, diye araya girdi Digin Mannig.

— Pekâlâ, şimdi Parseğ Ağa da geldiğine göre, ben onun olurunu alırım, o zaman diyecek bir şey kalır mı?

— O evet dedikten sonra, benim bir itirazım olmaz.

— İyi de konu ne üzerine ki, diye sordu Parseğ Ağa.

— Bir günlüğüne kızlarına ihtiyacım var, yani bu Pazar günü için, diye yanıtladı Digin Sirarpi.

— Ne için?

— Kızıl Haç yararına büyük bir kermes düzenledik, oradaki stantlarda satış yapacaklar.

— Pera’da kız yok mu ki de bizimkilere ihtiyaç duydunuz?

— Var ama yeterli değiller... Bunun dışında, stantlarda bulunacakların güzel ve bizleri layıkıyla temsil edebilecek kızlar olmasını istiyoruz ki, satış konusunda da daha başarılı olsunlar... Çok sayıda, yabancı misyondan davetliler var, Fransız, İngiliz, İtalyan yüksek rütbeli subaylar, Avrupalı kuruluşların yöneticileri, elçilik mensupları, sonuç olarak görkemli bir şey olacak.

— İyi de, ben bizim kızların gelmesini pek uygun görmüyorum, diye itiraz etti Parseğ Ağa.

— Neden, diye sordu Digin Sirarpi.

— Öncelikle Nivart nişanlı, nişanlı bir kıza yakışır mı öyle kermeste filan satış yapmak?

— O ne biçim söz, diye haykırdı Digin Sirarpi, hangi asırda yaşıyorsun Parseğ Ağa, zamanımızda öyle şeylere bakan mı var?

— “Hayde” biz bakmayalım, ama başkaları bakar.

— Başkaları ne karışır?

— Nivart serbest değil, nişanlısı var, bakarsın Müşü Diran istemez.

— Müsü Diran itiraz etmez, bundan emin ol, zaten o da var bu etkinliğin içinde, Pazar günü o da görevli, orada olacak.

— Hah, o zaman iş değişir... Madem Diran orada olacak, Nıvart da gidebilir, öyle değil mi Mannig?

— Öyledir, diye onayını belirtti Digin Mannig.

— Zabel ve Sona için de bir itirazın yoktur herhalde.

— Sona'yı da mı istiyorsun?

— Elbette...

— O daha çok küçük bu tür işlere girişmesi için.

— Kendisinden daha küçükleri bile olacak orada, diye yanıtladı Digin Sirarpi.

— Ama bakalım kızlar gelmek isteyecekler mi, diye uyardı Digin Mannig.

— Niye istemesinler ki, iyi zaman geçirecekler, insanların arasına girecekler, düzgün insanlarla tanışacaklar.

— O değil de, kızlar nerede bu arada, diye sordu Parseğ Ağa.

— Misak Efendilere kadar gittiler. Satenik biraz rahatsızmış da onu görmeye, eli kulağındadır, neredeyse gelirler, diye yanıtladı Digin Mannig.

— Benim başka bir düşüncem daha var kızları götürmenin yanında, dedi Digin Sirarpi.

— Ne gibi bir düşünce, diye sordu Digin Mannig.

— Onu sonra duyarsınız, diye yanıtladı Digin Sirarpi bilgiç bir edayla.

— Hele şimdiden söyle bakalım şu düşünceni.

— Bakarsın orada Zabel için de bir kısmet çıkar.

— Onu da nereden çıkarttın şimdi, ne kısmeti çıkacak?

— Ben ne dediğimi biliyorum, başarırsa, çok hayırlı bir şey olacak, siz de çok memnun kalacaksınız bu durumdan.

— Hele dur, birisini bir baş göz edelim de, dedi Parseğ Ağa, Zabel'e zaman var daha.

— Niye böyle boş laflar edersin Parseğ Ağa, dedi Sirarpi, kismet ayağına gelirse öteye mi iteleyeceksin daha zamanı var diyerek, tam da evlenecek çağıdır Zabel'in.

— İyi diyorsun da kim hakkında konuşuyorsun, onu bilmiyoruz daha.

— Eğer uygun birisi olmasaydı, hiç lafını etmezdim, elbette ki, ben uygun gördüysem, layıktır.

— Kim ki bu, onu söyle, diye araya girdi Digin Mannig.

— Tanımazsınız, dedi Sirarpi.

— Tanımaz mıyız?

— Bolisli değil, dışarıdan geldi, beğeneceği, uygun kızı bulursa evlenecek... Siz şimdilik Zabel'e bir şey söylemeyiniz, kendisi bilmesin, birbirlerini bir görsünler, ondan sonrasında bakarız ne olacağına.

— Nerede görüşecekler?

— “Canım”, o dediğim kişi de kermese gelecek, o kadarını da anlamıyor musunuz?

— O dediğin olacak şey değil, hiç tanınmayan adama nasıl çıkıp da kız veririz.

— Tanınmamış mı, kim demiş hiç tanınmamış diye?

— Ne bileyim, Bolisli değil, dışarıdan geldi, dedin de.

— Eee, Bolisli olmayınca mutlaka tanınmıyor mu olur, aristokrat, yüksek bir aileden, hem de Madam İskambilyan'ın yakın akrabası.

— Şöyle desene, diye haykırdı Parseğ Ağa.

Madam İskambilyan'ın adı başlı başına bir teminattı işin ciddiyeti için. Saygın bir şahsiyetin kızı ve yine çok ünlü bir kişinin dul eşi olan Madam İskambilyan, Pera'nın yüksek tabakasından saygın bir yere sahipti. İri ve kilolu cüssesine rağmen sürekli, oldukça hareketli bir işlerlik içindeydi.

Yabancı yüksek çevrelerle sıkı ve samimi ilişkiler kurmuştu. Her ortamda itibarı olan bir şahsiyetti. Hangi yardım kuruluşu olursa olsun, yapacakları etkinliklerde, törenlerde, yardım amaç-

lı eğlence ve piyango düzenlemelerinde başarılı sonuç alabilmek için kendisinin aracılığına başvururlardı ve bu iyiliksever hanımefendi hepsine yetişirdi.

— Ben size önceden söyledim lafımın düzgün bir kişiyle ilgili olduğunu, dedi Digin Sirarpi muzafferane bir edayla.

— Bu adam neyle meşgul?

— Çiftlik sahibiymiş.

— Çiftlik sahibi mi... Neredeymiş ki çiftliği?

— Romanya’da, diye yanıtladı Digin Sirarpi.

— Demek ki Romanyalı kendisi ve oraya götürecek karısını.

— Efendim, büyük babası Bolisliymiş, İşkambilyanların da yakın akrabası, gençliğinde Romanya’ya gitmiş, oraya yerleşmiş, orada evlenmiş, zenginleşmiş ve çiftliklere sahip olmuş.

— Ama nasıl olmuş da kendisine uygun bir kız bulamamış Madam İşkambilyan, diye sordu Parseğ Ağa.

— Birkaç kız görmüş ama pek beğenmemiş.

— Zabel’i begeneceğini nereden biliyorsun?

— “Canım” mutlaka begenecek diyen mi var... Biz bir dene-yeceğiz, hele birbirlerini görsünler, bir sohbet etsinler, ne olacağını görürüz... Bir şey kaybeder miyiz? Biz Zabel’i resmen görücüye çıkarmıyoruz ki, tesadüfen birbirlerini görmüş olacaklar, ne kimse bilecek ne de kimsenin dikkatini çekecek.

— Madam İşkambilyan’ın da haberi var mı bu konudan?

— Benden başka kimse bilmiyor, kocama bile bir şey söylemiş değilim, yalnızca ben, kendi kendime uygun gördüm.

— Kaç yaşında bu kişi?

— Otuzunda var yok, parlak bir delikanlı.

— Ermenice biliyor mu?

— Yok ama iyi Fransızca konuşuyor, eğitimini Paris’te almış.

— Eh, bizim Zabel de Seure’lerin yanında öğrenmiştir Fransızca’yı, birbirlerinin dilinden anlarlar, dedi Digin Mannig.

— Her halleriyle birbirlerine uygunlar, diye kesin kanaat belirtti Sirarpi.

— Ne diyorsun bu işe, diye sordu Parseğ Ağa karısına.

— Bir kere görsünler derim birbirlerini, bir şey kaybetmeyiz, diye yanıtladı Mannig.

— Ben bu işin olacağına yüzde yüz eminim, dedi Sirarpi, içimden öyle geliyor.

— “İşallah” diye yanıtladı Parseğ Ağa.

— Eğer birbirlerini beğenecek ve evlenecek olurlarsa, Nıvart’la Zabel’in düğününü aynı günde yaparız, dedi Mannig.

— Çok iyi olur, diye haykırdı Sirarpi.

— Hemen telaşlanmayın, bunlar sonraki meseleler, diye araya girdi Parseğ Ağa.

O sırada kızlar da ziyaretten döndüler ve Digin Sirarpi geliş nedenini kızlara da anlattı. Üçü birden sevinçle karşıladılar bu öneriyi.

Sirarpi memnun. Yola koyuldu.

BÖLÜM 4

Pazar günü, Ermeni Kızıl Haçı yararına olan kermesin düzenlendiği “Petits Champs” (Pıti Şan) Tiyatrosu’nda* büyük bir coşku ve olağanüstü bir hareketlilik vardı.

Madam İskambilyan o iri ve kilolu cüssesine rağmen, oldukça canlı ve hareketli bir şekilde, her tarafa yetişiyordu. Talimatlar veriyor, konukları ağırlıyor, çalışanları yüreklendiriyor, aksaklıklara müdahale ediyor, sözün kısası, tüm salonu idare ediyordu.

Tüm genç kızlar görevlerinin başındaydılar, kimi satış stantlarındaki eşyaları sergiliyor, kimi davetli beylerin yakalarına kokart iğneliyor, kimi de hanımlara çiçekler sunuyordu.

Nıvart, büyükçe bir masanın ardında, nişanlısının da yardımıyla, tanıdıklarına ipek el işleri satmaya çalışıyordu.

Kız kardeşi Zabel’e parfüm satma görevi verilmişti, küçük Sona ise davetlilere kokart iğnelemekle meşguldü.

— Gözünüzü açın, Mızmızyan Takvor Efendi geliyor...

Madam İskambilyan bu sözlerle uyardı çevresindeki kızları.

Mızmızyan, yeni savaş zenginlerindendi, elli yaşlarında, top-luca, çirkin suratlı adamdı.

— Mızmızyan Efendi, benden bir şey almıyor musunuz, diye sordu kızlardan biri güleç bir yüzle. Yeni zengin, bir usanç hareketi yaparak, yüksek sesle:

— “Canım” durun, hele bir içeri girelim, etrafımıza bakalım, buraya kadar geldiysek bir şeyler almayı göze almışız demektir.

* *Petits Champs (Pıti Şan) Tiyatrosu*: Beyoğlu Tepebaşı’ndaki Belediye Köşkü’nde, yandığı için günümüzde var olmayan tiyatro salonu, Tepebaşı Tiyatrosu. —ç.n.

— Mızızzyan Efendi kendi sorumluluklarının bilincindedir, diye araya girdi Madam İskambilyan, O, daima cömert davranmıştır Kızıl Haç'a karşı.

— Daha geçen gün çekiliş biletidir diyerek on liramı aldılar, diye serzendi Mızızzyan.

— O, Okullara Yardım Derneği içindi, diye doğruladı Madam İskambilyan.

— Ne için olduğunu bilmiyorum, o kadar çok geliyorlar ki hangi birini aklımızda tutalım, her gün bir yenisi çıkıyor ortaya, ver, ver, ver, sonu gelmiyor.

— Ne yapalım, halkımız yoksul, ihtiyaçları fazla, olanın olmayanı vermesi gerek, İncil'de de öyle demiyor mu?

— Biz de veriyoruz madam, reddettiğimiz yok.

— Bilirim öyle olduğunuzu, keşke tüm olanakları yerinde olanlar sizin kadar verseler.

Mızızzyan Efendi bu sözlerden oldukça memnun kalmış olarak stantlara doğru yanlarından uzaklaştı.

Birbiri ardına yeni konuklar geliyordu, hepsi de genellikle Pera'nın yüksek tabakasına mensup, tanınmış kişilerdi.

Gelenlerin ilk işi, yanına gelip Madam İskambilyan'a saygılarını sunmak, etkinlik konusunda tebriklerini iletmek ve ardından da mevcut kalabalığa karışmaktı.

— Niye bu kadar geciktin, diye Fransızca sordu Madam İskambilyan, yanına gelip elini centilmence öpen yakışıklı gence.

— Daha erken gelmeyi isterdim, ama Bükreş'ten gelen bir tanıdığa rastladım ve bir türlü de yakamı kurtaramadım ondan.

Yeni gelen konuk, Jorj Kandar'dı, Digin Sirarpi'nin Parseğ Ağagili ziyaretinde bahsettiği, Romanya'dan gelen, Madam İskambilyan'ın varlıklı akrabası.

— Nasıl buldun salonun düzenini, diye sordu Madam.

— Hayranlık uyandırıcı, diye yanıtladı genç adam, çok zevkli, çok artistik.

— İki tam gün çalıştım... Neredeyse tek başıma, eksik bir şey kalmaması için en ince ayrıntılara kadar titizlendim.

— Yorgunluğunuz, başarıyla taçlandı demek ki.

Genç adamı uzaktan fark eden Digin Sirarpi, hiç zaman kaybetmeden yanlarına geldi.

— Sonunda gelebildiniz Baron Jorj.

— Geç geldiğim için bir azar işittim zaten, rica ederim, hiç olmazsa siz biraz anlayış gösteriniz bana.

— Hayır, anlayışı hak etmiyorsunuz... Hepsinin de sizi beklediğini bilmiyor musunuz?

— Kimler ki bu hepsi?

— Tüm genç kızlar, dedi Digin Sirarpi gülerek.

— Ne diyorsunuz, benim için büyük bir onur ve ayrıca da olağanüstü bir mutluluk.

— Ve biliyor musunuz ki salonlarda güzel kızlar hiç eksik olmazlar.

— İçeri girerken onlardan birkaçını görme şansına eriştim zaten.

— En güzellerini görmediğinize bahse girerim.

— Sanırım onları da siz göstereceksiniz.

— Memnuniyetle.

— Çok teşekkür ederim.

— Eğer bana eşlik etmeyi arzu ederseniz, o güzellerden birini size takdim edebilirim.

— Hemen, şimdi mi?

— Elbette...

— Buyurunuz öyleyse.

Bir dakika sonra Sirarpi Baron Jorj Kandar ile Zabel'i birbirlerine takdim etti.

Zabel gerçekten de çekici bir kızdı ve onunla tanışmak genç adamı çok mutlu etmişti. O kadar ki, yanında daha uzun süre kalabilmek adına, ona yardım etmeyi önerdi.

— Lütfederseniz birlikte satalım parfümleri, dedi, Roman-ya'da bu tür yardım etkinliklerine sıkça katılırim ve oldukça da deneyimliyimdir bu konularda.

— Bu konuda sizi zahmete sokmaya cüret edemem, diye yanıtladı Zabel.

— Zahmet mi, diye haykırdı genç adam, aksine... Sizin yakını-nızda bulunabilmek, mutlulukların en büyüğü olacak benim için.

— Çok nazıksınız.

İki genç, aralarındaki samimiyeti pekiştirirken Digin Sirarpi de Madam İskambilyan'ın yanına döndü.

— Yine iş üstündesin, dedi Madam İskambilyan sevgili dos-tuna, nereye götürdün Jorj'u.

— Kendisini güzel bir oryort* ile tanıştırdım... Neler olabile-ceğini kim bilebilir, bir de bakmışsın ki Baron Jorj bir anda âşık olmuş, olmayacak şeyler değil bunlar.

— Kimmiş, bir görelim şu oryortu.

— Parseğ Ağa'nın kızı Zabel.

— Anladım... Sanırım bahsetmiştin bana ama pek de ümit-lenme.

— Neden?

— Bana öyle geliyor ki, Jorj'un evlenmeye niyeti yok. Eğer ciddi olarak öyle bir düşüncesi olsaydı, şimdiye kadar bir şeyler yapardı... Gitmesi de yaklaştı zaten.

— Nasıl yani, Bolis'ten ayrılıyor mu?

— Doğal olarak, ne işi var burada, Romanya'ya dönecek.

— Ne zaman?

— Bilmiyorum, sanırım iki haftaya kadar.

— Öyleyse, bu işi pişirmek için çaba harcayalım.

— Demek, Zabel'i kesin olarak Jorj'un başına sarmak isti-yorsun.

* Oryort: Evlenmemiş kız, bakire. Evlenmemiş öğretmen. [Ermenice] Fransızca-daki "Mademoiselle"nin karşılığı. -ç.n.

— Kullandığın nitelendirmeyi kabul edemem, dedi Sirarpi, biraz kırgınca bir ifadeyle, ben sadece iki gencin de mutlu olmalarını sağlamayı arzu ediyorum, benim bu işten bir çıkarım yok, “kılavuz”luk değil bu yaptığım, salt dostluk... Zabel, çok güzel, iyi eğitilmiş, çok da terbiyeli bir kız, ayrıca çok da onurlu bir aileye mensup, sanırım Baron Jorj, ondan daha iyi bir seçim yapamaz, kuşkusuz, gerçekten evlenmeye niyeti varsa.

— Söyledim sana, ben onun bu niyetinde samimi olduğundan şüpheliyim, diye yanıtladı Madam İskambilyan, niye bu kadar telaşlanıp alınıyorsun ki... Bildiğim kadarıyla Zabel senin akrabası değil... Jorj kendisiyle evlenmeyi arzu ederse, ben de seve seve elimden geleni yaparım... Peki, Parseğ Ağa ile Digin Mannig bu evlilik konusunda hemfikirler mi?

— İlk önceleri pek değillerdi fakat genç adamın senin akrabası olduğunu öğrenince onlar da uygun buldular.

— Kendileriyle bu konuda konuştuğun demek ki.

— Niye konuşmayayım ki... Baron Jorj’un bahanesi sayesinde, üç kızlarını da kermese yollamalarına ikna edebildim zaten.

— Zabel de biliyor mu, gayriresmî de olsa görücüye çıktığını?

— Yok, onun bir şeyden haberi yok.

— Daha iyi, en azından Jorj’la konuşurken daha rahat olur.

O sırada 35 yaşlarında bir genç, iki hanımın yanına geldi ve kırıtkan bir saygıyla selamladı onları. Uzun boylu, kuru, esmer, gözlüklü, yukarı doğru kıvrık siyah bıyıklı Astik Bey idi bu gelen. Ortaokulu ucu ucuna bitirebilmiş olan Astik Bey, yıllardır, babasından kalan mirası ağır ağır tüketerek hazır yiyici bir yaşam sürüyordu. Herhangi bir ciddi uğraşmayı becerebilmekten uzak, tüm zamanını kâğıt oynayarak ve sıradan eğlencelerle geçirirdi. Gündüzden çok, geceleri yaşardı. Yüksek tabaka çevreleri kendisine kucağını açmıştı. Nedeni de dedikodu ve magazineler, yolsuzluklar konusundaki uzmanlığıydı. Astik Bey, aile içi uygunsuz sırları öğrenmek ve bunları etrafa yaymak maksadıyla cebinden para harcamaktan da geri durmazdı. Belli çevreler tara-

findan aranılır olmasını da bu ahlaksızlığına ve boşboğazlığına borçluydu.

— Bugünkü başarılı organizasyonunuz için sizi kutlarım madam, diyerek hafif bir reverans yaptı Astik Bey Madam İskambilyan'ın önünde, gerçekten de mucizeler yaratmakta üstünüze yok, minnettarlığının nişanesi olarak, halkımız mutlaka sizin heykelinizi dikmeli.

— Ne o, üstüme mi gülüyorsun, diye yanıtladı Madam.

— Sizin üzerinize gülmek mi, kimin haddine böyle bir şeye cüret etmek... Ben aksi asla söylenemeyecek bir gerçeği arz ediyorum.

— Bizim yaptığımız o kadar da abartılacak bir şey değil, diye alçakgönüllülükle itiraz etti Madam.

— Nasıl değil, diye haykırdı Astik Bey, Pera'nın bütün güzel kızlarını bir araya topluyor, bununla da yetinmeyip köylerde olanları da buraya getiriyorsunuz, bundan daha büyük bir iş gerçekleştirilebilir mi?

— Eğer özelliğim bir tek bundan ibaret ise pek de övünmem gerekir sanırım.

— Söylediklerimi çarpıtmayınız lütfen, bu, sizin özelliklerinizin sadece bir tanesi fakat en hoş olanı.

— Kermese geldiğinize çok oldu mu?

— Epeyi oldu ve epeyi de söğüşlendim, hani neredeyse yanımdaki tüm para tükendi diyebilirim.

— Bu iyi işte, hiç olmazsa epeyi bir miktar getirmiş miydin bari?

— Bilmem ama sanırım 50-60 lira kadardı.

— Ne yenilikler var bakalım Astik Bey, diyerek araya girdi Digin Sirarpi, kesinlikle yeni bir skandal haberin vardır.

— Skandalın büyüğü sizin gözlerinizin önünde, görmediniz mi, dedi Astik, gözlüklerini düzelterek.

— Ne skandalı, diye sordu Sirarpi ilgiyle.

— Madam Tatigyan... Az önce buradan geçti, aşağı taraftan geliyordu, görmüş olmalısınız.

— G6rdük, evet, diye soran gözlerle onayladı Madam İskambilyan.

— Amprosios Efendi'yle kol kola.

— O da doğru, sonra, sen bunu mu skandal olarak duyuruyorsun bize, belli ki bugün haberler yönünden çok fakirsin.

— Ben fakir değilim de siz biraz olan bitenin farkında değilsiniz.

— Ne olağandışılık var Madam Tatigyan'ın Amprosios Efendi'yle kermesin içinde kol kola dolaşmasında?

— Ve Tatigyan Efendi de burada olmayacak, diye vurguladı Astik Bey muzır bir gülümsemeyle.

— Tatigyan Efendi'yle karısı hiçbir zaman birlikte bulunmazlar ki zaten, diye itiraz etti Digin Sirarpi.

— Evet, o konuda belli ki aralarında dostane bir anlaşma var, dedi genç adam gülerek.

— Yine fitneciliğe başlamayalım, diye yanıtladı Madam İskambilyan.

— Ben, fitneci, diye itiraz etti Astik Bey, asla, bana ne, herkes istediği gibi yaşamakta özgürdür, hele ki bu zamanda.

— Fakat senin yaptığın düpedüz gereksiz bir dedikodu, sen de iyi bilirsin ki Tatigyan Efendi oldukça yoğun bir insan ve devamlı karısına eşlik edecek zamanı yok.

— Ve bu görevi de arkadaşlarına devretmiş, diye ekledi genç adam.

— Olabilir... Ne gibi bir kötölük görüyorsun ki bunda?

— Hiçbir kötölük görmüyorum, aksine, iyilik görüyorum, en azından arkadaşı için, yalnızca, kabul etmek gerekir ki Madam Tatigyan gibi güzel ve çekici, biraz da serbest görüşlü bir kadını arkadaşlarının ihtimamına teslim etmek, pek de akıllıca bir iş olmasa gerek onuruna düşkün bir koca için.

— Sence, tiyatroya veya bir etkinliğe götürmesi için güvencesi, onurlu ve dürüst bir arkadaşına sahip olamaz mı?

— İşte şimdi geldik esas meseleye, diye haykırdı Astik muzaffer bir edayla, insan, böyle dürüst ve onurlu bir arkadaşına sahip

olabilir fakat aynı hamurdan yoğrulmuş birkaç arkadaşına sahip olamaz... En azından şimdiye kadarki tecrübeler bunu gösteriyor.

— Ne demek istiyorsun?

— Demek istediğim şu ki, sizin düşünceniz doğru olabilirdi, meğerki Madam Tatigyan, devamlı aynı “arkadaş” ile görülseydi toplum içinde. Ama Amprosios Efendi, Kalusd Efendi’nin yerini, Kalusd Efendi de Misak Bey’in yerini aldı, ardı ardına.

— Hay senin o diline, diye haykırdı Digin Sirarpi, şeytan kimseyi senin diline düşürmesin.

— Şeytanın bir suçu yok bunda, kendileri gelip düşüyorlar dilime.

— Görünüşe ve varsayımlara dayanarak, bir hanım hakkında dedikodu üretmek, şerefli bir insanın işi değildir, dedi Madam İskambilyan ciddi bir vurguyla.

— Ben de kesin olarak sizinle aynı kanıdayım, diye yanıtladı Astik Bey.

— O zaman sizin bu sözleriniz ne anlam taşıyor?

— Şu anlamı taşıyor, benim sözlerim, görünüşe ve varsayımlara değil, gerçeklere dayanıyor... Siz son günlerde Amprosios Efendi, Kalusd Efendi ve Madam Tatigyan arasında nelerin olup bittiğini bilmiyorsunuz.

— Ne olup bitmiş ki, diye sordu Digin Sirarpi.

— Duyulmamış bir kepezelik.

— Ve bir tek sen biliyorsun bunu.

— Ben ve benimle birlikte birkaç kişi, fakat bu tür şeyler gizli kalmaz, yarın öbür gün herkes duyar.

— Bunlar asılsız laflar, düşmanca dedikodular, dedi Madam İskambilyan.

— Öyle olsun, evet, haklısınız, tamamı dedikodu. Madam Tatigyan bir azizedir, bir fazilet çiçeği, sadık bir eş timsalidir.

— Bir azizedir diyemem fakat sizin iddia ettiğiniz gibi, bir sokak kadını da değildir.

— Ben asla öyle bir şey söylemedim.

— Doğrudan doğruya söylemediniz ama o şekilde değerlendirmemizi istediniz.

— Her neyse, mademki sözlerim hoş değil, kapatalım bu konuyu ve Madam Tatigyan’la uğraşmayalım, dedi genç adam ve bir an için sessiz kaldıktan sonra, cebinden tabakasını çıkartıp bir sigara yaktı.

Fakat aslına bakılırsa bu konuşmanın yarıda kalması ne Digin Sirarpi’nin ne de Madam İskambilyan’ın işine geliyordu. Her ikisi de Amprosios Efendi’nin, Kalusd Efendi’nin ve Madam Tatigyan’ın arasındaki kepezeliği öğrenme merakı içerisindeydiler. Kendilerinin inanmamış görünmeleri sahteydi ve bilinçli olarak genç adamı, bildiklerini anlatması için kışkırtıyorlardı.

— Bilirsin ki biz her zaman hoşnutlukla dinleriz seni, dedi Sirarpi, yalnızca bir endişemiz var.

— Ne endişesi, diye araya girdi Astik Bey.

— Korkarız ki, yanlış veya asılsız bir şey duymuş olursun, bize anlattırsın ve biz de bunları başkalarıyla paylaşırsın diye.

— Benim şimdiye kadar hangi anlattığımı asılsız çıktı ki, diye itiraz etti Astik.

— Yoo, Astik Bey, aslı olmayan şey söylemez, diyerek araya girdi Madam İskambilyan, sadece, bazen az bir şey abartır veya kötümser görünür o konularda.

— Pekâlâ, size şeref sözü, bu anlatacaklarımda ne bir abartı, ne de bir ekleme var, yerli yerinden duydum, gözleriyle tanık olandan, yani doğrudan, Rum ev sahibinden.

— Rum ev sahibi de kim ki?

— “Canım”, o randevu evinin, Madam Tatigyan ile Kalusd Efendi’nin haftada birkaç kez buluştuğu evin sahibi.

— Hiçbir bilgimiz yok o konuda, biz öyle evleri nereden bileceğiz.

— Bilirim bilmediğinizi canım, ama hiç olmazsa duymuşsunuzdur.

— Ne biliriz ne de duymuşuzdur, diye yanıtladı Sirarpi, kesin bir tavırla.

— Madam Katina'nın randevu evini duymadınız mı, diye üsteledi Astik.

— Nereden nereye duyacağız ki.

— Hayret, bir aralar sizin evde lafı geçmişti de.

— Olabilir ama ben hatırlamıyorum, diye yanıtladı Madam İskambilyan, her neyse, sen sözüne devam et.

— O Madam Katina, benim eski tanıdığımdır.

— Hiç şaşmam, dedi Digin Sirarpi gülerek.

— Evindeki sırları, olan biteni kimselere söylemez ama benimle paylaşır.

— Kendisinden epeyce güzel hikâyeler dinlemişsindir mutlaka.

— Evet, onların bazılarını siz de keyifle dinlemiştiniz benden.

— Şu son olaya gelelim, fazlaca vaktim yok, konuklarımı ağırlamam gerek, diye uyardı Madam İskambilyan.

— Haklısınız, bizim dakikalarımız kıymetlidir, diye üsteledi Digin Sirarpi de.

— O halde başka bir sefere bırakalım bu anlatacaklarımı.

— Yo, yoo, şimdi anlat, mademki başladın, diye haykırdı kadınlar bir ağızdan.

— Pekâlâ, öyleyse, dün, tesadüfen Katina'yı görmeye gitmiştim. Şuradan buradan lafladıktan sonra, bana gizlice, “geçen gün evimde bir kepezelik yaşandı ki,” dedi. Ne olduğunu sordum, kimselere söylemeyeceğime dair benden söz aldıktan sonra başladı anlatmaya, geçen gün, her zamanki gibi geldiğinde, Madam Tatigyan, Katina'ya demiş ki, “biraz sonra bir efendi gelecek ve beni soracak, onu odama getir.” “Gelecek olan, Kalusd Efendi değil mi ki?” diye sormuş Katina. O da “Yok, başka birisi,” diye yanıtlamış. Gerçekten de biraz sonra, düzgün bir efendi gelir ve Madam Tatigyan'ı sorar ve Katina da onu odaya götürür...

— Kimmiş o yeni efendi, diye sordu Digin Sirarpi.

— Biraz sabret, anlarsın...

— Sen hikâyeye devam et, dedi Madam İskambilyan sabırsızlıkla.

— Madam Tatigyan ile yeni gelen efendi henüz baş başa kalmışlar odada ki, Kalusd Efendi gelmiş ve Madam Tatigyan'ın hangi odada olduğunu sormuş. Katina önce ikircikte kalmış ve Madam Tatigyan'ın orada olmadığını söylemiş. Kalusd Efendi de gülerek, yalan söylemesine gerek olmadığını, Madam Tatigyan'ı az önce kapıya kadar kendisinin getirdiğini ve Amprosios Efendi'yi bulmaya gittiğini, üçünün birlikte burada buluşmak üzere randevulaştıklarını filan söylemiş. Sonuçta ikna etmiş Katina'yı, o da odayı göstermiş.

— Eee, diye haykırdı Sirarpi, gözlerini merakla açarak.

— Kalusd Efendi doğruca odaya gitmiş ve çalmış kapıyı. “Kim o,” diye sormuş içerideki efendi, yabancı da değil ya artık, sizin de tahmin ettiğiniz gibi Amprosios Efendi'dir. “Benim, Kalusd Efendi, açın kapıyı,” diye bağırması beriki. İçeriden ses çıkmamış, kapı da açılmamış. İşte o zaman, Kalusd Efendi güçlü bir omuz darbesiyle açmış kapıyı. Manzarayı tahmin edebilirsiniz artık, Madam Tatigyan ile Amprosios Efendi aynı yatakta...

— Bu ne kepezelik, diye haykırdı Madam İskambilyan.

— Ne rezalet, diye ekledi Sirarpi de.

— Bu görüntü üzerine, diye sürdürdü Astik Bey, Kalusd Efendi açmış ağzını ve demediğini bırakmamış Madam Tatigyan'a, kadının ne sadakatsizliğini bırakmış, ne fahişeliğini, hepsini saymış...

— Ne hakkı var ki, sonuçta kocası değil, diye itiraz etti Sirarpi.

— Ama sevgilisi, dedi Astik.

— Bu bir hak değil.

— Değil tabii ama görünen o ki, Kalusd Efendi aşırı kıskanç ve bu kıskançlığının etkisiyle de öyle davranmış işte. Uzatmayayım, Amprosios Efendi bir atlamış yataktan Kalusd Efendi'nin üzerine, alt alta, üst üste, yumruk yumruğa. Sonunda Katina ile

yanında çalışan çocuk araya girmişler de ayırmışlar efendileri. Kalusd, küfürler, tehditler yağdırarak gitmiş.

— Ne tehdidi?

— Her şeyi Müsü Tatigyan’a anlatacağını söylemiş.

— Eğer yapacağı bir tek o ise, önemli değil, dedi Sirarpi güle- rek, Tatigyan o tür şeyleri çok duymuştur karısı hakkında.

— Öyle işte, o günden bu yana Madam Tatigyan ile Kalusd Efendi’nin arası bozuk ve onun yerini Amprosios Efendi aldı.

— Yeni bir düzenlemeye kadar, diye araya girdi Sirarpi.

— Eğer bu hikâye gerçek ise, doğrusu büyük kepezelik, dedi Madam İskambilyan.

— Baştan sona doğru, ben yalnızca Katina’nın anlattıklarıyla yetinmedim, yanında çalışan oğlanla da konuştum, duydukları- mın içerisinde hiçbir abartı yok.

— Belli ki Astik Bey’in anlattıkları doğru, diye onay verdi Sirarpi.

— Ne ayıp...

— Ne yüzle kalkıp gelmiş ki buraya?

— Ve de Amprosios Efendi’yle...

— Öyle görülüyor ki kimsenin bir şeyden haberi yok sanıyor, diye eleştirdi Astik Bey.

— “Randevu” evinde geçen bir olay gizli kalır mı? Hele ki konu tanınmış kişiler etrafında dönüyorsa.

— Madam Tatigyan’ın yerinde olsaydım en azından birkaç hafta evimden dışarı adım atmazdım, diye açıkladı fikrini Ma- dam İskambilyan.

— Onun yaptığı düpedüz toplumun görüşünü hiçe saymaktır, diye ekledi Digin Sirarpi de.

— Bu tür kadınlara mutlaka bir ders vermeli, onur denen bir şey var.

— Ne dersi vereceksin ki, kendi kocası her şeyi bildiği halde sessiz kalıyor da...

— Kocası ne yaparsa yapsın, başkalarının da aynı hoşgörüyü göstermek mecburiyetinde oldukları anlamına gelmez bu.

— Bana kalırsa yüz çevirmeli ve kendisiyle görüşülmemeli.

— Namuslu ailelerin arasına girmesini yasaklamalı.

— Selamı sabahı da kesmeli kendisiyle.

İki kadın, karşılıklı olarak bu sözleri sarf ederken, Astik Bey de onların yanındaki görevinin sona erdiğini düşünerek izin istedi ve uzaklaştı.

Az sonra, bu kez tek başına olarak Madam Tatigyan göründü.

— Buraya doğru geliyor, dedi Sirarpi, hafiften arkadaşının kolunu dürterek.

— Görmezden gel, dedi öteki.

— İmkânı yok, doğru buraya geliyor.

Gerçekten de Madam Tatigyan güleç bir yüzle yaklaştı ve her ikisiyle de tokalaştı.

— Sanırım oldukça büyük bir gelir sağlanacak, dedi.

— Öyle umuyorum, diye yanıtladı Madam İskambilyan.

— Stantlardaki malların neredeyse tamamı satılmış.

— O konuda henüz kesin bir bilgim yok.

— Ben gözlerimle gördüm, tüm stantları dolaştım, Amprosios Efendi'ye de epeyi şey aldırđım, sanırım, adamcağız geldiğine pişman olmuştur, gerçi birlikte gelme ricamı geri çevirmemişti, sağ olsun.

— Pekiyi Tatigyan Efendi, diye sordu Sirarpi, gelmedi mi sizinle birlikte?

— İnanın, dünden bu yana yüzünü görmedim, diye yanıtladı Madam Tatigyan.

— O nasıl olur ki?

— Dün akşam eve gittiğimizde zaten yatmıştı o, sabah yataktan çıktığımda da çoktan gitmişti.

— Örnek bir aile yuvanız var.

— Böylesi daha iyi, birbirimizi çok görürsek kavga ederiz. Birbirimizi ne kadar az görürsek o kadar huzurlu yaşarız.

— Eğer ben, bir gün olsun görmeyeyim kocamın yüzünü çıldırırım, dedi Sirarpi, masum bir yüz ifadesiyle.

— Demek ki sen eski anlayışa mensup bir kadınsın.

— Eskiye yeniye bilmem ama ben böyleyim.

— Artık öyle şey kalmadı Digin Sirarpi, şimdi özgür dönemde yaşıyoruz, etrafına bakmıyor musun, insanlar nasıl yaşıyorlar... Değer yargıları değişti artık.

— Hah, işte, Kalusd Efendi, Misak Bey’le birlikte buraya doğru geliyor, dedi Madam İskambilyan, Madam Tatigyan’ın sözünü keserek, sanırım seni gördüler ve onun için geliyorlar.

— Kim benim için gelecekmiş ki, diye sordu Madam Tatigyan, kaşlarını çatarak.

— Kalusd Efendi.

— Kesinlikle, asla.

— Niye ki?

— Kalusd Efendi’nin ne işi var ki benimle.

— Şaşılacak şey, dost değil misiniz, tanış değil misiniz, birlikte görüşmüyor musunuz?

— Ne yazık ki tanışmıştım o adamla, dedi Madam Tatigyan, ama artık görüşmüyorum kendisiyle.

— Aranızdan kara kedi mi geçti, diye sordu Sirarpi gülerek.

— Konu kara kedi filan geçmesi değil, aşağılık adamın teki... O kadar.

— Fakat düne kadar çok sıkı fıkıydınız birlikte.

— Kendisini adam sanmıştım, her neyse, hoşça kalın, geç oldu, gitmeliyim, Amprosios Efendi kapıda beni bekliyor.

Bu sözlerle birlikte Madam Tatigyan hızlı adımlarla uzaklaştı. Tam da bu sırada Kalusd Efendi ve Misak Bey de iki hanımın yanına geldiler.

Kalusd Efendi, kibirli, küstah, kadın düşkünü –zampara– ve kendini beğenmiş, 45 yaşlarında bir adamdı. Uzun boylu, gür bı-

yıklı, kendinden emin yürüyüşlü. Bütün evli kadınların kendisine âşık olduğuna ve eğer hâlâ âşık olmamışlarsa da ileride buna mecbur olacaklarına inanırdı. Bu inancını da, tamamının kendisinde toplandığını iddia ettiği fiziksel özellikleri temsil etmesine dayandırırdu tüm küstahlığıyla.

Misak Bey ise 35 yaşında, zayıf, hastalıklı yapıda bir genç idi, babasının bıraktığı tüm mirası çarçur ettikten sonra, onun kırıntılarıyla yaşıyordu. Bu arada “Yüksek Tabaka” ile olan ilişkilerini de canlı tutuyordu.

İkisi de hanımları birkaç saygı sözleri eşliğinde selamladılar, ardından Digin Sirarpi, Kalusd Efendi’ye hitaben:

— Hayırdır, Madam Tatigyan’la aranızdan kara kedi mi geçti?

— Vay, o lafı eden kendisi mi, dedi Kalusd Efendi.

— Sizin bu tarafa doğru gelişinizi gördüğü gibi yanımızdan aceleyle uzaklaştı da.

— Evet, uzaktan fark ettim.

— Uzaklaştı çünkü Amprosios Efendi, tiyatronun kapısında onu bekliyormuş, dedi Madam İskambilyan, muhatabını kışkırtmak maksadıyla.

— Biraz da o baksın tadına, diye yanıtladı Kalusd Efendi küstahça.

— O ne biçim söz, diye haykırdı iki kadın birlikte, elleriyle sözde utanmışçasına yüzlerini kapar gibi yaptılar.

— Anlayana çok şey ifade eden bir sözdür.

— Biz anlamayız, diye yanıtladı Madam İskambilyan.

— Olabilir... Siz yine de anlamayınız ama gerçek şu ki, o Madam Tatigyan artık iyicene yolunu değiştirmiş.

— Bir hafta önce birlikteydiniz, diye uyardı Digin Sirarpi.

— Bir hafta içinde çok şey değişir... Böyle bir kadınla evlenmiş olduğu için ben Tatigyan Efendi’ye acıyorum.

— O tür kocalara acımak için oldukça sıradışı bir yönteminiz var, dedi Sirarpi gülerek.

— Nasıl, diye sordu Kalusd Efendi.

- Yani, onların karılarıyla sevişiyorsunuz.
- İnanın ki ben hiçbir kadını baştan çıkarmamışımdır.
- Ooo, diye haykırdı Digin Sirarpi.
- Gerçek söylüyorum...
- İyi de yaşadığınız hayat ortada, bize de mi yutturacaksınız...
- Siz görünenlere bakarak yargılıyorsunuz her şeyi, tekrar ediyorum, ben hiçbir kadını baştan çıkarmış değilim.
- Öyleyse...
- Hep, kadınlar baştan çıkarmışlardır beni.
- Bu durumda, Madam Tatigyan da o kadınlardan biri...
- Ben isim vermek istemem.
- Ama suçlamalarda bulunmaktan da geri durmuyorsunuz.
- Ne suçlaması?
- Biraz önce söylediniz daha, böyle bir kadınla evlenmiş olduğu için, Tatigyan Efendi'ye acıdığınızı, bu, Madam Tatigyan'a karşı bir suçlamadır.
- Ben iftiralardan hoşlanmam, kapatalım bu konuyu, dedi Kalusd Efendi sıkılmış bir suratla, yalnız şu kadarını söyleyeyim ki, Madam Tatigyan çok kötü bir yolda ilerliyor, bu kadarı affedilir değil... Hoşça kalınız.
- İki adamın uzaklaşmasının ardından Jorj ve Zabel geldi yanlarına.
- Bu ne hal, diye sordu Madam İskambilyan Zabel'e, işinin başında duracağına, gezmelere çıkmışsın.
- Artık iş kalmadı, dükkânı kapattık, diye yanıtladı Zabel gülerek.
- Nasıl yani, tamamını da sattın mı?
- Evet ve paraları teslim etmeye geldim, cömert bir beyefendi bana acıdı ve kalan bütün malları fiyatlarının iki katını ödeyerek satın aldı.
- Jorj'dur bu beyefendi mutlaka, diye haykırdı Madam İskambilyan.

— Evet affediniz, benim, diye yanıtladı genç adam, suçlu bir ifadeye bürünerek.

— İyi, iyi, kutlu bir amaca hizmet edeceğine göre affedilir bu savurganlığınız.

Zabel paraları hanımefendilere teslim etti bu arada.

— Sanırım, artık küçük hanımla biraz dolaşabilmekte serbestiz, dedi Jorj.

— Ne yapmak istersiniz?

— Önce büfeye uğrayıp soğuk bir şeyler içmek, sonra da bahçede dolaşmak düşüncesindeyiz, müzik de başladı zaten.

— Gidin ve dolaşın, diye olur verdi Madam İskambilyan.

İki genç neşeyle uzaklaştılar.

— Sanırım iş pişmek üzere, dedi Sırarpi, arkadaşına usulca.

— Tuhaf şeyler söylüyorsun, ilk görüşmede belli olur mu?

— Ama gerçek şu ki, Zabel iyi bir intiba bırakmış Baron Jorj'un üstünde.

— Bunun bence bir önemi yok, Zabel güzel ve çok genç bir kız, Baron Jorj gibi, her gencin de ona ilgi duyması doğaldır.

— Baron Jorj'un Zabel'i seveceğine ihtimal vermiyor musun yani?

— Olabilir, fakat bununla ilgili bir emare henüz yok ortada.

— Sen kendisini konuşturabilir ve düşüncesini anlayabilirsin.

— Bekle sevgilim, az bekle, böyle acele etme, diye yanıtladı Madam İskambilyan gülümseyerek.

Gerçekten de Zabel Romanyalı Ermeni gencin üstünde çok hoş bir etki yaratmıştı. Jorj, İstanbul'da tanıştığı tüm kızları gözünün önüne getirip birbirleriyle kıyaslıyor ve Zabel'i hepsine tercih ediyordu.

Kermes artık son bulmuştu, etkinlikte görev alanlar Madam İskambilyan'ın çevresine toplanmış, hesapları toparlamakla meşguldüler.

Gelir öngörülenden fazla idi, neredeyse üç bin lira.

Büyük bir başarıydı bu.

BÖLÜM 5

Ertesi günkü Ermenice gazeteler, Pıti Şan'da tertiplenen yardım kermesine, orada elde edilen gelir ve Madam İskambilyan başta olmak üzere tüm çalışanlara düzülen methiyelerle birlikte genişçe yer vermişlerdi.

Fakat birkaç gün sonra Kurken Kurkenyan, Labder'in yazı işleri ofisine geldi ve müdür Arşam Bercyan'la görüşmek istediğini söyledi.

— Kesin vereceğin önemli bir haberin vardır, dedi Arşam, neşeli bir ifadeyle.

— Haber değil, çok önemli bir konu hakkında konuşmak istiyorum, diye yanıtladı öteki.

— Anlat öyleyse.

— Herkesin içinde değil, baş başa görüşmemiz gerek.

— Baş başa mı?

— Evet, tamamen yalnız...

— Beni endişelendiriyorsun.

— Endişelenecek bir şey yok, yalnızca konu çok ciddi.

— Benim odaya geçelim öyleyse.

Ve küçük ofiste baş başa kaldılar.

Kurken Kurkenyan 45 yaşlarında, zayıf, uzun boylu, tıraşlı ve çiçek bozuğu yüzlü, kırıtkan tavırlı bir adamdı. Gözlük takar, kendine İngiliz havası vermeye çalışırdı. Belki de yıllar önce bir Ermeni okulunda İngilizce öğretmenliği yapmış olması nedeniyle öyleydi.

Kurken bekârdı, iş piyasasında oldukça parlak bir konumu olan, evli ve iki çocuk sahibi kardeşiyle birlikte oturuyordu.

Kurken'in, Pera'daki tüm tanınmış Ermeni ailelerinin evlerine girip çıkmışlığı vardı. Onların aile içi yaşamlarını, küçük gizlerini ve olumsuzluklarını bilirdi. Zaman zaman gazetelerde, tiyatro oyunları ve sanatsal etkinliklerle ilgili yazılar yazardı.

Bu bilgileri sıraladıktan sonra, Kurken'le Arşam'ın baş başa oldukları küçük ofise dönelim.

Arşam, çalışma masasının ardındaki deri koltuğuna kurulurken, konuğunu da karşı kanepeye buyur etti ve:

— Şimdi sırlar torbanı boşaltabilirsin, dedi.

— Epeyce bir kişi bildiğine göre, aslında bir sır değil söyleyeceklerim ve belki senin de kulağına gelmiştir veya kısa sürede gelecektir.

— Mesele ne üzerine ki?

— Pazar günü Pıti Şan Tiyatrosu'nda düzenlenen kermes üzerine.

— Görüldüğü üzere çok büyük bir başarı elde edilmiş.

— Evet, etkinlik muhteşemdi... Yazık ki sen gelmemiştin, görmeye değerdi.

— Pazar günü çok güzel bir hanımla randevum vardı, diye yanıtladı Arşam utkulu bir tavırla.

— Neyse, her şey çok başarılı bir şekilde organize edilmişti, şimdiye kadar düzenlenmiş Ermeni etkinlikleri arasında örneği az olanlardandı diyebilirim, Avrupalı konuklar da çok memnun kaldılar.

— Üç bin lira civarında bir gelir elde edilmiş ki çok harika bir şey bu, gazetede de ayrıntılı bir şekilde yazmıştık zaten.

— Evet, okudum... Ama konu o değil, o üç bin lira hakkında bir şey duymadınız mı?

— Yok, ne duymamı isterdin?

— İşitilmemiş bir yolsuzluk, bir rezalet ki, o kadar olur.

— Ama artık anlat da görelim, diye haykırdı Arşam sabırsızlıkla.

— “Efendim”, bilindiği gibi, elde edilen üç bin lira Madam İskambilyan’ın yanında bulunuyordu. Ertesi gün de Madam o parayı Ermeni Bankası’na yatırılmak üzere Torkom Sarugyan’a teslim ediyor.

— Yanılmıyorsam Torkom, Madam İskambilyan’ın akrabasıdır.

— Erkek kardeşinin oğlu, Torkom, parayı alıyor ve sonra da banka müdürüne teslim ettiğini söylüyor. Madam kendisinden teslim makbuzunu istiyor. Torkom da makbuzun yazıldığını ama o arada bankada damga pulu olmadığından, müdürün makbuzu daha sonra imzalayıp getireceğini söylüyor. Madam da tüm iyi niyetiyle buna inanıyor, yeğeninden kuşkulananacak değildi doğal olarak.

— Gerçektir, Torkom Sarugyan çok namuslu bir gençtir, diye onayladı müdür.

— Her neyse... İki gün sonra, akşamüzeri banka müdürü Madam İskambilyan’ı ziyarete gelir. Madam doğal olarak üç bin liranın makbuzunu ister: “Ne üç bin lirası. Ne makbuzu?” diye haykırır müdür. “Torkom’un getirip sana teslim ettiği üç bin liranın,” diye yanıtlar Madam. “Ben pazardan bu yana Torkom’u görmedim, kendisinden de herhangi bir para almadım,” der müdür. Kadıncağızın üzüntüsünü ve şaşkınlığını tahmin edebiliyor musun? Hemen uşağını yollayıp getirtir Torkom’u. Torkom, parayı bankaya götürmediğini itiraf etmek zorunda kalır tabii ki.

— Ya ne yapmış?

— Üç bin liranın tamamını, gitmiş pokerde kaybetmiş.

— Fakat sanırım kendi kişisel imkânlarıyla bu miktarı karşılayabilir.

— Torkom mu? Değil üç bin lira, üç yüz kuruş dahi veremez. Mahvolmuş bir adam o.

— Babasından o kadar miras kaldı.

— Hepsini de yedi.

— Ağabeyi zengin, o karşılāsın verdiği zararı.

— İki kardeş görüşmüyorlar, araları bozuk.

— Eee? Ne olacak bu durumda peki?

— Ne olacağını sanıyorsun, Madam İskambilyan kendi cebinden karşılayacak o üç bin lirayı... Fakat sorun o değil, Madamın korkusu, gazetelerin bunu duyup yazmaları, isminin lekelenmesi.

— Zararı kendisi karşılayacağına göre mesele kalmaz, kimse- nin de söyleyecek bir lafı olmaz...

— Ödeyecek, tabii ki ödeyecek, kesin sorumlunun kendisi olduğuna göre, özellikle de yeğeninin maddi durumunu bile bile, pekiyi de, ne zaman ödeyebilecek o parayı acaba?

— Nasıl, ne zaman... Tabii ki hemen ödemesi gerekir.

— Ödemek için hazırda para olması gerekir.

— Madam İskambilyan varlıklıdır.

— Yani epey bir gayrimenkulü var, tüm harcamalarını da onların geliriyle yapıyor ama ortada hazır para yok.

— Evlerinden birini satsın veya rehin versin.

— Zamana gerek var... Tabii ki sonuçta halledilecek, bu konuda bir kuşku yok... Yalnızca konunun gizli kalması gerekiyor, ortalığa yayılmamalı, işte tam da bunun için geldim size, Madam İskambilyan'ın sizden ricası, gazetenizde bu konuyla ilgili bir yayın yapmamanız.

— Ben Labder'de konuyla ilgili hiçbir yayın yapmayacağıma dair söz veririm, hele ki Madam ve Torkom Sarugyan eski dostlarımdır aynı zamanda.

— Madam İskambilyan adına size teşekkür ederim.

— Yalnız sorun bununla bitmez, üç bin lirayı hemen temin etmek gerekir, aksi takdirde herkesin ağzını kapatamazsınız... Halkın parası bu, o nedenle, herkesin söz söyleme hakkı vardır.

— Tabii ki halledecekler.

Kurken, çok ciddi bir diplomatik sorunu halletmiş olmanın verdiği memnuniyetle, yazı işlerinden ayrıldı.

Fakat meseleyi gizli tutmak mümkün olmadı. Haber usul usul, kulaktan kulağa yayıldı.

Torkom Sarugyan'ın çekemeyenleri oldukça fazlaydı. Bunlar genellikle genç adamın gururlu ve yüksekte bakan tavrını,

asilzade havalarını ve büyük laflar etmesini çekemiyorlardı. Babasından kalan mirası da tükettiğinden dolayı çevresinde yordakçısı da kalmamıştı. Torkom'u çekemeyenlerin başında Astik Bey geliyordu. O da doğal olarak, bu sorunu hemen duydu. Duyduğu gibi de ilk işi koşarak Labder'e gitmek oldu. Öğle sonrası, çalışanların en müsait olduğu ve ziyaretçilerin yoğunlaştığı saatti seçtiği.

— Yazın şu olan rezaleti, diye bağırarak girdi içeri.

— Ne rezaleti, diye sordu yayıncılardan biri.

— Üç bin lira meselesini.

— Hangi üç bin lira meselesini?

— Nasıl olur da bilmezsiniz, siz ki sözümona her şeyden anında haberdar olursunuz... Bilirsiniz elbette, ama ortaya çıkartmak işinize gelmez, çünkü yolsuzluğu yapan büyük aileden, yüksek tabakaya mensup, etkili çevresi var... Öte yandan zavallı bir jamgoç* veya papaz yamağı, üç kuruşluk hata yapsa, parmağınıza dolar, dünyayı ayağa kaldırır, haftalarca yazarsınız, beri yanda üç bin lirayı kökünden götürürler, çıt yok... Arşam Efendi nerede, o duymuştur kesinlikle fakat gazetesinde yayımlamaz, çünkü Torkom Sarugyan arkadaşındır. Böyle gazetecilik olur mu?

— İyi de hâlâ söylemedin, olay nedir?

— Ne olacak, Pazar günkü kermesten elde edilen üç bin lirayı Madam İskambilyan, Torkom Sarugyan'a teslim etmiş ki götürüp bankaya yatırsın, o da o parayla gitmiş poker oynamış, hepsini kaybetmiş.

— Doğru mu söylüyorsun, diye haykırdı birkaçı.

— Yerli yerinden söylüyorum size, isim veriyorum be ya...

— Biz bir şey duymadık, dedi Tergoms.

— Olabilir, çok gizli tutuyorlar... Ama ne fayda, yarın, sonraki gün herkes duyacak... Rezaletler rezaleti... Ondan bundan yoksul veya hastalar adına para toplansın ve o paralar kumarda kaybedilsin...

* Jamgoç: Zangoç. —ç.n.

— Torkom Efendi'den böyle bir şey yapması asla beklenmez, doğrusu, ben böyle bir şeye inanmak istemem, diye söylendi birisi.

— Niye beklenmezmiş ki, onun yüksekte konuşmalarına, gururlu tavırlarına mı bakıyorsun?

— Ne de olsa, asil bir ailenin çocuğu.

— Cebi delik asalet kaç para eder?

Tam o esnada yazı işleri müdürü Arşam Efendi içeri girdi. Astik Bey ona da aynı şeyleri yineledikten sonra, ekledi:

— Gazetende yazsana bu yolsuzluğu, bu büyük bir soygun, adi bir soygun... Gazetelerin görevidir bunları yazmak, halkımızın yoksullarının, hastalarının, yetimlerinin hakkını, parasını korumak...

— Yazacak bir şey yok ki, diye yanıtladı müdür ilgisizce.

— Nasıl! Yoksullara tahsis edilmiş üç bin lira, bir kumarbazın kursağına girecek ve yazılacak bir şey olmayacak, öyle mi?

— Ben bu dediğini iki gün önce duydum.

— Daha iyi ya...

— Mesele tamamıyla farklı...

— Nasıl farklı... Yalan mı, böyle bir şey olmamış mı, diye bağırdı Astik Bey.

— Evet, bir şeyler olmuş ama konu halledilmiş, kapanmış.

— Nasıl halledilir, üç bin lira nerede?

— Endişe etme, milletin parası kaybolmuş değil.

— Dilerim Sarugyan götürüp bankaya teslim etmiştir parayı.

— Sarugyan veya bir başkası, sonuçta bu konu kapanmıştır... Madam İskambilyan paranın kendisinde olduğunu açıkladı, bu söz yeterlidir.

— Hah, hah, haa, Madam İskambilyan'ın üç bin lirası neredeymiş?

— O kadar gayrimenkulü var.

— Hepsi de ipotekli.

— Sonuç olarak ben güvenilir kaynaktan biliyorum, para konusu halledilmiş veya halledilmek üzere... Ortallığı karıştırmaya gerek yok, faydalı olacağına, tam tersi, zararlı olur.

— Aksine, yazmak gerekir ki, ders olsun kendisine ve başkaları da böyle işlere bulaşmaktan sakınsınlar.

— Ben aynı kanıda değilim.

Astik Bey’le müdür uzunca bir süre tartıştılar. Birbirlerini ikna edemedikleri bu süre sonunda Astik Bey ümidini kesmiş olarak, başka bir gazetede aynı sözleri yinelemek üzere yazı işlerinden ayrıldı.

Yolsuzluğun her tarafta duyulması için gazetelerde yayımlanmasına gerek yoktu. Kulaktan kulağa, gizliden gizliye yayılıyordu.

Ardı ardına yeni ayrıntılar işitiliyordu. Torkom’un yaptıklarını daha bir hafifleten, yumuşatan ayrıntılardı bunlar.

Konuyla ilgili yeni bir görüşme için Kurken Kurkenyan Labder’in yazı işleri müdürüne geldi.

— Şimdi anlaşıldı ki, zavallı çocuğun suçu yok, dedi Kurken.

— Nasıl yani, paraları yiyen kendisi değil mi, diye sordu Arşam.

— Evet ama düpedüz kurban olmuş, bilirsin, Torkom “bon enfant”tır,* kolay kanar, hele ki karşısındaki tam bir madrabaz ise... Bu işteki asıl suçlu, esas sorumlu başka birisi, her şeyi yerli yerince anladım.

— Kim peki bu esas suçlu?

— Şu, üçkâğıtçı biri var, her yere girer çıkar, Kafkaslardan yeni gelen, sizin yazı işlerinde de görmüşümdür birkaç kez.

— Anladım, Şavarş Mosgents’i diyorsun.

— Evet, işte o, esas suçlu işte o aşağılık.

— Nasıl yani?

— “Efendim”, Pazartesi günü Torkom, paralar cebinde, bankaya gidiyormuş, yolda Şavarş Mosgents’e rastlıyor. Şavarş, po-

* *Bon enfant*: İyi çocuk. -Ç.n.

kere düşkün çok zengin bir Rus tanıdığının kaldığı otele gitmelerini öneriyor. Torkom reddediyor ama bu arada, boş bulunup yanında yüklü miktarda para olduğunu ve bunu bankaya teslim etmek zorunda olduğunu söylüyor. Yüklüce miktar lafını duyan Şavarş, Torkom'un yakasını bırakmıyor. Rusun, gerçi pokeri çok sevdiğini ama buna karşın doğru dürüst de bilmediğini, sürekli ciddi paralar kaybettiğini ve bunu da hiç dert etmediğini anlatıyor ki...

— Torkom da buna inanıyor, diye kesti Arşam, ama yine de suçlu olan kendisi, cebindeki o kadar parayla, hele ki başkalarına ait olan bir parayla pokere oturmamalıydı.

— Kuşkusuz fakat dediğim gibi bu çocuk biraz çabuk kanandır, iradesi güçlü değil bu konuda.

— Sonra?

— İkisi birlikte otele yollanmışlar, o şartla ki, Torkom, bir saat oynayacak, ardından da bankaya, işini halletmeye gidecek.

— Hee, üstüme yaz, bu şartlarda, masaya bir kez oturmaya gör.

— Otelde Şavarş, Torkom'u, yanında bir başka arkadaşı da bulunan, Rus tanıdığına takdim eder. Rusların ikisi de “şık” giyimli, düzgün insanlarmış. En azından Torkom'a öyle gelmiş. Sonuçta oturmuşlar masaya. Önceleri şans gülmüş Torkom'a ve bayağı bir kazanmış...

— Genelde hep böyle olur ne yazık ki, diye söylendi müdür.

— Birkaç yüz lira kazanmış.

— Mademki saat vermiş, bırakıp kalkmalıydı.

— Zavallı çocuk utanmış kalkmaya, özellikle de Rusların kendisini mükemmel bir şekilde ağırlamalarından, şampanyalar, mezeler, meyveler ikram etmelerinden dolayı oturmuş kalmış, ondan sonra da şans dönmüş, başlamış kaybetmeye, ta ki felaket oluşuncaya, sıfırı tüketinceye dek.

— Ve üç bin lira gitmiş...

— Gece yarısına doğru, meteliksiz kalan Torkom masadan kalkıp eve dönmek zorunda kalıyor...

— Peki, Şavarş Mosgents?

— O, birkaç yüz lira kazanmış, geriye kalanı da o iki Rus almış.

— Tek kaybeden Torkom yani...

— Evet, diye yanıtladı Kurken.

— Düpedüz kendisini soymuşlar yani...

— Öyle mi düşünüyorsunuz?

— Bunda hiç kuşku yok.

— Ama Torkom Rusların çok centilmen insanlar olduklarını söylüyor.

— Torkom saf oğlanın teki... O iki hilekâr, kumarbaz olmaları... Özellikle işin içine Şavarş Mosgents de girmişse, belli ki Torkom, düzgün insanların arasına düşmemiş.

— Gerçekten de... O Şavarş, çok kuşkulanılacak birine benziyor, dedi Kurken.

— Para için her şeyi yapabilir o.

— Sonuç olarak, aşırı saflığı yüzünden oyuna gelmiş zavallı Torkom.

— Bu arada, üç bin lira meselesi ne oldu, paralar verildi mi, diye sordu müdür.

— Sorun halledilmek üzere, diye yanıtladı Kurken, ümitsiz bir ifadeyle.

— Parayı veren var mı, diye üsteledi Arşam.

— Öncelikle, parayı isteyen yok.

— Nasıl?

— O para, acil ihtiyaçlar için öngörülmemişti, yedekte bulundurulacak ve zaman zaman, gerek duyuldukça, takviye olarak içinden sarf edilecekti. Öyle ki, Madam İskambilyan, ihtiyaç anında gerekli miktarı verme işini üstlenirse, sorun kalmaz. Say ki para, banka yerine Madam İskambilyan'ın yanında duruyor olsun...

— Fakat banka faiz öder, diye uyardı müdür.

— O kadar da sıkı talepkâr olmamalı.

— En azından, Madam İskambilyan, parayı peyderpey ödemeyi üstlenmiş.

— Elbet de, elbet de, bu durumda artık sorun kalmadı, her şey halledilmiş oldu.

— Torkom ne yapıyor peki?

— Hasta zavallı, evden dışarı çıktığı yok.

— Gerçekten hasta mı, yoksa?

— Doğrusunu istersen, kendisine, bir süre ortalarda görünmemesi tavsiye edildi.

— Ama mademki sorun halledildi diyorlar.

— Evet, maddi yönü halledildi, diye yanıtladı Kurken, fakat işin bir de manevi tarafı var, biraz zaman geçmesi gerek, unutulması için, özellikle de bu olay saklı kalamadı, herkesin ağzında, çekemeyenleri de var, parmaklarına dolamış, her gittikleri yerde, bu konu hakkında konuşuyorlar. En beteri de Astik Bey gibi müzevirci ve boşboğaz birinin kulağına gitmiş olması... Gidip de anlatmadığı yer kalmamış.

— Buraya da geldi, gazeteye basalım diye bayağı zorladı.

— Aynı maksatla diğer gazeteleri de dolaşmış, düpedüz intikam almak istiyor Torkom'dan.

— Aralarında bir sorun mu vardı ki?

— Evet, kadın meselesi, Torkom, Astik Bey'in "metres"ini elinden almış... Eski hikâye. Bir yandan Torkom'un arkasından iş çevirir, diğer yandan da ayağının biri Madam İskambilyan'ın evinden hiç eksik olmaz.

O sırada Şavarş Mosgents yazı işlerine geldi. Müdür, kendisini hemen Kurken'le baş başa konuştukları odaya çağırdı.

— İyi ki geldin, seninle konuşacaklarım vardı benim de, dedi maceraperest gence.

— Bana para kazandıracak bir şeyse dinlerim, dedi Şavarş, yılışık bir gülüşle.

— Seninle ilgili ağır bir suçlama var, hem de çok ağır.

— Hayrola, ne yapmışım?

— Torkom Sarugyan'ı götürüp üstündeki üç bin lirayı düpedüz soymuşsun.

— O eski hikâye, yenisine bakalım, diye yanıtladı Şavarş.

— Üstelik üzerindeki para da ona ait değilken.

— O halde, kendisinin bir zararı yok.

— O para milletin parasıydı.

— Herkes milletin parasını yiyor, biraz da biz yiyelim, ne olmuş?

— Bu yapılan, düpedüz eşkıyalıktır.

— Boş laflar dinleyecek zamanım yok, diye haykırdı Şavarş, kendisini zorla götürmedim ki, iki zengin Rusun poker oynamak istediklerini duyunca, kendisi gelmek istedi. Yanındaki para kendisinin değilmiş, ben nereden bileyim... Sonra, paranın tamamını kaybetmenin ne gereği vardı ki, mademki kâğıt kötü geliyordu, oynamasaydı, kendisini zorlayan yoktu ki... Zaten ben bir şey kazanmadım, hepi topu üç yüz lira, gerisini onlar aldı.

— O Ruslar, hilebaz dolandırıcılarmış.

— Aksine, çok kibar, onurlu insanlardı, yazık ki burada kalmadılar.

— Nasıl, Bolis'ten ayrıldılar mı?

— Evet, iki gün önce Sırbistan'a gittiler.

— Desene, haklarında araştırma da yapamayacağız.

— Araştırma yapacak ne var?

— Nasıl araştırılacak ne varmış, dahası, o adamları dolandırıcı olarak polise teslim etmek bile mümkünken.

— Onlarla birlikte beni de mi, dedi Şavarş gülererek.

— Seni de, suç ortağı olarak.

— Keşke her zaman düşürsem onlar gibi hırsızları, onların sayesinde, birkaç günde, beş altı yüz lira para kazandım.

— Torkom'un dışında, başka kurbanlar da var öyleyse.

— Kurban, doğru tanımlama değil, başka, poker oynayanlar da oldu, diye düzeltti Şavarş, kendince.

— Ve hepsi de kaybettiler.

— Evet...

— İstisnasız, her seferinde de sen oldun kazanan, o Ruslarla birlikte.

— Şans öyle istedi.

— Ve tüm o kaybedenler de Ermenilerdi, sen onları kandırdın ve o Rusların yanına götürdün.

— Benim niyetim iyiydi, Rusların kaybedeceklerini ümit ettim hep.

— Şimdi anlaşıldı her şey, dedi Arşam Kurken'e dönerek, sana biraz önce de dediğim gibi. Torkom dolandırıcılar tarafından resmen soyulmuş.

— Ama en nihayetinde, sana ne, diye haykırdı Şavarş, sen, ne kendileriyle kâğıt oynadın, ne de para kaybettin, Torkom'a gelince de, otursun oturduğu yerde ve beni suçlamaya kalkmasın, ağzımı açacak olursam, kendisi hakkında çokça söyleyeceklerim olabilir, onun da o Ruslardan aşağı kalır yanı yoktur. Yalnızca bu kez karşısına kendisinden daha usta olanlar çıktı.

— Torkom dürüst oyuncudur, diye karşı çıktı Kurken.

— Daha dürüst olmalı, diye yanıtladı Şavarş, dürüst adam, milletin parasıyla kumar oynamaz, ben çok şey yaparım, ama o haltı yemem.

Konuşmanın tatsızlaşmaya başladığını gören Kurken, izin istedi ve gitti. Torkom'un sebep olduğu rezalet, birkaç gün daha Pera Ermenilerinin gündeminde kaldı. Sonrasında yavaş yavaş unutulmaya yüz tuttu ve yerini çok daha önemli konulara bıraktı.

Bolşeviklerin zaferi sonucu, özellikle Taşnaktsutyun üyeleri ve taraftarları olan birçok Kafkas Ermenisi kaçkın, İstanbul'a gelmeye başlamıştı.

Parseğ Ağa'nın oğlu Arşag da bu gelenlerin arasındaydı. Uzun zamandır haber alınamayan Arşag'ın dönüşü aile içinde büyük bir sevince sebep oldu. Genç ziraat bilimci, tehlikeli bir yolculuk yapmıştı. Birçok badire ve belalar atlattıktan sonra, önce Batum'a, oradan da İstanbul'a ulaşmıştı.

Ermenistan'a yaptığı inceleme gezisi ise kendisini düş kırıklığına uğratmıştı.

— Şimdilik Ermenistan'dan vazgeçmek gerekir, dedi babasına, henüz oraya gidip yerleşmenin zamanı değil.

— Bana da öyle görünüyor, diye yanıtladı Parseğ Ağa, üzgün bir ifadeyle, delilik ettim, evleri sattım.

— Aksine, çok iyi yaptın, diye haykırdı Arşag.

— Nesini iyi yaptım?

— Ermenistan'dan şimdilik vazgeçtik fakat yine de burada kalmayız. Giligya... Orası da Ermenistan sayılır.

— Şimdi de Giligya'ya mı gitmek istiyorsun?

— Yalnızca bir istek değil bu, hemen, en kısa zamanda gideceğim, vakit kaybetmemek gerek. Bir haftaya yola çıkacağım, haberin olsun.

— Biraz sabredelim, bakalım vaziyet neyi gösterir, diyerek uyardı Parseğ Ağa.

— Yoo, bu imkânsız, diye haykırdı Arşag, artık Bolis'te kalamayız, gitmemiz gerekir, bizim için bu bir itibar meselesidir.

— İtibarımızda ne var ki, diye sordu Parseğ Ağa, şaşırmış bir halde.

— Evlerini sattın, herkese Bolis'ten gideceğini söyledin, şimdi yeniden geri mi oturacaksın, herkes ne diyecek, üzerimize gülecekler...

Bu açıklama, Parseğ Ağa'nın üzerinde etkisini gösterdi.

Ermenistan'da işler günden güne kötüye gidiyordu ve kendi gitmeleri de varsayıma dönüşmüştü, Parseğ Ağa'nın başlıca endişesi "gidemeyecek olursak, elalem ne diyecek, ne düşünecek," idi.

Aklı başında ve tecrübeli olarak bilinen insanların kendisini hatalı bulduklarını biliyordu. Hepsi de bu girişimini zamansız ve uygulanamaz olarak görüyor, kendisini de neredeyse hayalcinin biri olarak değerlendiriyorlardı. Bundan sonra Bolis'te kalacak olursa, bu adamların çeneleri de açılacak ve tenkitleri daha da keskin bir hal alacaktı.

— Biz sana, daha zamanı değil, demedik mi?

— Kalkıp evleri satmak, çocukluktu.

— Düpedüz aptallık.

— Şimdi pişman oldu ama ne fayda?

— O adamı az çok akıllı biri sanırdım.

— O aklıyla nasıl para kazanabilmiş?

— Bunamış diyeceğim ama daha o yaşta değil.

Tüm bu sözler, artık sanki kulağına geliyordu.

— Acaba gerçekten öyle mi yapsak, kalkıp Giligya'ya mı gitssek, diye sordu oğluna.

— Elbette, diye haykırdı Arşag, Giligya muhteşem bir yer.

— Ama oranın da durumu belirsiz...

— Ne belirsizi, her şey halledilmiş, diye yanıtladı Arşag, Fransa, daha birkaç yıl orada kalacak, Ermeniler kendi kendilerini yönetebilecek duruma gelince de kendi gözetimi altında, her şeyi bize bırakacak.

— Eğer dediğin gibi olursa çok güzel.

— Başka şekilde olamaz, Fransa, İngiltere, İtalya, bu konuda anlaşmışlar.

Bu konuşmadan birkaç gün sonra, Digin Mannig'in tüm karşı duruşlarına ve ikinci bir yolculuğu tamamen yararsız bulduğu konusundaki ısrarına veya en azından ertelemeşi yönündeki talebine karşın Arşag Giligya'ya doğru yola çıktı.

BÖLÜM 6

— Ben demedim mi sana, bu iş olacak, diye sevinçle haykırdı Digin Sirarpi, Digin Mannig'e.

— Dur bakalım. Daha ortada bir şey yok, diye yanıtladı Digin Mannig.

— Daha ne olsun istiyorsun, çocuk gelmiş, kesin kararını açıklamış Madam İskambilyan'a ve kendisinden, sizi haberdar etmesini rica etmiş.

— Evet ama daha gelen giden olmadı, her şeyi yalnızca senden duyuyoruz.

— Eee, yalan mı söyleyeceğim size, ne gereğim var ki, bilirsin, Zabel'i kızım gibi severim, sevdiğim için de, eteklerimi topladım ve bu işin olması için uğraştım.

— Sağ olasın, teşekkür ederim.

— Madam İskambilyan, bugün yarın mutlaka gelir size ve bu konuyla ilgili konuşur, bugünlerde yine cemiyet işleriyle oldukça meşgul, o yüzden gelemedi bir türlü.

Okuyucularımız, konunun Zabel ve Romanyalı Ermeni Jorj Kandar'ın evlenmeleriyle ilgili olduğunu mutlaka anlamışlardır. İki gencin tanıştıkları Pıti Şan'daki Yardımseverler Kermesinden sonra, Jorj, Zabel'le yeniden yan yana gelebilme imkânı bulmuştu. Diran, bu konuda genç adamdan yardımını esirgememiş ve hatta Parseğ Ağaların evine getirmişti onu. Jorj, olgun ve kibar tavırlarıyla ev halkının takdirini kazanmıştı bir anda. Öte yandan Zabel de gencin sevgi çağrısına olumlu yanıt vermişti. Jorj'un hem yakışıklılığı hem de Avrupalı kibarlığı Zabel'in hayranlığını kısa zamanda kazanmasını sağlamıştı.

— Jorj’un kendisini, resmî olarak ailesinden isteyecek olduğunu duyduğunda, eminim Zabel çok mutlu olacaktır, diye ekledi Sirarpi.

— Niye mutlu olmasın?

— Sanırım ikisi de birbirlerini çok seviyorlar.

— Zabel’in bu evliliği arzu ettiğini biliyorum, ama ilerisi ne gösterir bilemem.

— Ben görüyorum, Zabel de Jorj’a tutulmuş. Eh, çok doğal, gençlik var, zekâ var, eğitim var, zenginlik var, böyle kocayı hangi kız istemez?

— Çok doğru söylüyorsun da, diye onayladı Mannig, yalnızca bir sorun var.

— Ne sorunu?

— Kızımızı alıp götürcek.

— Eh, ne yapalım, kız evlat ailesinin yanında misafir sayılır, bilmiyor musun, bugün olmazsa bir gün gelirler, alıp giderler.

— Götürmek var, götürmek var, Bolis’e gelin gitmek nerde, yabancı memlekete gitmek nerde.

— Yabancı memleket dediğin yer, Romanya, burnumuzun dibinde. Seslensek duyarlar.

— Allah’ın takdiri neyse o olur, diye bağladı Digin Mannig.

— O değil de, Parseğ Ağa ne diyor bu evliliğe?

— Parseğ Ağa da olmasını istiyor, yalnızca, ne olacaksa bir an evvel karara bağlansın, diyor. Onun endişesi, genç adam Zabel’le gönül eğlendirir ve günün birinde de gemiye binip gider, diye.

— Yok “canım”, öyle insan değil o... Ayrıca, gönül eğlendirme dersin, ne yaptılar, kaç kere görüştüler ki?

— Öyle olmasına öyle de, bakarsın Zabel âşık olur ona, günün birinde de bırakıp giderse, zavallı kızın yüreğine iner.

— “Aman” sen de Digin Mannig, şimdilerde öyle kızlar kaldı mı ki?

— Benim kızlarım öteki kızlara benzemezler, başka türlü büyümüşlerdir.

— Ne olursa olsun, mademki oğlan resmen evlenmek istiyor, artık endişe etmen için bir nedenin yok.

— Parseğ Ağa'nın tereddüt ettiği bir konu daha var.

— Ne tereddüdü?

— Oğlanın yüklüce bir drahoma* talep edebileceği...

— Sanmam, kendisi çok zenginmiş.

— Bilmez misin, oğlan ne kadar zengin ise, o kadar yüksek drahoma talep eder kızdan.

— Doğrusu o ayrıntılara giremem ben, dedi Sirarpi, bu konuyu, Madam İskambilyan geldiğinde, onunla konuşursunuz.

Akşam, Parseğ Ağa geldiğinde, Digin Mannig Sirarpi'nin ziyaretini ve söylediklerini anlattı kendisine. Kocasını çok memnun olmuştu.

— Sanırım bugün oldukça müjdeli bir gün, benim de iyi haberlerim var Arşag'dan.

— Yeni bir mektup mu aldın, diye sordu Mannig.

— Evet, uzunca bir mektup, çok büyük ümitleri var, büyük bir arazi alma konusundan bahsediyor, öyle anlaşılıyor ki, Türk toprak sahipleri kendi arazilerini ucuz ucuz satıp gidiyorlar, bu durumdan yararlanmak gerek... Satılık pamuk tarlaları varmış, beş altı bin lirayla hayli büyüklükte bir araziye alabileceğimizi yazıyor Arşag.

— Bana kalırsa acele etmemeli, diye uyardı karısı. Giligya'ya gitme fikri Digin Mannig'i pek hoşnut etmiyordu.

— İyi ama o zaman da fırsatları elimizden kaçırırız.

— Ben senin yerinde olsam, bu tür kararlar vermeden, tecrübe sahibi birkaç dostuma danışırım.

— Ben tecrübeli değil miyim, diye gücenik bir ses tonuyla sordu Parseğ Ağa, ne “tohaf” laflar ediyorsun, beni çocuk yerine koyuyorsun.

— Asla, hiç olur mu, ama tedbiri de elden bırakmamalı, bak, evlenmek üzere olan iki kızın var. Sona'nın da zamanı yavaş yavaş yaklaşıyor, nasıl derler, “eli kulağındadır”, bunları evlendirmek için para gerekir, onları hele bir yerleştirelim, gerisi kolay, yanımızda kalan parayı istediğimiz gibi harcarız... Geriye bir tek

* *Drahoma*: Evlilikte, gelinin kocasına getirdiği nakit çeyiz. -ç.n.

Arşag kalır, o da erkektir, mesleği var, kendisini öyle veya böyle geçindirir.

— “Canım”, ben de paraları hemen toprağa yatırmadım ya, Allah’a şükür, kızlarımızı hayırlısıyla baş göz edecek ve de geçinecek, yeterli paramız var.

Üç gün sonra, Pazar öğleden sonra, Madam İskambilyan, Diran ve Jorj’un eşliğinde Parseğ Ağalara ziyarete geldi. İki genç, Fenerbahçe’ye doğru bir kayak gezintisi yapmayı önerdiler.

— Siz gidin, dolaşın, biz burada otururuz, dedi Madam İskambilyan, birbirimizle sohbet ederek zaman geçiririz, öyle değil mi Parseğ Ağa?

— Elbette... Gençler gidip “keyf” etsinler...

— Yalnız, çok geç kalmayın, diye uyardı Digin Mannig.

İki genç, üç kızla birlikte, mutlu neşeli gittikten sonra, Madam İskambilyan ciddi bir ifadeyle, ev sahiplerine:

— Çocuklar gittiklerine göre artık biz bize konuşabiliriz, çünkü bugün sizinle çok ciddi bir konuyu konuşmaya geldim, dedi.

— Önemli veya önemsiz, sizin ziyaretiniz bizim için onur ve mutluluk sebebidir, dedi Digin Mannig ve bizleri onurlandırdığınız için müteşekkirimiz.

— Ben de teşekkür ederim... Digin Sirarpi, sanırım birkaç gün önce sizi ziyarete gelmiş.

— Evet, geldi, diye yanıtladı Mannig.

— Benim gelmemle ilgili bir şey söylemedi mi?

— Söyledi, bugünlerde bizi ziyarete geleceğinizden söz etti.

— Öyleyse lafı fazlaca dolandırmadan esas konuya gelelim, ben iş yapmayı seven bir kadınıym, eylemi, konuşmaya tercih ederim, “akta non verba”,* bu benim temel prensibimdir ki aynı zamanda Garibaldi’nin de temel görüşüydü.”

— Güzel ama ben bundan hiçbir şey anlamadım Madam, diye yanıtladı Parseğ Ağa.

* *Akta non verba*: Laf değil eylem, anlamındaki Latince deyiş. —ç.n.

** *Giuseppe Garibaldi*: 1807-1882. Siyasal birliği sağlayıp İtalya Devleti’nin kurulmasına öncülük eden, İtalya’nın en büyük kahramanlarından ve yurtseverlerinden biri. —ç.n.

— Yani, “Laf değil, iş” diye açıkladı Madam İskambilyan.

— Çok güzel, çok güzel, öyledir ya, laflardan bir şey çıkmaz, işimize bakmamız gerekir.

— Şöyle, bir tek cümleyle hemen söyleyeyim, bugün, buraya akrabam Jorj Kandar’a kızınız Zabel’i istemeye geldim.

Karı-koca göz göze, bir karara varacaklarmışçasına bakiştılar.

— Cevap vermediniz, diye ısrar etti Madam İskambilyan.

— Mademki siz uygun görüyorsunuz, bizim bir itirazımız yok, dedi Parseğ Ağa.

— O nasıl söz, benim bu konuda karar vermeye ne yetkim olabilir ki, kız sizin kızınız, uygun görme konusundaki öncelik size düşer.

— Bizim bu konudaki düşüncemiz olumlu olmasaydı, Zabel’in, Baron Jorj’la bu denli samimi olarak görüşmesine izin vermezdik, dedi Mannig.

— Pekâlâ, Zabel de Baron Jorj’la evlenmek istiyor mu?

— O konuda kendisine bir soru sormadım, dedi Digin Mannig, fakat reddetmeyeceğine eminim.

— Reddetmemekte haklıdır, diye haykırdı Madam İskambilyan, akrabamdır diye söylemiyorum fakat doğruya doğru, ender bulunabilecek bir delikanlıdır kendisi, aldığı güzel eğitimiyle, enerjisiyle, kusursuz yakışıklılığıyla, parlak maddi durumuyla... Daha ne istersiniz, Pera’nın kızları onunla evlenmek için deli oluyorlardı ama kendisi, gitti geldi Zabel’i beğendi ve hepsine de tercih etti, doğrusu bu, büyük bir kısmet.

— Bizim Zabelimiz de, binde bir bulunur desem, yalan konuşmuş olmam doğrusu... Kızım diyedir diye söylemiyorum ama herkes de buna tanıklık eder yani.

— Şimdi şu Garibaldi’nin temel prensibine gelelim, diye uyardı Parseğ Ağa, laf değil, iş... Nişanı ne zaman yapmamızı istersiniz?

— Biz hemen yapmaya hazırız... Hazır değil, hatta bir an evvel olsun istiyoruz, diye vurguladı Madam İskambilyan.

— Biz de hazırız, dedi Parseğ Ağa, peki düğün?

— Düğünü biraz ertelememiz gerekecek.

— Neden?

— Çünkü nişanı taktıktan hemen sonra, Romanya'ya gitmek zorunda Jorj.

— O nasıl olacak öyle?

— Gidecek ve birkaç ayda da evlenmek için gelecek.

— Bu da düğünü Nıvart'ınkiyle aynı günde yapamayacağımız demektir.

— Nıvart'ın düğünü ne zaman, diye sordu Madam.

— İki aya kadar yapmayı kararlaştırdık.

— Eh, iki ay sonra da Zabel'in düğününü yaparız.

— Ama bizim Bolis'te kalmaya niyetimiz yok, yolcuyuz, diye uyardı Parseğ Ağa.

— Nereye gidiyorsunuz?

— Allah isterse Giligya'ya.

— Giligya mı, diye haykırdı Madam, büyük bir şaşkınlıkla, orada ne işiniz var?

— Gidip oraya yerleşeceğiz, oğlum Arşag da orada zaten.

— Şaka mı yapıyorsun Parseğ Ağa?

— Niye şaka olsun, ciddi söylüyorum, önce, Ermenistan'a gitmekti düşüncem, fakat oranın vaziyeti değişti, şimdilik ortalık biraz karışık orada, oraya gitmek mantıklı değil, o nedenle Giligya'ya gideceğim.

— Eee, Giligya'nın durumu çok mu iyi?

— Ben ne bileyim, sonuçta Fransız toprağı sayılır ve aynı zamanda da Ermenistan'dır.

— Belli ki sen siyasi gelişmelerden haberdar değilsin, her neyse, şimdilik kapatalım bu konuyu, başka zaman konuşuruz... Şimdi ne zaman getirelim nişanı?

— Ne zaman isterseniz...

— Perşembe günü uygun mu sizce?

— Uygundur, nişanı yaparız o kolay, yalnız, birbirimizi iyice bir anlayalım.

— Anlayacak ne var ki?

— Sonradan, evvel eksik laf olmasın, önceden hazırlayalım her şeyi... Bilmiş olun Madam, ben öyle yüksek drahoma veremem, elbette, kızımdır, gücümün yettiğince bir şey vereceğim ama yine de önceden bilmeniz gerekir, bir değil, ev bark edeceğim üç kızım var.

— Size drahoma lafı eden oldu mu, diye sordu Madam İskambilyan gururlu bir edayla.

— Hayır ama...

— Baron Jorj, Oryort Zabel’le evlenmek için on para drahoma istemiyor, kendisi yeteri kadar varlıklı ve karısının parasına ihtiyacı yok.

— Kendisi bu konudaki kararını açıkladı mı size, diye sordu Parseğ Ağa, kulaklarına inanamıyordu.

— Elbette, kesinlikle drahoma istemediğini belirtti, özellikle, sizin durumunuzu da az çok bildiğinden, sizin vereceğiniz paranın kendisi için bir önemi yoktur.

— Bu durumda, herhangi bir zorluk çıkmaz.

— Yalnız, iyi bir çeyiz hazırlayacaksınız Zabel için.

— Ondan emin olabilir... Düşündüğünden fazlası, Allah’a şükür, o kadarına gücüm var.

Bu düzenlemeleri hallettikten sonra, Parseğ Ağa, çocukları da karşılamak maksadıyla, Moda’ya doğru bir gezinti yapmayı önerdi.

Birkaç gün sonra nişan yapıldı, ertesi hafta da, işlerinin kendi mevcudiyetini gerektirmesi nedeniyle Jorj Romanya’ya döndü.

Aradan birkaç hafta geçti. Bu arada Arşag sürekli yazıyordu babasıyla. Günün siyasi gelişmelerine bağlı olarak, mektupları kâh ümit dolu, kâh karamsar idi. Arazi satın alma konusunda Arşag sürekli ısrar ediyor, buna karşın Parseğ Ağa da devamlı erteliyordu bu önerileri. Arşag, her hafta, şahane bir fırsatı daha elden kaçırdıklarını yazıyordu. Fakat Parseğ Ağa’nın düşüncesi, Nıvart’ı evlendirdikten sonra, kesin kararını vermeden önce, şahsen Giligya’ya gidip her şeyi gözleriyle görmektir.

Bir gün Arşag’dan, artık tereddüde yer kalmadığını, kendisine mutlaka para yetiştirmesini ısrarla belirten bir mektup gel-

di Parseğ Ağa'ya. Genç ziraatçının belirttiğine göre, “değerinin yirmide biri fiyatına,” harika bir arazi satılacaktı. İki bini peşin, geriye kalanı da birkaç ay sonrası ödenecekti. Hepi topu altı bin liraya bakıyordu. “Ödeyeceğimiz parayı, arazinin bir yıllık ürünüyle çevirebiliriz,” diye güvence veriyordu Arşag.

Parseğ Ağa bu kez tereddüt etmedi, bu fırsatı elden kaçırmamak gerekirdi. Ertesi gün bankaya gitti ve iki bin liralık bir çek yolladı oğluna. Bu işlemi tamamladıktan sonra da yazıhanesi bankanın yakınında olan dünürüne uğradı. Nıvart'ın düğün günleri yaklaşmıştı ama Sahag Efendi belli bir sebep göstermeden, düğünü birkaç ay daha ileri atmaya çalışıyordu. Parseğ Ağa da bu konunun aydınlığa kavuşması için gerekli görmüştü bu ziyareti.

Sahag Efendi büyük bir ihtimamla karşıladı dünürünü ve Parseğ Ağa'nın da aklına yatan, düğünü erteleme isteğinin nedenlerini tüm ayrıntılarıyla anlattı kendisine.

— İki aya kadar Jorj da gelir Romanya'dan ve ikisinin düğününü birlikte yaparız, diye bağladı Sahag Efendi.

— Benim isteğim de buydu zaten, diyerek onayladı Parseğ Ağa.

Ardından, Sahag Efendi, konuyu değiştirerek:

— “Canım”, gerçek mi bu, diye sordu, sözümona Giligya'ya gidip yerleşmeye karar vermişsin.

— Evet, Arşag da orada şimdi zaten, diye yanıtladı.

— Orada olduğunu biliyorum, önemli olan o değil, hatta orada kalabilir de, mesleği var, istediği her şeyi yapabilir orada, ona bir diyeceğim yok.

— Arşag yalnız başına bir şey yapamaz, mesleğini yapabilmesi için ona maddi imkân sağlamak gerekir.

— Peki, bunun için ne yapacaksın?

— Yapacağım şey basit, arazi satın alacağım Giligya'da.

— Arazi mi alacaksın, diye haykırdı Sahag Efendi.

— Evet, o konuda bir girişimde de bulunduk, daha doğrusu, bulunmak üzereyiz.

— Ne girişimi, neler diyorsun sen?

— “Efendim”, Arşag’dan bir mektup aldım, elden kaçırılma-
yacak muhteşem bir fırsat, 40-50 bin lira değerinde bir arazi, altı
bin liraya satılıyormuş, bunun da iki bini peşin, gerisi de birkaç
ay sonra ödenecek.

— Eee, der gibi bir hareket yaptı Sahag Efendi.

— Mademki gitmeye karar verdik, böyle bir fırsatı kaçırmamak gerekirdi, ben de hemen iki bin liralık bir çek yolladım Arşag’a...

— Ne zaman, diye haykırdı Sahag Efendi.

— Az önce taahhütlü mektupla postaya verdim.

Sahag Efendi, bir süreliğine, acıyan bir ifadeyle Parseğ Ağa’nın yüzüne, sanki orada ahmaklık veya çılgınlık alametleri ararcasına baktı.

— O değil “ama”, sen nerede yaşıyorsun, diye sordu.

— Hep Kadıköy’de, bizim evde yaşadım, diye yanıtladı Parseğ Ağa, bu soruya şaşırarak.

— Ben de “İnsiz Ada”ya* taşındın da, o nedenle dünyada olup bitenlerden haberin yok diye düşünmüştüm.

— Yeni bir şey mi var ki?

— Sen hiç gazete okumaz mısın, kimselerle görüşmez misin, siyasetten hiç mi haberin yok?

— Doğrusu son zamanlarda o kadar karmaşa içindeyim ki, siyaseti takip edecek zamanım olmadı, diye yanıtladı Parseğ Ağa, bunun yanında, ne saklayayım, artık bıktım her gün aynı şeyleri okumaktan, siyasette dönüp duranlarla çok da ilgili değilim, dünyanın tasasını bana mı verdiler, ben kendi derdime akıl erdirmeye uğraşıyorum.

— Mademki Giligya’ya gidip yerleşeceksin, senin dertlerin bu siyasetteki dönüp duranlara bağlı... Neler olup bittiğini biliyor musun?

— Giligya hakkında mı?

— Ha şunu bileydin.

* *İnsiz Ada*: Diğer adıyla Issız Ada. İstanbul yakınlarında, kimselerin yaşamadığı kayalık bir adadır. -ç.n.

— Yeni bir şey duymadım, Arşag da bir şey yazmamış mektubunda.

— Orada, oturduğu yerden ne haberi olabilir ki Arşag'ın?

— Eee, ne varmış, anlat da bilelim, diye sordu Parseğ Ağa, biraz endişeli.

Sahag Efendi, dostuna döndü ve sesini alçaltarak:

— Fransızlar Giligya'yı boşaltıp Türklere devrediyorlar, dedi.

— He, ne diyorsun, diye haykırdı Parseğ Ağa.

— Kesin gerçek bu söylediğim, büyükelçilik kaynaklı bu haber, zaten olayların gidişatı da bunu gösteriyor.

— Ne zaman boşaltıyorlarmış peki?

— Ne zaman olduğunu bilemem, bir veya iki aya kadar, sonuçta, boşaltmaya karar vermişler.

— Böyle rezalet olur mu?

— Siyasette her şey olur, diye yanıtladı Sahag Efendi, kesin bir dille.

— Eee, şimdi ne yapmalı peki?

— Senin yapacağın şey basit, hemen ikinci bir mektup yaz Arşag'a ve ona, orada arazi almaktan vazgeçip hiç vakit kaybetmeden Bolis'e dönmesini söyle.

— Aman Sahag Efendi, yalan yanlış bir bilgi olmasın bu söylediğin?

— Ben çocuk değilim, her dedikoduya kulak asmam... Sana şeref sözü veriyorum ki verdiğim bilgiler kesin doğrudur, resmî kaynaktan aldım, zaten birkaç güne her şey ortaya çıkar, sen benim sözlerime güven...

— Desene Giligya da suya düştü, diye alçak sesle ve ümitsiz bir ifadeyle söylendi Parseğ Ağa.

— Neyse... Kırılan dökülen bir şey yok ortada, yalnız, sen şu mektubu bir an evvel yaz ki, çekle birlikte erişsin Arşag'ın eline, gel, geç şu masanın başına, yaz da, cıracıla postaya verelim.

Parseğ Ağa mekanik bir şekilde oturduğu yerden kalktı ve yazı masasına geçerek yazmaya başladı. Sahag Efendi de bir sigara yakarak, günlük gazeteleri gözden geçirmeye koyuldu.

Tam bu sırada içeri Diran girdi.

— Ne o Parseğ Ağa, babamın yerine geçmişsin, dedi gülerek.

— Birkaç dakikalığına, diye yanıtladı Parseğ Ağa, şu mektubu bitirene kadar.

— Kime yazıyorsun ki, hayırdır... Yüzüne bakılırsa pek hoş bir mektup olmasa gerek.

— Arşag’a yazıyorum...

— İyi öyleyse, ben de kendisine birkaç satır yazacaktım, sen ilave ediver lütfen.

— Ne yazacaktın?

— Giligya’dan bir an önce uzaklaşsın, vaziyet çok karışık.

— O da aynı şeyleri yazıyor zaten, diye araya girdi Sahag Efendi, her şeyi anlattım kendisine.

— Daha yeni duyum aldım, dedi delikanlı, Giligya’nın derhal boşaltılması konusunda Milli Hükümet ile Fransa arasında anlaşma imzalanmış.

— Haber aynı kaynaktan mı, diye sordu Sahag Efendi, düşünceli bir şekilde.

— Evet, evet, resmîdir, yarın da gazetelerde çıkar sanırım.

Mektup tamamlandı ve cırakla postaneye gönderildi.

Parseğ Ağa da gitmek için ayağa kalktı. Ve:

— Allah’tan oldu da sizin yazıhaneye uğradım, dedi.

— Sen, haftada birkaç kez buraya uğrarsan, iyi edersin, diye yanıtladı Sahag Efendi, biz, az çok her şeyi duyarız, senin gibi “bihaber”* değiliz.

Aynı akşam, canı sıkkın eve döndü Parseğ Ağa. Son zamanlarda, kötü bir ruhun kendisine musallat olduğuna ve habire eziyet ettiğine inanıyordu artık.

— Gözün aydın, dedi karısına mutsuz bir bakışla.

— Hayırdır, diye sordu Mannig.

— Bizim Giligya’ya gitme işimiz de suya düştü.

— Niye ki?

Parseğ Ağa, Sahag Efendi’ye yaptığı ziyareti anlattı. Mannig içten içe sevinmişti bu yeni siyasi gelişmeye. En azından kendisini

* *Bihaber*: Habersiz. —Ç.n.

şimdilik yabancı bir yere göçmekten kurtarmıştı. Fakat yine de kocasını daha fazla üzmemek için bu memnuniyetini belli etmedi.

— Allah ne isterse o olur, dedi, belki de böylesi bizim için daha hayırlıdır.

— Öyledir, diye onayladı Parseğ Ağa.

İki gün sonra bütün gazeteler Fransa'nın Giligya'yı boşaltmasıyla ilgili imzaladığı anlaşmayı yayımlıyorlardı. İstanbul Ermenileri bir kez daha düş kırıklığına uğruyorlar ve endişeye gömülüyorlardı. Bir tek Tergoms, o sarsılmaz iyimserliğiyle Labder'in yazı işlerinde, vapurda veya bulunduğu her yerde, herkese göğüs geriyor ve kendi tezini savunuyordu.

— O anlaşmanın bir anlamı yok, halihazırda gerçekleşmiş bir şey yok ortada, diye ısrar ediyordu.

— İki aya kadar Fransızlar çekilecekler, Giligya'nın teslimi kesin, diye yanıtlıyorlardı tartıştığı kişiler.

— Yunanlar da bir şey yapamadılar şimdiye kadar.

— Ama kendi konumlarını koruyorlar ve yeni bir saldırıya hazırlanıyorlar, bu seferki savaş sonuç alıcı olacak.

— Ya Türkler kazanırlarsa?

— O imkânsız...

Ve Tergoms başlardı niye imkânsız olduğunu açıklamaya. Bir kere Yunanlar kesin kazansınlar, o zaman Türkler artık ayakta kalamazlardı.

— Türk-Yunan savaşından sonra yeni bir konferansın kurulacağı belli, bu konferansın işi Osmanlı'nın bölüşülmesini düzenlemek olacak. İşte orada kesinleşecek bizim yazgımız da. Şimdiye kadar olanların hepsi de anlık ve temelsiz gelişmelerdi... Ümitsizliğe kapılmanın gereği yok, ben sonunun iyi olacağına eminim, beklemek gerek.

Günler ilerledikçe olaylardaki gelişmeler gittikçe Tergoms'un tespitlerini çürütüyordu ve onun yeni saptamalar yapmasına sebep oluyordu.

Araşag, babasının mektubunu aldıktan iki hafta sonra çok kötü bir ruh haliyle yola çıkmış ve İstanbul'a varmıştı.

Fakat aile çevresi yavaş yavaş kendisini teselli etti ve Arşag yeni planlar kurmaya başladı. Bir gün babasına:

— Ne zamana kadar böyle aylak aylak oturacağım, diye sordu.

— Durumlar düzelene kadar, diye yanıtladı Parseğ Ağa.

— Seneler geçiyor ama vaziyet hep aynı, düzeldiği filan yok, düzeleceğine dair bir umut da görünmüyor.

— Ne yapalım istiyorsun, sabredeceğiz.

— Ben başka bir şey düşünüyorum...

— Nedir düşündüğün, diye sordu Parseğ Ağa, kuşkulu bir ifadeyle.

— Güney Amerika'ya gidip oraya yerleşmek...

— O olmadı işte, diye bağırdı Parseğ Ağa.

— Neden?

— O kadar uzaklarda işim yok benim... Ben Bolis'ten gitmeyi, Ermenistan'a yerleşip orada yaşamak için istedim, yoksa benim niyetim, mutlaka bir yerlere gidip de çiftçilik filan yapmak değil.

— Demek Güney Amerika'ya gitmeyi istemiyorsun.

— Katiyen, diye haykırdı Parseğ Ağa, Bolis'in nesi var, burada oturur, işime devam ederim, kızlarıma da yakın olurum, hem ben gitmek istesem de anan razı gelmez.

— Öyleyse ben tek başıma giderim.

— O da olmaz, diye bağırdı Parseğ Ağa.

— Herkes nasıl gidiyor, ben niye gitmeyeceğim?

— Oraya gidenlerin hepsi maceraperest...

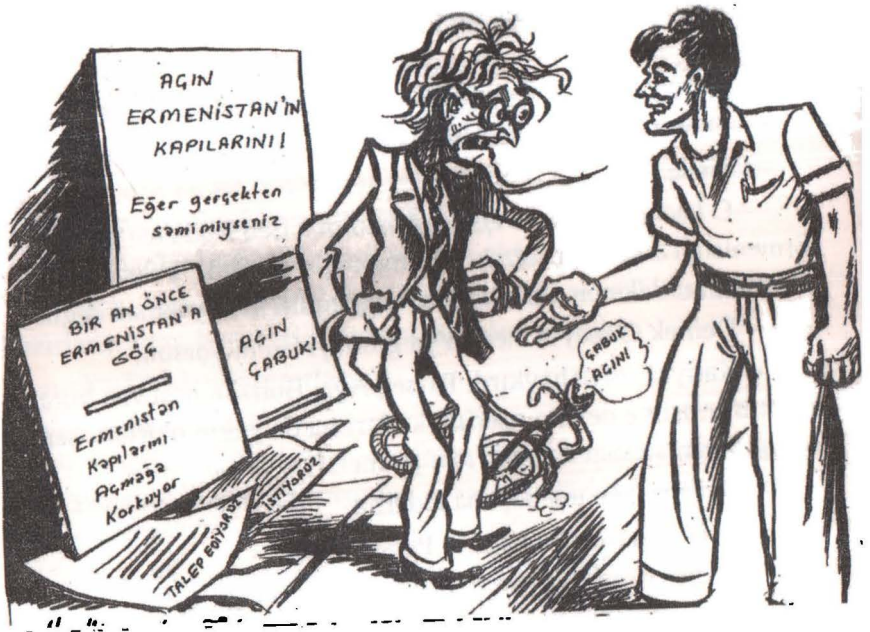
— Ben oraya bir ziraat mühendisi olarak gideceğim, bir maceraperest olarak değil.

— Vazgeç bu düşünceden ve bekle bakalım ne olacak.

Arşag ikna olmak istemedi fakat babası da kendisini onaylamamıştı. Parseğ Ağa konuyu kısa kesmek maksadıyla:

— Önce şu bacılarının düğünlerini yapıp bitirelim, sonrasında düşünerüz onun hakkında, dedi.

— Benim kararım karar, diyeretti Arşag.

BÖLÜM 7

— Şu düğünü bir türlü yapıp bitiremedik ki, “dert”ten kurtulalım...

Bu serzenişi Parseğ Ağa karısına yapıyordu.

— Ne yapalım, sorun bizde değil ki, Allah’a şükür, bizim her şeyimiz hazır, ikisinin de çeyizlerini yaptık, hazır ettik...

— Evet ama ortada damat yok, diye yanıtladı Parseğ Ağa, zoraki bir gülümsemeyle.

— Sahag Efendi’yle görüştün mü, Diran ne zaman dönüyor-muş?

— Görüştüm, biraz daha gecikecek, dedi, işleri bitmemiş daha, onun da tam düğün üzeri İzmir’e gideceği tuttu... İki haftalığına gitti, bir ayı geçti...

— Sahag Efendi’nin sözüne bakılırsa, daha bir ay bekleyeceğiz galiba.

— Bu gidişle biz Eylül’e ancak yaparız bu düğünü.

— Zaten Jorj da ortada yok, şimdiye kadar gelmesi gerekirdi, diye söylendi Parseğ Ağa.

— Haftada iki kere mektup yazıyor Zabel’e, dedi Mannig, sayfa sayfa... Ne yazar anlamam, aralarında bir anlaşma yapmışlar ki, biri ne kadar uzun yazarsa, öteki de o kadar uzun cevap yazacak diye... Şimdi, kim daha uzun yazacak yarışına çıkmışlar.

— Canım yazsınlar istedikleri kadar, yazsınlar da gelme hakkında bir laf ediyor mu?

— Zabel’in dediğine bakarsan, hesapta olmayan bir iki iş çıkmış, o nedenle gelişini ertelemek zorunda kalmışmış.

— Korkarım ki fikrini değiştirmese.

— “Tohaf” laflar ediyorsun Parseğ Ağa, öyle bir niyeti olan, kal-kıp da haftada iki kere kitap kadar mektup yazar mı nişanlısına?

— Ben ne bileyim, şimdiki gençlere güven olmuyor.

— Yok “canım” sen de, çocuk sıırıslıklam âşık olmuş bizim kıza, bundan hiç kuşku yok... Almaya niyeti olmasaydı, gitme-den evvel onca hediye verir miydi? Ayrıca da biz düşmedik ki üzerine, kızı vermeyi biz istemedik, kızımızı almak için o gelip de bizi buldu bir kere.

— Ne olursa olsun, benim aklım bir şeye erer, o da bir an evvel kızların düğününü yapıp bitirmek.

— Benim de istediğim o.

— Ve ardından da Arşag’ın başını bağlamalı...

— Onu da nereden çıkardın şimdi, diye haykırdı Digin Mannig.

— Ne var, kötü bir şey mi söyledim, diye sordu Parseğ Ağa.

— Yok ama hele dur bakalım, Arşag’ın zamanı var daha, önce bir iş sahibi olsun... Sen de gittin geldin öyle bir meslek edindir-din ki kendisine... Ziraatçılık ne olacaktı, doğru dürüst bir hekim, bir avukat, bir mimar ya da mühendis olamaz mıydı?

— Ben ne yapayım, kendisi illa ziraat uzmanlığı öğrenmek istedi, şimdi ben de pişmanım, ama ne fayda?

— Hekim olsaydı, şimdiye kadar işe başlamıştı.

— Olan oldu artık, boş laf etmenin gereği yok, yalnızca, bir an evvel baş göz edip ayağını bağlayalım.

— Sebep?

— Sebep o ki, bu oğlan evlenmezse başını alıp gidecek.

— Nereye gidecek, iki kere gitti geldi, ağzının payını almadı mı daha?

— şimdi de aklına başka bir şey koymuş, Güney Amerika’ya gitmek istiyor, bugüne kadar sana bir şey söylemedim fakat artık her şeyi anlatmaya mecburum, çünkü bugün değilse yarın öğre-neceksin.

— Amerika mı? Aklını yitirmiş bu, diye haykırdı Mannig.

— Bu kararından geri durdurmak için çok uğraştım ama faydası olmadı, bacılarının düğününe kadar beklemesi konusunda ancak ikna edebildim.

— Yakında bir yerde ziraatçılık yapmak mümkün değil mi?

— Orası en uygunuymuş.

Karı koca evlerinin bahçesinde oturmuş bu konuşmayı yaparlarken, komşuları Manug Ağa ile karısı Digin Kohar gelince bu önemli meseleyi yarıda kesmek zorunda kaldılar.

Mutat hoş geldin ve hal hatır sözlerinin ardından Manug Ağa:

— Bugün haberler çok kötü, dedi.

— Yeni bir şey mi var, diye sordu Parseğ Ağa, ben bugün hiç çıkmadım, bir şeyden haberim yok.

— Yunanlar hatırı sayılı bir kötek yemişler ve mevsizlerinden geri çekilmeye başlamışlar.

— Ne diyorsun, diye haykırdı Parseğ Ağa, bu gerçekten de kötü haber ama bakalım doğru mu?

— Doğru da laf mı, resmî duyuru var, bütün Bolis bayraklarla donatıldı.

— Desene ki bizim son umudumuz da yok oldu.

Ve iki arkadaş başladılar Yunanların yenilgisinin sonuçlarını yorumlamaya.

— Müsü Minas geçiyor kapıdan, dedi Digin Kohar.

— “Aman”, içeri çağırın, onda haber vardır, diye bağırdı Parseğ Ağa.

— Müsü Minas, Müsü Minas, diye seslendi Manug Ağa, içeri buyurun, Parseğ Ağa sizi görmek istiyor.

Az sonra 35 yaşlarında, zayıf, esmer bir delikanlı, ciddi adımlarla ve düşünceli bir yüzle bahçeden içeriye girdi.

— Öyle acele acele nereye gidiyordun, diye sordu Manug Ağa.

— Şimdi vapurdan indim, eve gidiyordum, diye yanıtladı Minas.

— Bugünkü haberler çok kötü, değil mi?

— Umut kırıcı... Beni rahatsız eden, Yunanların bozguna uğraması değil, sonuçlarını düşünüyorum.

— Sonucu ne olacak, çekilmeye mecbur kalacaklar, dedi Parseğ Ağa.

— Bana da öyle geliyor ki, İzmir önlerinde direnirler ve şehri kolayca teslim etmezler, diye yorum yaptı Manug Ağa.

— Korkarım, İzmir'i de boşaltıp kaçarlar, diye yanıtladı Minas, öyle görünüyor ki, ordu tamamen ümidini kaybetmiş... Kötü, vaziyet çok kötü, bu tarafta Türkler seslerini yükseltmeye başladılar zaten, bugün Bolis'in halini görecektiniz siz... Eğer Müttefikler da Bolis'i terk edip giderlerse, işte o zaman işimiz var.

— O imkânsız, diye haykırdı Parseğ Ağa.

— Ötekiler gitseler dahi "İngiliz" kalır, dedi Manug Ağa kesin bir ifadeyle, o, buraya ayağını yerleştirdikten sonra, bir yere kıpırdamaz.

— Bilmem, ben o konuda kötümserim, dedi Minas, hiçbirine güvenim yok benim.

— Müttefikler giderse, sen ne yapacaksın, diye sordu genç adama Mannig, gülererek, devrimci diye, Türkler ilk önce senin yakana yapışacaklar.

— Beni burada bulurlarsa...

— Nasıl, kaçacak mısın Bolis'ten?

— Kuşkusuz... Burada kalacak kadar kaçık mıyım, yeter savaş süresince çektiklerim... Müttefikler uzaklaştığı takdirde, benim gibi burada bir dakika bile durmayacak binlercesi var.

— Hiçbir yere gitmen gerekmez, dedi Manug Ağa, İngiliz şurdan şuraya kıpırdamaz.

— Ya Türkler Yunanları yendikten sonra Bolis'e yürüyecek olurlarsa, diye uyardı Minas.

— Zırhlılar dağ gibi duruyorlar, görmüyor musun... Bolis'e yürümek Türklere mi kaldı... Yürüsünler daha iyi, alırlar o zaman derslerini.

— Her ne olursa olsun, ben yarından tezi yok, hazırlıklarımı göreceğim, dedi Minas, pasaportumu hazırlatıp cebime koyacağım, sonrasında artık durumlardaki gelişmeleri bekleyeceğim.

— Nereye gitmeye niyetlisin, diye sordu Mannig.

— Bilmem, o konuda belli bir kararım yok henüz, önemli olan Bolis'ten uzaklaşmak... Büyük olasılıkla Bulgaristan veya Romanya'ya giderim.

— İyi de, işini ne yapacaksın?

— İşimi bırakırım... Her şeyden önce bir yaşam güvencesi gereklidir.

— Duyduğumuza göre nişanlanmayı düşünüyormuşsun, o konuyu nasıl halledeceksin peki?

— Vay, sizin kulağınıza kadar geldi mi?

— Elbette, bilmez misin biz her şeyi duyarız... Doğrusu çok sevindim, çok iyi bir seçim yapmışsın, tebrik ederim.

— Teşekkür ederim ama kesin bir şey yok daha.

— İkiniz de Kızıl Devrimci, birbirinizi iyi bulmuşsunuz, yalnız, gitmen işi bozar.

— Neden bozsun, ben giderim, gittiğim yerde yerleşirim, ondan sonra da nişanlımı getirtirim, orada da evleniriz, ben bunlarımı hepsini günlerce öncesinden hesapladım.

— Sanırım boş yere telaşlanıyorsun, diyerek araya girdi Manug Ağa, Bolis'ten uzaklaşmana gerek yok, yerinde rahat ol, işine bak, senin saçının teline dahi dokunan olmaz.

O sırada, Nıvart, Zabel ve Sona gittikleri arkadaş ziyaretinden döndüler.

— İyi zaman geçirdiniz mi, diye sordu anneleri.

— Çok iyi, diye yanıtladı Nıvart, hem müzik dinledik hem şarkı söyledik hem de kitap okuduk... Yarın sabah da Oryort Ağavni'yle birlikte Galata'ya gidiyorum, oradan da Ortaköy'deki sığınmacı merkezini ziyaret edeceğiz, gelen göçmenlere iç çamaşırı dağıtılacakmış da.

— Yalnız başınıza ne işiniz var oralarda, diye sesini yükseltti annesi.

— Yok, mayrig, yalnız gitmeyeceğiz, diye açıkladı Nıvart, önce Galata'ya, Yardım Kolu'nun merkezine gideceğiz, oradan da, Kevork Efendi'yi alıp birlikte gideceğiz.

— O zaman başka, madem Kevork Efendi başınızda, ama yine de hoş bir yolculuk değil.

— Biz eğlence olsun diye değil, yararlı olalım diye gidiyoruz... Çamaşırların dağıtılmasına yardım edeceğiz.

— Bana kalırsa, hiç doğru bir şey değil sizin yapacağınız iş, dedi Digin Kohar.

— Neden değil, diye sordu Nıvart.

— Çünkü herkesin dediğine bakarsan, hastalık ve pislik yuvalarıymış o kamplar.

— Digin Koharig'in söylediği çok doğru, diyerek tasdik etti Digin Mannig, şimdi gider, bir hastalık alır gelirsiniz.

— Ya da en azından bitlenirsiniz, diye ekledi Kohar.

— Ben Ağavni'ye eşlik edeceğime söz verdim, bu nedenle de gideceğim, diye üsteledi Nıvart, o kamplarda kalmak zorunda olan insanların canı yok mu?

— Onlar buna mecburlar.

— Biz de onlara yardım etmeye mecburuz.

— Var ol Oryort Nıvart, diye haykırdı Minas.

— Hiç değilse dikkat edin, çok da içlerine girmeyin, diye öğütledi Digin Mannig.

— Tabii ki dikkat edeceğiz, Ağavni belki on kere gitti o kamplara ve hiçbir şey de olmadı.

— Kevork Efendi başlarındaysa, o, gereken dikkati gösterir, dedi Parseğ Ağa kesin bir tavırla.

Ertesi sabah, iki genç kız, saat on gibi, kadın, çocuk ve yaşlıların doldurmuş olduğu Galata Kilisesi'nin avlusuna girdiler. Müthiş bir kargaşa, kulakları sağır eden bir uğultu ve dayanılmaz

bir koku hâkimdi avluya. Kalabalığın neredeyse tamamı Türk-Yunan savaşının kaçkınlarıydılar, Adapazarı'ndan, İzmit'ten, Bardizag'dan,* Yalova'dan, Kıncılar'dan, Aslanbey'den ve diğer yerlerden kaçıp gelenlerdi.

Yönetim odasına gitmeye çalışan Ağavni ve Nıvart şaşkına dönmüşlerdi. Kalabalığı yarıp geçmelerine olanak yoktu. Şans eseri, görevlilerden biri, Kevork Efendi Sesneryan'ın kızı Ağavni'yi fark edip yardımlarına yetiştirdi ve kalabalığı aralayıp yol açtı kendilerine.

Merdivenler ve koridorlar da aynı yoğunlukta, perişan giysili insanlarla doluydu. O dar ve kapalı koridorlardaki süt bebelerinin tiz haykırıışları, çocukların ağlayışı, erkeklerin kâh yalvaran, kâh öfkeli, kâh küfürlü bağırıışları, kadınların ümitsiz feryatları, ter ve kirin beter kokusu aşağıdaki avludakinden çok daha dayanılmazdı. Görevli en sonunda iki genç kızı, içeriden kilitli olan yönetim odasına erıstirmeye, kapıyı açtırıp onları içeri sokmaya muvaffak oldu.

Böyle bir durumla ilk kez karşılaşan ve Ağavni'ye eşlik ettiğine neredeyse pişman olmuş olan Nıvart, kendini odaya attığında derin bir nefes aldı.

Ağavni'nin babası Kevork Efendi, salonun bir köşesinde, büyükçe bir yazı masasının önünde oturmuştu. 55 yaşlarında, gür bıyıklı, iri burunlu, yapılı bir adamdı. Hemen yanında zayıf, kumral bir delikanlı, Baron Apkar duruyordu. Apkar, yardım kuruluşunun sekreterlerinden biriydi ve yürütölmeye çalışılan faaliyetler hakkında bilgiler aktarıyordu kendisine. Başka bir köşede, üzerinde bir Remington** olan küçük bir yazı masasında, esmer, gözleri makyajlı, işveli, narin burunlu "daktilograf" bir genç kız oturuyordu. O ara, başkaca bir işi olmadığından sabah gazetelerini okumakla meşguldü.

— Tam zamanında geldiniz, dedi Kevork Efendi kızlara, geç kalırsınız diye korktum.

* *Bardizag*: Bahçecik, Kocaeli ili Başiskele ilçesine bağlıdır. —ç.n.

** *Remington*: Bir daktilo -yazı makinesi- markası. —ç. n.

— Baba bilmiyor musun, ben işlerimi İngiliz dakiklığıyla yaparım, diye yanıtladı Ağavni, gülerek.

— Yalnız Parunag Efendi gelene, görevi ona teslim edene kadar biraz bekleyeceksiniz.

— Bekleriz, önemli değil, diye yanıtladı Nıvart.

İki kız Kevork Efendi'nin masasının önündeki sandalyelere oturdular.

O esnada, salonun dışından bağırışmalar duyulmaya başlandı.

— Daha ne kadar bekleyeceğiz, dört saattir ayaktayız.

— İşimizi görün de gidelim.

— Siz milletseniz, biz de milletiz. Biz de bizim yerlerimizde ağalık yaptık.

— Gerçekten de bu Bolisliler vicdansız adamlarmış.

Apkar, Kevork Efendi'ye dönerek:

— Yine başladılar bu serseriler, dedi.

— Biraz önceki bağırınlar mı, diye sordu Kevork Efendi.

— Evet, bela adamlar bu ikisi de.

— Mesele nedir, ne istiyorlar?

— “Efendim”, bunlar birkaç hafta önce Karamusalı taraflarından geldiler, tuttuk kendilerini Hasköy'deki yerleşkeye yolladık. Müdür, bunların tavır ve davranışlarından sürekli şikâyetçiydi, özellikle de ayyaşlıklarından. Geçenlerde, kaldıkları yerde yine içmişler, ardından da kumara oturmuşlar, çok geçmeden de aralarında kavga çıkmış, bıçakları çekmişler, çevredeki çocuk ve kadınları korkunç derecede ürküterek birbirlerine girmişler. Uzatmayayım, sonuçta birbirlerini yaralamışlar, müdür de, ertesi sabah ikisini birden kovmuş yerleşkeden.

— Çok da iyi yapmış.

— Ama konu bununla kapanmamış, diye devam etti sekreter, adamlar birkaç gün dışarıda sürttükten sonra yine yerleşkeye gelmişler, müdür yine bunları içeri almayı reddetmiş, bunlar zorla girmeye kalkmışlar, müdür direnince de tehditler savurarak gitmişler.

— Ne tehdidiymiş, hiçbir şey de yapamazlar.

— Birkaç gün sonra yine gelmişler ve bu sefer, kuvvet zorluğuyla içeri girmişler, müdür işe polisi karıştırmak istememiş, konuyu tatlılıkla halletmeyi denemiş, bunlardan, yerleşkede bir daha sarhoş olmayacaklarına, kumar oynamayacaklarına ve kavgaya çıkartmayacaklarına dair yemin etmelerini istemiş. Bunlar da yemin etmiş ve yeniden yerleşmişler içeri fakat yine geçmişteki uygunsuz davranışlarını sürdürmeye başlamışlar.

— Yine dışarı atsaydı kendilerini.

— Müdür ise tam aksine, nasihatle, tatlılıkla yola getirmek istemiş ama bu da para etmemiş. En sonunda, ikisi birden müdüre saldırmışlar ve dışarıda kaldıkları süre boyunca alamadıkları, günlük 5 kuruşlarını ve ekmek paylarını talep etmişler.

— Vay yüzünüzler, diye bağırdı Kevork Efendi, yumruğunu masaya indirerek.

— Müdür, doğal olarak reddetmiş, şimdi de buraya gelmişler, sözümona o hak edişlerini alsınlar diye patırtı çıkartıyorlar.

— Getirin içeri şu uğursuzları, diye bağırdı Kevork Efendi.

Sekreter gidip kapıyı açtı ve iki gürültücüyü içeri aldı.

İkisi de yabani suratlı, karanlık bakışlı adamlardı. Kollarını sallayarak, tehditkâr tavırlarla içeri girdiler. Fakat birdenbire o arsızlıkları, hoyrat tavırları yok oldu. Halıyla kaplı o salon, dev yazı masası, karşılarında oturan ciddi yüzlü adam, daktilograf kız, kocaman daktilo makinesi, duvara monte edilmiş telefon ahizesi ve ayrıca oturan iki genç hanım, bunların tümü birden dikkatle kendilerine bakıyorlardı, alışık olmadıkları bu durumdan çok etkilenmişlerdi, sus pus, oldukları yere çakılıp kaldılar.

— Öne gelin, diye bağırdı Kevork Efendi.

Adamlar birkaç adım daha öne geldiler.

— Siz hiç utanmıyor musunuz, arlanmıyor musunuz, diye haykırmaya başladı Kevork Efendi, sesini gittikçe yükselterek. Suçlu olduğunuz halde, ne hakla buraya gelmiş, bağırıp çağırıyorsunuz?

— Bizim suçumuz ne ki “Efendi” dedi bir tanesi, yumuşak bir ifadeyle.

— Daha ne olsun, sarhoş olursunuz, “kumar” oynarsınız, kavga çıkarırsınız, birbirinizi vurursunuz, oradaki zavallı kadınları ve çocukları dehşete düşürürsünüz, tüm bu olanları bizim bilmediğimizi mi sanıyorsunuz, bizim her şeyden anı anına haberimiz olur.

— Efendi, bir kereliğine, sarhoşluğun içinde öyle ufak tefek bir şeyler oldu işte.

— Onca zavallı sığınmacının bulunduğu ocakta sarhoşluk ne demek...

— Sarhoşluk değil de yüreğimizin yangınından ötürü, birkaç kadeh içtik öylesine, siz de bizim yerimizde olsanız içersiniz Efendi.

— “Kumar” oynamalarınız ne olacak?

— Vakit geçirmek için, biz de insanız, insanoğluyuz, üngörmüş adamlarız.

— Ondan sonra da birbirinizi bıçaklayın.

— Birbirimizi öldürmedik ya.

— Bir o eksikti zaten... Siz yine de müdüre dua edin, iyi niyetli davranmış, emniyete haber vermemiş, şimdi zindanda olacaktınız... Bu kadar rezillik olur mu? Bunca şeyin ardından, bir de buraya gelip bağırıp çağırmaya yüzünüz var... Siz yatın kalkın şükredin ki müdür yine de sizi yerleşkeye kabul etmiş.

— Müteşekkirimiz tabii ki, bizim müdürle bir sorunumuz yok.

— Ne istiyorsunuz öyleyse?

— Biz yalnızca hakkımızı istiyoruz.

— Ne hakkı?

— Sekiz gün ocaktan dışarıda kaldık, ne yevmiye aldık, ne de ekmek. O yevmiyeleri ve ekmeğin parasını istiyoruz, başkaca da bir isteğimiz yok.

— Hemen defolun buradan, yoksa size başka türlü davranırım, diye bağırıp kızgınlıkla Kevork Efendi.

— Biz de bu milletin bir ferdi değil miyiz, o toplanan paralarda bizim de hakkımız yok mu, bizim, hakkımız dışında bir isteğimiz yok.

— Baron Apkar, dedi Kevork Efendi sekretere dönerek, Komiser Efendi'ye telefon et, iki polisle, hemen buraya gelsin.

Komiser ve polis lafını duyunca, iki şikâyetçi de tamamen dağıldılar.

— Bize, paradan talep etmeye hakkımız olduğunu söylediler, diye açıkladı içlerinden biri. Yoksa bizim aklımızdan öyle bir şey geçmemişti dahi, mademki hakkımız yok, istemeyiz, biz başkasının hakkını yiyen insanlar değiliz.

— Onu size söyleyen “halt” etmiş, çıkın dışarı şurdan ve bundan sonrası için de aklınızı başınıza toplayın.

İki adam saygıyla selamlayarak dışarı çıktılar. Kapının açılmasından faydalanarak, yaşlı bir kadın, beraberinde daha genç bir kadını da çekiştirerek, içeri seğirtti.

Sekreter, başkaları da içeri doluşmasın diye kapıyı ancak kapatabilmişti. Yaşlı kadın, salonun orta yerine çökerek başladı feryat etmeye.

— Efendi, paralarım... Yıkıldım, öldüm, bittim, mahvoldum... Paralarımı isterim. Bulacaksınız, ve başladı yerleri dövmeye...

— Ne parası, ne diyorsun, önce bir sakınleş de öyle anlat, dedi Kevork Efendi.

Fakat yaşlı kadın, bir taraftan yerleri ve başını dövüyor, bir taraftan da yineleyip duruyordu, paralarım, paralarım, öldüm, delireceğim.

— Efendim, izin verirseniz ben açıklayayım meseleyi, dedi ona eşlik eden genç kadın.

— Anlat bakalım.

— Bu kadın Eskişehirlidir, ben de oralıyım, birlikte göçtük buraya, zaten orada da komşuyduk. Bizi burada, Beşiktaş'taki yerleşkeye yolladılar, iki haftadan bu yana oradayız. Geçen gün, yanında bulunan para çalınmış... Aklı başından gitti, hemen mü-

düre söyledik, araştırma, soruşturma, çalanı bulmak mümkün olmadı.

Kevork Efendi, yaşlı kadının üzerindeki perişan giysilere bakarak:

— Bu kadının yanında para mı vardı, diye sordu.

— Evet, ben biliyorum, tanıklık da ederim buna.

— Ne kadar?

— Üç yüz lira, diye yanıtladı kadın.

— Üç yüz, diye haykırdı Kevork Efendi şaşkınlıkla, kâğıt lira tabii ki.

— Ne kâğıt parası efendim, ne kâğıdı, üç yüz kırmızı altın lira.

— Elbette, elbette, üç yüz altın lira, diye tekrarladı yaşlı kadın, öldüm, mahvoldum, paralarım, paralarım...

Kevork Efendi yerinden fırladı.

— Yanında üç yüz kırmızı altın liran vardı ve yerleşkeye gittin, diye haykırdı Kevork Efendi, kendine bir oda tutup milletin sırtına yük olmamak yerine, gittin o pisliğin, kalabalığın içine yerleştin.

— O konuda biraz haklısınız, dedi yaşlı kadına eşlik eden, ben de uyardım kendisini, o kadar parayla yerleşkede durması doğru değil diye, ama ne diyeyim, ikna olmadı, bir oda kiralamaya razı olmadı.

— Bu durumda, parasını çaldırdıysa, kabahat kendisinin...

— Öyle tabii ki, ama bu kadına da günah, eğer paraları ortaya çıkmazsa, bu kadın ya ölür, ya da delirir.

— Bizim o konuda yapabileceğimiz bir şey yok, müdür gerekleri yapmış, arzu ederse polise başvursun, diyerek sekretere, yaşlı kadını dışarıya çıkarmasını işaret etti.

Bu işlem oldukça zor yerine getirilebildi. Yaşlı kadın zemine yapışmıştı. Yerinden kıpırdamak istemiyor ve sürekli “paralarım” diye feryat ediyordu, çağrılan bir başka görevliyle birlikte ancak dışarı çıkarabildiler kendisini.

Ardından içeri, ürkek, üzgün ve gözleri yaşlı bir başka kadın girdi.

— Evlatlarım, efendim, evlatlarım, diye feryat etti kadın, bir aydan bu yanadır, arıyorum onları, bulamıyorum.

— Nasıl kaybettin?

— Bizim şehirdeki yetimhanedeydiler, Amerikalıların yanında, sonra yetimhane Bolis'e nakledildi, birkaç ay sonra ben de buraya gelmek zorunda kaldım, evlatlarımı görmek istedim... Yer bilmem, kişi tanımam, bir iki yetimhaneye gittim, çocukları göstermek istemediler... “Yardım Merkezi'ne git” dediler, ben de buraya geldim... Beşinci seferdir, gidip geliyorum, biriyle görüşebilmek, içeri girebilmek, bir bilgi alabilmek mümkün olmadı, en sonunda sağ olsun, kavas durumuma acıdı da beni içeri aldı.

— Kaç evladın var, diye sordu Kevork Efendi.

— Üç tane, iki kız, bir erkek.

— Kaç yaşındalar?

— Büyük kızım on yaşındadır, küçüğü de dokuza geldi, oğlum da yedi yaşında.

— Babaları yok mu?

— Yok, babaları sürgünde katledildi.

— Sen temiz Ermenice konuşuyorsun, nerede öğrendin?

— Okuldan mezunum, diye yanıtladı genç kadın, utangaç bir ifadeyle.

Kevork Efendi sekretere dönerek:

— Bu hanımı Baron Simon'a götür, bizdeki listelere baksın bizim yetimhanelerde bu isimlerde çocuklar var mı diye.

Bu sırada, kapının dışındaki bağırışma sesleri yeniden yükselmeye başladı. Tümü birden, içeri girebilmek için kapıdaki kavasa saldırıyorlardı.

— İstedliğini içeri sokuyorsun, istediğini dışarıda bırakıyorsun, diye bağırıyorlardı.

— Onlar neden bizden önce içeri girdiler?

— Biz de bu milletin ferdi değil miyiz, biz de Ermeni değil miyiz, niye ayırım yapıyorsun?

O esnada, yönetim odasının diğer taraftaki yan kapısından, yönetim kurulunun bir başka üyesi olan Parunag Efendi girdi içeri.

— Öff, Allah’a şükür, diye haykırdı Kevork Efendi, derin bir nefes alarak, nerede kaldın be adam, saat on bire geliyor.

— Aniden, beklenmedik bir iş çıktı, o nedenle biraz geciktim, diye yanıtladı yeni gelen.

— Önceden de söyledim, benim başka işim var, bugün bu işlerle uğraşamam, diye, Ortaköy’deki yerleşkeye, iç çamaşırı dağtırmaya gideceğiz daha.

— Dert etme, dert etme, daha zamanın var, diye yanıtladı Parunag Efendi.

Kevork Efendi ayağa kalktı ve:

— Haydi kızlar, yürüyün, gidelim, dedi.

— Yine o kalabalığın arasından mı geçeceğiz, diye haykırdı Nıvart dehşetle.

— Ben sizi başka bir yoldan çıkartırım, arkamdan gelin, dedi Kevork Efendi.

Ardından, kızları genel kurul salonundan geçirip bir kapının ardından, kilisenin avlusunun görece daha تنها olan sol tarafına inen, döner merdivene yönlendirdi.

— Gelirken, keşke biz de bu merdivenlerden çıksaydık yukarı, diye yakındı Nıvart.

— Öyle ama yukarı çıktığınızda kapıyı kilitli bulacaktınız, bu yolu yalnızca yönetimdekiler kullanır, diye yanıtladı Kevork Efendi.

Ortaköy’deki sığınmacı yerleşkesine vardıklarında gün öğleye yaklaşmıştı, yerleşke, deniz kıyısında, büyük bir taş yapıydı.

Merkezin müdürü Antranik Efendi, binanın kapısında heykel gibi dikilmiş, gelecek kişileri bekliyordu.

Uzun boylu, yaşlı, saygı uyandıran uzunca sakallı, gözlüklü bir adamdı müdür. Yıllarca devlet memurluğu görevinde bulunduktan sonra, epeyce bir süre işsiz kalmış ve zorla da olsa, birçok başvuru sonucu bu müdürlük görevini elde edebilmişti. Gerçi zihinsel dengesini az da olsa yitirmişti. Fakat yine de etkileyici görünümünü, etkileyici konuşmasını ve her türlü girişime göğüs geren özelliklerini korumayı başarmıştı. Dış görüntüsü, özellikle kendisini tanımayanlar üzerinde saygın bir etki bırakıyordu.

— Geç kaldınız Efendim, bizim sözleşmemiz saat on içindi ve her şeyi ona göre düzenlettim, dedi müdür, hafif bir serzenişle.

— Evet, geç kaldık fakat kabahat Parunag Efendi'nin, vaktinde gelmedi ve beni tek başıma bıraktı Yönetim Merkezi'nde.

— Neyse, olan olmuş artık.

Hep birlikte binaya girdiler.

— Çamaşırları getirdiler mi, diye sordu Kevork Efendi.

— Her şey hazır ve düzenlenmiş durumda.

— Yerleşke ne vaziyette?

— Harika, burayı örnek bir yerleşkeye dönüştürdüm.

— Düzensizlikler oluyor mu?

— Allah göstermesin Efendim, uzak olsun, askerî düzenlilik var her tarafta... Borazan düzenini kurdum.

— Borazan düzeni de ne?

— Her işlem, boru çalınarak başlatılıyor, yatmak için yat borusu, uyumak için uyku borusu, uyanmak için kalk borusu, giyinmek için giyin borusu, aydınlanma için yak borusu, yemek için yemek borusu.

— Temizliğe özen gösteriliyor mu?

— Temizlik mükemmel.

— Çok bit var mı?

— Bitin izi bile yok.

— Sizi tebrik ederim Antranik Efendi, aferin.

— Ben hangi görevi üstlenirsem üstleneyim, onu mükemmel bir şekilde yerine getiririm, bu benim yaratılışımda var.

— Çok iyi, çok iyi...

— Görevimin kölesiyim ben.

— Öyle olmalı zaten.

— Vicdanlı ve akıllıca iş yapmak benim prensibimdir.

— Böyle bir kurumu yönetebilmesi için, yöneticinin öncelikle kendini saydırması ve sevdirmesi gereklidir, diye ekledi Kevork Efendi.

— Daha ilk günden, saygılı davranmaları, çekinmeleri ve itaat etmeleri gerektiği duygusunu hissettirdim kendilerine.

Bu konuşmaları yaparak, çamaşırların paketler halinde, sı-ğınmacılara dağıtılmak üzere konulduğu odaya geldiler.

— Sanırım hemen işe başlayabiliriz, dedi Kevork Efendi.

— Nasıl isterseniz, diye yanıtladı müdür.

— Sorun çıkmaması için dağıtımı ne şekilde yapalım?

— Ben her şeyi önceden düzenledim, siz hiç endişe etmeyiniz.

— Ne şekilde düzenledin, görelim bakalım.

— Siz, küçük hanımlarla birlikte burada, odada kalınız, ben kapının önünde dururum ve boruyu öttürürüm, borazanın sesini duydukları gibi tüm sığınmacılar önceden düzenlendiği şekilde, salonda toplanırlar. Ben tek tek isimlerini okurum, onlar da sırayla içeri girerler, alacaklarını alıp diğer kapıdan da çıkarlar.

— Çok iyi.

— Bu dağıtıma, bu şekli bulana kadar tam iki gün düşündüm.

— Şu borazanın öttür o zaman da işe başlayalım, dedi Kevork Efendi, gülererek.

— Odamdan borazanımı getirin, diye yüksek sesle seslendi Antranik Efendi aşağı avluda dolaşan kadınlara.

Kadınlardan biri, görevi derhal yerine getirmek için gitti ve az sonra da müdürün yanına geldi:

— Borazan sizin odada değil, dedi.

— Nasıl, diye bağırdı Antranik, kendi yerinde, duvarda asılı olmalı.

— Almışlar.

— Benim borazanıma el sürmeye kim yeltenebilir... İmkânsız bir şey...

Tam o anda, imkân dahilinde olduğunu ispatlarcasına, deniz tarafındaki bahçeden borazanın sesi duyuldu. Kadın ve müdür pencereye koştular.

— Garbis almıştır diye aklımdan da geçti, dedi kadın.

— Vay köpoğlu köpek, diye haykırdı müdür, bu ne cüret?

Garbis, yerleşkenin en yaramaz çocuklarından biriydi, henüz on iki yaşında, söz dinlemeyen, aklına koyduğunu yapan, becerikli ve yüzsüz.

Aşağıda, bahçede, borazanı dudaklarına yapıştırmış, durmadan öttürüyordu, çevresine toplanmış olan, yerleşkenin diğer çocukları da Garbis'in bu yeni maskaralığından oldukça mutlu, eğleniyorlardı.

— O borazanı hemen alın şunun elinden ve buraya getirin, diye kükredi müdür, pencereden.

Emri yerine getirmek için, kimse yerinden kıpırdamadı.

— Sağır mısınız, size söylüyorum, duymuyor musunuz, hepinizi de çok ağır cezalandıracağım.

Bu tehdit de etkisiz kaldı.

— Dzo* köpoğlusu, çabuk buraya getir o borazanı, yoksa şimdi gelirim yanına ha.

Buna yanıt olarak Garbis, burnunu müdüre doğru dikerek başladı gülmeye, ardından da boruyu öttürmeye devam etti.

O ara pencereye yaklaşmış olan Kevork Efendi:

— Gördüğüm kadarıyla otoriten bu çocuklar üzerinde yeteri kadar etkili değil, diye iğneleyici bir tespitte bulundu.

— Şimdi göreceksiniz, dedi Antranik.

* Dzo: Ülen. -ç.n.

Ve geniş, kızgın adımlarla, iki eliyle tehditkâr hareketler yaparak bahçeye yöneldi. Konuyla gittikçe daha fazla ilgilenen Kevork Efendi ve kızlar da peşinden.

Antranik Efendi bahçede görüldüğü gibi, borazanı koltuğunun altına sıkıştıran Garbis başladı koşmaya.

— Tutun şu serseriye, diye bağırды müdür.

Çocukların tümü, yerlerinden kıpırdamadan, bahçenin köşesindeki yarı yıkık duvarın üstüne bir kedi çevikliğiyle tırmanıp boruyu öttürmeye başlayan Garbis'i seyreliyorlardı.

Müdür duvara yaklaştı ve başladı bağırmaya.

— Dzo rezil, in aşağı duvardan.

— Guguuk, diye yanıtladı Garbis, gülerек.

— Kovarım seni bu yerleşkeden.

— Burası senin babanın evi mi ki kovuyorsun beni, diye yanıtladı Garbis.

Esas sorun, yarı yıkık duvara tırmanıp Garbis'in yanına çıkmanın imkânsızlığıydı. Müdür, çevresine toplanmış olan diğer çocuklara döndü ve:

— Sizin içinizden kim o duvara çıkıp şu serserinin elinden borazanı alabilir, diye sordu.

Çocuklar tereddütle birbirlerine baktılar. Olay kendileri için o derecede eğlenceliydi ki hemencecik sona ermesini istemiyorlardı. En sonunda Garbis'ten biraz büyük ama ondan daha da yaramaz ve afacan olan bir çocuk öne çıktı ve:

— Efendi, ben duvarın üstüne çıkar ve borazanı alırım, dedi.

— “Aferin” Vahan, göreyim seni, çık şu duvarın üstüne ve kulağından tuttuğun gibi buraya getir o yaramazı.

Vahan bir dakika sonra Garbis'in yanına varmıştı, fakat beklenenin aksine O, Garbis'in yanına dostça yaklaştı ve ikisi birlikte, yan yana durup sırayla öttürmeye başladılar borazanı.

— Bana bak, dedi Kevork Efendi müdüre dönerek, sen bu borazandan vazgeç de gidip boru öttürmeksizin şu işimizi görelim, geç kaldık... Bunun dışında sana bir tavsiyede bulunayım mı,

bundan sonra, böylesi oyunlara gelmemen için şu boruyu ortadan kaldırı.

Müdür, kaderine boyun eğmek zorunda kaldı ve çamaşırların olduğu odaya geri döndüler.

Biraz sonra, sağır edici bir uğultu ve gürültülü bir şekilde tüm yerleşke sakinleri büyük salonu doldurmuştu. Antranik odanın kapısında durup:

- Sessizlik, diye bağırdı, bu emire pek uyulmayınca,
- Sessizlik, diye yineledi, susun ve beni dinleyin.
- Ne söyleyeceksen söyle, diye bağırdı biri, biz duyarız.

— Şimdi çamaşırların dağıtımına başlayacağız, önce çocuklar alacaklar kendi paylarına düşeni, sonra kadınlar ve ardından da erkekler.

Kapının hemen yanında duran, altında şalvarı, başında “papağ”ı, iri cüsseli bir adam:

- Ben öyle şey bilmem, saatlerce de bekleyemem, ne verecekseniz verin, ben gideceğim, işim var, diye bağırdı. Müdür de,
- Sıranı beklemen gerek, diye yanıtladı aynı ses tonuyla.
- O sırayı kim koydu, bir görelim bakalım, biz burada köle değiliz, biz milletiz, diyerek iki adımda kapıya vardı.
- Yasaklanmıştır... Önce çocuklar, sonra kadınlar, sonra da...
- Sen bi’ şöyle dur, diye bağırdı adam ve müdürün kolundan çektiği gibi odadan içeri girdi.

Artık müdürün otoritesinin etki derecesini anlamış olan Ke-vork Efendi, başkaca bir sorun daha çıksın istemedi ve adamın eline birkaç parça çamaşır vererek yolladı.

Adamın çıkmasının hemen ardından, kadın, erkek, çoluk çocuk karma karışık bir şekilde, büyük bir uğultuyla, bağırarak, tehditler savurarak içeri doluştular. Bu genel karmaşa içerisinde, tekme tokat, tartışma ve anlaşmazlıklar eşliğinde dağıtım gerçekleştirildi. Yine bu hengâme içinde, müdürün gözlükleri parçalandı. Buna ek olarak birkaç tane de hatırı sayılır yumruk yedi sırtına kadınlardan.

Dağıtılacak eşyalar tükenince, kalabalık uzaklaştı ve sessizlik hâkim oldu yerleşkeye.

— Sanırım ucuz kurtulduk, dedi Kevork Efendi müdüre, hep birlikte, temiz bir dayak yeriz diye korktum, doğrusu, yerleşkenin dirlik düzenine söylenecek hiçbir laf yok, sen iyiden iyiye kaptırmışsın sakalını bunlara.

— Gerçi ben çok sert davranırım ama...

— Kulak asan yok, diye araya girdi Kevork Efendi.

— Tuhaf adamlar, tuhaf kadınlar, tuhaf çocuklar, öteki yerleşkelerde de düzenin bundan daha iyi olduğunu sanmam.

— Bundan daha kötüsünün olması imkânsız, diye yanıtladı Kevork Efendi ve iki genç kızla birlikte yerleşkeden uzaklaşırken;

— Ağavni, gidip bir şeyler yiyelim, bayılacağım şimdi, saat üç oldu.

BÖLÜM 8

Yukarıda anlattığımız bu olaylardan birkaç gün sonra siyasi ortam tam bir kaosa dönüştü. Her yeni gün, Yunanların yeni bir yenilgisinin ve geri çekilişinin haberi ulaşıyordu. Ermeniler ve Rumlar, Ege yöresinden İstanbul'a akıyorlardı. Pera'da, Cadde-i Kebir'deki* Yunan Büyükelçiliği artık resmî açıklamalarını durdurmuştu. Bu da işlerin kendi yönlerinden hiç de iyi gitmediğinin bir kanıtıydı. Askerî yenilgilerin, diplomatik yorumlarla daha fazla gizlenebilmesi mümkün görülüyordu artık.

Bir akşamüzeri, Türk Ordusu'nun İzmir önlerine vardığı haberi yayıldı. Parseğ Ağa işlerin bu denli kötü gelişmesine karşın, iyimserliğini koruyordu. Bu konuyla ilgili, Tergoms'tan iyi bir haber almak adına, büyük bir heyecan ve şaşkınlıkla Labder'in yazı işlerine gitti.

Yazıhane, günün gelişmeleriyle ilgili konuşan ve yorumlar yapan konuklarla doluydu.

— Buyurun, hoş geldiniz, dedi Arşam, Parseğ Ağa'ya, oturacak yerimiz de yok ki sizi ağırlayayım.

— Yoo, teşekkür ederim, ben ayakta dururum, zaten çok kalmayacağım, dedi Parseğ Ağa Tergoms'a yaklaşıp.

— Nedir bu haberler, Türkler İzmir önlerine mi varmışlar, dedi üzgün bir ifadeyle.

— Henüz resmî bir şey yok, diye yanıtladı Tergoms.

— Canım sen de tuhafsın, diye seslendi oradakilerden birisi, resmî bir şey yokmuş, o da laf mı, bugün resmî değilse, yarın resmî olur. Türk gazetelerinin hangi yazdığı asılsız çıktı ki hepsi

* *Cadde-i Kebir*: İstiklal Caddesi. -Ç.n.

de gerçekleşti... Belli ki Yunanların karşı koyma mitleri yok artık.

— yle değil, siz yanlış yorumluyorsunuz, dedi Tergoms, gözlüğünü düzelterek, Yunanların uyguladığı bir savaş taktiği, ordusu ne esir düşmüş, ne de yenilmiş durumda, düzenli bir şekilde geri çekiliyorlar.

— Bu geri çekilmenin sonu gelmez mi?

— Sonuç alıcı çarpışma şimdi olacak, İzmir önlerinde, birkaç gün bekleyin, göreceksiniz.

— Bursa taraflarında da dayağı yemişler, hem de adamakıllı şekilde.

— Onun bir önemi yok, Yunanların büyük yanlışı şu oldu ki kendi cephelerini çok geniş tuttular. İzmir'den uzaklaşmamalıydılar ve orada güçlü bir tahkimat kurmalıydılar. şimdi bu yanlışlarını anladılar ve bunu dzeltiyorlar, belli ki tüm Yunan güçleri İzmir önlerinde mevzileniyorlar... Umutsuzluğa düşecek bir şey yok, ne de kötümserliğe gerek var, yalnızca biraz sabretmek gerek.

— Adamlar son iki gündür, resmî bildiri bile yayımlamıyorlar.. Bir şey söyleyecek yüzleri yok.

— Aksine, Yunanların durumu şimdi çok daha iyi, diye ısrar etti Tergoms, cepheyi klttler ve dağınık tüm güçlerini bir araya getirdiler, kesin darbeyi İzmir önlerinde indirecekler Türk-
lere... Bugün yarın haberini alırız.

— Tergoms'un dediği olmayacak şey değil, diye uyarıda bulundu bir başkası, bütün Rumların ortak öngörüsü de esas büyük çarpışmanın İzmir önlerinde olacağı yönünde.

— Ne olursa olsun, ben şu kadarını biliyorum ki, Türkler Bolis'te şimdiden başlarını kaldırmaya başladılar, dedi gençlerden biri, bugün Bolis tarafında olup da görecektiniz o coşkularını ve özellikle de pervasızlıklarını.

— Bizleri de aşağılamaya başladılar zaten.

— Bizim ne nemimiz var ki, adamlar Müttefikleri bile adam yerine koymuyorlar.

— “Bâb-ı Âli”nin yolu Türk bayraklarıyla bezenmiş durumda.

— Şapka giyenler de aşağılanıyorlar.

— Biz yine şapkalarımızı çıkarıp feslerimizi takalım.

— O şeylerin zamanı geçti artık, ister fes tak, ister külah, istersen de sarık sar başına, fayda etmez.

— Bolis için korkulacak bir durum var mı, diye sordu o zamana kadar sus pus duran Parseğ Ağa.

— Ben ne bileyim, Türkler çok yüreklendirilmiş görünüyorlar.

— İstenildiği kadar yüreklendirilsinler, zırhlılar orada durdukça bir şey yapamazlar.

— Peki ya onlar da giderlerse?

— Onlar hiçbir yere gitmezler, zaten öyle bir söylenti var ki yeni zırhlılar geliyormuş.

— O iyi işte, dedi Parseğ Ağa, eğer yeni zırhlılar da geliyorsa korkacak bir şey yok.

Ve özellikle Tergoms’un sözleriyle, oldukça yüreklenmiş bir halde yazıhaneden çıktı.

Akşam, evin bahçesinde, komşusu Manug Efendi’yle birlikte rakı sofrasına oturdukları sırada kapıdan, devrimci Minas girdi, telaşlı bir hali vardı.

— Siz nasıl oturmuş, rakı içip keyif yapılabiliyorsunuz, diye haykırdı, şaşkın ve dağılmış bir ifadeyle.

— Ne oldu ki, diye sordu Manug, gülerek.

— Daha ne olsun, durumdan haberiniz yok mu, yıkıldık, bittik, yok olduk.

— Yunanlar yeniliyor, bize ne?

— O yenilginin sonuçları çok ağır, çok, diye haykırdı Minas, çok iyi bir kaynaktan aldım haberi, kendi durumumuzu ciddi şekilde değerlendirmeliyiz.

— Bizimle ilgili bir şey yok ki?

— Öyleyse sizin gerçekten hiçbir şeyden haberiniz yok, listeler bile hazırlanmış.

— Ne listesi, diye sordu Parseğ Ağa.

— Tutuklanacak Ermenilerin listesi, diye yanıtladı Minas.

— Sen kendini dert et, biz ne bir partiye üyeyiz, ne de devrimciyiz, biz esnaf adamlarız.

— Öyle şey kalmadı şimdi, hepimiz de tehlikedeyiz, Ermenilerin kambiyouna, istikrazına kaydoldun mu, bu yeterli. Paranı Ermeni Bankası'na yatırdın mı, bu da yeterli, Ermeni bayrağı çektin mi, Ermenistan'daki ihtiyaç sahiplerine ilaç, para, giyecek verdin mi, mahkemelerde Türklerin aleyhine tanıklık yapıp katliamcılarını gösterdin mi, İngilizlerle, Fransızlarla, İtalyanlarla ilişkin oldu da onlara tercümanlık yaptın mı, bunların tamamı, o listelerde yer almamız için yeterli sebepler.

— Canım Baron Minas, sen de her şeyi gereğinden fazla abartıyorsun, yazık ki bir de devrimci olacaksın, biraz cesaretli ol.

— Cesur olmanın zamanı var, mantıklı olmanın da.

— Durum henüz o kadar da umut kırıcı değil.

— Kim demiş?

— Kesin sonucun alınacağı çarpışma İzmir önlerinde olacak.

— Yani Yunanların kesin yok edilecekleri çarpışma demek istiyorsunuz.

O sırada kızlarıyla birlikte gelen Mannig, konuşmaların bir kısmını dinledikten sonra,

— “Amaan” kapatın artık bu karamsar konuları, biraz da kendi dertlerimizle ilgilenelim, Sahag Efendi'ye uğradın mı, Diran geliyor muymuş?

— Haa, iyi hatırlattın, Sahag Efendi kendisi uğradı bana, Diran'dan mektup almış, bugün yarın kesin yola çıkacakmış.

— Zaten bana da tez günde geleceğini yazmıştı, dedi Nıvart.

— İşlerimiz yolunda öyleyse, hayırlısıyla, dedi Digin Mannig sevinerek, Zabelim de bugün Baron Jorj'dan mektup aldı, o da bir haftaya kadar Bolis'e doğru yola çıkacakmış.

— Eyi, gözünüz aydın, dedi Manug Efendi, artık ikisinin düğününü birlikte yaparsınız.

— Öyle kararlaştırmıştık zaten.

— Ne zaman yapmak niyetindesiniz?

— Geldikleri gibi... Bekleyecek bir şeyimiz yok, her şey hazır.

— Artık şöyle görkemli bir düğün yaparsınız, he?

— Hayırlısıyla, o zamana kadar iyi haberler de alabilelim, ortalık düzelsin, yürekler rahatlasın, diye ekledi Parseğ Ağa.

Fakat ertesi günkü haberler daha da endişe vericiydi. Dolaşan söylentiye göre, Türkler herhangi bir direnişle karşılaşmadan girmişler İzmir'e. Kaçkınlar yağıyordu İstanbul'a. Gelenlerin birçoğu da Türklere karşı vahşette bulundukları suçlamalarıyla tutuklanıp hapsedilmişlerdi. Türk emniyeti iş başındaydı artık. Buna karşın müttefiklerin kolluk güçleri gittikçe devre dışı kalıyordu.

Ve sonunda, Türklerin İzmir'i yeniden ele geçirdikleri haberi, beraberindeki korkunç ayrıntılarla birlikte İstanbul'a ulaştı. Katliam, talan, yangın, panik dolu kaçış, denize dökülen halkın yürekler parçalayan öyküleri...

İstanbul'un tüm Hıristiyan sakinleri, akıl tutulması, korku ve heyecan içindeyken, Türkler coşkulu gösterilerle sevinçlerini dışa vuruyorlardı.

Parseğ Ağa, Diran'dan bir haber almak üzere, Sahag Efendi'ye gitti. Yaşlı tüccar derin bir endişeye gömülmüştü.

— Hiç haber yok, ne yapacağımı bilemiyorum, dedi, eğer bugün yarın da ortaya çıkmazsa, başına bir bela gelmiş demektir.

— Allah göstermesin, diye haykırdı Parseğ Ağa.

— Çok kötü, dehşetli korkunç şeyler anlatıyorlar, neredeyse hiç kimse kurtulamamış, çoğu denize atılmış, boğulmuşlar.

— Bir telgraf çekseydin.

— Çektim ama yanıt alabileceğime dair pek bir ümidim yok, kim alacak telgrafı, kim yanıtlayacak?

— Keşke hiç yollamasaydın.

— Bu olanlar kimin aklından geçirdi ki, diye ünledi Sahag Efendi, Allah topunun belasını versin, bizi kandırdılar, böylesi

bir felaketin içerisinde attılar bizi. Bakalım biz nasıl kalacağız burada?

— Bolis için de mi bir tehlikenin olduğunu düşünüyorsun?

— Olur mu, olur, bir kargaşa doğsa, kim ne edecek?

— Peki İngilizler?

— Onlara güven olmaz, diye haykırdı Sahag Efendi, ben onları iyi tanırım, bir sabah kalkmış bakmışsın ki ne İngiliz kuvvetleri kalmış, ne de zırhlıları...

— Mümkünatı yok Sahag Efendi...

— Ben ne dediğimi biliyorum... Kötü, vaziyet çok kötü...

O akşam Parseğ Ağa, eve üzgün ve düşünceli döndü.

— Diran'dan bir haber var mı, diye sordu Nıvart, babasını gördüğü gibi.

— Henüz bir haber yok, diye yanıtladı Parseğ Ağa, yolda olmalı, bugün yarın ortaya çıkar.

— Ya kaçamadıysa?

— Canım, niye hep kötü şeyler düşünüyorsunuz, biraz da iyisini düşününüz, niye kaçamayacakmış ki, tek başına bir adam sonuçta, ne aile var yanında, ne de çocuk, bir gemiye girdi mi, bitti gitti, zaten gelecekti kendisi, muhtemeldir ki olaylar patlak vermeden önce yola çıkmıştır.

— O durumda, şimdiye kadar burada olmalıydı.

— Belki gemi bir yere uğramıştır ve orada kalmak zorunda kalmıştır veya makinelerde bir arıza meydana gelmiştir.

— Sahag Efendi ne diyor?

— Ne diyecek, o da bizim gibi düşünüyor, telgraf çekmiş İzmir'e, yanıtını bekliyor.

Geçen iki gün içinde, İstanbul'daki korku ve endişe daha da şiddetlenmişti. Gün geçtikçe felaketin büyüklüğünü daha da belirgin hale getiren yeni ayrıntılar ulaşıyordu. İzmir'de akrabaları olanlar korkunç endişelere gömülmüşlerdi. Tüm şehrin yandığına ve çoğunun da yangında kurban olduklarına dair haberler

dolaşıyordu etrafta. Bilgi almak umuduyla çekilen tüm telgraflar yanıtsız kalıyordu.

Digin Mannig ve Nıvart, Diran'dan hayırlı bir haber alabilmek umuduyla Pera'ya, Sahag Efendiler'e gitmişlerdi, ev yas içindeydi. Nıvart'ın nişanlısından hiçbir haber yoktu. Sahag Efendi'nin telgrafına da yanıt gelmemişti.

— Oğlumun başına mutlaka bir şey gelmiştir, diye durmadan tekrar ediyordu Diran'ın annesi, başını umutsuzca sallayarak.

— Aklından öyle şeyler geçirme Digin Takug* “İşallah” bir şey yoktur, bugün yarın gelir.

— Şimdiye kadar gelmiş olmalıydı.

— Gemiler bu ara çok düzensizmişler.

— Kaç gecedir kötü kötü rüyalar görüyorum.

— Rüyalara kulak asma.

Nıvart da en az Diran'ın annesi kadar endişeliydi. Çok içten, gerçek bir aşkla bağlıydı nişanlısına Nıvart ve tam da birleşecekleri sırada onu kaybedebileceği ihtimalini kabullenemiyor, inanamak dahi istemiyordu.

Ana kız, büyük bir üzüntüyle Sahag Efendilerin evinden ayrıldılar ve bir vasıtaya binip köprüye gitmek için Cadde-i Kebir'e yöneldiler. Lüksemburg Sineması'nın önünden bir arabaya binmek istediler.

— Ne tarafa gideceğiz, diye sordu arabacı.

— Köprü'ye dedi Digin Mannig.

— Köprü'ye gitmek mümkün değil.

— Neden?

— Yollar kapalı görmüyor musunuz, tramvayların hepsi duruyorlar, İstanbul tarafından bir tören alayı geliyor, bekleyin, şimdi görürsünüz.

Ana kız mecburen beklediler, biraz sonra caddenin aşağısından bir haykırıştır koptu ve ara ara silah sesleri gelmeye başladı.

* *Takug*: Ece-kraliçe anlamına gelen Takuhi adının halk arasında kullanılan kısaltılmış halidir. -ç.n.

Digin Mannig korkmaya başlamıştı.

— Kızım gel, şu yan sokaklardan birine girelim, dedi Nıvart’a.

— Korkacak bir şey yok mayrig, görmüyor musun, kadın erkek herkes durmuş seyrediyor, belli ki olan, sıradan bir gösteri.

Digin Mannig çevresine bakındı, gerçekten de kaldırımları doldurmuş olan kalabalık sakince olanları seyrediyor. Bu arada, gördüğü birkaç İngiliz polisi, kendisini biraz daha rahat hissetmesini sağladı.

Biraz sonra, haykırışlar daha da arttı, ‘Yaşasın’ların, bağırış çağırışların gürültüsü yeri göğü inletiyordu.

Aşağı taraftan, binlerle ifade edilebilecek karmakarışık bir kalabalık görüldü. Çeşit çeşit giysilerin, acayip başlıkların, kana susamış vahşi yüzlerin, tiksindirici bir gösterisiydi adeta. Kürt hamallar, Laz denizciler, Türk mavnacılar, manavlar, kasaplar, leblebiciler, sarıklılar, öğrenciler ve daha niceleri. Hepsi de, ellerinde “sopa”lar, bıçaklar, kamalar ve tabancalarla silahlanmış, yüzlerce büyük ve küçük bayraklar sallayarak, düzensiz ve karma karışık, birbirlerini ite kaka, ağırca ilerliyorlardı. Arkalarından da, genç Türk hanımefendi ve beyefendilerle dolu yüzlerce otomobil, onları takip ediyordu.

Bu guruh, sağa sola saldırıyor, dükkânların ve kahvehanelerin camlarını ve vitrinlerini tuzla buz ediyor, tabelalarını parçalıyor, gördükleri Hristiyanların şapkalarını zorla başlarından alıp ayaklarıyla eziyor, bazılarını da dövüyorlardı.

Digin Mannig yeniden korkmaya başlamıştı.

— Söz dinlemedin, burada durmamalıydık, dedi Nıvart’a.

Kız da korkmaya başlamıştı.

— Haklısın ama artık başka çare yok, ne öne gidebiliriz, ne de geriye, mecburen burada kalıp kalabalık geçesiye, yol açılışya kadar bekleyeceğiz, dedi.

— Keşke bugün gelmeseydik Pera’ya.

— Kimin aklından geçirdi ki?

Tam o sırada Tergoms yaklaştı yanlarına ve selam verdi.

— Size rastlamamız ne büyük şans, dedi Digin Mannig, lütfen yanımızdan uzaklaşmayınız.

— Sizin ne işiniz var burada, diye sordu Tergoms.

— Bilmiyorduk, Köprü'ye gitmek istiyorduk ama yakalandık burada, şimdi de yerimizden kıpırdayamıyoruz.

— Korkmayınız, diye yüreklendirdi genç adam, kalabalık Taksim'e doğru gidiyor, birazdan yollar açılır, ben sizi Kadıköy vapuruna kadar götürürüm.

— Çok teşekkür ederiz.

Bu arada kalabalık, bir yandan etrafı harabeye çeviriyor, bir yandan da ağır ağır ilerliyordu.

— İyi de, neden dükkânların ve kahvehanelerin camlarını kırıyorlar, diye sordu Nivart.

— Sevinçlerini bu şekilde dışa vuruyorlar, diye açıkladı Tergoms, bu bir ön girişim, bugün camlarımızı kırarlar ve eğer cezasız kalırlarsa da yarın başlarlar kafalarımızı kırmaya.

— İşte, İngiliz polisleri de orada duruyorlar ama hiçbir şeye müdahale etmiyorlar, diye işaret etti Digin Mannig.

— İki polis memurunun bu kudurmuş kalabalığa karşı ne yapmalarını beklerdiniz ki, eminim bunun ardından bir müdahale yapılacaktır, başka yoldan.

— Öyle mi sanıyorsunuz?

— Umarım, çünkü aksi takdirde, yaşamımız dayanılmaz olur Bolis'te.

Böylece, konuşmalarını kalabalığın ilerleyip gitmesine ve araçların Tünel ve Galata yönünde hareket etmeye başlamasına kadar sürdürdüler.

Tergoms, iki hanımı bir arabaya bindirerek Köprü'ye, Kadıköy vapur iskelesine götürdü. Vapur iskeledeydi ve herkes bir an önce binmeye çalışıyordu. Genç adam, hanımları birinci mevkinin büyük salonuna götürüp tanıdığı insanların yanına yerleştirdi.

Tüm yolcular heyecanla ve özellikle de kaygılı bir halde, günün büyük gösterisi üzerine konuşuyor ve tanık oldukları önemli olayları anlatıyorlardı.

—  ok sayıda yaralı Ermeni ve Rum var, dedi i lerinden biri.

— Ben gözlerimle gördüm, Galata'da,  apkalı birisinin ba ını yardılar, adam kanlar içinde yere serildi, ancak çok sonra yakındaki eczaneye götürebilmek mümkün oldu.

— Pera'da da tabancayla bir Rum'u  ld rm  ler.

— Polisler durmuş, seyirci kalıyorlar her şeye.

— Eğer bu yapılanlar cezasız kalırsa, sonuçları çok ağır olur.

— Bolis'i terk edip kaçmak gerekir.

— Eğer M ttelikler ciddi tedbirler almazlarsa, çok kötü olaylar meydana gelir.

— M tteliklerin bir şey yapmaya niyetleri yok, eğer olsaydı, bugünkü gösteriyi yasaklardı.

— Burayı da İzmir'e benzetecekler...

Tüm bu sözler, hepsinin üzerinde bir dehşet etkisi yaratmıştı. Birkaç gündür hepsinin de odaklandığı ortak endişe, " zmir gibi yapacaklar," idi. Yüksek sesle dillendiremedikleri bu düşünce hepsinde fıkri sabit haline d n   m  t .

— Burada böyle şeyler olmaz, dedi yolculardan biri, etrafındakilere moral vermek için.

— Neden olmaz?

— Görmüyor musunuz, da  gibi duruyorlar, diyerek Boğaz'daki ma rur zırlılları gösterdi.

— İzmir'in önünde de duruyorlarmı  ama hiçbir şey yapmamı lar, yalnızca fotoğraf  ekmi ler, kendilerine doğru yüzerek gelen kaçkınları dahi kurtarmamı lar.

Sonuc olarak, hepsinin de morali bozuk, hepsi de umutsuzluk içerisindeydiler.

Birkaç gün sonra Nıvart, i ten eve gelen babasına, alışkanlık haline gelen sorusunu yine yöneltti.

— Hayrik,* Diran’dan haber var mı, Sahag Efendi’yi gördün mü?

— Evet, haber var, diye yanıtladı babası.

— En sonunda... Sağ o zaman.

— Sağ salımmış.

— Allahıma şükürler olsun, diye haykırdı kız, sevinçle, neden şimdiye kadar ortaya çıkmamış peki?

— Marsilya’ya gitmiş.

— Marsilya mı, orada ne işi varmış ki?

— Bilmiyorum, birkaç güne anlarız, diye yanıtladı Parseğ Ağa, Sahag Efendi bugün kendisinden bir telgraf almış, “Ben sağ salım buradayım, mektubumu bekleyin.” diye yazmış, başka bir şey yok. Neyse, önemli olan o ki, beladan kurtulmuş, telgraf aldığından dolayı Sahag Efendi de çok mutluydu bugün, “Eğer birkaç gün daha haber alamasaydık, karım bu dertten yatağa düşecekti.” dedi.

— Gerçekten de öyleydi, diye onayladı Digin Mannig de.

Ertesi gün de, Baron Jorj’dan bir mektup geldi Zabel’e. Genç adam, Romanya’daki gazetelerin, Bolis’te durumun oldukça riskli olduğunu, her gün, Hıristiyanlar için hayati tehlikelerin arttığını belirten telgraflar aldıklarını yazıyor, bu nedenle de Zabel’den, tüm ailesiyle ilgili bilgi yollamasını, bu konuda çok endişeli olduğunu yazıyordu. Öte yandan, mevcut şartlar altında kendisinin de Bolis’e gelmesinin akıllıca bir iş olmayacağını söylüyordu. Ortam düzelene dek biraz sabretmek gerektiğini, eğer durum daha da kötüleşecek olursa, Zabel’in Romanya’ya gelmesinin ve düğünün de orada yapılmasının daha iyi olacağını belirtiyor, “Eğer baban işleri nedeniyle gelemeyecek olursa da annenle birlikte gelebilirsiniz, ben sizi, Kostanza’ya” gelip karşılarım,” diye ilave ediyordu.

Birkaç gün sonra, Diran da Marsilya’dan yazdığı mektupta, İzmir’den kaçıışının gerilim dolu öyküsünü anlatıyor, en azından şimdilik Bolis’e dönmeyi istemediğini belirtiyordu.

* Hayrik: Baba. —ç.n.

* Kostanza: Köstence. —ç.n.

Parseğ Ağa ve karısı şaşırıp kalmışlardı tüm bu olanlar karşısında. Tam da Nıvart ve Zabel'in düğünlerini birlikte yapmaya hazırlanırken, damatlarının ikisi birden Bolis'ten uzakta kalmışlardı.

Öte yandan İstanbul'un ortamı günden güne kötüleşiyordu. Türklerin pervasız davranışlarının çap ve sınırı yoktu. Gazetelerde Ermenilere ve Rumlara yönelik, duyulmamış, olmayacak suçlamalar ve tehditler yağıyordu.

Parseğ Ağa üzgün ve endişeli bir ruh haliyle Sahag Efendi'yi görmeye, fikir teatisinde bulunmaya gitti.

— Baron Diran'ın Bolis'e gelmeye niyeti yokmuş, Nıvartım mektup aldı kendisinden, öyle yazıyor, dedi Parseğ Ağa.

— Evet, bana da aynısını yazmıştı, ben de ona gelmemekle iyi yapacağımı bildirdim, diye yanıtladı Sahag Efendi.

— Desene ki siz de onunla aynı düşüncedesiniz.

— Doğal olarak, Bolis'in halini görmüyor musun?

— Baron Jorj da Zabel'e, bu aralar Bolis'e gelmenin akıllıca bir iş olmadığını yazmış.

— Çocuk haklı, onun yerinde ben de olsaydım gelmezdim.

— İyi de, tüm düğün hazırlıklarını tamamladık, bugün yarın yapacak, bitirecektik...

— Niyet insanoğlunun, irade Allahın, diye bir söz var, bilirsin.

— Baron Jorj, Zabel'le mamasının Romanya'ya gitmelerini, düğünün de orada yapılmasını düşündüğünü yazıyor.

— O da kötü bir fikir değil, dedi Sahag Efendi.

— Öyleyse ben de Nıvart'ı alıp Marsilya'ya mı götüreyim, diye acı bir gülümsemeyle sordu Parseğ Ağa.

— Dur bakalım, birkaç gün sabret, ne yapabileceğimizi düşünelim... Doğrusunu istersen, ben de karımı alıp şöyle bir zamanlığına, ortalık düzelene kadar Bolis'ten uzaklaşmayı düşünüyorum.

— Bizim için ciddi bir tehlike mi var ki?

— İzmir felaketi gözlerimizin önünde duruyor... Korkunç şeyler anlatıyorlar.

— Siz de mi Marsilya'ya gideceksiniz?

— Daha karar vermedim ama muhtemelen Bulgaristan'a giderim... Orada birkaç ay geçiririz, olmazsa Diran'ı da oraya getiririz, siz de gelirsiniz, düğünü orada yaparız... Sofya burnumuzun dibinde, Bolis'e yakın, trene bindiğimiz gibi, 24 saatte oradayız.

— Eee, işlerin...

— İş mi var ki, piyasanın durumunu görmüyor musun, kimde güven kaldı ki, parası olan Bolis'ten uzaklaşıyor...

— Doğru, diyerek hak verdi Parseğ Ağa, işler tamamıyla durdu, on paralık iş yapmadım bugün.

Parseğ Ağa, akşam iş dönüşü, Sahag Efendi'yle aralarında geçen konuşmayı karısına anlattı.

— Olmazsa öyle yaparız, Sofya'ya gider, orada yaparız düğünü, dedi Digin Mannig.

— Hele dur, işler nasıl şekillenir bir görelim.

O akşam Kevork Efendi, karısı ve kızıyla birlikte Parseğ Ağa'lara oturmaya geldiler. Çok kötü duyumlar almıştı. Çok sayıda Ermeni ve Rum, katliamcılık suçlamasıyla tutuklanmış ve hapisanede korkunç işkencelere uğratılmışlardı. Patrikhane tarafında Müttefiklere yapılan başvurulardan da hiçbir sonuç alınamamış ve:

— Bundan sonra, bu tür sorunlarla ilgili olarak bize başvuruda bulunmayınız, demişlerdi.

— Biz artık buralarda yaşayamayacağız, yorumunu yaptı Kevork Efendi, zaten birer birer gidiyorlar, bugün Madam İskambilyan'ı da yolcu ettik.

— Nereye, diye sordu Digin Mannig.

— Avrupa'ya... Zavallı, korku içerisindeydi, hakkı da var...

— O da İnsani Yardım işlerine bu kadar girmeseydi, dedi karısı.

— Türklerin yeniden egemen olacakları kimin aklına gelirdi ki?

Bu arada Baron Minas da ziyarete geldi.

— Sen hâlâ dolaşıyor musun buralarda, diye sordu Kevork Efendi genç partizana, mantıklı bir iş değil bu yaptığın.

— Gidiyorum, dedi Minas, ne yapayım, pasaport işlemlerim uzun sürdü, dün ancak tamamlandı, bugün de gemi vizesini yaptım, artık rahatladım... İstedğim anda gemiye binebilirim.

— Nereye gidiyorsun?

— Bulgaristan'a, hem yakın hem de yaşam ucuz orada... Eğer yarın Varna'ya gemi varsa yola çıkacağım, vedalaşmaya geldim.

— Güle güle git, başarılar dilerim, dedi Digin Mannig.

— Ayrıca size bir de tavsiyem var... Bir an önce Bolis'ten uzaklaşmanız gerek, vaziyet çok tehlikeli, kesin duyumlarım var... Hepimizin yaşamı tehdit altında burada...

— Yani partizanların, dedi Kevork Efendi.

— Sandığın gibi değil, diye haykırdı Minas, o, bir zamanlar öyleydi, partizan ile partili olmayanlar arasında fark vardı, şimdi ise hiç ayırım gözetmiyorlar, Ermeni değil misin, yeterli, ister devrimci, ister muhafazakâr, kötü adamsın, zararlısın, katledilmeye layıksın.

— Sen de her şeyi hep abartırsın... Şu kesin duyumlarını de hele.

— Efendim, Müttefikler kendi yurttaşlarına duyuru yapmışlar, her an için hazır olsunlar ve yapılacak bir uyarıyla birlikte, hemen gemilere nakledilebilmeleri için Galata Rıhtımı'nda toplansınlar diye.

— Bunun anlamı nedir peki?

— Bunun anlamı, halkın saldırıya uğramasından korkuyorlar.

— Ama Bolis'te buna engel olabilecek yeterlilikte silahlı güce sahipler.

— Geçen günkü gösteriyi engellediler mi, o, basitçe bir ön sınamaydı, o günkü yapılanlar cezasız kaldığına göre, daha beterini yapacaklar, bu kez kan dökülecek.

— Olmayacak şeyler değil bunlar, diye onayladı, birkaç günden bu yana oldukça kötümser olan Kevork Efendi.

— Özel duyumlarım var, dedi Minas, sözlerini daha ölçülü kılmak için sesini alçaltarak, tekrar ediyorum, Müttefikler kendi

yurttaşlarına, Pera ve Galata'da toplanmaları için talimat verdiler ki işaret verildiği gibi süratle rıhtımda toplanabilsinler.

— Peki, Kadıköy'de bulunan İngilizler?

— Onlar nakledilmeye başlandı zaten.

— Ne diyorsun?

— Siz uyuyorsunuz demek ki, bir tek onlar değil, Kandilli, Bebek, Tarabya'da, sonuç olarak merkeze uzak olan yerlerde bulunanların tümü de Pera tarafına toplanma talimatı almışlar, durum oldukça ciddi.

— Müttefik güçleri Bolis'te olduğu sürece, ben Türklerin katliam yapacaklarını zannetmiyorum, dedi Kevork Efendi, onların uzaklaşmalarından sonrası için ise bir diyeceğim yok, her şeyi yapabilirler.

— İlk saldırı zaten önce Müttefik askerlerine yönelik olacak.

— Müttefik güçlerine halk mı saldıracak, bu imkânsız bir şey.

— Ne halkı, diye haykırdı Minas, Millî Ordu.

— Bolis'te Milli Ordu yok ki, diye itiraz etti Kevork Efendi.

— Mustafa Kemal'in ordusundan yirmi bin asker var Bolis'in içinde ve gün geçtikçe de bu sayı artıyor, sivil giysili olarak, her gün yüzlercesi geliyor İzmit'ten, bundan bir ay öncesine kadar Bolis'te hiç Türk subay görüyor muydunuz, şimdi dolu... Bu adamların nereden peydahlandığını sanıyorsunuz?

— Baron Minas'ın söyledikleri çok doğru, diyerek onayladı Parseğ Ağa, ben de birkaç günden bu yana gözlüyorum da özellikle Bolis tarafında adım başına bir Türk subayına veya askerine rastlıyorsun.

— Müttefiklerin her şeyden haberleri var ve basbayağı da korkuyorlar, diye devam etti konuşmasına Minas, Milli Ordu'nun yirmi binlik kuvvetinin dışında, Bolis'te önceden kalmış, aynı sayıda subay ve asker var, öyle ki, şimdi ayağa kalksalar en az kırk bin savaşçı çıkarabilirler ortaya, bunların karşısında Müttefiklerin gücü ne ki, ancak sekiz on bin asker ve birkaç tane de sa-

vaş gemisi... Unutmayalım ki öte yanda, Bolis üzerine yürümeye hazır muzaffer bir ordu var.

— Mustafa Kemal'in kuvvetleri İzmit'te toplanıyormuş, dedi Kevork Efendi.

— Toplandılar bitti, diye yanıtladı Minas.

— Desene ki biz Kadıköy'de güvende değiliz, dedi Parseğ Ağa.

— Elbette, hepsinden önce bizim üzerimize saldıracaklar.

— Acaba birkaç günlüğüne Pera tarafına mı geçsek?

— Müttefikler önlem almayacak olduktan sonra Pera'nın ne ayrıcalığı var ki?

— En azından Avrupa yakası o taraf.

— Ve tehlike anında da kendimizi bir gemiye atabiliriz.

— Eğer gemi bulursanız.

— Veya rıhtıma kadar ulaşabilirsek...

— Baron Minas, sen de geldin, hepimizin yüreğini korkuyla doldurdun, dedi Digin Mannig, azarlayan bir ifadeyle.

— Mesele korku değil, öncelikle hazır olunmalı, çünkü tehlike gerçek... İzmir'i unutmayalım.

— Ne zaman olacak dersin bu dediklerin?

— Bilmiyorum, fakat muhakkak ki çok gecikmez Müttefikler telaşlanmaya başlayıp kendi yurttaşlarını korumak maksadıyla önlemler aldıklarına göre.

Parseğ Ağa'nın evinde olan bu konuşmaların aynısı veya benzerleri, aynı zamanda her evde yapılıyordu. Tam bir kâbus dönemi geçiriyordu İstanbul Ermenileri. En olmadık olasılıklar gerçekmiş gibi hayali olaylar, sözde görgü tanıkları ağzından anlatılıyor, esrarlı ortadan yok oluşlar, kulaktan kulağa dolaşıyordu.

— Gecenin bir yarısı gelip evi basmış, tutmuş götürmüşler.

— Nereye?

— Kim bilir, muhtemelen İzmit'e, oradan da Engüri'ye.*

* Engüri: Ankara. —ç.n.

— Mustafa Kemal Paşa Müttefiklere bir ay içinde Bolis'i boşaltmalarını, aksi halde tüm güçleriyle Bolis'e saldıracaklarına dair haber yollamış.

— İtalyanlar kendi askerlerini çektiler zaten.

— Doğru, sokaklarda hiç İtalyan polisi görülüyor bu aralar.

— Ben gözlerimle gördüm, İngilizler Şişli'den rıhtıma silah ve cephane naklediyorlardı.

— Zaten öyle bir ayarlamışlar ki, gerektiğinde bütün kuvvetlerini üç saat içinde gemilerle tahliye edebilsinler.

— Subay aileleri, Bolis'i hemen terk etmeleri yönünde emir almışlar.

Tüm bu söylentiler, kâh doğru, kâh asılsız olan bu yorumlar insanların yüreğini korkuyla dolduruyor ve genel bir panik ortamı yaratıyordu.

Her gün gidenlere eklenen yeni isimler duyuluyordu.

— Bilmem kim de gitmiş.

— Bilmemneyanlar da ailecek göçmüşler.

Yunan, Ermeni, Romen, Bulgar elçiliklerinin önlerinde sürekli, bir an önce içeri girip kimlik ve pasaport işlemlerini halletmek isteyen bir kalabalık vardı. İnsanları en çok dehşete düşüren de bu görüntüydü.

— Gidiyorlarsa bir bildikleri var demek ki, diyorlardı birbirlerine.

Bu kaos durumu sürerken, bir akşam Parseğ Ağa, büyük bir telaşla eve geldi.

— Sana bir şey söyleyeceğim ama lütfen sakın ol, dedi karısına.

— Ne oldu, diye sordu, yüzünün rengi atan Digin Mannig.

— Bugün gelip Arşag'ı götürdüler...

— Kimler, Türkler mi, diye haykırdı Digin Mannig.

— Canım, bir şey yok, bir yanlış anlama sadece, ben gidip komiseri gördüm.

— Hapishanede mi şimdi?

— Evet, akşam alıkoydular ama yarın koyverirler.

— Ya kalkıp gecedan çıkarıp gönderirlerse, şimdi öyle yapıyorlarmış.

— Yok, yok, korkma, ben gerekeni yaptım, parayla halledeceğiz meseleyi.

— Arşag’dan ne istiyorlar ki?

— Ermenistan’a gittiğini, oradan da Giligya’ya gittiğini duymuşlar, sözümona komite namına gitmişmiş, ne bileyim, öyle şeyler, soruşturma yapıyorlar işte.

— Keşke hiç gitmeseydi, ben hiç taraftar değildim.

— Neyse artık, yarın hayırlısıyla kurtarırız.

Parseğ Ağa’nın “bir şey yok” teminatına karşın yine de uykusuz geçirdiler o geceyi. Doğrusu, Parseğ Ağa da kendi söylediği şeye pek güvenemiyordu. En az karısı kadar endişeliydi.

Arşag’ı kodesten kurtarmak için beş-altı gün uğraşmak ve birkaç yüz lira rüşvet vermek gerekti.

Genç adam özgürlüğüne kavuştuğu gibi, artık Bolis’te bir dakika bile kalmak istemediğini açıkladı, ailesi de bu kez hiçbir itirazda bulunmadı.

— Haklısın, çık git buradan, dedi babası, yalnız şu Güney Amerika’dan vazgeç, biz ne yapacağımıza karar verene kadar, yakın bir yere git.

Sonunda, eğitimini aldığı ve daha kolay iş bulabileceğini umduğu Fransa’ya gitmesine karar verdiler ve Arşag, bir hafta sonra yola çıktı.

Birkaç gün sonra, sabah vakti, Parseğ Ağa dükkânda otururken, Sahag Efendi’nin çırağı kendisini çağırmaya geldi. Parseğ Ağa da hiç vakit kaybetmeden Sahag Efendi’nin yazıhanesine gitti.

— Yarın gidiyoruz, dedi Sahag Efendi dostça bir ifadeyle.

— Bulgaristan’a mı, diye sordu Parseğ Ağa.

— Yok, plan değişti, Yunanistan’a gideceğiz, Atina’ya.

— Sofya’dan vaz mı geçtiniz?

— Böylesi daha uygun olacak, Diran da öyle istemişti.

— Kendisi de mi oraya gelecek?

— Evet, hatta yola çıkmış olmalı, dün mektup aldım kendisinden, “iki güne yola çıkıyorum,” diye yazmış, fakat mesele o değil, Diran bir an önce Nıvart’la evlenmek istiyor, ben de öylesini uygun görüyorum, evladımın yabancı ellerde bekâr yaşamasını istemem.

— İyi de nasıl olacak bu, siz orada, biz burada?

— Biz onun kolay yolunu bulduk.

— Nedir, diye meraklanarak sordu Parseğ Ağa.

— Nıvart’ı bize verirsin, beraber götürürüz ve Atina’da da düğününü yaparız, en kısa yolu budur, Digin Takug da bu konuda hemfikir oldu.

— Doğrusu Sahag Efendi, ben bu konuda bir şey söyleyemem, Mannig’e sormam gerekir, bakalım o ne diyecek, çünkü mesele oldukça ciddi ve hayati bir konu.

— Niye ciddi olsun ki, biz birbirimize yabancı insanlar değiliz, Nıvart bizim kızımız, bize güvenmiyor musunuz?

— O ne biçim söz Sahag Efendi, güvenme güvenmeme sorunu tabii ki yok, sen beni yanlış anladın... Ben ciddi dedim, çünkü sizin bu söylediğiniz şekilde, kızımızın düğününü görmekten mahrum kalacağız.

— Sen de Parseğ Ağa, “tohaf” şeyler söylüyorsun, şimdi böyle şeylere bakılacak zaman mı?

— Ben bakmasam da Mannig bakar, ayrıca, bir günden ötekine, böyle birdenbire kızından ayrılmasını nasıl isteyebilirsiniz zavallı kadından, hiç olmasa önceden konuşulsaydı bunlar, sonra, pasaport sorunu da var.

— Pasaport işini bana bırak, ben hemen çıkarttırırım, onun kolay yolunu buldum.

— Karımın fikrini almadan ben bir şey yapamam, diye tereddüdünü belirtti Parseğ Ağa.

— Tamam, daha Kadıköy’e gidip gelecek kadar zamanın var, çabucak git ve Digin Mannig’e bizim kararımızı bildir, yalnız, ikna etmeye çalış.

Bir saat sonra Parseğ Ağa eve ulaşmış ve Sahag Efendi’nin sözlerini karısına iletmışti.

— İmkânı yok, diye bağırdı Digin Mannig, ben kızımı böyle birdenbire dışarılara yollayamam.

— Sahag Efendi çok ısrar ediyor ama...

— İsteddiği kadar ısrar etsin.

— Bir de Nivart’a soralım, belki o gitmek ister.

— O istese bile ben izin vermem.

Yine de Nivart’ı çağırıp haberi ilettiler.

— Eğer mayrigim de bizimle birlikte gelirse, giderim, diye fikrini belirtti Nivart.

— O da olmayacak şey değil, dedi Parseğ Ağa.

— Ben hemen yarın nasıl yola çıkabilirim ki, hazırlıklarımı tamamlamam için hiç olmazsa birkaç gün gerekli, bir hafta sonra yola çıksınlar bari.

— Gitmeyi kabul ediyorsun öyleyse.

— Başka çare yoksa ne yapalım, belli ki Diran buraya gele-meyecek, bir gün olmazsa bile bir başka gün biz onun ayağına gideceğiz... Öyle değil mi?

— Öyle, mesele o ki, Sahag Efendi yolculuğu erteleyecek mi?

— O kadarlık fedakârlığı da yapsın artık.

Bu konuyu biraz daha zihninde dövuştürdükten sonra Parseğ Ağa, Digin Mannig’in kararını Sahag Efendi’ye iletmek üzere yeniden İstanbul’a döndü.

— Bizim, yolculuğu ertelememiz imkânsız, diye açıkladı Sa-hag Efendi, bütün evi topladık, yükümüzü bağladık, bu geceyi de bir dostumun evinde geçireceğiz, biletler de alınmış durumda, gemide, birinci mevkide iki yatak bulacağım diye ne zorluklar

çektim... Biliyor musun, zaten yükümüzün bir kısmını bugünden gemiye yolladık, sonuç olarak, biz yarın yola çıkmak zorundayız.

— Nasıl yapacağız öyleyse, diye sordu Parseğ Ağa, düşünceli bir şekilde.

— Başka bir yol mümkün, Digin Mannig de yolculuğa razı olduğuna göre, bir hafta sonra, Nıvart'ı da alıp ardımızdan gelsin.

— Bu şekilde yapalım öyleyse.

Bu kararda anlaştıktan sonra Sahag Efendi konuyu değiştirdi.

— Müttefikler Bolis'i boşaltmaya karar vermişler, biliyor musun?

— Evet, okudum, diye yanıtladı Parseğ Ağa

— Bunların gittiklerinin ertesi günü Milli Ordu Bolis'e girecek.

— Zaten Pendik'ten birkaç saat ötedeymişler.

— Ve ordunun Bolis'e girdiği gün nelerin olabileceğini düşünemiyor musun? İzmir ortada.

— Maalesef öyle.

— Bu durumda sen ne yapmayı düşünüyorsun, bu ateşin içinde mi kalacaksın?

— Doğrusunu itiraf edeyim, şimdiye kadar kimseye bir şey demedim, Mannig'e bile ama iki günden bu yana kararımı verdim, ben de gideceğim, dedi Parseğ Ağa.

— Aferin, ben de bunu öğütleyecektim sana, yalnız, uyuşukluğun sırası değil, ne yapacaksan hemen yap.

— Dükkânda biraz malım kaldı, onları satmam gerek.

— Bir an önce elden çıkart, hatta zararına... Şimdi kârı düşünecek zaman değil, canımızı kurtarmaya bakalım.

— Umarım, on beş gün içinde tüm işlerimi hallederim.

— Hatırlıyor musun, evlerini sattığında sana bir şeyler söylemiştim, şimdi bakıyorum da çok doğru yapmışsın, çok akıllıca bir iş görmüşsün.

— Şimdi herkes aynı şeyi söylüyor, dedi Parseğ Ağa memnun bir ifadeyle.

Ertesi gün, Sahag Efendi, karısıyla birlikte gemiye bindikleri sırada ortalık dehşetli bir haberle çalkalandı.

“Sabah” gazetesinin yazı işleri müdürü Ali Kemal Bey, Pera’da, cadde üzerinde, bir berber dükkânından çıkarken, birkaç kişi tarafından zorla bir otomobile bindirilip rıhtıma götürülmüş. Oradan da hızla İzmit’e doğru yola çıkarılmış. Oraya götürüldükten sonra da büyük bir kalabalık tarafından param-parça edilmiş.

Gazeteler bu vahşeti, kimseyi suçlamaya teşebbüs dahi etmeden, hatta yazılarda bu barbarlığı aklayarak, tüm ayrıntılarıyla veriyorlardı.

Bu müthiş haber, özellikle Milli Hareket’e muhalif olan Türkleri dehşete düşürmüştü. Bunun sonucu olarak, Rum ve Ermeni kaçkınlara Türk kaçkınlara da eklendi.

BÖLÜM 9

Parseğ Ağa, Sahag Efendileri yolcu ettikten sonra karısına Bolis'ten uzaklaşma kararını açıkladı.

— Çok doğru yaparsın, zaten herkes de Bolis'te kalmanın mantıklı bir hareket olmadığını söylüyor... Kevork Efendi de bugün yarın gider, pasaportlarını çıkarttırmış, dedi Mannig.

— O nereye gidiyor, diye sordu Parseğ Ağa.

— Bulgaristan'a.

— Ailecek mi?

— Yok, ailesini şimdilik burada bırakıyor, sonra aldıracaktı.

— Ben bu yönteme karşıyım, gittikten sonra ailemi de beraberimde götürürüm, tehlike varsa herkese var.

— Elbette onun da kendine göre bir hesabı vardır, biz nereye gideceğiz, diye sordu Digin Mannig.

— İşte esas mesele bu, henüz nereye gideceğimize karar veremedim. Bu kızların meselesi işi bozuyor... Bir yol düşünüyorum, hep beraber kalkalım Atina'ya gidelim, Nıvart'ın düğününü de yapalım orada.

— En uygunu bu olsa gerek.

— Ama bu tarafta da Zabel'in nişanlısı var, o da Zabel'i Romanya'da bekliyor, dedi Parseğ Ağa düşünceli bir şekilde.

— Bugün yine mektup geldi Jorj'dan... Görüyor musun, bu ne biçim beladır başımıza gelen, diye dertlendi Digin Mannig.

— Yazalım Jorj'a, Atina'ya gelsin, Zabel'le orada evlensinler, sonra da artık nereye gitmek isterlerse gitsinler.

— Bakalım kabul eder mi?

— Niye kabul etmesin ki, erkek adamdır, kendisi için yolculuk yapmak daha kolaydır... Olaylar bu şekilde gelişmeseydi Bolis'e gelecekti evlenmek için, buraya geleceğine, Atina'ya gelsin.

— Söyleyelim Zabel'e de yazsın bir, dedi Parseğ Ağa akıllı yatmışcasına.

Mektup yazıldı ve Jorj Kandar'dan da olumlu bir yanıt geldi. Düğün için Atina'ya gelecekti. Fakat nikâh işlemleri tamamlanır tamamlanmaz, gelinle damat Romanya'ya döneceklerdi.

Gelen bu mektup, tüm ailede büyük bir sevinç yarattı. Tüm karışıklıklardan sonra her şey yoluna girmişti.

— Yine de bizim arzu ettiğimiz gibi oldu, iki düğünü de birlikte yapacağız, dedi Digin Mannig.

— Evet de, Bolis'te yapacağımıza, Atina'da yapacağız, diye serzendi Parseğ Ağa.

— Artık o önemli değil, yeter ki gönüller hoş olsun.

Gidecekleri yer konusunda bir karara vardıklarına göre artık pasaport işlemlerine başlayabilirdi Parseğ Ağa. Dükkândaki malların büyük bir kısmını Yahudi bir tüccara, değerlerinin altında devretmişti. Pasaport işlemlerini nasıl halledeceğini de Sahag Efendi gitmeden anlatmıştı.

— Pasaport sorunun olursa, Şavarş Mosgents'e müracaat et, o her şeyi kısa yoldan halleder, yalnız, fazladan biraz para harcaman gerekecek, diye tembihlemişti kendisini.

Gerçekten de Şavarş Mosgents, aralarında bir Ermeni, bir Rum, bir Yahudi, bir Türk polis komiseri ve iki Laz denizcisinin olduğu bir grup arkadaşıyla birlikte, yolcuları pasaportlu pasaportsuz nakleden bir çeşit ortaklık kurmuştu. O kaotik dönemde, sıradışı bir faaliyeti vardı Mosgents'in. Büyük bir yoğunluğun olduğu ve karmaşanın hüküm sürdüğü Galata Limanı'nda bir yazıhane kiralamıştı.

Parseğ Ağa, önceden de tanıdığı, birkaç kez de evinde konuk ettiği Şavarş'ın yanına gitti. Genç maceraperest, kendisini büyük bir samimiyetle karşıladı.

— Ooo, Parseğ Efendi, buyurunuz, varlığınıza şereflendirdiniz bizleri, diyerek yerinden kalktı ve kendisini yazı masasının yanındaki sandalyeye buyur etti.

— Duyduğuma göre seyahat işleriyle uğraşıyormuşsunuz, bilmiyordum, dedi Parseğ Ağa, sandalyeye otururken.

— Eh, ne yapalım, geçinebilmek için bir işle uğraşmak gerek, hırsızlık, dolandırıcılık yapmıyoruz, namusumuzla ekmeğimizi kazanmaya çabalıyoruz, fena mı?

— Aksine, Sahag Efendi'den duyduğumda çok sevindim, gidecekleri gün bahsetti sizden.

— Evet, onu da yolcu ettik, şimdiye varmış olmalılar, kimler kimler gidiyor, böyle sürerse Bolis'te adam kalmayacak.

— Ben de ufak bir yolculuk yapmayı düşünüyorum.

— Ailecek mi?

— Evet, hep birlikte, Arşag gitti zaten.

— Duydum, Fransa'ya gitmiş, siz de mi o taraflara gitmeyi düşünüyorsunuz?

— Biz şimdilik Yunanistan'a gideceğiz.

— Çok iyi, çok iyi, doğru bir karar vermişsiniz, ben de sizin yerinizde olsam, Yunanistan'a giderdim, en nihayetinde Rumlarla birlikte büyüdük, yabancılardan çok daha kolay anlaşabiliriz onlarla.

— Bizim Yunanistan'a gitmemizin başka bir sebebi de var, büyük kızım, Sahag Efendi'nin büyük oğlu Diran'la nişanlı, onları başgöz etmek üzereydik.

— Evet, evet, anlıyorum, Atina'ya gidip orada yapacaksınız düğünü.

— Düşüncemiz öyle.

— Çok yerinde bir karar.

— Şimdi sizden ricam, bizim şu pasaport, vize, bilet vs. işlemlerimizi halletmeniz...

— Büyük memnuniyetle, bu, her şeyden önce benim size karşı görevim, sizlerin konukseverliğinizle şereflendim ben, elimden geleni yapmaya hazırım.

— Teşekkür ederim.

Bu arada Şavarş Mosgents, eline büyük bir av geçirmişçesine, neşeli bir şekilde ellerini ovuşturmaya başladı ve:

— Kaç kişisiniz, diye sordu.

— Üç kızım, karım ve ben.

— Beş kişi yani... Çok yükünüz var mı?

— Eşyalarımızı burada bırakacağız, yalnızca iki kızımın çizizleriyle elbiselerimiz var.

— O da bir hayli şey eder... Neredeyse bir sandallık yük demektir.

— Sanırım öyle.

— Beşinizin de “Nüfus Tezkereleri” hazır mı?

— Buyur, diyerek, cebinden çıkarttı evrakları Parseğ Ağa.

— Yurt vergisi’nin makbuzları?

— Onlar da burada.

— Fotoğraflarınız?

— Onlar da hazır.

— O halde iş kolaylaşır... Ne zaman gitmeyi düşünüyorsunuz?

— Pasaportlar ne zaman hazır olursa.

— Üç günde hazırlanır.

— Sanırım, gemilerde yer bulmak oldukça zormuş, dedi Parseğ Ağa.

— Sen o işleri bana bırak ve rahat ol, ben size yer temin ederim, birinci mevkiyle seyahat edeceksiniz değil mi?

— Bilmem, ikinci mevkiyle gitsek olmaz mı?

— O durumda bir ay kadar beklemek zorunda kalabilirsiniz.

— Öyleyse birinci mevkiyle gidelim.

— Bu durumda, ne zamana isterseniz size yer bulurum.

— Çok teşekkür ederim... Üç gün sonra gelsem, her şey hazır olur mu?

— Hiç kuşkunuz olmasın.

Parseğ Ağa gerekli belgeleri ve fotoğrafları Şavarş'a teslim ettikten sonra gitmeye hazırlanırken, Şavarş:

— Kusuruma bakmayınız ama uygulamalarımıza göre küçük bir ön ödeme yapmanız gerekecek, bunun için özür dilerim Parseğ Efendi, ama tahmin edeceğiniz üzere bu iş yalnızca bana ait değil, ortaklarım var, yoksa benim aklımdan böyle bir şey asla geçmezdi, dedi mahcup bir ifadeyle.

— Ne demek efendim, tabii ki bir ödeme yapılmalı, bunu düşünmeliydim, hata benim.

— Lütfen, olur mu, hata olacak bir şey yok.

— Ne kadar vermem gerek?

— Yalnızca bir ön ödeme... 150-200 lira.

— İki yüz lira ön ödeme mi, diye haykırdı Parseğ Ağa.

— 150 olsun.

— Yine çok fazla...

— O paradan beş lira bile kalmaz bizim elimize, ona buna dağıtacağız tümünü de, diye açıkladı genç adam.

— Bu durumda, ben kendi elimle yapmayı tercih ederim işlerimi, dedi Parseğ Ağa.

— Nasıl arzu ederseniz, fakat size söyleyeyim, ya yapamayacaksınız, ya da en az iki ay uğraşacaksınız bunun için... Ve iki aya kadar da Müttefikler çoktan çekilmiş olurlar Bolis'ten. Şunu bilin ki, Bolis'te elli bin kişi pasaport derdine düşmüş durumda şu anda.

— Hiç olmazsa o 150 lirayla tamamı hallolsaydı, diye serzendi Parseğ Ağa, ama o miktarı sen ön ödeme olarak istiyorsun.

— 150 lirayla beş kişiye pasaport, üç günde...

Ve Şavarş Mosgents, ardından da ağız dolusu bir kahkaha koyverdi.

— Peki, kaç lirayla bitecek bu iş?

— Siz yabancı değilsiniz, bizdensiniz Parseğ Efendi, o nedenle, en düşük kaça halledebiliriz onu hesaplamaya uğraşıyo-

rum... Ben bu işten hiç kâr almayacağım, emin olunuz. Yalnız bilmiş olun ki en az 450 lira harcayacaksınız.

— 450 lira mı, diye haykırdı Parseğ Ağa, gözlerini kocaman açarak, sen ne diyorsun arkadaş, o kadar parayı asla ödemem, imkânsız bir şey bu.

Şavarş, “nasıl isterseniz, öyle yapınız” anlamında bir el hareketi yaptı.

Bunun üzerine Parseğ Ağa ayağa kalkarak:

— Affedersiniz, sizi boş yere meşgul ettim, dedi.

— Lütfen, olur mu öyle şey, diye yanıtladı Şavarş.

— Dert değil, bizim yolculuğumuz da birkaç gün geç olsun, diye sürdürdü konuşmasını Parseğ Ağa, ben de başka yollarla hallederim.

— Dediğim gibi, pasaportları çıkartabilmek için, birkaç gün değil, birkaç ay gidip gelmek zorunda kalacaksınız.

— Ne olursa olsun, dört lira da verilmez. Hoşça kalınız.

Ve Parseğ Ağa kapıya doğru yöneldi.

— Şey, affedersiniz, siz ne tarafa gideceğiniz demiştiniz, diye sordu Şavarş, Parseğ Ağa’yı durdurarak.

— Yunanistan’a, diye yanıtladı Parseğ Ağa.

Genç adam biraz düşündü, birkaç defter açtı, sayfaları karıştırdı, ardından kalemle birtakım rakamlar yazdı, çarptı, böldü, topladı ve en sonunda:

— Yunanistan’a gidiyorsanız mesele değişir, sizin işinizi üç yüz liraya bitirebilirim.

— Yine de fazla.

— Ondan aşağı, imkânı yok olmaz, biz o parayı bir kişi için alıyoruz, siz ise beş kişisiniz.

— Başkaları verebilir o parayı ama benim o gücüm yok, özür dilerim, hoşça kalınız, diyerek iki adım daha yaklaştı kapıya.

— Bu işi 250 liraya bitireyim, sanırım artık buna da bir şey demezsiniz, dedi delikanlı.

— Sağ ol... O da çok benim için.

— Yalnızca dostluğumuzun hatırına yapacağım bu hizmeti, on para kârım yok bu işten.

— Biliyorum ama...

— Belki üste para bile harcarım.

— Öyle bir şeyi asla kabul etmem.

— Gelin anlaşılm, benim yazıhaneme kadar geldikten sonra, size bir hizmette bulunamamak benim için bir züldür.

— Zül olacak bir şey yok.

— Yok, bu durum benim için düpedüz bir onur meselesidir, özellikle ki siz, ortak bir dostumuzun tavsiyesi üzerine de geldiniz bana.

— Önemli değil.

— Ben sizin pasaportlarınızı çıkarttıracağım ve bunun için para da almayacağım... Buna da itiraz edecek değilsiniz sanırım...

— O ne biçim söz, niye para almayacakmışsın ki?

— Pekâlâ, o zaman, ne istersen onu ver.

— Dedimdi ya zaten, 150 lirayla iş bitecekse, vereyim bari.

— 150 çok az.

— Kişi başı otuz lira düşer, diye uyardı Parseğ Ağa.

— İnan ki yetmez.

Parseğ Ağa, sen bilirsın niyetine salladı başını ve kapıya yöneldi.

— Hele bir durun, diye seslendi Şavarş, bir anlaşmaya varmadan yazıhanemden çıkıp gitmenize izin veremem. Verin iki yüz lira ve iki günden de pasaportları alın.

Parseğ Ağa, genç adamın her seferinde biraz daha indirime gittiğini görünce, bu teklife duyarsız kaldı ve 150 liradan fazlasını vermeyi reddetti. Delikanlı biraz daha ısrar edince, sonunda razı oldu. Ön ödeme olarak da 75 lira verdi.

— Yarın sabah hepiniz birlikte, saat 10'da burada, yazıhane-
de olunuz, evraklarınızı ve fotoğraflarınızı da birlikte getiriniz,
dedi Şavarş.

— Pasaportlar ne zamana hazır olur?

— İki günde.

Parseğ Ağa gittikten sonra Şavarş sevinçle ve memnuniyetle
ellerini ovuşturdu ve kendi kendine:

— Başardık sonunda... Ne harika iş, bu, keşke birkaç ay sür-
se de yüklüce bir para yaptıktan sonra ben de kalkıp Avrupa'ya
gitsem... İyi de şu Molla nerede kaldı, şimdiye gelmesi gerekirdi,
işte o tam yağlı parça, zengindir, parayı da esirgemez.

Şavarş'ın bahsettiği kişi geçmiş dönemin hukuk kurulu üyesi
ve ünlü bir avukattı. Siyaset sahnesinde birçok iş başarmış, İn-
giliz yanlısı ve azılı bir Milli Hükümet karşıtı olarak tanınırdı.
Zavallı Molla, Ali Kemal'in kaçırılıp vahşice katledilişinden bu
yana dehşete düşmüş, evden çıkamaz olmuştu. En büyük kor-
kusu, Müttefiklerin varlığına karşın, davranışları günden güne
pervasızlaşan "Milliciler"in kendisini de kaçırıp Ali Kemal'in
akıbetine uğratmalarıydı. Evine gizlenmiş halde, Şavarş'ın kur-
duğu şebekeyle irtibata geçmişti. Onlar da tüm gerekli işlemleri-
ni halletmişler ve aynı gün de gemiye bindirip Romanya'ya gön-
dereceklerdi kendisini. Bu tür operasyonlar için, şebekenin kendi
özel teknesi ve güvenilir adamları vardı.

Şavarş Mosgents sabırsız ve sinirli bir şekilde sigara içerek,
epeyce bir süre yazıhane de dolanıp durdu.

— Şaşılacak şey... Nerede kaldı bunlar, niye gelmediler, diye
düşünüyordu, yolda başlarına bir şey mi geldi acaba... Yok, san-
mam, her şey tüm ayrıntılarıyla, titizlikle ayarlandı, bizim oto-
mobille, ara sokaklardan getireceklerdi buraya... Beklenmedik
bir şey meydana gelmiş olabilir mi acaba... Eğer yakayı ele ve-
recek olurlarsa yandığımızın resmidir... Topumuz birden soluğu
Engüri'de alırsız, oradan da darağacına yollanırız... Bizim oynadığımız çok tehlikeli bir oyun.

Şavarş bu düşüncelerle boğuşurken kapı açıldı ve içeri, nefes nefese kalmış, olağanüstü şişman, iri yarı bir adam girdi. Arkasından da iki kişi, ikisi de Şavarş'ın ortaklarıydı.

Genç adam onları görünce, sevinçle:

— Sonunda geldiniz, diye haykırdı, doğrusu endişelenmeye başlamıştım.

— Allah'a şükür, buraya kadar bir sorun çıkmadı, diye yanıtladı Molla.

— Bundan sonrasında da bir sorun çıkmaz, sizi salimen gemiye bindiririz, dedi adamlardan biri.

— “İşallah”...

Molla, geniş koltuklardan birine yığıldı ve bir sigara yakarken, gemiye ne zaman gideceğiz, diye sordu.

— Hemen şimdi.

— Peki, karım, oğlum ve kızım?

— Onlar çoktan kamaralarına yerleştiler bile.

Molla elindeki barutadan* bir deste banknot çıkardı ve yazıhanenin üstüne 500 lira koydu, Şavarş'a doğru uzatarak, sayınız dedi.

Genç adam önemsemez bir ifadeyle parayı sayıp çekmeceye koydu.

— Tamamdır... Beş yüz lira.

— Sağ salım, gemiye binince, size bir beş yüz lira daha vereceğim... Anlaşmamız öyleydi değil mi?

— Evet, öyleydi, diye onayladı Şavarş.

— Eğer ben güvenli bir şekilde gemiye ulaşır, yola çıkarsam, emin olun ki benim dostlarımdan birçoğu daha kaçmak için size başvuracaklardır.

— Biz de elimizden gelen hizmeti sunarız kendilerine.

Aynı anda kapı açıldı ve bir adam girdi içeri.

— Tekne hazır.

— Buyurunuz, gidelim, dediler Şavarş'ın ortakları Molla'ya.

* Baruta: Büyük paket, çıkın. -ç.n.

Molla, zorlukla da olsa koltuktan kalktı ve ıhlaya tıhlaya kılavuzunun ardına takıldı.

İki saat sonra Şavarş'ın ortaklarından biri, muzaffer bir edayla geri geldi.

— Uff, diye haykırdı kapıdan girer girmez, sonunda bindirdik gemiye.

— Hiçbir müdahale olmadan...

— Yok, bir şey olmadı... Yalnız, gemide Maksut gördü bizi.

— Maksut'un ne işi vardı ki orada, o da mı gidiyordu?

— Yok canım, onun hiçbir yere gitmeye niyeti yoktur da, sanırım gidenleri kontrol etmeye gelmişti.

— O adam gerçekten emniyetin maaşlı muhbiri midir?

— Maaşlı olup olmadığını bilmem ama şu günlerde iş üzerinde olduğunu ve her deliğe girip çıktığını biliyorum.

— Seninle konuştu mu?

— Elbette, hatta gülerek ve gözüyle Molla'yı işaret ederek, “Bu kez büyük parça geçirmişsiniz elinize,” dedi.

— Vay hergele, bu rastlantı iyi olmamış, dedi Şavarş.

— Bir şey çıkacağını sanmam... Ben zaten açıktan açığa inkâr ettim ve Molla'nın kendi imkânlarıyla gemiye bindiğini söyledim.

— Doğal olarak o senin dediklerine inanmadı.

— İster inansın, ister inanmasın. Molla geminin içinde, artık ne ona ne de bize bir şey yapamaz, ayrıca elinde onu bizim kaçırdığımıza ilişkin bir kanıtı da yok.

— Molla kalan parayı da ödedi mi?

— Elbette... Adam postu kurtardığından dolayı o kadar mutlu oldu ki, bana açıktan on lira da bahşiş verdi.

Adam bunları anlatarak Şavarş'a beş yüz lirayı verdi ve yazıhaneden çıktı.

Şavarş yazıhanede oturmuş sigara tütürerek yeni bir av bekliyordu. Bulanık suda balık avlamaya alışmış İstanbul Ermenisinin bu panik dolu kaçıışı, kendisi için çok kârlı, harika bir maddi

kaynak haline dönüşmüştü. Becerikli birkaç Rum, Yahudi ve Türk arkadaşının sayesinde, hep birlikte bu teşkilatı kurmuşlardı.

Bir an önce Bolis'ten uzaklaşma hastalıklı tutkusu insanlara öylesine bulaşmıştı ki kimse talep edilen paranın azlığını çokluğunu düşünmüyordu. Yeter ki pasaportları bir an önce ellerine geçsindi. Bu olağandışı ruhi bunalım ve panik, haksız kazanç konusunda, fırsatçıların önüne sonsuz bir piyasa sunmuştu.

— Şu Molla gibi 8-10 tane daha düşürsek, işimiz hallolur, diye düşündü Şavarş kendi kendine, gerçi bu işler çok tehlikeli, fakat o derecede de kârlı... Dört kişi kaçırmak için 1500 lira, gerçi banknot ama sonuçta paradır...

Aniden kapı vuruldu.

— Giriniz, diye seslendi Şavarş.

Kapı açıldı ve içeri Maksut girdi. Kırk yaşlarında, esmer, uzun boylu, dışa dönük şehvetli dudakları olan bir adamdı. Umumi Harp döneminde, emniyetin adamı ve muhbir olarak kötü bir ün kazanmıştı. Mütareke yılları süresince kendini olabildiğince gizlemiş, hatta ilk aylarında İstanbul'dan uzaklaşmıştı. Şimdilerde yeniden ortalıklardaydı, alabildiğine kibirli, küstah ve yüksekten atan davranışlarıyla.

Kapıda Maksut'u gören Şavarş'ın yüzüne bir hoşnutsuzluk ifadesi yayıldı. Fakat hemen toparladı kendisini ve sahte bir gülüşle:

— Buyurunuz Maksut Efendi, hangi rüzgâr attı sizi buralara, dedi.

— Romen gemisine gitmiştim, çıkınca bir uğrayayım dedim.

— Yolcunuz mu vardı?

— Evet, Kostanza'ya yolculadık.

— Gemi yola çıktı mı?

— Henüz değil, bir saate kadar çıkar yola.

— Çok yolcu var mıydı, diye sordu Şavarş, kayıtsızca bir ifadeyle.

— Doluydu, diye yanıtladı Maksut, Sami Molla da oradaydı... Ailecek... Vay canına, yarın bir gün Milliciler Sami Molla'nın

kaçtığını duyduklarında, birbirlerine gireceklerdir. Adamlar onu ele geçirmek için belki de binlerce lira ödöl verirlerdi... Ele geçmeden nasıl da gemiye binebilmiş, gerçekten büyük başarı, helal olsun... Bravo...

— Kim ki bu Sami Molla, diye ilgisiz bir edayla sordu Şavarş, o kadar önemli biri mi?

— Nasıl, Sami Molla'yı tanımıyor musun, dedi Maksut alaycı bir gülüşle.

— Adını ilk defa duyuyorum.

Maksut cevap vermeden, burnunun altından güldü.

— Neden gülüyorsun ki?

— Gülüyorum, çünkü tuhaf şeyler söylüyorsun.

— Bunda gülecek ne var ki?

— Adamı gemiye bindiren senin ortağın, nasıl tanımazsın?

— Hangi ortağım?

— Koço, şu senin sadık dostun ve iş ortağın.

— Bundan haberim yok... Ayrıca hiç de sanmam, Koço daha biraz evvel buradaydı ve bu konuda hiçbir şey de söylemedi... O nereden nereye tanıyacak ki Sami Molla'yı?

— Ben, geminin içinde konuştuklarını gördüm.

— Ondan böyle bir sonuç çıkmaz.

— Bana bak Baron Şavarş, ben sizin dostunuzum ve de gerçek dostunuz, siz beni yakından tanımazsınız, beni tanımayanlar, ardından türlü türlü şeyler uydururlar, bilirim ama önemsemem, çünkü beni yakından tanıyanlar, benim nasıl bir adam olduğumu bilirler... Ben, tekrar ediyorum, gerçek bir dost olarak geldim buraya ve sizin de benim, gerçek dostunuz olduğuma inanmanızı isterim.

— İnaniyorum, diye yanıtladı Şavarş, neden inanmayayım ki, zaten birbirimize düşman olmamızı gerektirecek bir sebebimiz de yok ki, birbirimizle bir ilişkimiz de yok, birkaç kez ancak görme imkânımız olmuştur birbirimizi, o da bir rastlantı eseriyle...

— Öyledir, ama ben sizin methinizi çok duymuşumdur ve her zaman da iyi olmanızı arzu edenlerdenimdir.

— Sağ olunuz.

— Şimdi, dürüstçe konuşmamı ister misiniz?

— Tabii, konuşun.

— Molla'yı kaçırmakla başınıza büyük bir dert aldınız.

— Ben Molla filan kaçırmadım, hiçbir şeyden de haberim yok.

— Görüyorum ki bana karşı hep kuşkuyla davranıyorsunuz.

— Kuşku duyulacak bir şey yok, gerçeği söylüyorum.

— Ama ben kendi gözlerimle gördüm, Molla, Koço'yla birlikte bir sandala binip birlikte çıktılar gemiye, az öncesinde de öteki ortağınla birlikte, aynı sandalla Molla'nın karısı ve çocukları gelmişlerdi.

— Bunlardan hiç haberim yok, dedi Şavarş, bir sigara yakarken.

— Haberin olmayabilir, fakat gerçek olan bu.

— Sonuç olarak ne demek istiyorsun?

— Demek istediğim şu ki, eğer bu olanlar duyulacak olur ise, sizin kuruluşunuzun başına bir bela gelebilir, öncelikle yazıhannenizi kapatırlar, ardından da sizi tutuklarlar, ondan ötesinde başınıza ne gelir bilemem artık... Şuna inan ki Baron Şavarş, çok kötü bir zamanda yaşıyoruz, adamların gözleri dönmüş ve her şeyi yapabilecek durumdalar, buna engel olabilecek kimse de yok... Bugün sizi tutup hapse atsalar, ne İngiliz'i, ne de Fransız'ı koşar, bunu iyi bil.

— Öyle olduğunu biliyorum fakat bizi hapsedecekleri bir durum yok ki ortada.

— O Molla'yı kaçırmayı ufak bir iş mi sanıyorsun, adam onların en büyük düşmanı yahu.

— Adam kaçmışsa bana ne, kendisini ne tanırım, ne de yüzünü görmüşüm.

— Peki ortakların...

— Ortaklarım da eğer, bilgim dışında öyle bir şey yapmışlarsa bile, benim haberim yok.

— Bunu gel de anlat onlara, bak bakalım inanırlar mı?

— Ayrıca, Koço eğer gerçekten bu kaçışta rol aldıysa bile ki hiç sanmıyorum, bunu yalnızca sen gördün.

— Keşke öyle olsaydı, diye haykırdı Maksut, maalesef, tanıdığım bir gizli polis var, o da gemiye gelmişti, o da gördü her şeyi.

— Ne olursa olsun, benimle ilgili bir şey yok, benim hiçbir şeyden haberim yok.

— Böyle konuşmak yerine, küçük bir fedakârlıkla bu marazın önünü alsak daha iyi değil mi?

— Ne fedakârlığı?

— Örneğin o Türkün eline küçük bir şey sıkıştırarak sessiz kalmasını sağlamak gibi.

— İyi de, bunun için ona para ödemeye ne mecburiyetim var ki benim?

— Birbirimizi kandırmayalım Baron Şavarş, dedi Maksut, o Molla'yı siz bindirdiniz gemiye, bundan kuşku yok, karşılığında da bu işi yapmak için yüklüce bir para aldınız doğal olarak ki hakkınızdır. Söz gelimi 1000 lira aldınız... Zaten bundan azına da böylesine, yakalandığı takdirde mutlaka ölüme mahkûm edilecek bir kişi kaçırılmaz... Sen ise bundan haberinin olmadığını söylüyorsun, varsayalım ki öyle olsun, yalnızca ortaklarının bu işin içinde olmaları bile seni suçlamaları için yeterli sebep... Hiçbir şey yapmasalar dahi, müessesenizi kapatırlar... Eee, bu da bir hayli büyük zarar verir, çünkü biliyorum ki bu aralar çok iyi para kazanıyorsunuz... Tabii ki kazanın, kim ne diyebilir, yalnız, bize de ufak bir pay ayırınız, biz de insanız, biz de geçineceğiz.

— Anlaşıldı, dedi Şavarş, 25 lira yeter mi?

Şavarş parayı vermek için elini çekmeceye attı.

— Yüz lira vereceksin, dedi Maksut.

— Yüz lira mı, diye bağırdı delikanlı, bu mümkün değil.

— Şimdi gidip bu bilgiyi polise söylesem, bana en az bu kadar ödül verirler zaten.

— Git gammazla, ne duruyorsun, dedi Şavarş, kızgınlıkla.

— Size bir kötülük gelsin istemem...

O sırada Şavarş'ın ortaklarından biri girdi içeri, konuyu anladıktan sonra o da tartışmaya dâhil oldu. En sonunda Maksut'a elli lira verip savuşturmaya mecbur kaldılar.

— Al sana ummadık bir bela, dedi Şavarş.

— Dert etme, elli lirayla kurtulduk, bundan iyisi de olmazdı, dedi ortağı.

— Bir kereliğine olsa neyse, benim endişem, bundan sonra, tüm işlerimize burnunu sokması ve her seferinde de bu şekilde şantaj yapacak olması.

— O zaman, elinden kurtulmak için bir çare düşünürüz.

— Ne çaresi?

— Gerektiğinde ona iyi bir ders verebilirim, sen onu dert etme, dedi Koço.

İki arkadaş bu konuları tartışırken, Rumen gemisi Kostanza'ya doğru yola çıkıyordu.

Gemide müthiş bir kargaşa hüküm sürüyordu. Özellikle de neredeyse üst üste yığılmış ve zorlukla hareket edebilen üçüncü sınıf yolcuları arasında.

Bunların büyük çoğunluğu korku yüklü bir ruh haliyle İstanbul'dan kaçan Ermenilerdi. Hepsinin belleğine nakşolmuş olan, savaşın ilk yıllarında uğradıkları korkunç katliamlar vardı.

Çok çeşitli tip ve tabakadan oluşan bu insan kalabalığı, kendilerini fazlaca misafir edemeyecek olsa dahi, güvenli bir kara parçasına atana kadar, hiç olmazsa birkaç saatliğine de olsa yerleşmeye çalışıyorlardı.

Bu insan yığını içinde, bir süre önce eşleri ve çocuklarıyla birlikte Kafkaslar'dan İstanbul'a sığınmış olan, Ermenistan Cumhuriyeti'nin eski bakanları, ayrıca Taşnagtsaganlar,*

* Ermeni Devrimci Federasyonu. —ç.n.

Ramgavarlar,* Hınçakyanlar,** gazeteciler, yazarlar, şairler, öğretmenler, eğitimciler, tacirler, avukatlar, tıp doktorları, mimarlar, velhasıl her sınıftan ve meslekten olanlar vardı. Bunların ezici çoğunluğu büyük tehcirin acısını ve korkunç sonuçlarını, dehşetini tatmışlardı ve bu travmatik ruh haliyle kendilerini İstanbul'un dışına atıyorlardı.

— Vay, sen de mi gidiyorsun?

— Ne yapayım ağabey, Deyr Zor'un tadı hâlâ damağımda.

— Ne tarafa?

— Bilmiyorum, şimdilik Romanya'ya. Gemi oraya gidiyor.

— Gel, oturup birer kadeh rakı içelim.

— Var mı?

— Bir şişe aldım yanıma.

— Ben öyle aceleyle çıktım ki yola, yanıma yiyecek bir şey bile alamadım.

— Dert etme, ekmeğim de var, çıkınımda yiyeceğim de.

Ve bu şekilde küçük gruplar kuruluyordu geminin güvertesinde, sohbetler başlıyor, hatta şarkılar bile duyuluyordu usul usul.

Gemi Boğaz'ın kıyılarından uzaklaştıkça, çoğu maddi olanaklardan yoksun bir halde, bir bilinmeze gitmelerine rağmen yolcularda bir rahatlama hissediliyordu. O anlarda, öncelikli tehlikeden uzaklaşabilmek, yaşamsal bir önem taşıyordu onlar için.

Yolcuların arasında hatırı sayılır miktarda taşralı zanaat erbabı, kunduracı, terzi, halı dokuma ustası, demirci, marangoz vs. vardı. En endişesiz ve neşeli olanlar bunlardı. Çünkü talih kendilerini nereye savurursa savursun, meslekleri sayesinde ekmek paralarını kazanacaklarını biliyorlardı.

Gemi Karadeniz'e açılmış, hızla Kostanza'ya doğru yol alıyordu. O sırada Ermeni bir dostunun eşliğinde Sami Molla güvertede göründü.

* Liberal Demokrat/Anayasacı. —ç.n.

* Sosyal Demokrat/Sosyalist. —ç.n.

Sami Molla, yüzünde samimi bir gülümsemeyle ve ağır adımlarla ilerleyerek, sahanlığın ortasında durdu. Yolcular bu iri cüsseyi ilgiyle izlerken, kendisine eşlik eden ve herkes tarafından tanınan Ermeni iş adamı, konuşmasını tümüne yönlendirerek;

— Arkadaşlar, sizlere Sami Molla'yı takdim ediyorum. Kendisi sizlerle birkaç cümle paylaşmayı arzu ediyor. Sizlerin de gördüğü üzere, kendisi de bizler gibi, kişisel güvenliği için Bolis'ten uzaklaşmak zorunda kalmıştır. Molla aydın bir şahsiyettir ve Ermeniler'e karşı büyük ve samimi bir yakınlığı vardır. Her şartta, bizler için elinden geleni yapmak için çaba harcamıştır.

Bu sunumun ardından sözü Molla aldı.

— Ermeni kardeşlerim, alın yazımız bizleri bir kez daha anayurdumuzdan uzaklaşmaya mecbur etti, fakat dileyelim ki bu yoksunluğumuz kısa süreli olsun ve en kısa zamanda evlerimize dönebilelim.

Bu sözlerinin ardından Molla günün Türk Hükümeti hakkında konuşmaya başladı. Onları hain ve katil olarak adlandırdı. Büyük hayranlık duyduğu Ermenilerin, kendisinin sevgili kardeşleri olduklarını, onların sadakati ile, çalışkanlıkları ile, güzel ahlâk ve zekâlarıyla, Türk Devleti'ne büyük hizmetlerinin olduğunu ve gelişmesine inkâr edilemez katkılarda bulunduklarını anlattı. Ermeniler ile Türkler arasına nifak sokanları, onları birbirlerine düşman haline getirenlerin tümüne lanet okudu.

— Fakat her ne olursa olsun, Türkler ve Ermeniler birbirlerine düşman kalamazlar, Türkler ve Ermeniler birbirleriyle kardeş olarak yaşamak için yaratılmışlardır ve beş yüz yıldan bu yana da öyle yaşamışlardır, diye sonuçlandırdı konuşmasını.

Son olarak da gırtlığının tüm gücüyle;

— Yaşasın bizim sevgili Ermeni kardeşlerimiz, diye haykırdı.

Fakat tüm bu sözler, hiçbir etki göstermedi. Memnuniyet belirten hiçbir hareketlenme olmadı. Hatta gençlerden biri tepki gösterip;

— Bu sahtekâr da nereden geldi kafamızı şişirmeye, biz bu lafları çok duyduk, diye bağırdı.

İş adamı bu durumda Molla'nın koluna girerek oradan uzaklaştırmayı daha uygun gördü.

— Sanırım sözlerim iyi bir intiba bırakmadı üzerlerinde, diye serzendi Molla.

— Belli ki anlamını algılayamadılar, diye yanıtladı Ermeni tüccar.

— Fakat ben, özellikle anlamaları için o kadar basit konuştum.

— Bunların çoğu Rus Ermenisi, Türkçe anlamazlar.

— Benim düşüncem odur ki Ermeniler ve Türkler, yurtdışında birleşip birlikte Millicilere karşı mücadele vermelidirler.

— Fena bir fikir değil bu, diye yanıtladı tüccar.

— Ancak bu şekilde alt edebiliriz ortak düşmanımızı, bunun için de karşılıklı olarak birbirimize güvenmeliyiz.

— Bu çok doğru...

— Romanya'ya gittiğimde boş durmayacağım, yapacağım çok şey var... O serserilere Sami Molla'nın nasıl bir adam olduğunu göstereceğim. Gittiğim gibi muhalif bir parti kuracağım ve bildiriler yayınlayacağım... O, Engüri'deki adamları rezil edecek oldukça çok malzeme var yanımda. Hepsini de yakından tanırım, hepsinin de tüm pisliklerini bilirim... Yalnız, dediğim gibi, vereceğimiz bu mücadelenin başarılı olması için, Ermenilerin de bizimle birleşmeleri gerekir.

— Niye birleşmesinler, kendi menfaatleri de bunu gerektirir, diye yanıtladı, Molla'yla mevcut sıkı ilişkilerinin nedeni kendi özel menfaatlerinde yatan tüccar.

— Eğer gerekirse bunun için maddi özveride bulunmaya da hazırım, Allah'a şükür param var, ben bu parayı, başkaları gibi çalarak veya dolandırıcılıkla değil, alnımın teriyle kazandım, dedi Molla.

— Öyle olduğunu biliyorum...

Bir anlık sessizlikten sonra Molla devam etti, gemideki bu kaçkınlar arasında devrimciler de var mıdır?

— Kuşkusuz varlar.

— Tanıdık, bildik devrimciler?

— Doğrusu o konuda kesin bir şey söyleyemem, çünkü benim partilerle hiçbir ilişkim olmadı... Fakat isterseniz araştırabilirim, gemide yakından tanıdığım birkaç insan var, onların aracılığıyla anlayabiliriz.

— Çok müteşekkir olurum... Böyle, hepsine birden hitap ederek, bir iş görmek imkânsız, ayrı ayrı konuşmak ve işe yarar kişileri seçmek gerekir.

— Haklısınız.

— Öyleyse, bu yardımı da sizden beklerim.

— Başımla beraber.

— Hiç vakit kaybetmeden.

— Şimdi, hemen, diye yanıtladı tüccar.

Az sonra tüccar, araştırma yapmak maksadıyla, tek başına güvertede dolaşmaya başladı. Etrafta epeyce dolandıktan sonra, bir köşeye çekilmiş gazete okuyan bir gencin yanına yaklaştı.

— Selam Baron Drtad, ne yapıyorsun burada, dedi samimi bir edayla.

Genç adam başını kaldırdı, tanımıştı tüccarı, hemen saygıyla ayağa fırladı.

— Gazete okuyordum Magaryan Efendi, diye yanıtladı.

Drtad, Yardım Kuruluşu'nun çalışanlarındandı ve bundan dolayı da çeşitli cemaat işlerine katılmış ve birçok görevler üstlenmiş olan Magaryan Efendi'yle sıkça temasta bulunma imkânı olmuştu.

— Gel şöyle bir tur atalım seninle, diye önerdi tüccar.

Magaryan Efendi gibi birisiyle görüşmeyi, kendisi için bir onur vesilesi sayardı genç adam.

— Memnuniyetle, diye yanıtladı tüccar, genç adama bir sigara ikram ettikten sonra, Sami Molla'nın biraz evvelki konuşmasını dinledin mi, diye sordu.

— Evet, dinledim, diye yanıtladı Drtad.

— Ne fikir oluşturdu sende?

— Doğrusu, benim bu adamlar üzerinde hiç inancım kalmadı artık, dürüşlüklerine inanmıyorum.

— Ben bu Molla’yı yakından tanırım, başkaları gibi değildir, gerçek bir Ermeni dostu ve yurtseverdir aynı zamanda.

— Olabilir fakat gördüğünüz gibi, konuşması hiçbir etki göstermedi, çünkü herkes de benim gibi düşünüyor.

— Bana göre, bu gibi insanların iyi niyetinden ve akılcı yaklaşımlarından yararlanmak gerekir... Benimle de paylaştığı birçok tasarısı var... Kendisi aynı zamanda çok zengin ve bir o kadar da eğitimidir.

— Ben kendisini ilk kez gemide gördüm, hakkında hiçbir şey bilmiyorum.

— Neyse, ben sözlerimi yine tekrarlıyorum, kendisinin bu konumundan ve tasarılarından yararlanmamız gerekir.

— Öyle, diye yanıtladı genç adam, inançsız bir şekilde.

— Birak yetenekli ve dinamik Ermeniyle hemen irtibata geçmeyi arzu ediyor.

— Bu zor bir şey değil.

— Gemide mutlaka partililer vardır.

— ok...

— Sen kendilerini tanıyor musun?

— Biraını tanırım.

— Onlara gidip Molla’yla görüşmelerini söyleyemez misin, şimdilik ierilerden birisi gidip görüşsün, ardından, yavaş yavaş diğerleri de irtibata geçerler kendisiyle.

— Arzu ederseniz Sako Tatul’u yollayalım yanına.

— Kim o Sako Tatul dediğin?

— Ünlü bir kahraman... En azından kendisi öyle diyor, adını duymamış olmanız ilginç, Yardım Kuruluşu’nun başına bela olmuştu, epeyi para aldı bizden.

— Ne tür bir adamdır bu?

— İri yarı, uzun boylu, pos bıyıklı bir adam... Antraniğin birliğindeymiş, birçok çatışmaya katılmış, çok kahramanlıklar yapmış. Bir yıl önce Kafkaslar'dan geldi.

— Şimdi gemide mi?

— Evet, biraz evvel birlikte laflıyorduk... Bayağı okumuş birisi ve çok temiz Türkçesi var.

— İyi öyleyse.

— Gidip bulmamı, getirip sizinle tanıştırmamı ister misiniz?

— Yok, dedi tüccar, benimle tanıştırmana gerek yok, sen kendisine söyle, doğruca gidip Molla'yla görüşün... Ayrıca, Molla senin ismini duymuş, gemide olduğunu öğrenmiş, görüp tanışmayı arzu ediyor seninle, dersin.

— Tamam, kendisine öyle deriz, dedi Drtad.

Görevini yerine getirdiğini düşünen tüccar Drtad'ın yanından ayrıldı, diğeri de Sako Tatul'u bulmaya gitti.

Sako Tatul, birkaç arkadaşıyla birlikte kahvecinin tezgâhı önünde oturmuş rakı içerken, bir yandan da sözde kahramanlıklarını anlatıyordu.

Drtad yanlarına geldi, hepsiyle selamlaştıktan sonra, kahveciden küçük bir iskemle alarak Sako Tatul'un yanına oturdu, merak ve ilgiyle onun serüvenlerini dinlemeye başladı. Anlatması bittiğinde kısa bir sessizlik oldu ve Drtad, sana verecek önemli bir haberim var, dedi.

— Ne haberi, diye sordu Tatul.

— Az önce bize konuşan Molla, gemide olduğunu öğrenmiş ve seninle görüşmeyi arzu ettiğini söylemiş.

— Benim ismimi nereden duymuş?

— Bilmiyorum, tek bildiğim, az önce Magaryan Efendi'nin, yanıma gelip seni Sami Molla'nın yanına yollamamı istediğidir.

— Benimle ne işi varmış ki?

— Ünlü eylemcilerle irtibata geçmek istiyormuş.

— Ben öylesi adamlarla görüşmek istemem, diye yanıtladı Tatul, aşâğalayıcı bir üslupla.

— Mutlaka, diye istekte bulunmuş.

— O kadar çok arzu ediyorsa, gelsin buraya görüşelim.

— Özel bir söyleyeceği şey vardır belki de sana.

— Ben gitmem...

— Git de bir görüş kendisiyle, ne kaybedersin ki, diye akıl verdi arkadaşlarından biri.

— Magaryan Efendi, çok düzgün ve aydın adamdır, diye ekledi Drtad.

— Ben Türklerden usandım, diye bağırdı Tatul.

— Çok zenginmiş.

— Bana ne zenginliğinden?

— Madem zenginmiş, gidip görüşmen iyi olur, bakarsın bir faydası olur, diye önerdi bir diğeri.

— Magaryan Efendi'nin de düşüncesi bu, diye ikiledi Drtad.

— Evet, gidip bir görmelisin.

O kadar ısrar ettiler ki, sonunda gitmeye razı oldu Tatul.

— Gidelim, dedi ayağa kalkıp bıyıklarını sıvazlayarak. Ve ağır adımlarla, birinci mevkinin olduğu kata doğru yöneldi.

Arkadaşları rakı içmeye devam ederlerken, Drtad'a da kendilerine katılması için ısrar ettiler.

Bir saat sonra Tatul neşeli ve utkulu bir edayla geri geldi.

— Ne haber, görüştün mü kendisiyle, diye merakla sordu Drtad.

— Görüştük, diye yanıtladı Tatul.

— Hangi konularda konuştunuz?

— Şurdan burdan, diye cevapladı kahraman, gizemli bir ifadeyle.

— Nasıl adam?

— Fena birisi gibi görünmüyor.

— Birlikte bir iş yapma ümidi var mı?

— Kim bilir, bizim yaptığımız şimdilik, sıradan bir sohbeti, fikir alışverişi, Bükreş'e gittiğimizde daha kapsamlı görüşeceğiz.

— Kendi niyeti ne, diye sordu Drtdad.

— Birçok tasarısı var ama ortada belli bir şey yok, fakat gerçek olan bir şey var ki o da, adam korkunç derecede Millicilere karşı.

— Belli ki bizi de bu konulara alet etmeyi düşünüyor.

— Bu durumda, kendisine yaklaşmamak gerek, diye uyardı Drtdad.

— Benim de görüşüm öyle, diye ekledi Tatul'un arkadaşlarından biri.

— Ben başkasına alet olacak adam mıyım, diye haykırdı Tatul, ben böyle mollaları parmağымda oynatırım.

— Keşke hiç gidip görüşmeseydin kendisiyle, diye serzendi bir başkası.

— Aksine, ben görüştüğümünden dolayı memnunum, diye yanıtladı Tatul.

— Anlaştınız demek ki, dedi birkaç kişi birlikte.

— Bir anlaşma filan yok... Görüş alışverişi, o kendi düşüncesini paylaştı, ben de benim fikrimi, diye yanıtladı Tatul. Daha fazla açıklama yapma niyetinde görünmüyordu.

— Hiç değilse, kendisinden maddi olarak yararlanabilecek misin, diye sordu Drtdad.

— Bilmiyorum, diye yanıtladı Tatul, kısaca.

Arkadaşları, kendisini daha fazla konuşturmanın mümkün olmayacağını anlamışlardı. Yeni sorular sormayı bırakıp rakı içmeye koyuldular.

Ertesi sabah, erken saatlerde gemi Kostanza Limanı'na girdi ve rıhtıma yanaştı. Aşağıda, rıhtım boyunca, tamamı da yeni kaçkınlardan oluşan kalabalık bir Ermeni grubu birikmişti. Yeni gelenleri karşılamaya gelmişlerdi. Yolcuların arasında olabilecek akrabalarını bulmak veya İstanbul'dan yeni bir gelişme haberi edinebilmek peşindeydi hepsi de.

Rutin işlemler tamamlanmadığı için, iskeleleri henüz indirmemişlerdi ve karayla bağlantısı kurulmamıştı geminin. Buna rağmen, rıhtımdaki Ermeniler güvertedeki yolcularla laflamaya başlamışlardı.

— Gemide çok yolcu var mı?

— Dolu, kıpırdayacak yer yok.

— Hepsi de Ermeni mi?

— Çoğunluğu Ermeni ama Türkler ve Rumlar da var.

— Yasal pasaportunuz var mı?

— Elbette, pasaportsuz gemiye binemezdik ki.

— Romanya konsoloslüğundan vize yaptırdınız mı?

— Şüphesiz.

— Bizim duyduğumuza göre, bundan sonra, Romanya'ya vize vermesinler diye, yeni bir emir gitmiş Bolis'e.

— Bizim pasaportlarımızı kolayca vize ettiler.

— Burada birkaç günden bu yana, dışarıdan gelenlere büyük zorluklar çıkartıyorlar. Yanlarında halı bulunmaya görsün, he-men el koyuyorlar.

— Aramızda halısı olan yok sanırım.

— Bolis'te durumlar nasıl?

— Çok kötü, becerebilen uzaklaşıyor.

— Katliam korkusu mu var yine?

— O korku olmasa niye kalkıp geleydik ki?

— Yolcular arasında tanınmış kişiler var mı?

— Çok...

Ve yukarıdan isimler sayılıyordu. Aşağıdan da şaşkınlık nidaları...

— Vaay, bilmem kim de gelmiş...

Sonunda merdiveni indirdiler ve bir grup polis gemiye çıktı. Diğer bir grup memur da aşağıdakilerin gemiye girmelerini önlemek için merdivenin başını kontrol altına aldılar.

Pasaportlar titiz bir denetimden geçirildikten sonra büyükçe bir çantaya konuldu. Polisler, bunların yerine, yolculara birer beyaz kâğıt verdiler.

— Pasaportlarımız?

— Onlar sonradan sizlere yollanacak.

Bu işlemler tamamlandıktan sonra gemi boşalmaya başladı ve yolcular büyük bir karmaşa içerisinde bu yabancı şehrin sokaklarına dağıldılar.

Parseğ Ağa, bir gün öncesi kararlaştırdıkları gibi sabah saat 10'da karısı ve kızlarıyla birlikte Şavarş Mosgents'in yazıhanesine geldi. Genç adam güler yüzle karşıladı onları. Evrakları ve fotoğrafları tek tek inceledikten sonra,

— Pasaportları çıkartmak için epeyi zorluk çekeceğiz, dedi.

— Neden, diye sordu Parseğ Ağa.

— Çünkü dünden beri durumlar farklı bir şekle büründü.

— Ne var ki?

— Yunanistan'ın artık Ermenileri kabul etmeyeceğine dair bir söylenti var. Fakat bakalım, hiç olmazsa sizin işinizi halletmeye çalışacağım, zira size bir sözüm var... Neyse ki konsolosluk çalışanları arkadaşlarım... Önce gidip Ermenistan pasaportlarını alalım...

— Onun için bir zorluk yok sanırım.

— Yok ama saatlerce beklemek gerekiyor, çok yoğunluk var... Eğer ki siz kendiniz almak isteseydiniz günlerce gidip gelmeniz gerekecekti... Gidelim, zaman yitirmeyelim.

Gerçekten de Şavarş'ın mevcudiyeti etkisini göstermişti. Genç adamın cömertliğinden sürekli yararlanan kapı görevlisi, geldiklerini gördüğü gibi kapıdaki kalabalığı bir tarafa iterek onlara yol açtı. Bu birinci başarı Parseğ Ağa'yı çok memnun etmişti.

— Bu pasaport işini ona vermekle doğru yaptım, diye düşündü.

Üst katta, konsolosun kapısının önünde de başka, iri yarı bir kapı görevlisi vardı. O da aynı kolaylığı gösterdi kendilerine ve hemen açtı kapıyı. Küçük grup Şavarş'ın öncülüğünde içeri girdi.

Konsolos ve yazman diğer birkaç kişinin işleriyle meşguldüler. Sıra kendilerine gelene kadar, biraz beklemleri gerekti. Konsolos genç adama dönerek;

— Ne arzu etmiştiniz Baron Şavarş, diye sordu.

— Parseğ Ağa'yı, hanımını ve kızlarını sizinle tanıştırmaktan onur duyarım, diye yanıtladı Şavarş.

Bu takdimin ardından da, pasaport almaya geldiklerini söyledi. Konsolos saatine baktı ve;

— Bugün için imkânsız, bildiğiniz gibi saat 11'e kadar pasaport işlemi yapıyoruz, dedi.

— Fakat saat daha 11'e çeyrek var, diye uyardı Şavarş.

— On beş dakika içinde beş kişi için pasaport hazırlamak mümkün değil.

— Bir istisna olarak bizim işimizi halletmenizi rica ediyorum sizden.

— İmkânı yok... Kurallar herkes içindir. Yarın saat 10 sularında buyurunuz.

Şavarş yerinden kalkarak konsolosun masasına yaklaştı. Kulağına eğilerek bir şeyler fısıldamaya başladı. Karşılığında konsolos da bir şeyler fısıldadı. Bu gizemli müzakereden sonra konsolos yazmana dönerek;

— Ne dersiniz, bu baron ve hanımefendinin işini bir istisna olarak halledelim mi, dedi.

— Siz nasıl uygun görürseniz, diye yanıtladı yazman.

— Yasalara göre saat 11'de çalışmanızı sonlandırma hakkına sahipsiniz, bu nedenle sizi çalışmaya zorlayamam, hele ki 4 saat-ten bu yana aralıksız yazı yazdığınızı göz önünde bulundurursak.

— Eğer ki siz pasaportları hemen vermeyi arzu ederseniz, ben dinlenme süremden fedakârlık etmeye hazırım, diye yanıtladı yazman, anlamlı bir bakış atarak.

— Evet, arzu ederim tabii, dedi konsolos, aynı anlamlı bakışla.

— Öyleyse hemen işe başlayalım.

İşlem yarım saate yakın sürdü ve beş pasaport Şavarş'a teslim edildi.

— Bildiğiniz üzere, her bir pasaport için beş lira harç parası alıyoruz, diye hatırlattı konsolos.

— Evet, biliyorum, diyerek 25 lirayı masanın üzerine koydu Şavarş.

Pasaportları cebine koyan Şavarş gururlu bir şekilde dışarı çıktı.

— İşleri nasıl becerdiğimi gördünüz mü, diye haykırdı, sokakta baş başa kaldıklarında.

— Çok teşekkür ederim, dedi Parseğ Ağa, doğrusu, sen olmasaydın pasaportları bugün alamazdık biz.

— Ne de yarın, dedi Şavarş.

— Sanırım, senin o fısıltının sonucuydu bu başarı.

— Doğal olarak.

— İyi de, ne dedin kendisine?

— O da benim sırrım, diye yanıtladı Şavarş, gizemli bir edayla.

— Pasaportlarınız iki güne hazırdır, gelin alın, vize için diginin, kızların ve sizin rahatsız olmanıza gerek yok, her tarafta adamlarım var, kolaylıkla her şeyi hallederiz.

— Çok teşekkür ederiz Baron Şavarş.

— Siz gönül rahatlığıyla yol hazırlıklarınızı tamamlayınız.

— Her şeyimiz hazır, diye araya girdi Digin Mannig, zaten yanımızda eşya götürmüyoruz, yalnızca gerekli giyecekler ve çamaşır, bir de kızlarımın çehizleri.

— İyi yaparsınız, zaten bu geçici bir dönem, büyük olasılıkla kısa zamanda hepiniz yerlerinize dönersiniz.

— Öyleyse, şimdilik hoşça kalın, dedi Parseğ Ağa.

— Güle güle, yalnız, sizden bir şey rica edeceğim, diye yanıtladı Şavarş, tereddütlü bir ifadeyle.

— Buyurun.

— Ama yalvarırım, lütfen kızmayınız.

— Olur mu öyle şey, söyleyiniz.

— Eğer mümkünse, bizim hesabın bakiyesini de halletsek.

— Memnuniyetle, diye yanıtladı Parseğ Ağa, Şavarş'ın becerikliliği ve gayreti kendisinde bir güven oluşturmuştu ve kalan miktarı da verip hesabı kapattı. Ardından da ayrıldılar.

İki gün sonra, Parseğ Ağa pasaportları almaya geldi.

Şavarş'ın yazıhanesi, rıhtımın üzerindeki büyük iş hanındaydı. Parseğ Ağa hana doğru yöneldi. Tam hanın girişinde, dostunun gitmeye hazırlandığını ve pasaport işlemlerini de Şavarş'a verdiğinden haberi olan Tergoms'a rastladı.

— Nereye böyle, diye sordu Tergoms.

— Gidip şu pasaportları alayım, bugüne hazır olacaktı.

— Şavarş'ın yazıhanesine mi gideceksin?

— Evet.

— Boşuna yorulma.

— Henüz gelmemiş mi ki?

— Yok, gelmemiş, geleceği de yok, diye yanıtladı Tergoms.

— Ne dediğini anlamadım, dedi Parseğ Ağa, şaşırılmış bir halde.

— Ben zaten ilk günden beri bu gencin davranışlarını beğenmemiştim, bana hiç de güven telkin etmemişti.

— Ne oldu ki, diye haykırdı Parseğ Ağa, giderek artan bir endişeyle.

— Şavarş, dünden bu yana kayıp, ciddi şekilde izlenmesine rağmen, hâlâ izine rastlanamadı.

— Türk polisi tarafından mı?

Hem Türk hem de uluslararası polis tarafından, diye yanıtladı Tergoms gittikçe artan bir ciddiyetle, durum oldukça ciddi, ele geçecek olursa cezası çok ağır olacak... Ayıp ona, bu tür davranışların hem kişilere olan zararları vardır hem de halk olarak bızları itibarsızlaştırır.

Yahu, Allah aşkına söyle, ne yapmış ki?

— Ne yapacak, ortaklarıyla birlikte, yabancı konsoloslukların vizelerinin yerine sahtelerini uyguluyorlarmış, sonunda da ortaya çıkmış bu.

— Eee, ortakları?

— Onlar da kaçmışlar.

— Vay aşâğılık düzenbaz, bu ne şanssızlık, diye haykırdı Parseğ Ağa, tüm ümitlerini yitirmişçesine, peki ben ne yapacağım şimdi?

— Sen işlerini kendi elinle gör, en iyisi budur, ben öyle yaptım ve başardım.

— Ama bizim pasaportlarımız, iki gün önce çıkarttırmıştık, onlar da onun yanında kaldı.

— Onun önemi yok, mademki kaydedildi bir kere, kolaylıkla yeniden alabilirsiniz, siz şahsen gidip meseleyi açıklayınız ve alınız.

— Ya Şavarş'a verdiğim 150 lira?

— Onu Şahuzen'in* hesabına geçiniz, dedi Tergoms, hafifçe tebessüm ederek.

— Bu ne rezillik, ne türlü bir rezalet?

— Umumi Harb, tüm onarılamaz yıkımlarının yanında, insanların karakterini ve onurunu da yerle bir etti, dedi Tergoms, şimdi insanlar, kullandıkları yöntem ve araçlarda hiçbir ayırım gözetmeksizin, kısa yoldan zengin olmaya bakıyorlar, bu nedenle de erdem ve namus bunun cezasını çekiyor...

Tergoms'un bu felsefi sözleri, Parseğ Ağa'nın üzüntüsünü ve şaşkınlığını hafifletemedi.

— Biz yarın yola çıkmayı kararlaştırmıştık, şimdi pasaportları alıp doğruca gemi biletlerini almaya gidecektim, tam da yarın Yunanistan'a gidecek iyi bir gemi varmış, Bana beş kişilik bilet ayıracaklarına söz vermişlerdi.

— Gelecek hafta giderseniz Parseğ Ağa, o kadar telaşa düşmeyiniz, şimdilik endişe edilecek bir şey yok burada, Müttefikler buradalar daha.

* Şahuzen: Vurguncuların şahı. —Ç.n.

— İyi de mesele korkmak ya da korkmamakla ilgili değil ki, biz bir kere gitmeye karar verdik, gitmeliyiz, bunun dışında, Atina'da bizi bekliyorlar, bu hafta yola çıkıyoruz diye mektup yazdık...

— Oryort Nıvart'ın düğünü için mi?

— Tabiatıyla, ona göre ayarladık her şeyi, şimdi yeniden altüst oldu hepsi de.

— Olağanüstü, belirsizliklerle dolu günlerde yaşıyoruz Parseğ Ağa, bunları dikkate almak gerekir.

— Bu olağanüstü günlerin sonu gelmeyecek mi?

— Elbette gelecektir.

— Otuz senedir çekiyoruz... Ne mutlu bizim babalarımıza, rahat yaşamışlar.

— Bizim evlatlarımız daha huzurlu yaşayacaklar, diye belirtti Tergoms.

— Ben ona da inanmıyorum, kapatalım bu konuyu da, bugünkü dertlerimize bakalım biz, ben şimdi ne yapacağım?

— Senin yapacağın şey çok basit, önce hemen Ermeni konsolosluğuna git ve yeni pasaportları çıkarttır.

— İşin yoksa gel beraber gidelim.

— Olur, dedi Tergoms, fotoğrafları var mı yanında?

— Şansıma, yanımda duruyorlar, diye yanıtladı Parseğ Ağa.

— Gidelim öyleyse.

Bir araba çevirdiler ve Pangaltı'ya gittiler. Ermenistan Konsolosluğu Harbiye Mektebi'nin karşısında bulunuyordu. Tergoms'un eşlik etmesi yararlı olmuştu Parseğ Ağa için. Onun sayesinde zaman yitirmeden, kolayca konsolosun yanına vardılar. Durumu açıkladılar kendisine. Konsolos Şavarş Mosgents ve ortaklarının firarları konusundan haberdardı. Hiç zorluk çıkartmadan yeni pasaportları verdi. Parseğ Ağa, bir kez daha 25 lira vereceğini düşünerek,

— Ne ödeyeceğiz, diye sordu.

— Hiçbir şey, diye yanıtladı konsolos, daha önceden de ödeme yaptığınız için bir daha vermenize gerek yok.

— Çok sağ olun.

Parseğ Ağa, konsolosun yanında mutlulukla ayrıldı, bu belsiz pasaportların kendisi için bir kâr olduğunu farz ediyordu.

— Şavarş'a kaptırdığınız 150 liranın 25 lirasını çıkarttık, dedi Tergoms saf bir ifadeyle.

— Öyle, diye yanıtladı diğeri, burnunun altından gülerek.

Vize işlemleri de tahmin ettiğinden çok daha kolay halledilmişti Parseğ Ağa'nın. Öyle ki, üç gün içinde her şey olmuş bitmişti.

Ve günlerden bir gün, yağmurlu bir sonbahar günü, Parseğ Ağa, karısı ve üç kızıyla birlikte, Selanik üzerinden Pire'ye giden bir Yunan gemisine bindi. Gemi korkunç derecede kalabalıktı. Olağan yolcular, yani Ermeni ve Rum kaçkınların dışında, öğretmenleri, bakıcı hemşireleri ve kendilerinden sorumlu görevlileriyle birlikte sekiz yüz Ermeni yetimi doldurmuştu her yeri.

Parseğ Ağa, karısı ve kızlarını giriş kattaki birinci mevki bölümünde bırakıp biraz hava almak ve özellikle de gemideki olağanüstü görüntüyü gözlemlemek maksadıyla üst güverteye çıkmıştı.

Hiç beklemediği bir anda da Tergoms'u gördü karşısında.

— Ne, sen de mi yolcusun bizimle, diye sordu.

— Kuşkusuz, diye yanıtladı genç yazar, siz de gidiyorsunuz ya, ben niye kalayım ki Bolis'te?

— Haklısın, yalnız bizim gitme zorunluluğumuz vardı, yani korku nedeninden ziyade, özel sebeplerden dolayı, Nıvart'ın nişanlısı Müsü Diran Atina'da, Sahag Efendiler de oradalar, biz de kızımızın düğünü için oraya gidiyoruz.

— Çok iyi yapıyorsunuz, ben de kişisel güvenliğim için gidiyorum.

— Ama sen hep iyimserdin Baron Tergoms ve her şeyin kısa sürede, mutlaka düzeleceğini iddia ederdin.

— O inancım hâlâ var, diye yanıtladı Tergoms, inançlı bir ses tonuyla, bizim bu yaptığımız düpedüz turistik bir gezidir.

— Yirmi seneden bu yana süren bir turistik gezi, diye bir ses duyuldu arkalarından.

Parseğ Ağa ve Tergoms arkalarına döndüklerinde, varlıklı iş adamı ve gayrimenkul sahibi Isdepan Efendi Hesuyan'ı gördüler karşılarında. Isdepan Efendi altmış yaşına yakın, yapılı ve sakallı, ilerlemiş yaşına rağmen, dinç ve güçlü bir delikanlı görünümündeydi.

— Vay, Isdepan Efendi, siz de mi buradasınız, diye haykırdı Parseğ Ağa, şaşkın bir ifadeyle.

— Niye şaşırdın ki, hele ki sen de bu gemideyken, dedi iş adamı.

— Yani, ben sanırdım ki, ya da şöyle söyleyeyim, sizin işle-
riniz, Bolis'ten uzaklaşmanıza izin vermez diye düşünürdüm de,
diye yanıtladı Parseğ Ağa, biraz şaşkınca.

— Baron Tergoms'un da ifade ettiği gibi, turistik bir gezi yapıyoruz hep birlikte, dedi Hesuyan, ironik bir vurguyla.

— Ailecek mi yolculuk ediyorsunuz?

— Doğal olarak, onları burada bırakamazdım ya.

— Fakat sizin çok önemli işleriniz var Bolis'te, gayrimenkul-
leriniz var, binbir türlü bağlarla bağlısınız...

— Ne yapalım, her şeyden önce yaşam güvenliği gereklidir...

— Doğrudur, diye onayladı Tergoms.

O sırada yeni bir kişi daha görüldü karşıdan. Bir tarih ve coğrafya öğretmeni-ydi yanlarına gelen. Zaman zaman gazetelerde köşe yazarı olarak da görünürdü. Altmış yaşlarında, kısa boylu, pos bıyıklı, kırmızı yanaklı, zeki bakışlı ve güleç yüzlü, topluca bir adamdı. Sohbet eden üç kişiyi kendince sınıflandırıp sırasıyla selamladı.

Selam Isdepan Efendi, selam Parseğ Ağa, selam Müsü Garbis.

Okurlarımızın da anımsayacağı gibi, Tergoms'un gerçek adı Garbis Lumayan idi.

— Siz de mi buradaydınız Kağepyan Efendi, diye haykırdı Tergoms, yeni gelene dönerek, nereye doğru?

— Bilinmeze doğru, diye yanıtladı öğretmen, düşünceli bir vurguyla.

Ardından da,

— Bu yeni bir diasporadır... Ermeni Diasporası, diye ekledi.

— Diaspora da ne ki, diye sordu Isdepan Hesuyan ki tarihe olan ilgisi oldukça yetersizdi.

Uzman öğretmen, ortamın tarih birikimini sunmak için oldukça uygun olduğu kanısına varmıştı.

— Bizlerin bugün başına gelen, bundan tam tamına iki bin yıl önce Yahudilerin başına gelmişti, dedi, Antiokhos IV. Epiphanes'in* saldırıları, Asmonianların isyanı, iç çekişmeler Yahudi Ülkesi'nde yaşamı çekilmez hale getirmişti. O günlerden başlayarak Yahudiler grup grup göçmeye ve Mısır, Yunanistan, Fransa, İtalya, İspanya, Kırım, Kıbrıs, Küçük Asya** ve daha birçok ülkeye dağılmaya başladılar. Ardından, İsa'dan sonra 70 yılındaki Vespasianus ve Titus'un akınları, Kudüs'ün kuşatılması ve fethi, Mabed'in yerle bir edilmesi... Bu kez, neredeyse hiç kimse kalmadı Yahudi Ülkesi'nde. Yüzbinlercesi katledildi. Yüzbinlercesi de İtalya ve Yunanistan'a, köle olarak satılmaya götürüldüler. Bir kısmı da çöl yoluyla Mısır'a sığındılar. Romalıların Yahudiler üzerindeki baskısı o denli şiddetli ve korkunçtu ki, Kudüs yönüne doğru dönüp dua etmelerinin bile cezası idamdı.

— Vayy, korkunç, diye haykırdı Isdepan Efendi, hiç olmazsa biz istediğimiz tarafa çevirebiliyoruz başımızı.

— Fakat o diaspora, Yahudi ırkını yok etmekte başarılı olmadı, diye ekledi Tergoms, tam aksine, daha gelişmelerine ve çoğalmalarına neden oldu.

— Ve aynı zamanda zenginleşmelerine, dedi tüccar.

* Antiokhos IV. Epiphanes: M. Ö. 175-164 Selevkos Kralı. -ç.n.

** Küçük Asya: Anadolu. -ç.n.

Bu sırada, 16-17 yaşlarında, sağlıklı, gürbüz ve zeki bakışlı bir delikanlı, gruba yaklaşmış, dikkatlice konuşulanları dinliyordu.

— Evet, çoğaldılar ve zenginleştiler, diye yanıtladı öğretmen, bugün dünyada 20 milyon civarında Yahudi var, Kral Süleyman döneminde sayıları 2 milyondan bile azdı, maddi durumlarına gelince de Filistin’de iken çok yoksul ve perişandılar.

— Öyleyse, biz de bu dağılma için çok da üzülmeylem, dedi Tergoms, Ermeni de zekâsıyla, çalışkanlığıyla ve ayrıca da çok çocuklu aile yapısıyla Yahudiden aşağı kalmaz.

— Fakat biz, Yahudilerin ırksal direncine sahip değiliz maalesef, diye yanıtladı öğretmen, çok çabuk yabancılaşırız, diyerek, bu konuyla ilgili tarihsel örnekler verdi.

Tergoms, Amerika'daki Ermeni toplumunun milli benliklerini koruyabildikleri konusunu hatırlattı.

— Evet ama o topluluk daha 60-70 yıllık bir geçmişe sahip, diye itiraz etti öğretmen.

Böylelikle ikisinin arasında, konuyla ilgili bir tartışma başladı ve bu tartışma oldukça uzun sürdü.

En nihayetinde sıkılan tüccar, yavaşça uzaklaştı. İki tartışmacı da biri diğerini ikna edemeyince sustular.

Çok dikkatli bir şekilde konuşmalarını izleyen genç delikanlıyı fark etmiş olan Tergoms, ona dönerek, yanılmıyorsam sen de yetimhanenin öğrencilerinden olmalısın, dedi.

— Evet Baron, diye yanıtladı delikanlı, Kuleli Yetimhanesi'ndenim.

— Nerelisin?

— Paluluyum baron.

—Aaa, Melkon Gürciyan'ın memleketinden, adını duydun mu?

— Evet, külliyatların içindeki yazılarını okudum.

— Bizim konuşmalarımızın seni çok ilgilendirdiği görülüyor, çok dikkatli dinliyordun.

— Elbette, halkımızın acıları üzerine konuşuyordunuz, diye yanıtladı delikanlı, eğitilmiş ve aydın insanların konuşmalarını

dinlemekten çok mutlu oluyorum, insan her zaman yararlanır onlardan ve bir şeyler öğrenir.

— Akıllı bir çocuğa benziyorsun, dedi Tergoms, gülümseyerek.

— Bilmem, diye yanıtladı delikanlı utangaç bir yüzle, yalnız şunu söyleyebilirim ki, sürekli bir şeyler öğrenmeyi isterim.

Tergoms delikanlıyla sohbeti daha da derinleştirdi.

İsmi Karekin idi, varlıklı bir ailenin çocuğuydu, annesini ve babasını gözlerinin önünde katletmişlerdi.

— Başka akrabası yok mu, diye sordu.

— 4-5 yaşlarındaki kız kardeşim dışında başkaca hiç kimsem yok şu yeryüzünde, diye yanıtladı Karekin, onun da izini kaybettim.

— Sağ olduğunu mu düşünüyorsun?

— Öyle sanıyorum... Deyr Zor'a götürüldüğümüzde Araplar aldı bacımı ve bilirim ki onlar yanlarına aldıkları çocukları beslerler ve bakımlarına özen gösterirler.

— Ateşkes zamanında neredeydin?

— Deyr Zor'daydım, diğer birçok çocukla birlikte bizi Halep'e götürdüler, uzunca bir süre orada kaldıktan sonra Bolis'e, Kuleli Yetimhanesi'ne nakledildim.

— Kız kardeşini hiç mi aramadın?

— Nasıl aramam, diye haykırdı Karekin, olsun Halep'teki, olsun Bolis'teki tüm kız okullarına gittim, aradım ama bulamadım, hatta gazetelere ilanlar verdim, fakat bugüne kadar bir sonucu olmadı.

— Umutsuzluğa kapılmamalıydın, bakarsın bir gün izini bulursun, dedi Tergoms.

— Ümidimi yitirmedim, diye haykırdı Karekin, izini mutlaka bulacağım, yeter ki ölmüş olmasın.

Tergoms bu akıllı çocuğun cesur sözlerinden çok mutlu olmuştu ve konuşmayı sürdürdü.

— Bu yetimhanede kapalı kaldığın sürece kız kardeşinle ilgili araştırmaları nasıl yapabileceksin ki?

— Bundan böyle yetimhanede kalmayı düşünmüyorum, diye yanıtladı Karekin.

— Neden?

— Halkımın sırtına yük olmak istemem, ben yeteri kadar erişkinim ve kendi kendimi geçindirebilirim.

— Yabancı bir ülkede geçimini sağlamanın o kadar kolay olduğunu mu sanıyorsun?

— Benim için kolaydır, en azından bir zanaatım var.

— Ne zanaatı, diye sordu Tergoms.

— Kunduracılık bilirim.

— Gerçekten mi... Nasıl öğrendin peki?

— Kendi kendime... Biraz da bir ustanın yanında çalışarak...

Boş vakitlerinde kendi ayakkabılarını, kendi elleriyle tamir etme alışkanlığı olan Tergoms'un yönelttiği ustalık gerektiren sorulara çok bilinçli yanıtlar verdi delikanlı.

— Bu durumda, Yunanistan'a yerleşip kundura tamirciliği mi yapacaksın, diye sordu.

— Yok, hayır, Yunanistan'a yerleşmeye niyetim yok, diye yanıtladı Karekin, yol parası biriktirene kadar kalacağım Yunanistan'da, ardından Suriye'ye gideceğim.

— Suriye'de ne işin var?

— Kız kardeşimi orada bulacağıma eminim, iki kez rüyamda gördüm bacımı, bana, "Ben Suriye'deyim, gel, bul beni," dedi.

— İnanılmaz şey, diye haykırdı Tergoms.

— Bu söylediğim kesin gerçek Baron.

— İnanıyorum, inanıyorum...

— Bu gördüğüm rüyaların belli bir işaret olduğunu düşünmüyor musunuz?

— Elbette, şimdi ben de en az senin kadar, kız kardeşinin Suriye'de olduğuna inanıyorum... Yalnız bir sorun var, kız kardeşinle kaç yıldır ayrısınız?

Karekin bir an düşündü ve 7-8 yıldan beri, dedi.

— O zamanlar kaç yaşındaydı kız kardeşin?

— 3-4 yaşlarındaydı.

— Bu durumda, bugün ne sen tanıyabileceksin onu, ne de kendisi tanıyabilecek seni.

— Ben kendisini çok kolay tanıyabilirim, diye yanıtladı Karekin.

— Nasıl?

— Kız kardeşimin özel bir nişanı var, alnının sağ tarafında irice bir ben... Bin kızın arasında bile olsa, hemen ayırt edebiliyorum onu.

— O zaman başka, diye yanıtladı Tergoms.

Sonra da konuyu değiştirmek istedi.

— Okumaya hevesin yok mu, diye sordu.

— Olmaz mı, haddinden fazla, diye yanıtladı Karekin.

— Kunduracılıkla uğraşırsan eğitimi ilerletemezsin ama.

— Neden olmasın, gündüzleri ayakkabı tamir ederim, akşamları da eğitimimle uğraşırım.

— Kendi kendine mi?

— Elbette, tek başıma, yeter ki gerekli kitapları temin edeyim... Ben kendi kendime birçok şey öğrenebildim.

Gece ilerlemişti ve üst güverte çok ayaz yapıyordu.

— Gidip uyuyalım, yarın tekrar görüşürüz, dedi Tergoms ve delikanlının yanından uzaklaştı.

Pire'ye varana kadar yetim delikanlının Tergoms'la sohbetleri devam etti. Tergoms'un Karekin'e karşı olan ilgi ve sempatisi gittikçe artıyordu.

Gemi, Pire Limanı'na yaklaşınca hızını düşürdü. Yolcular da yüklerini toparlamaya ve karaya çıkma hazırlıklarına başladılar. Yetimlerin tümü, genel bir kargaşanın hüküm sürdüğü üst güverteye getirilmişlerdi. Çocuklar büyük bir ilgiyle etraflarında sahnelenen kargaşayı izliyorlardı.

Aniden bir çığlık duyuldu.

— Yetim kızlardan biri denize düştü ve çocukların hepsi birden ağlamaya ve bağırışmaya başladılar.

O çığlığın duyulmasıyla birlikte Karekin, deli gibi, kala-balığı yaparak, göz açıp kapayana kadar zerindekileri çıkarıp denize atladı.

Bu arada kaptan da gemiyi durdurmuştı. Tayfalar aceleyle bir filika indiriyorlardı suya. Güvertede hüküm süren heyecan ise olağanüstüydü o sırada.

- Denize düşen yetime hangisi, diye soruyorlardı birbirlerine.
- Surpig düştü, Surpig, diye bağrışıyorlardı denizi gözleyerek.
- Nasıl düştü ki?
- Kendisini attı.
- Yok, aşırı sarkmıştı, dengesini kaybetti.
- Başı döndü herhalde.

Hepsi de yürekleri arpa arpa, kendilerinden geçmişçesine, ümitsizce, bir çaba yüzen, Karekin'i izliyorlardı. Derinlere batan kızıdan bir iz yoktu.

— Boğuldu zavallı, diyerek ağlıyorlardı Surpig'in yetim arkadaşları.

Birden Karekin de sulara battı ve görünmez oldu.

— ocuğun da gücü tükendi, diye düşünüyorlardı gvertedekiler, üzüntüyle.

Bu arada filika da olayın olduğu yere yaklaştı.

Aniden, Surpig'i kollarının arasına almış olan Karekin su yüzünde beliriverdi. Hemen yardımlarına koşan tayfalar, delikanlıyı ve kk kızı filikaya almayı başardılar.

Surpig hareketsiz, filikaya serilmişti.

— ld herhalde zavallılık, yazık ki geç yetiştiler, diye hayıflanıyorlardı gemidekiler.

Sonunda filika gemiye yanaştı, Surpig ölmemişti ve acil müdahaleler sayesinde, hızlıca kendine geldi.

Herkes coşkulu bir sevinçle, bu güzel ve cesur davranışı için Karekin'i kutluyordu. Fakat delikanlı, büyük bir alçakgönüllülükle kendisine düzülen bu methiyeleri geri çeviriyordu.

— Benim yaptığım sıradan, olağan bir şey, bu denli abartılmasına gerek yok, diyordu.

Herkesten önce Tergoms koştu çocuğun yanına ve büyük bir takdir ve heyecanla alnından öptü.

— Var ol Karekin, dedi.

— Yüzme bilen birisi için en kolay olan şeydi yaptığım, diye yanıtladı delikanlı.

— Ben de çok iyi yüzerim, ama senin, anında harekete geçen o özverili yürekliliğini ben gösteremedim, dedi Tergoms.

Surpig de teşekkür etmek için kurtarıcısının yanına gelmişti. İki yetim kucaklaşıp öpüşürken, herkes büyük bir duygusallıkla onları izliyordu.

Isdepan Hesuyan, genç kurtarıcıya parasal ödül vermek istedi. Fakat Karekin neredeyse kızgınlıkla reddetti.

— Ben ödül edinmek için kurtarmadım o yetim kızı, diye haykırdı, benim paraya ihtiyacım yok, ben kendi emeğimle, çalışarak kazanırım o parayı.

Sırpuhi,* henüz 14 yaşında, zayıf fakat sağlıklı yapıda, güzel bir kızdı. Karekin de yanlarındayken, Tergoms konuşmak için kendisine yaklaştı.

— Nerelisin kızım, diye sordu.

— Harputluyum, diye yanıtladı kız.

— Anneni ve babanı yitirmişsindir sanırım.

— Bilmiyorum.

— Nasıl bilmiyorsun?

— Sürgün edildiğimiz sırada ben teyzemin yanındaydım, babam Amerika'da gurbette, annem ise Sivas'ta bulunuyordu.

— Bu durumda her ikisi de sağ olabilirler, ümitsizliğe kapılmamak gerek, bir gün birbirinizi bulabilirsiniz, diye yanıtladı Tergoms.

* Sırpuhi-Surpik: Azîzecik. Azîze'nin, halk diliyle samimi bir söyleniş şeklidir. —ç.n.

— Ümidimi tüketmedim zaten, diyerek üzgünce gülümsedi Sırpuhi.

— Peki, birlikte sürgün edildiğiniz teyzen, o sağ mı?

— Yol boyunca tüm akrabalarım ardı ardına öldüler, ben de Rakka'da, Arap bir ailenin yanında kaldım, beni, gelip onların yanından aldılar, önce Halep'e, oradan da Bolis'e getirdiler.

— Sürgün edildiğinizde kaç yaşındaydın?

— 6 yaşında, diye yanıtladı Sırpig.

— Öyleyse her şeyi hatırlıyorsundur.

— Her şeyi, bizim gördüklerimizi unutmamız mümkün mü?

— Soyadını da biliyorsundur muhakkak.

— Evet, biz Tatosyan Sülalesindeniz.

Tergoms, Sırpuhi'nin adını, soyadını, doğum yerini not aldı ve;

— Bir araştırma yapmaya çalışacağım, umarım, en azından Amerika'da bulunan babana ulaşabiliriz belki, dedi.

— Çok müteşekkirdim olurum.

— Peki, burada nereye yerleştirecekler seni?

— Bilmiyorum.

— Her neyse, ben öğrenirim... Sen dert etme ve seninle ilgilenen bir dostun olduğunu bil.

— İki dostun, diye ekledi Karekin, konuşmaya katılarak.

— Sen benim dostum değil, kurtarıcımsın, diye yanıtladı kız, gülümseyerek.

— Ben aynı zamanda dostun da olmak isterim.

— Sağ ol, sen olmasaydın, ben şimdi denizin dibinde boğulmuş olacaktım ve balıklar da yiyeceklerdi beni.

O anki görüntü gözlerinin önüne gelince, yetim kızın yüzünü birden bir dehşet kapladı.

— Unut artık o geçirdiğin belayı, dedi Karekin.

— Kaza nasıl oldu peki, diye merakla sordu Tergoms, bazıları, kendini denize attığını söylediler de.

— Yok, kendi dikkatsizliğim yüzünden düştüm denize, diye yanıtladı Surpig, aşırı derecede öne doğru eğilmiştim, geminin pervanesini görmek istiyordum, birden başım döndü ve kendimi suda buldum... İlk defa yolculuk yapıyorum gemiyle ve bu konuda tecrübem de yok...

Bu sohbet sürerken, gemi de Pire Limanı'na girmişti. Birinci mevkideki yolcular, yanlarında hafif yükleri, sabırsızlıkla karaya ayak basmayı bekliyorlardı alt katta.

Parseğ Ağa, karısı ve kızlarıyla birlikte küpeştenin kenarında durmuş, mutlu bir yüzle çevresini izliyordu. Kazasız belasız bir yolculuk geçirdikleri için mutluydu.

— Bu mevsimde fırtınaya tutulmadan buraya ulaşmamız büyük bir şans, dedi karısına.

— Bütün şanssızlıkların da illa bizim başımıza mı gelmesini isterdin, diye laf sokuşturdu Digin Mannig.

— Şanssızlık olacak ne var ki, diye sordu Parseğ Ağa, o sıra, kendini oldukça moralli hissediyordu.

— Rahat evimizi barkımızı bırakıp bu yabancı ellere düştük.

— Yine de Allah'a şükür, en azından sağ ve sağlıklıyız, şu diğer zavallılar gibi meteliksiz de değiliz, dedi ve eliyle aşağıdaki görüntüyü işaret etti.

Yüzlerce kadın, erkek, çocuk, perişan, parçalanmış giysilerle üst üste yığılmışlardı. Aralarından birçoğu kuru ekmele yapıyorlardı kahvaltılarını.

Gördüğü bu manzara sanki bir teselli gibi geldi Digin Mannig için.

— Hakkın var, dedi kocasına, onlara bakarak biz mutluyuz.

Tam o sırada, denize doğru bakan Nıvart, sevinçle bir çığlık attı.

— Diran, diye bağırdı, kayıkla bu tarafa geliyor.

Gerçekten de gördüğü, nişanlısıydı. Genç kız tüm gücüyle, “Diran, Diran” diye seslenmeye başladı. Delikanlı en sonunda sesi duyarak, o yöne döndü ve Nıvart'ı gördü.

İki dakika sonra da ulaştı gemiye, artık yanlarındaydı.

— Çektiğimiz telgraf kaybolur veya zamanında eline ulaşmaz diye korktum, dedi Parseğ Ağa.

— Yok, zamanında aldım, dedi Diran.

Digin Mannig hemen, Digin Takuhi'nin ve Sahag Efendi'nin nasıl olduklarını sordu.

— İki de iyiler, diye yanıtladı Diran, buranın havası iyi geldi onlara, benimle birlikte sizi karşılamaya gelmek istediler, ben engel oldum, boşu boşuna bu kalabalıkta yorulacaklardı, yarım saat daha sonra görürsünüz birbirinizi, ne zararı var ki?

— Elbette, diye ünledi Digin Mannig, izin vermemekle çok iyi yapmışsın.

İki saat sonra, iki aile Atina'da yan yana gelmişlerdi yeniden.

Akşamüstü, Sahag Efendi, Parseğ Ağa'yı alarak, Omonia Meydanı'nda büyük bir kahvehaneye götürdü.

— Şöyle oturup baş başa laflayalım biraz, dedi.

— İyi olur, diye yanıtladı Parseğ Ağa.

— Buraya geldiğimden bu yana, iş piyasasını epeyce inceledim ve burada iş yapamayacağımız kanaatine vardım, özellikle de ülkenin dilini bilmediğimiz için... Bak, İzmir'den gelen Ermeniler az çok başarılı olabiliyorlar, çünkü iyi düzeyde Rumca biliyorlar, ayrıca da birbirlerini yakından tanıyorlar, onların tabiatını ve alışkanlıklarını da çok iyi özümsemişler...

— Çok doğru, diye onayladı Parseğ Ağa.

— Bunun haricinde, buranın başkaca bir olumsuzluğu daha var, Ermeni göçmenlerin çokluğu... Arkadaş, görmelisin o zavallıların halini, binlercesi sokaklarda, aç ve açıkta, duyarsız kalmak olmaz, sonuçta onlar da Ermeni, biz de, yardım edeyim desen, hangi birine... Bir değil, iki değil, yüz değil, on binlerce. Buraya gelmemiz bize çok pahalıya patladı ve daha da patlayacak, tabii ki burada kalacak olursak... Günde on kere, yardım toplayan kuruluşlar geliyor, mecbursun vermeye... Bunun sonu? Bir yandan hazırı yiyoruz, bir yandan da yardım parası veriyoruz, doğrusu şaşırılmış kalmış durumdayım.

— Haklısın, dayanılır şey değil o, diye yanıtladı Parseğ Ağa. Bir taraftan da yardım parası verme sırasının kendine de geleceğini düşünüyordu.

— Geçen gün, taşradan tanıdık bir tüccar çıktı karşıma, dedi Sahag Efendi, yıllarca kendisiyle iş yapmış, para kazanmışımıdır kendisinden... Binlerce lira sahibi, büyük arazi ve gayrimenkul sahibi bir insan, zavallı adam, bugün dilenme derecesine düşmüş... Gözyaşları içinde durumunu anlattı, ne yapacaktım, duyarsız kalabilir miydim, ya da birkaç drahmi* verip yola koyabilir miydim? Bin drahmi verdim mecburen.

— Desene, buraya gelmekle çok kötü ettik, keşke Bulgaristan'a gitseydik.

— Olan oldu bir kere, şimdi kurtulmanın çarelerine bakmalıyız.

— Bu konuda sen ne düşünüyorsun peki?

— Ben düşüneneğimi düşündüm ve ona göre de kararımı verdim, diye yanıtladı Sahag Efendi.

— Söyle, kararın nedir, belki ben de seni örnek alırım.

— Burada yerleşip iş yapma imkânımızın olmadığına kanaat getirdiğimde, hemen Beyrut ve Halep'te bulunan birkaç tanıdığa mektup yazdım, hepsi de daha önceleri birlikte iş yaptığım, piyasanın dürüst ve itibarlı kişileri, kendilerinden Suriye'nin ticari durumuyla ilgili ayrıntılı bilgi istedim, yeterli bir sermayeyle orada bir işe girişmek mümkün mü ve tabii ki, orada ne tür işler yapılabilir, diye, şimdi cevap bekliyorum, eğer olumlu bir yanıt alırsam, hemen gideceğim... Ben çalışmaya alışmış adamım, böyle boş boş oturamam.

— Ben de öyle, dedi Parseğ Ağa.

— Bunun dışında, hazırdan yemenin sonu gelmez, gün evveli başımızın çaresine bakmamız gerekir, ne diyorsun bu kararıma?

— Çok yerinde bir karar, diye onayladı diğeri.

— Sen de gider misin Suriye'ye. Ortak oluruz seninle bir iş yaparız. Allah'a şükür, elimizde hâlâ yeterli paramız var.

* *Drahmi*: Yunan para birimi. -ç.n.

— Çok iyi bir düşünce bu senin dediğin, yalnız, benim için bazı zorlukları var.

— Ne gibi zorluk?

— Kızlarımın evlilik meseleleri...

— Diran'la Nivart'ı gelecek hafta baş göz ederiz, olur biter, her şeyleri hazır, bir papaz çağırdığımız gibi, oldubitti, burada öyle şatafatlı, büyük düğün yapacak halimiz yok, zaten davet edeceğimiz kimimiz var ki, 3-4 kişi ancak.

— Evet ama geride bir de Zabel var, diye uyardı Parseğ Ağa.

— Onun nişanlısı da sanırım buraya gelecekti evlenmek için.

— O şekilde kararlaştırmıştık ama şimdiye kadar, kendisinden ne zaman geleceğine dair kesin bir haber alamadık.

— Bizim gideceğimiz güne kadar, bakarsın Jorj da çıkar ortaya, hemen onları da evlendirir, yolcularız Romanya'ya.

— Allah vere de öyle ola.

— Aksi takdirde de biz gider yerleşiriz oraya, işe başlarız, siz de ardımız sıra gelirsiniz.

— Olmazsa öyle yaparız.

— Bizim ortaklığımız konusuna gelecek olursak da, olur verdin sanırım.

— Niye vermeyeyim ki, yabancı memlekette iş yapmak için, senden iyi ortak mı bulacaktım?

Bu kararı aldıktan sonra, iki dost biraz dolaşmak için çıktılar kahvehaneden.

Kaldırımında, yüksek sesle konuşa konuşa geziniyorlardı. 34-35 yaşlarında, zayıf, uzun boylu, kara gözlü, sert bakışlı, ağzının üstünü örten pos bıyıklı genç bir adam, hızlı adımlarla giderken, iki arkadaşın Ermenice konuştuklarını fark edince, birden adımlarını ağırlaştırdı. Epeyce bir süre arkalarından yürüdükten sonra yanlarına yaklaşp kendinden emin bir ses tonuyla,

— Sanırım Ermenisiniz, dedi.

— Evet, Ermeniyiz, diye yanıtladı Sahag Efendi.

— Ben de Ermeniyim, dedi yabancı, sizler Bolisliye benziyorsunuz, yeni mi geldiniz?

— Ben iki haftadan bu yanadır buradayım, arkadaşım da bugün geldi, diye yanıtladı Sahag Efendi.

— Biz de aylardır sürünüyoruz bu lanet ülkede, diye ünledi genç adam, iş yok, güç yok, bizimle ilgilenen yok.

— Siz nerelisiniz?

— Ermenistan’danım ama çok yere gittim, dolaşım.

— Mesleğiniz nedir?

— Benim bir mesleğim yok, daha doğrusu, benim mesleğim savaşmak... 15 seneden bu yana çarpışıyorum, Balkan Harbi süresince Antraniğin birliğindeydim, sonra Kafkaslar’a geçtim, Kafkas cephesinde çarpıştım, ardından Bakü çatışmalarına katıldım, oradan Karabağ’a geçip Njdeh’in birliğine dahil oldum, daha sonra Bolis’e geldim, İzmir’e geçtim, Ermeni gönüllülere katıldım... Hangi birini sayayım, en sonunda da buraya düştük işte, yanımızda az bir para vardı, onu da tükettik, anlayacağınız ümitsiz bir durum... Saatlerdir intihar etmeye niyetleniyorum.

— Ümitsizliğe kapılmaya gerek yok, diye nasihat etti Sahag Efendi, gençsin, sağlıklısın, herhangi bir iş bulabilirsin, yeter ki o yönde çaban olsun.

— Evet, adamın cebinde sürüyle parası olursa bu öğüdü vermesi kolay olur, diye yanıtladı adam, bakın arkadaşlar, bana Selanik’te iş buldular, hemen oraya gitmem gerek ama gel gör ki, yol param yok, hiç yoksa birkaç yüz drahmiye ihtiyacım var.

— Her neyse dostum, sabretmek gerek, hoşça kal, dedi Sahag Efendi.

— Beni dinleyin, diye bağırdı adam, yakalarını bırakmaya hiç niyeti yoktu, Selanik’e gitmek için gerekli olan parayı, hangi yolla olursa olsun, hemen temin etmeyi aklıma koydum ben, karşına siz çıktığınıza göre, rica ediyorum, yol parası olarak bana birkaç yüz drahmiyi lütfedin, bu miktar sizin için önemli değildir fakat benim hayatımı kurtaracak.

— Senin yol paranı temin etmeye ne zorunluluğumuz var bizim, diye bağırdı Sahag Efendi.

— Yalvarırım, boş yere tartışmayalım, dedi adam, sesini alçaltarak, o paraya mutlak surette ihtiyacım var, vermeyecek olursanız bunun sonuçlarının neler olacağını bilemiyorum... Bir adam düşününüz ki, 24 saatten bu yana hiçbir şey yememiş, cebinde bir Lepta* bile yok ve varı yoğu da belindeki revolveri ile birkaç mermi.

— Ne, şimdi de tehdit mi, diye haykırdı Sahag Efendi.

— Tehdit değil, gerçeği serdim önünüze, diye yanıtladı yabancı.

— Bak, burası dağ başı değil, polislerin olduğu bir başkentte bulunuyoruz ve... Adam güldü ve Sahag Efendi'nin sözünü keserek:

— Polis, hapishane, darağacı, bunların hiçbirinin önemi yok benim için, bu tür şeylere alıştık artık.

— Biz de bu tür tehditlere alışkınız, diye yanıtladı Sahag Efendi, neyse, madem açım diyorsun, al şu 5 drahmeyi de karnını doyur.

— Ben dilenci değilim, diyerek parayı geri çevirdi yabancı, hoşça kalın, dedi ve uzaklaştı yanlarından.

— Sonunda kurtardık yakamızı, dedi Sahag Efendi, fakat birkaç dakika sonra, Parseğ Ağa adamın arkalarından geldiğini fark etti ve alçak sesle arkadaşına, şununla bir de ben konuşayım, tavrını hiç beğenmiyorum, dedi.

— Konuş, ama 5 drahmiden fazlasını vermeyesin, diye uyardı Sahag Efendi.

Parseğ Ağa yabancıya yaklaştı ve

— Ardımızdan niye geliyorsun, diye sordu.

— Ardınızdan gelmiyorum, benim gideceğim yer de aynı yönde, ne yani yolda yürümeme de mi izin vermeyeceksiniz?

— Hemen öfkelenme birader, biraz evvel arkadaşım biraz sert konuştu ama ben halden anlarım ve size yardımcı olmayı

* *Lepta*: Yunan bozuk para birimi. —ç.n.

isterim fakat sonuçta ben de bir aileye, çoluk çocuğa sahip bir sığınmacıyım burada. Evimi, işimi, yurdumu bırakmış, sonu belirsiz bir konumda, yabancı ellere düşmüşüm, bu nedenle, gerçi senin talep ettiğin miktarı veremem ama örneğin elli drahmilik bir katkıda bulunabilirim.

— Hiç olmazsa yüz verin, dedi yabancı.

— Yok, elliden fazlasını veremem.

— Pekâlâ, diyerek kabul etti diğeri.

Parseğ Ağa elli drahmiyi verip hızlı adımlarla Sahag Efendi'ye yetişti ve on drahmiyle yolladım adamı, dedi dostuna.

Fakat yabancı, uzaktan uzağa otele kadar izledi onları. Otelin adını öğrendikten sonra, bir meyhanede reçina* içerek kendisini bekleyen arkadaşının yanına gitti. Bu sonuncusu, Hampig adında, 28-29 yaşlarında, orta boylu, topluca bir gençti.

Hampig arkadaşını gördüğü gibi;

— Ne haber Onnig, diye seslendi.

Bizim yabancının adı Onnig'di. O da mutlu bir yüzle, iyi bir av düşürdüm, diye haykırdı ve Sahag Efendi ile Parseğ Ağa'yla olan karşılaşmasını anlattı.

— Bu adamların yakasını bırakmamalı, dedi Hampig.

— Ben de öyle düşünüyorum, kaldıkları otelin adını aldım, şimdi sıra geldi onların kim olduklarını öğrenmeye, adlarını bilmiyorum çünkü.

— O kolay iş.

— Sen o işi halledersin.

— Hemen, şimdi, dedi Hampig.

— Ben seni burada beklerim, git, bir öğren bakalım.

Hampig reçina kadehini bitirdikten sonra gitti. Yarım saat sonra, mutlu ve büyük bir iş başarmış edasıyla geri döndü.

— Her şeyi öğrendim, dedi arkadaşına, ikisi de Bolisli, zengin tüccarlar, zaten zengin olmasalar o sınıf bir otelde kalamaz-

* Reçina: Bir tür Yunan şarabı. -ç.n.

lar, birinin adı Sahag Efendi, diğërininki de Parseğ Efendi. Gelecek hafta da düğünleri varmış.

— Düğünleri mi varmış, diye ünledi Onnig, şaşırarak.

— Evet, Parseğ Efendi'nin kızı, Sahag Efendi'nin oğluyla evleniyormuş, şimdiden tüm hazırlıkları yapması için otelin sahibine talimat vermişler.

— Bu adamlardan nasıl biraz para kopartabiliriz?

— Gider isteriz.

— Ya vermezlerse?

— Zorla isteriz, mademki bir kere verdiler, yine verirler.

— Elbette verecekler, diye bağırđı Onnig, biz burada günlük ekmeğimizi düşünelim, onlar düğün hazırlığı yapsınlar, adaletsiz dünya, böyle şey olur mu?

Önceden kararlaştırdıkları gibi, bir hafta sonra, birkaç tanıdıkla birlikte, kaldıkları otelde Nıvart'la Diran'ın nikâhları kıyıldı.

Törenden sonra gelinle damat balayılarını geçirmek üzere Atina yakınlarındaki bir köye gittiler.

Akşam, odalarında baş başa kaldıklarında Parseğ Ağa karısına, şu Zabel'i de hayırlısıyla bir baş göz edeydik, dedi.

— Böylesi düğünün de hiç tadı tuzu olmuyor, diye serzendi Digin Mannig.

— Ne yapalım, Allah böyle istedi, gurbet elde bundan fazlasını yapamayız, yapmanın da gereği yok ayrıca. Bu Jorj'dan yeni bir mektup aldı mı Zabel?

— Buraya geldiğimizden beri mektup almadı... Kendisi, geldiğimiz gün yazıp adresimizi bildirdi.

— O zaman bugün, yarın mektup gelir, diye yanıtladı Parseğ Ağa.

Ertesi gün mesut bir ruh haliyle uyandı Parseğ Ağa. Hava çok güzeldi ve pırıl pırıl bir güneş vardı gökyüzünde.

— Ben şöyle bir dolaşıp hava alayım, dedi karısına.

— Git, dolaş, diye onayladı Digin Mannig.

Otelden biraz uzaklaşmıştı ki kendisini saygıyla selamlayan Karekin'le karşılaştı. Tüm yolcuların haklı takdirini alan gemideki özverili davranışını hiç unutmayan Parseğ Ağa, genç kurtarıcıyı hemen tanıdı.

— Vay oğlum, ne yapıyorsun buralarda, diye sordu güleç bir ifadeyle.

— Geziniyorum, diye yanıtladı Karekin, bugün bayrammış, biz de kapattık dükkânı.

— Ne dükkânı, sen yetimhanede değil misin?

— Yok, buraya geldiğim gün Palulu bir hemşehrimle tanıştım, bizim aileyi tanıyormuş, uzaktan da akraba oluyormuşuz aynı zamanda, burada bir kunduracı dükkânı var, beni yanına aldı, hem mesleğimi ilerletiyorum hem de para kazanıyorum.

— Çok iyi, çok iyi, bak gördün mü, Allah, yaptığın iyiliğin karşılığında ödüllendirdi seni, durumundan memnunsundur öyleyse.

— Çok memnunum.

— Ya o kurtardığın yetim kız, ondan bilgin var mı?

— Evet, diye yanıtladı Karekin, biraz kızarak.

— Nerede şimdi?

— Burada, Amerikan yetimhanesinde...

— Kendisini gördün mü hiç?

— İki kere gittim ve konuştum kendisiyle.

— Kız yetimhanesine gidip kızlarla görüşmene nasıl izin veriyorlar ki, diye sordu Parseğ Ağa, şaşırmişti.

— Ağabeyi olduğumu söyledim.

— Onlar da hemen inandılar mı?

— Evet, çünkü Surpig de benim kız kardeşim olduğunu söyledi.

— Haa, öyleyse söz birliği ettiniz siz.

Karekin tekrar kızardı ve cevap vermeden, gözlerini yere indirdi.

Parseğ Ağa, delikanlıdan ayrıldıktan sonra, güneşin altında bir saat kadar daha dolaşıp otele döndü. Otele henüz girmişti ki görevli, genç bir adamın kendisini görmek istediğini belirtti.

— Nerede kendisi, diye sordu Parseğ Ağa.

— Konuk salonunda sizi bekliyor.

Parseğ Ağa konuk salonuna doğru yöneldi. Kısa boylu, topluca, iyi giyimli bu genç, Onnig'in arkadaşı Hampig'di.

Parseğ Ağa, kendisine tamamen yabancı olan bu genci kuşku dolu bakışlarla süzdü ve sordu.

— Beni görmek istemişsiniz.

— Siz Parseğ Ağa değil misiniz?

— Evet.

— Sizi görmeye gelmiştim.

— Özür dilerim ama ben sizi tanımıyorum.

— Bu önemli değil.

— İsminizi lütfetseydiniz.

— Vahe Lorents, diye yanıtladı Hampig.

— Bu ismi ilk kez duyuyorum.

— Başkaları çok duymuştur... Ermenistan dağlarında.

— Her neyse... Beni ne için görmek istemiştiniz?

Hampig oldukça ciddi bir tavır takınarak,

— Çok önemli ve hayati bir mesele için, diye yanıtladı.

— Kişisel bir sorun mu?

— Biz kişisel meselelerle uğraşmayız, diye yükseltti sesini Hampig.

— Milletin damarlarından sel gibi kan akarken kişisel meselelerle uğraşmak hainliktir.

— Ne demek istediğinizi anlamıyorum.

— Söylemek istediğim, ben yanınıza tüm grubun adına geldim.

— Ne grubumuş o, diye sordu, delikanlı hakkındaki olumsuz intibaları gittikçe artan Parseğ Ağa.

— Gönüllüler grubu, diye yanıtladı Hampig.

— Beni de gönüllü mü kaydetmek istiyorsunuz, diye sordu Parseğ Ağa, hafif alaycı bir ses tonuyla.

— Siz savaşçı güç olarak değerlendirilemezsiniz.

— Çok doğru.

— Fakat buna karşın, siz finansal bir güçsünüz.

— O yanlış işte, diye yanıtladı Parseğ Ağa. Adamın geliş nedenini çoktan anlamıştı zaten.

— Biz sizin maddi gücünüzün seviyesini biliyoruz, dün de sanırım kızınızı Sahag Efendi'nin oğlu Diran'la evlendirdiniz.

— Evet de, o evliliğin sizin konunuzla ne ilişkisi var?

— O görkemli düğün, sizin maddi gücünüzün göstergesidir, çünkü o gücünüz olmasaydı, Bolis'ten kaçtıktan bir hafta sonra kızınızı evlendirmezdiniz.

— O evlilik, aylar öncesi kararlaştırılmış ve sıraya konmuş bir şeydi, diye yanıtladı Parseğ Ağa, ayrıca size bu konuda açıklama yapmak zorunda da değilim, siz geliş sebebinizi söyleyiniz.

— Üç-dört yüz kişilik bir gönüllüler birliği kurduk.

— Kurunuz, bana ne?

— Hepimiz de ölümü göze almış, intikam alma iradesiyle dolu olan kişileriz.

— Ben, bu tür şeylerle ilgilenmiyorum, ayrıca hemfikir de değilim.

— Bizim için, sizin hemfikir olmamanızın bir önemi yok, dedi Hampig.

— Nedir istediğiniz öyleyse?

— Bizden, canımızı feda etmek, sizden de maddi özveri, biz hayatımızı vereceğiz, siz de paranızı vermek zorundasınız.

— Ben o tür şeylere karışmam, hem, para vermeye ne durumum ne de gücüm var.

— Sizden rica ediyorum, tartışmayı uzatmayalım ve biraz daha işlevsel olalım. Üç-dört yüz kişiyi silahlandırmanın, onların cephane ve mermisinin temininin ve onların en azından bir aylık gıdasını ayarlamanın ne demek olduğunu bilir misiniz?

— Bilmem, bilmek de istemem.

— En az beş yüz bin drahmi gerekir.

— O miktarı ben mi vereceğim, diye bağırdı Parseğ Ağa.

— Hayır, Sahag Efendi gibi, siz de kendi payınıza düşeni vereceksiniz, diye yanıtladı Hampig. — Başka kimler verecek bakalım?

— O bizim bileceğimiz şey... Verenler oldu zaten, veriyorlar ve verecekler de... Allah'a şükür, burada epeyi sayıda varlıklı insanımız var.

— Desene, bizden önce, başkalarına da müracaat ettiniz.

— Pek tabii ki...

— Kimlere başvurduğunuzu ve onların da ne kadar verdiklerini söyleyebilir misiniz?

— İsimleri veremeyiz, bu sizlerin yararınızdır, bu tür bağışlar son derece gizli tutulmalıdır ki, kişi zarar görmesin... Siz de, sizlerin isimlerinin asla duyulmayacağından emin olunuz, sizin de en az bizim kadar gizli tutmanız koşuluyla elbette.

— Ben diğerlerinin de, aşağı yukarı ne kadar verdiklerini bilmek isterdim.

— Şu kadarını söyleyebilirim, şimdiye kadar, herkes kendileri için takdir edilen miktarları bağışladılar.

— Peki, kim saptıyor bu miktarları?

— Gönüllüler Birliği'nin merkez yönetim kurulu ki o kurulun üyelerinden birisi de benim.

— Sahag Efendi ve benim için ne öngördünüz?

— Beşer bin drahmi, diye yanıtladı Hampig, sizin gücünüzü aşan, aşırı bir miktar değil bu sanırım.

— Kendi gücünü, herkes kendi bilir, bana göre bu miktar aşırı fazla.

— Merkez Yönetim Kurulu'nun kararıdır bu.

— Olabilir, benim kararım da farklıdır.

— Sizin öngörünüz nedir?

— Burada, günlük ekmeğe muhtaç olan zavallı aç insanlar var, onlara, elimden gelecek küçük yardımlarda bulunmaya hazırım, fakat bu tür işler için para vermem.

— Bizim kararlarımızın geri dönüşünün olmadığı konusunu sizlere bildirmek üzere Yönetimce görevlendirildim ben ve kim kendisi için saptanan parayı ödemezse, görevini yerine getirmemiş, suçlu sayılacaktır.

— Beni suçlular listesine ekleyin, dedi Parseğ Ağa, alaycı bir gülüşle.

— Bizim talebimize karşı alaycı bir tavırla yaklaşmamanızı rica ederim, dedi Hampig ciddi bir edayla, sorun farklı bir konuma dönüşebilir.

— Ne konumu?

— Size belirttiğim gibi, gönüllüler birliği ölümü göze almış fedailerden kurulmuştur, bunlar, ne zındandan, ne de darağacından korkarlar... Bu noktayı sizin özel dikkatinize sunarım.

— Talep edilen parayı vermediğimiz takdirde, basbayağı bizi vurmakla tehdit ediyorsun yani.

— Sanırım, ben öyle bir şey söylemedim.

— Ama sonuç olarak onu ima etmeye çalışıyorsun.

— Siz sözlerimi öyle değerlendiriyorsanız eğer, diyeceğim bir şey yok, sizin nihai kararınız nedir? Onu bilelim.

— Sahag Efendi'den de beş bin drahmi istenmesine karar verilmiştir demiştin.

— Elbette.

— Kendisini gördünüz mü, kendisiyle konuştunuz mu bu konuda?

— Yok daha, kendisi burada mı acaba?

— Hayır, dışarı çıkmıştır, eğer isterseniz, sizin namınıza kendisiyle konuşurum.

— Çok memnun oluruz.

— Eğer kendisi beş bin drahmi vermeye razı olursa, ben de veririm.

— Ya razı olmazsa?

— Onu o zaman düşünüyoruz, her durumda, şimdi bir şey veremem, siz yarın yine buyurun gelin, böylelikle ikimizin de birlikte, nihai kararını duymuş olursunuz.

— Bizim bu konuştuklarımız tamamen gizli kalacak kuşkusuz.

— Hiç şüpheniz olmasın.

— Zira emniyete başvurmak gibi bir düşüncesizliğiniz olursa, sonuçları çok ağır olur.

— Emniyetlik bir mesele yok, diye cevap verdi Parseğ Ağa, bu konuda bir endişeniz olmasın.

— Bizim endişemiz olmaz, siz yalnızca kendinizi düşünün.

— Sahag Efendi'yi görmeden bir karar veremem.

— Biliyorsunuz, bizim işimiz acil ve zorunlu, bu nedenle fazlaca bekleyemeyiz.

— Ben sizden bir günlük bir süre istiyorum, yarın bu saatte gelin ve cevabınızı alın.

Hampig, işi bir an önce bitirebilmenin mümkün olamayacağını anlayınca, ertesi gün yeniden gelmeye razı oldu.

Parseğ Ağa, hemen Sahag Efendi'nin yanına gitti ve ona, yabancıyla olan görüşmelerini tüm ayrıntılarıyla anlattı.

— Buna düpedüz eşkıyalık derler, diye tepki gösterdi Sahag Efendi.

— Ondan kuşku yok, diye yanıtladı Parseğ Ağa.

— O Gönüllüler Birliği hikâye.

— Ben de aynı kanıdayım, yalnız bu adamın elinden nasıl kurtaracağız yakamızı?

— Yarın geldiğinde kovarsın kendisini, böyle adamların tehdidine kulak asma, eğer korkuyorsan, yarın ben de görüşürüm kendisiyle, gerekeni konuşurum.

— Ufak bir şey vererek, bu konuyu tatlılıkla halledemez miyiz?

— Tek bir drahmi bile vermemeli, dedi Sahag Efendi, kesin bir tavırla.

Ertesi gün, iki dünür oturmuş sohbet ederlerken otel görevlisi geldi ve Parseğ Ağa'ya,

— Genç bir efendi geldi, sizi görmek istiyormuş, dedi.

— Dünkü gelen mi, diye sordu Parseğ Ağa.

— Hayır, bu başka birisi...

Parseğ Ağa, Sahag Efendi'ye dönerek, bu da başka bir belamı yoksa dedi.

— Gidelim, öğreniriz, diye yanıtladı diğeri.

İkisi birlikte konuk salonuna yöneldiler. İçeri girdiklerinde, gerçekten de karşılarında başka bir yabancıyı buldular. 30-35 yaşlarında, esmer, sert bakışlı, tehditkâr ifadeli bir adamdı yeni gelen.

— Kimsiniz ve ne istiyorsunuz, diye oldukça sert bir üslupla sordu Sahag Efendi.

— Parseğ Efendi ve Sahag Efendi'yi görmek istiyorum, diye yanıtladı yabancı.

— Sahag Efendi benim, yanımdaki arkadaş da Parseğ Efendi, peki siz kimsiniz?

— Ben, Gönüllüler Birliği'nin yönetim kurulu üyelerindenim, yani dün Parseğ Efendi'yle bir görüşme gerçekleştiren Baron Vahe Lorents'in arkadaşı, bugün için sözleşmişsiniz kendisiyle fakat kendisi çok önemli bir konu için, birkaç günlüğüne Atina'dan ayrılmak zorunda kaldı... Yerine beni yolladı... Konuyu biliyorsunuz kuşkusuz, hesabı halletmekle ilgili...

— Ne hesabı, diye sordu Sahag Efendi.

— Yapılacak bir ödeme varmış.

— Yok öyle bir şey.

— Makbuz da yanımda...

— Bizim burada kimseyle bir alacak verecek meselemiz yok.

— Fakat sonuç olarak, Parseğ Efendi'nin dün bizim merkez yönetim kurulu üyemiz Baron Vahe Lorents'e, bugün için kendi namına 5 bin ve ayrıca sizin namınıza da 5 bin drahmıyı, Gönüllüler Birliği hesabına ödeyeceği sözünü verdiğini inkâr edecek değilsiniz sanırım.

Ben öyle bir söz vermedim, arkadaşınız yalan söylemiş, dedi Parseğ Ağa.

Rica ederim, sözlerinizi tartınız ve o şekilde beyan ediniz. Bizim aramızda yalancı yoktur.

— Öyleyse yanlış anlamış, diye araya girdi Sahag Efendi, siz yine de, her koşulda şuna emin olabilirsiniz, ne ben, ne de Parseğ Efendi sizin o talep ettiğiniz parayı vermeyeceğiz, bizim zamanımızı da boş harcatmayın.

— Bu sizin son sözünüz mü, diye sordu yabancı.

— Son ve geriye dönüşü de yok.

— Ama siz yalnızca kendi hesabınıza konuşuyorsunuz, belki Parseğ Efendi vermek taraftarıdır?

— Ben her ikimiz namına konuşuyorum, diye yanıtladı Sahag Efendi, Parseğ Efendi de vermeyecek.

— Elbette vermeyeceğim, diye bağırdı Parseğ Ağa, kendi hesabına, ben aile sahibi adamım, işimi, evimi, barkımı terk etmiş gelmişim, ne yapacağımı bilmiyorum... Yanımdaki üç-beş kuruşu şuna buna dağıtabilir miyim?

— Bu durumda, ben gidiyorum, dedi yabancı, ayağa kalkarak.

— Çok iyi yaparsın, diye yanıtladı Sahag Efendi.

— Ben doğruca bizim merkez yönetim kuruluna gidiyorum, kurul şu anda toplantı halindedir.

— O sizin bileceğiniz şey, nereye isterseniz gidebilirsiniz.

— Ve sizin red cevabınızı kurula iletceğim.

— İletiniz ve bir daha da, boş yerine bize müracaat etmesinler, bunu da söyleyiniz.

— Aynı zamanda kendilerine, burada bana ne kadar kaba davrandığınızı da iletceğim.

— Sanırım biz yakışksız bir şey yapmadık, yalnızca para vermeyi reddettik.

— O reddetmenin de usturuplu bir şekli olmalıydı.

— Belki, her neyse, onu da hoş görün, dedi Sahag Efendi, alaycı bir tebessümle.

— Biz dilenci değiliz.

— Hiç olur mu?

— Biz fedailer, ölümü göze almış adamlarız.

— O konuda kuşum yok.

— Ben, burada size karşı başka türlü de davranabilirdim fakat sükûnetimi korudum.

— Çok iyi yaptınız.

— Bir üst kurulun olduğunu düşünerek, sizin reddiniz hususunda gerekli karşılığın verilmesi kararını onun tasarrufuna bıraktım.

— Elbette, elbette, dedi Sahag Efendi, sürekli gülerek.

— Biz yapacağımızı biliriz, bir karar aldık mı, onu mutlaka yerine getiririz.

— Öyle olmalı zaten.

— Hoşça kalınız.

— Güle güle.

Yabancı, ikisine birden karanlık bir bakış attıktan sonra konuk salonunu terk etti.

— Uff, kurtulduk sonunda, diye haykırdı Sahag Efendi.

— Kurtulduğumuza inanıyor musun, diye kuşkuyla sordu Parseğ Ağa.

— Bir daha gelmeye yeltenemezler artık.

— Ben tam aksini düşünüyorum, bu adamlar kolay kolay yakkamızı bırakmazlar bizim.

— Otel çalışanlarına tembih etmeliyiz, bundan sonra bu tip adamlar peydahlanırlarsa, yola koysunlar.

— Öyle de, sonuç olarak, ben bu adamların bizi yine de rahat bırakacaklarını hiç zannetmiyorum.

— Geldiğin gün ben sana, burası yerleşilecek yer değil, demedim mi?

Birkaç gün sonra, Sahag Efendi bir mektup aldı. Aynı zamanda Parseğ Ağa'ya da yönelik olan bu mektup, imza yerine, üzerinde "Gönüllüler Merkez Yönetim Kurulu" yazılı bir mühür taşıyordu. Mektup, ciddi tehditkâr bir üslûpla yazılmıştı. Fakat aynı zamanda büyük bir ustalıkla, ileride oluşabilecek anlaşma-

lara ve mantıklı çözümlere de göndermelerde bulunuyordu. Ulaşma buluşması için de bir kafenin adresini eklemişlerdi sonuna.

Sahag Efendi, hemen Parseğ Ağa'ya götürdü mektubu.

— Şimdi ne yapacağız, dedi Parseğ Ağa, mektubun tehditkâr içeriğinden dolayı biraz kararsızlaşmıştı.

— Hiçbir şey, diye yanıtladı Sahag Efendi.

— Yarın için randevu vermişler.

— Bekleyebilirler.

— Bir daha mı görüşseydik acaba?

— Ne için?

— Belki küçük bir şey verip yakamızı kurtarınız diye.

— Ben on para vermem, senin de vermene izin vermem, diye bağırdı Sahag Efendi, bu mektuba da gelince, işte, diyerek mektubu parça parça ederek yere attı.

— Kalkıp bir delilik yapmasınlar, diye uyardı Parseğ Ağa, ezelden beri, bu tür konulara karşın, çekinik bir tutumu vardı.

— Ne deliliği?

— Seni ya da beni, yolda yürürken vururlarsa?

— Çocuk olma Parseğ Ağa, işimiz, birkaç sahtekâr serseriyle.

— Örgütlü bir birlikmiş.

— Kim demiş, ben sordum soruşturdum, öyle, Gönüllüler Birliği filan diye bir örgüt yok meydanda.

— Gerçek mi diyorsun, nereden duydun?

— Esas menşeinden, devrimci partilerden kişilerle görüştüm, onlara anlattım. “Sakın ola, bir drahmi dahi vermeyesiniz, onlar birtakım serseri, paranın kokusunu aldılar mı, Bolis’ten gelen saflardan, bu tür yalanlar ve tehditlerle para sızdırırlar,” dediler.

— Partizanlar söylediğine göre, doğru olmalı bu, diye yanıtladı Parseğ Ağa, hakları var, o sahtekârları yüreklendirmemek gerek.

Bu konuşmadan iki üç gün sonra Parseğ Ağa, otelden çıkmış, kaldırımında yürürken yanına bir delikanlı yaklaştı. Kendisini güler yüzle ve saygıyla selamladıktan sonra:

— Merhaba Parseğ Efendi, nasılsınız, dedi.

Parseğ Ağa, genç adamın yüzüne baktı ve hemen tanıdı onu. Kendisini Vahe Lorents olarak tanıtan, Onnig'in arkadaşı Hampig'di. Bu karşılaşma rahatsız etmişti kendisini. Ama korkutmadı bu onu. Kuru bir sesle;

— İyiyim, diye yanıtladı.

— Sizinle tesâdüfen karşılaşmamız iyi oldu, dedi Hampig, gerçekte ise, bu tesadüfü yaratmak için iki saatten bu yana dola-nıp duruyordu oralarda.

Parseğ Ağa, daha fazla konuşmadan yürüyüşüne devam etti.

— Bizim arkadaşları geçen gün epeyce bekletmişsiniz kafede, diye sürdürdü konuşmasını Hampig.

— Hangi kafede, diye ilgisizce sordu Parseğ Ağa.

— Randevu verdikleri kafede... Yönetim Kurulu'ndan mektup almadınız mı?

— Bak arkadaş, öyle şeylerle uğraşacak zamanım yok, benim derdim bana yeter.

— Korkarım, o mektup sizin üzerinizde kötü bir intiba bıraktı.

— Elbette kötü intiba bırakır, diye ünledi Parseğ Ağa, biz ateşten kaçan insanları, tam ayağımızı yere bastık ki rahat bir nefes alalım, işte ilk günden tehditler yağmaya başladı tepemize... Böyle olacağını bilsem Bolis'ten hiç ayrılmazdım, yağmurdan kaçtık, doluya tutulduk.

— Canınızın sıkılması konusunda haklısınız, dedi Hampig, ben prensip olarak öyle bir mektup yazılmasına karşıydım zaten.

— Öyleydi de niye yazdınız?

— Çoğunluğun kararı, ne yapabilirdim ki, ateşi tepesinde çok çocuk var aramızda.

— Her neyse, biz de önem vermedik zaten, yırtıp attık o mektubu.

— O da ayrı bir aşırı tepki, dedi delikanlı.

— Ya ne yapaydık, diye sordu Parseğ Ağa.

— Konuyu tatlılıkla halledebilirdik, diye yanıtladı Hampig.

— Yani?

— Yani, kararlaştırılan miktar üzerinden bir indirim yapılırdı.

— Biz, on para bile olsun vermemeye karar verdik.

— İşte bu olmadı, diye haykırdı genç adam.

— Sorduk soruşturduk, öyle Gönüllüler Birliği filan diye bir örgüt mevcut değilmiş zaten. Sahag Efendi, çeşitli partilerden kişilerle görüştü, yani onların ileri gelenleriyle, onlar böyle bir şeyin olmadığını ve de ayrıca, asla para filan vermemesini öğütlemişler hepsi de.

— Ama bu bir parti işi değil ki, bizim, partilerle bir ilişkimiz yok, hatta onlara karşıyız ve yanlarına dahi yaklaşmak istemiyoruz. Örgütümüz, birkaç özverili insanın eliyle oluşmuştur, bunlar çok gizli hareket ederler ve partilerden sakınırlar, partiler iş bozmaktan başka işe yaramazlar... Elbette ki bizim varlığımızdan haberdar değiller ve iyi ki de değiller.

— Her neyse, bizim de haberimiz olmamış olsun ve de kısa keselim artık.

— Beş bin drahmi vermiyormuşsunuz, dört bin verirsiniz, dört bin de vermeseniz, bin verirsiniz, sonuçta anlaşıyoruz.

— Yok, yok, son sözümüzü söyledik size, on para dahi vermeyeceğiz, sanırım daha önce de demiştim bunu ve yine tekrarlıyorum.

— Bu olmaz Parseğ Efendi.

— Nasıl olmaz, zorla mı alacaksınız parayı, diye bağırdı Parseğ Ağa, dağ başında değiliz, başkentteyiz.

— Ben zaten zorla para istemeye karşıyım.

— Onun modası çoktan geçti oğlum.

— Benim yöntemlerim tatlılık ve gönül rızalı anlaşmalar üzerine temellenmiştir.

— Çok iyi bir yöntemdir o.

— Ama ötekiler var işte.

— Ötekiler kim ki?

— Ateşi tepelerinde olan çocuklar, hiç laftan anlamazlar, ne kendi canlarının kıymeti var gözlerinde, ne de başkalarının canlarının.

— Sen onları bu tatlılığıyla, uzlaşmacılığıyla ikna et.

— İkna olmazlar ki.

— O da onların bileceği.

— Korkum, boş yere üzüntü yaratacak olaylar olur diye.

— Dert etme, bir şey olmaz.

— Siz yakinen bilmiyorsunuz ve öylece konuşuyorsunuz, gelin, ben kendimden yeni indirimler yapayım, ikişer bin drahmi verin, bu konuyu kapatalım.

— Vermeyiz oğlum, vermeyiz, niye laf anlamıyorsunuz, diye haykırdı Parseğ Ağa.

— Bu hayırlı bir iş...

— Olabilir ama vermeyiz.

— Yurtseverlik işi.

— Yurdumuz yok ki yurtseverliğimiz olsun.

— Arkadaşlarım kesin bir yanıt bekliyorlar.

— Kesin yanıtı on kere verdim zaten ya.

— Kesin ret mi yani?

— Kesin ret, diye tekrarladı Parseğ Ağa.

— Benden bir özveri daha, biner drahmi verin, bitsin, artık buna da söylenecek bir söz yoktur herhalde.

— Var, bir diyeceğim var.

— Nedir?

— Bir drahmi bile vermem... Kal sağlıcakla, diyerek ve adımlarını hızlandırarak, genç adamın yanından ayrıldı Parseğ Ağa.

Hampig, düş kırıklığıyla onun uzaklaşmasını izledi ve kendi kendine:

— Vay it oğlu it, bütün ümitlerimiz suya düştü, dedi.

Kendi kendine bu yorumu yaptıktan sonra, üzgün ve bedbin bir halde, Onnig'le diğer adamın kendisini sabırsızlıkla bekledikleri meyhaneye gitti. Onnig arkadaşını gördüğü gibi;

— Ne kopardın bakalım, iki saattir seni bekliyoruz, dedi.

— Hiçbir şey, diye yanıtladı Hampig.

— İkisinden birini görmedin mi?

— Gördüm, Parseğ Efendi'yi gördüm.

— Ne veriyor?

— Bir drahmi bile vermiyor.

— İş, yürütme kuruluna devredildi, demedin mi?

— Dedim, her yolu denedim ama faydasız, araştırma yapmışlar ve öyle bir birliğin olmadığını anlamışlar... Tek cümleyle, o adamlardan hayır yok bize.

— Bizim mühür yaptırma parası da üste gitti, desene.

— Adam düpedüz üzerime güldü, biliyorum.

— Eee, şimdi ne yapacağız, üstümüzde sekiz on drahmi ancak var.

— Bir Pire'ye gidelim, bakalım... Bugün Bolis'ten gemi gelecekmiş, bakarsın bir enayi düşürürüz.

— Yazık yaa, bu adamlardan en az birkaç bin drahmi almalıydık, en büyük otelde kalıyorlar.

— Ben, bin drahmiye kadar indim ama veren yok.

Ve üç düzenbaz maceracı, teselli niyetine birer reçina kadehi daha devirdiler.

Yukarıda anlattığımız olaylardan 8-10 gün sonra, Sahag Efendi'nin Suriye'den beklediği mektuplar geldi. Hepsi de olumluydu ve hiç zaman kaybetmeden gidip Halep'e veya Beyrut'a yerleşmelerini tavsiye ediyorlardı.* Yanlarında bulunan birikimle, hiç vakit yitirmeden verimli bir iş kurabilirlerdi. Hatta mektup yazanlardan bir tanesi, kendi kurduğu ve oldukça da kârlı olan işletmesini daha da geliştirmek için, kendisiyle ortak olmasını öneriyordu.

Sahag Efendi, aldığı bu haber ve önerileri, hiç zaman yitirmeden Parseğ Ağa'ya iletti.

— Biz de yeni, üç mektup aldık Jorj'dan, dedi Parseğ Ağa, birkaç haftaya gelip Zabel'le evlenecekler.

— Haydi o zaman, gözünüz aydın.

— Sağ ol, fakat gördüğün gibi, ben biraz daha burada kalmak zorundayım, hiç olmazsa bir ay kadar.

— Dert değil, biz gideriz, ardından da siz gelirsiniz.

Sahag Efendi, vakit kaybetmeden yol hazırlıklarını gördü ve birkaç gün sonra Digin Takug, Diran ve Nıvart'la birlikte Beyrut'a doğru yola çıktılar.

Digin Mannig bu ayrılığa aşırı derecede üzülmüştü. İlk kez ayrılıyordu kızından.

— Biz ne düşünüyorduk, ne oldu, diye tekrarlıyordu kendi kendine.

Aslında, kızlarını evlendirmek, en büyük annelik hayali olmuştu hep. Fakat onun beklentisi ve arzusu, onların kendisiyle

* Osmanlı Suriyesi, şimdiki Lübnan Devleti'ni de kapsıyordu. —ç.n.

aynı semtte, çevrede yaşıyor olmalarıydı. Halbuki şimdi, bir tanesi Suriye'ye gidiyor, diğeri de birkaç hafta içinde, Romanya'ya yola çıkacaktı. Parseğ Ağa da;

— Yeter ki onların canları sağ ve mutlu olsunlar da ne edelim, bizden uzakta olsunlar, diyerek avutmaya çalışıyordu hem Digin Mannig'i hem de kendisini.

Sahag Efendi'nin gidişinin ardından, neredeyse yapayalnız kalmıştı Parseğ Ağa. Can sıkıntısıyla, tanıdık birine rastlar, biraz sohbet eder, siyasal gelişmelerle ilgili bilgi alırım umuduyla kafe kafe dolaşıyordu.

Bir gün, yine öylesine dolaşırken, büyük bir sürprizle karşılaştı. Kafelerden birinde, bir masada, Şavarş Mosgents'i oturur gördü. Delikanlı hemen ayağa fırladı ve buyur etti dostunu.

— Sen, burada, gözlerime inanamıyorum, diye haykırdı Parseğ Ağa.

— Ama kesin gerçek, diye gülerek yanıtladı delikanlı.

— Ne zaman geldin?

— Üç günden beri buradayım.

— Nasıl gelebildin?

— Herkes nasıl geliyorsa, öyle... Gemiye bindim ve geldim.

— Bizim geleceğimiz günlerde, başının bir belaya girdiğini duymuştum da.

— Ne belası, diye sordu Mosgents, hiçbir şey olmamışcasına.

— Yakalanıp hapsedilmişsin diye duydum...

— Haa, öyle bir şey oldu, yanlış anlama efendim, daha doğrusu düşmanlık... İftira sonucu.

— İyi kurtarabildin yakanı desene.

— Elbette, burada, sizinle birlikte oturduğuma göre.

— Fakat hakkındaki suçlamalar çok ağırdı, en azından ben öyle duydum.

— Evet, suçlamalar ağırdı ama temeli yoktu hiçbirinin de.

— İyi, böylesi zamanda Türk polisinin elinden kurtulabilmişsin.

Delikanlı, başparmağıyla işaretparmağının uçlarını birbirine sürterek, bu, bizleri her türlü beladan korur, dedi.

Parseğ Ağa, delikanlının ne demek istediğini anladı ve bu tutukluluk kaç patladı sana, diye sordu.

— Sorma, çok pahalıya oturdu.

— Kaç liraya, diye ısrar etti Parseğ Ağa.

— İki bin liraya, diye haykırdı Şavarş.

— İyi de, hani suçsuzdun ve iftiraydı olanlar?

— Kime anlatabilirsin ki Parseğ Ağa ama neyse ki o lanetli şehirden kurtulduk ya, bundan iyisi yok, verdiğim parayı dert etmiyorum.

— Desene ki cebin dolu...

— Eeh, şükürler olsun Allah'a, aç kalmayız, kimseye de muhtac olmayız... Aaah, keşke o işi, birkaç ay daha sürdürebilseydim.

— Burada kalmaya niyetin var mı?

— Şimdilik öyle karar kıldık, diye yanıtladı Mosgents.

— Bir iş yapmayı düşünüyor musun?

— Doğal olarak, ben öyle boş oturamam, ayrıca yanımdaki paranın ucundan tutup da yemek istemem.

— Çok mantıklı konuşuyorsun da burada ne iş yapacaksın, Al-sat, ticaret veya dükkâncılık, bizim için zor burada, Yunanlarla yarışamayız.

— Ben zaten o tür işler yapamam, ben öyle bir işim olsun isterim ki, hem kolay olsun hem kazancı bol olsun hem de güvenceli olsun.

— O dediğin iyiymiş de, öyle iş nerede, dedi Parseğ Ağa.

— Buraya geldiğim gün bir gençle tanıştım, sanırım onunla bir şeyler yapabileceğiz, her halükârda, birkaç gün olsun, dinlenmeye ihtiyacım var, acele etmenin gereği yok.

— Yapacağınız iş nedir peki?

— Bar açmaya niyetimiz var... Şık ve düzgün bir yer olacak, çalışanları da kızlar olacak, bir dans salonumuz, bir de oyun salonumuz olacak.

— Anladım, dedi Parseğ Ağa, fena fikir değil ama onun için de bayağı bir sermaye ister.

— İşe başlamak için yanımdaki para yeterli gelir, esas sorun, uygun bir yer bulup kiralamakta.

— Burada tanıştığın o gencin de parası var mı?

— Yok ama işin yürümesi için ona gereksinimim var.

— Dikkat et de, sahtekâr dolandırıcının biri olmasın, burada o tür insanlardan çok var, diye uyardı Parseğ Ağa.

— Sahtekâr dolandırıcı olsa ne yapabilir ki bana, diye yanıtladı Şavarş gülerek, becerikli ve gözü açık olsun yeter benim için, paramı da çalsa, göz yumarım, yeter ki çaldığının iki mislini kazandırsın bana.

O sırada kafeye 35-36 yaşlarında, şişmanca, orta boylu, kalıplı, tıraşlı ve kibar yüzlü bir genç girdi. Güler yüzle Şavarş'a yaklaştı ve:

— Selam Baron Mosgents, sanırım biraz geciktim ama dert değil, epeyce iş gördüm, dedi.

— Selam Baron Tomi, diye yanıtladı Şavarş, ardından da yeni geleni Parseğ Ağa'yla tanıştırdı ve ekledi, Baron, biraz önce sözünü ettiğim kişidir.

— Siz ne kadar zamandır buradasınız, diye sordu Parseğ Ağa.

— İzmir faciasından beri, diye yanıtladı Tomi, benim kurtuluşum bir mucize.

— İzmir'den geldiniz yani?

— Evet Baron.

— Oralı mısınız?

— Sayılır...

— Baron Tomi'nin çok maceralı bir yaşamı olmuş, diye araya girdi Şavarş, bana anlatacaktı ama buna zamanımız olmadı... Ermeni Gönüllü Lejyonu'nda bulunmuş kendisi.

Zamanını geçirecek bahaneler arayan Parseğ Ağa;

— Anlat bakalım, dedi.

— Benim hikâyem çok uzun, dedi ve devam etti Tomi, ben, esas Afyon Karahisarlıyım, ama 17 yaşındayken Amerika'ya gittim ve 10 yıla yakın orada kaldım.

— Bu durumda, Amerikan vatandaşısın, diye araya girdi Şavarş.

— Doğal olarak, diye yanıtladı Tomi.

— Orada ne işle meşguldünüz, diye sordu Parseğ Ağa.

— Gittiğimde, ilk önce bir ayakkabı fabrikasına girdim, sonra, kendi hesabıma bir dükkân açtım, ardından da bir lokanta açtım, orayı da bayağı bir geliştirdikten sonra, bir başkasına sattım ve taksicilik yaptım... Ancak şahsi otomobilim olduğu için New York'ta iyi para kazanıyordum.

— Öyle idiyse, burada ne işin var, diye sordu Parseğ Ağa.

— Bilmem, diye yanıtladı Tomi gülerek, sizin yolladığınız hatiplere sorunuz bunu.

— Ne hatibi, diye sordu Parseğ Ağa, şaşırmıştı.

— İsimlerini vermeye gerek yok, diye devam etti genç adam, savaş zamanı gelip bize vaaz ettiler, mitingler düzenlediler, konferanslar verdiler. “Gönüllü yazılın ki vatanı kurtarasınız,” dediler, Ermeni halk dansları gösterileri tertip edip Ermeni halk şarkıları söylediler... Sonunda da bizi baştan çıkardılar, biz de işi gücü bıraktık, olan paramızı da cebimize koyduk, gönüllü yazılıp yola koyulduk.

— Adamlar sizi zorla getirmemişler, ikna etmişler, diye itiraz etti Parseğ Ağa, o nedenle, onları suçlamaya hakkınız yok.

— Suçlamıyorum, olanları anlatıyorum... Bize, gönüllüler serbest askerler olacaklar, kendilerine sıkı disiplin uygulanmayacak ve istedikleri zaman da askerlik hizmetinden ayrılıp gidebileceklerini söylediler.

— Ben askerlikten filan pek anlamam ama böyle bir askerliği de mantığımı kabul etmez, diye bir eleştiri yaptı Parseğ Ağa.

— Her neyse, öyküne devam et sen hele, dedi.

— Biz, birkaç arkadaşlık, hepimiz de iş güç sahibiydik ve özellikle de o savaş döneminde çok da iyi para kazanıyorduk... İşlerimizi bıraktık, birikimlerimizi cebimize koyduk... Benim kendi hesabıma bin dolarım vardı... Ve yola çıktık.

— Delilik yapmışsınız, dedi Şavarş.

— O zaman için, delilik olarak algılanmıyordu bu, diye yanıtladı Tomi, bizim gibi binlercesi vardı, bu nedenle de yola çıkmak için günlerce gemi bekledik... Sonunda yola çıktık, korkunç fırtınalar atlattıktan sonra Fransa'ya yaklaştık. İşte o sırada bir Alman denizaltısı çıktı karşımıza ve bizim gemiyi batırdı. Şansımıza gemi çok yavaş batıyordu da hepimiz filikalara binebilmeyi başardık. Birkaç saat denizin üzerinde sürüklendikten sonra, bir İngiliz gemisi kurtardı bizi... Birkaç gün sonra Bordeaux'ya ulaştık, burada Gönüllüler Lejyonu'na kaydımızın resmî işlemleri tamamlandı...

— Kaç kişiydiniz, diye araya girdi Şavarş.

— Otuz kişi kadardık, diye yanıtladı Tomi, binlercesi, bizden önce gitmişti zaten. Bizi Bordeaux'dan Marsilya'ya yolladılar, oradan da Port-Said... Oraya vardığımızda çoğumuz gönüllü yazıldığına pişman olmuştu zaten.

— Yerinize dönseydiniz.

— Artık çok geçti, resmî kaydımız yapılmıştı. Ayrıca, bizleri bağlayan taahhütnameler imzalamıştık ve artık savunma bakanlığına aittik. Buna rağmen, ben ve iki arkadaşım gözetimden kaçtık ve bir süre gizlendik. Ama çok geçmeden izimizi buldular.

— Desene ki sizler 'Zoraki Gönüllüler'mişsiniz, diye sesini yükseltti Şavarş, gülerek.

— Her neyse, fazla uzatmayayım, dedi ve devam etti Tomi, bizi Fransızların yanına yolladılar. Orada, birkaç ay süren eğitimin ardından, doğruca Suriye cephesine sevkettiler... Şansımızdan, savaş da sona ermeye yakındı, Türkler zaten çekiliyorlardı ve bizim yürümekten başka yaptığımız bir şey yoktu.

— O da büyük bir kısmet sayılır, dedi Parseğ Ağa, yaşamı boyunca hiç savaş yanlısı olmamıştı.

— En sonunda bir gün, muzaffer bir şekilde, coşkulu gösterilerle Giligya'ya girdik... Orada yaşam bizim için güzeldi, özellikle de cebinde hâlâ Amerikan doları olanlar için... Parası olmayanlar da başka yollarla para kazanmanın yollarını buldular. Sonunda, Fransa'nın Giligya'yı boşaltma zamanı geldi çattı ve biz de darmadağın olduk, çoğu gibi ben de İzmir'e gittim... Birçoğu da Suriye tarafına yöneldiler.

— Peki, Amerika'dan getirdiğin paraların, diye sordu Şavarş.

— Onlar çoktan bitmişti, diye yanıtladı Tomi, fakat ben, pokerdeki ustalığım sayesinde Adana'da epey para kazanmıştım.

— Baron, usta bir poker oyuncusudur, dedi Şavarş, Parseğ Ağa'ya dönerek.

— İnsanın şansı gülmedikçe ve de kâğıt gelmedikçe, oyunda ustalığın ne önemi var ki, dedi Parseğ Ağa.

— Biz şansı yaratırız ve kâğıdı da getiririz, dedi Tomi gülererek, bizim ustalığımız bunun içindedir... Siz poker oynadınız mı?

— Hiç, asla, ben kâğıt oynamayı sevmem, hele ki pokeri bilmem bile.

— Oynamamakla çok da iyi yaparsınız, kumar kadar zararlı ve yıkıcı bir şey yoktur.

— Öyleyse siz niye oynuyorsunuz?

— Benimkisi başka, dedi Tomi, poker benim işim, mesleğimdir, ben oynarım, çünkü kazanacağımdan eminimdir.

— Nasıl bu kadar emin olabiliyorsunuz ki?

— Çünkü az önce de dediğim gibi, ben şansı yaratırım.

— Hiç anlamadım, diye yanıtladı Parseğ Ağa, tüm saflığıyla.

— Karşımdakine istediğim kâğıdı veririm, istediğim kâğıdı da alırım ondan.

— Yani kâğıtlara hile mi karıştırırsınız?

— Hile biraz abartılı bir niteleme, diye itiraz etti Şavarş.

— Hayır, doğru niteleme, dedi Tomi, fakat pokerde kesin olarak kazanmak için başka yöntem yok ki.

— Peki, sizinle oynayan bu ustalığı fark edemez mi?

— Bunu, büyük bir beceriyle yaptığımız ve hele de, biz iki kişiyken o tekse, fark etmesi olanaksız.

— Bu yolla çok kişinin kesesini boşalttınız mı, diye sordu şaşkınlıkla Parseğ Ağa, genç adama. Onun bu ahlak dışı anlatısını hayretle dinliyordu.

— Birçok kişinin, özellikle İzmir’de...

— Peki, bu şekilde kazandığınız paraları kesenize yerleştiren hiç vicdan azabı duymaz mısınız?

— Ne vicdan azabı, dedi Tomi, şaşırarak.

— O kazandığınız para, bir ailenin geçim gereksinimini karşılamak içindi belki?

— O ne boş laf öyle, diye yükseltti sesini Tomi, eğer o tür var-sayımlarla ben o parayı almayacak olsam, arımdan bir başkası alacak, çünkü pokeri, benim gibi meslek edinmiş çok insan var.

— Baronun dediği çok doğru, diye araya girdi Şavarş, vicdan azabına gerek yok.

— Bu konuda kabahat bizde değil, bizimle oynayandır, dedi Tomi.

— O da doğru ya, diye hak verdi Parseğ Ağa üzgünce.

— Para kazanmak için her yöntem iyidir, diyerek bağladı Şavarş konuyu, yeter ki yakayı ele verme.

— Gördüğüm kadarıyla, siz birbirinizle çok iyi anlaşacaksınız ve iyi bir ortaklık kuracaksınız, dedi Parseğ Ağa.

— Ben de öyle umuyorum, diye yanıtladı Şavarş.

— Hayırlısıyla bir an önce uygun bir yer bulup da şu barı açaydık, diye serzendi Tomi.

Parseğ Ağa ayağa kalktı. İki gence de başarılar diledikten sonra veda edip gitti. İki yeni arkadaş, konuşmalarına devam ettiler.

— Birkaç yere baktım, dedi Tomi, fakat bizim açacağımız bara uygun değillerdi. İzmirli, tanıdığım bir Ermeni var, burada bir lokanta açmıştı. Bayağı büyük bir yer, üst katı da var, gidip

bir kez daha göreyim onu, duyduğuma göre lokanta iyi çalışmıyormuş ve satmaya niyeti varmış.

— Bugün gidip görür müsün?

— Az sonra giderim... Kendisiyle anlaşabilirsek, lokantanın ön kısmını bara çeviririz, arka kısmını dans salonu yaparız, üst katını da oyun salonu olarak düzenleriz.

— Barda çalıştırmak için, güzel kızlar bulabilecek miyiz kolayca?

— O işi sen bana bırak ve hiç düşünme.

— Gerçekten de, buradaki dükkânlarda çalışan çok güzel kızlar gördüm.

— Onlar bizim işimize gelmezler, dedi Tomi.

— Niye, diye sordu Şavarş.

— Pahalıya mal olur onlar, çok para isterler, Yunan kızlarına ümit bağlama.

— Peki ne yapacağız?

— Şaşılacak adamsın, Ermenilerin içinden bulamaz mıyız?

— İyi de buraya gelen Ermeniler ya Anadolu'lu göçmenler, ya da Bolisli varlıklılar, diye itiraz etti Şavarş, varlıklı ailenin çocuğu barda çalışmaz, taşradan gelen kızlar da beceremezler, çünkü yalnızca barda çalışmayacaklar ki, aynı zamanda dans da edecekler bazı müşterilerle.

Tomi güldü ve dedi ki:

— İzmir'in tüm Ermenilerinin burada olduğunu unutuyorsun.

— Haklısın bak, o şıkkı hiç düşünmedim ben.

— İzmirli Ermeni kızlarının arasında öyleleri var ki, onların yanında buradakiler on para etmezler bu konuda.

— Daha önce de dediğim gibi, barda çalışacak olanlar, aynı zamanda tüm yeni dansları da çok iyi bilmeliler.

— Her türlüşünü bilirler.

— Sonra biliyorsun, gerektiğinde müşteriyle oturup içecekler.

— Çalışırlar da, dans da ederler, içki de içerler, gerekirse başka şeyler de yaparlar, dedi Tomi, sen onları dert etme.

— Öyle kızlar da tanıyorsun desene.

— İstemediğin kadar, şimdi seninle gidip şu lokantayı bir gözden geçirelim, bakalım işimize gelir mi ve de adamla anlaşılır mıyiz?

İkisi birlikte gidip gördüler lokantayı, kendilerine uygun buldular yeri ve sahibiyile pazarlığa oturdular. Adam tüm parasını o lokantanın yüzünden kaybetmişti. O nedenle de her şeyi bir an evvel satıp işin içinden çıkmak istiyordu. Yine de bu devir konusundan yeterince fayda sağlamak için gerekli çabayı sarf ediyordu. Uzunca süren pazarlıklardan sonra, neredeyse anlaşmışlardı. Fakat aralarındaki nihai anlaşmayı ertesi güne bıraktılar.

Tomi arkadaşının yanından oldukça neşeli ayrıldı.

— Bu iş oldubitti sanırım, dedi.

— Bana da öyle geliyor, diye yanıtladı Şavarş.

— Birkaç lira fazla alabilsin diye çıkarıyor o zorlukları da.

— Yarın anlaşırız ve bağlarız işi.

— Bir haftaya da barı açarız.

— Sen şu kızların işini hallet.

— O, işlerin en kolay olanı.

Tomi, İzmir'den kaçıp gelmiş olan bir Ermeni ailenin evinde kiracı olarak kalıyordu. Yirmi yaşında güzel bir kızları ve onaltı yaşında bir oğulları vardı karı kocanın. Ğugas veya Luka diye anılan evin babası, kundura tamircisiydi ve evin günlük ekmeğini kazanmayı başarıyordu.

O gün, Tomi'nin eve her zamankinden erken gelmesi hepsini de şaşırtmıştı.

— Hasta mısın, neyin var, diye sordu evin hanımı Digin Lut-sika, 50 yaşlarında, orta boylu, topluca, kırmızı yanaklı, neşeli ve güler yüzlü bir kadındı.

— Yok, bir şeyim yok, diye yanıtladı Tomi.

— Nasıl oldu da böyle erken geldin eve?

— Eh işte, bu akşam böyle oldu, sizinle biraz iş hakkında konuşmak istedim.

— Ne işi?

— Oryort Anjel için, bir iş bulunabilirse iyi olur, dememiş miydiniz bana?

— Tabii, memnun oluruz, diye araya girdi Luka, benim kazancımla geçinmek mümkün değil, her şey çok pahalı ve günden güne de pahalılaşıyor.

— İyi, bu durumda sanırım bir iş bulabiliriz oryort için.

— Çok müteşekkirdir oluruz.

— Hemen belirteyim, gerçi oryort Anjel'e layık bir iş değil ama.

— Zararı yok, bir ekmek parasıdır, çıksın da.

Konuşmaları ilgiyle izleyen Anjel, ne işidir, diye sordu.

— Bildiğin, hizmet işi, diye yanıtladı Tomi.

— Hizmet olsun, dedi Lutsika, biz de asilzade çocukları değiliz ya, o gibi kibirlenmemiz filan yoktur, özellikle de burada, göçmen halimizle. Ermeni aile yanında mı hizmet edecek?

— Yok, aile yanında değil, diye yanıtladı Tomi, biraz tereddüt ederek.

— Ya nerede...

— Bir kafede... Daha doğrusu bir barda... Yapacağı zor bir şey değil, müşterilere içecek götürecektir.

— Şimdi mesele biraz zorlaştı, diye araya girdi Luka.

— Neden, dedi genç adam, barda hizmet etmek, bir evde hizmetçilik yapmaktan hem daha kolay hem de daha zevklidir.

— Evet ama bir barda çalışmak iyi gözle görülmez, duyan ne der sonra?

— Sen de ne boş şeyler düşünüyorsun, kim ne diyecek veya kimin ne demeye hakkı var ki, zaten bu dediğim benim bar, düzgün, şık bir yer olacak, öyle sıradan meyhanelere benzemeyecek, müzik olacak, dans salonu olacak...

— Ve bizim Anjel de hepsiyle dans etmek zorunda kalacak, diyerek yeniden araya girdi Luka.

— Kendisini zorla dans ettirmeyecekler elbette, çok çok, teklif ederler, kendisi de uygun görürse, kabul eder.

— Baron Tomi, bu dediğın olacak şey değil, diyerek itirazını belirtti annesi.

— Siz ne dersiniz oryort, diye sordu Tomi, genç kıza dönerek.

— Ben, barda çalışmayı, bir evde hizmetçilik yapmaya yeğle-
rim, diye yanıtladı Anjel.

— Çok haklısınız, diye onayladı Tomi.

— Evde otursun daha iyi, diyerek itiraz etti annesi.

— Her neyse, siz yine de bir düşününüz bu konuyu, zaten bir tek oryort Anjel’le hallolacak iş değil bu, birkaç çalışacak kıza daha ihtiyacımız var.

— Ben bir kişi tanıyorum, sizin işinize çok yarar, dedi Lutsika, hem güzel hem ağzı laf yapan hem gülen oynayan, gerekirse akşama kadar, yorulmadan dans eder.

— Kim için diyorsun mama, diye sordu Anjel.

— Şu Kristine için.

— Aferin be kadın, çok iyi buldun, diye haykırdı Luka, gördün mü size gerek olan kızı, Kristine’i yanınıza alacak olursanız, emin olun sizin bar çalışır, ne kadar genç varsa, birkaç gün içinde hepsini başına toplar ve hepsine de laf yetiştirir.

— Kimdir, nerelidir bu kız, diye sordu Tomi.

— İzmirli, orada bizim komşumuzdular, burada da, yakını-
mızda oturuyorlar.

— Ailesi var mı?

— Bir tek anası var, başka da kimi kimsesi yok, orada ev bark sahibiydiler, mülkleri vardı, doğru dürüst yaşıyorlardı ama burada perişanlığa düştüler.

— Benim önereceğim işi kabul eder mi?

— Koşa koşa gelir, dedi Luka, o yolda zaten.

— Öyleyse gidip bir konuşayım kendisiyle de, evini bilmiyorum.

— Anjel gösterson, yakında zaten, dedi Lutsika.

Bir dakika sonra, genç kızla Tomi yoldaydılar.

— Ben de o barda çalışmak isterim, dedi Anjel, evde sıkılıyorum, müzik dinlemek, insan yüzü görmek istiyorum.

— İyi de, ne diyeyim, maman baban istemiyor, diye serzendi Tomi.

— Bunun önemi yok.

— Nasıl yok?

— Ben onlarla konuşur, ikna ederim.

— Öyleydi de biraz önce niye sessiz kaldın?

— Önce barı bir görmek istedim, eğer dediğin gibi şık bir yerse, yarın sabah oradayım.

— Ama bar henüz hazır değil, dedi genç adam.

— Ne zaman açılacak?

— Sanırım bir haftaya kadar açmış oluruz.

— O halde ben şimdiden “angaje”yim, fakat dediğim gibi, şık bir yer olursa.

— “Ultra şık”, diye yanıtladı Tomi.

Bu konuşmaları yaparken Kristine ile annesinin oturduğu eve vardılar.

Daha ilk görüşte, esas aradığını bulduğuna kanaat getirdi Tomi. Kristine 22-23 yaşlarında, narin yapılı, muhteşem siyah gözleri ve yeni tarza uygun kesilmiş saçlarıyla, oldukça güzel bir kızdı. Genç adamın geliş nedenini öğrendiği gibi, sevinçle yerinden fırladı ve;

— Hemen gidelim ve çalışmaya başlayalım, diye ünledi.

Fakat elli yaşlarında, topluca ve al yanaklı bir kadın olan annesi aynı coşkuyu göstermedi.

— Ben kızımı barlarda çalışsın diye doğurmadım, dedi, biz İzmir’de ev bark sahibiydik, gül gibi geçiniyorduk.

— Aman mama, aynı laflara başlamayalım yine, diyerek yükseltti sesini kız, onları unut artık, şimdiki halimizi göz önüne getir.

— Nasıl unutayım kızım, unutmak mümkün mü, niye bu bela geleydi ki başımıza, niye buralara düşeydik, niye ele güne muhtaç kalaydık?

— O felaket hepimizin de başına geldi, diye onayladı Tomi, benim de yaşadığım şehirde evim barkım, arazilerim vardı ama burada, geçinebilmek için o kadar incesine bakmamam gerekiyor.

— Haklısınız, diye onayladı Kristine'nin annesi.

— Ben de o barda çalışacağım, dedi Anjel.

— Sen de mi çalışacaksın, diye haykırdı kadın, Müsü Luka izin verdi mi?

— Niye vermeyecek... İzine ne gerek var ki, ben çocuk muyum?

— Eğer sen de o barda çalışacaksan, söyleyecek sözüm yok artık.

— Söyleyecek sözün olsa da olmasa da ben gideceğim, diye açıkladı Kristine, akşama kadar dikiş dikerek canımı heder edemem, yeter artık çektiğim işkence.

— Ben bilmem, ne isterseniz onu yapın, yeter ki üzerimize laf getirmeyin, dedi annesi.

— Bizimle kim uğraşacak ki...

— Kem sözlüler eksilmez.

— Ne söylerlerse söylesinler, o dedikoducular, aç kalsak bir drahm olsun verirler mi acaba?

— Çok gerçekçi bir tespitte bulundunuz oryort Kristine, diye ünlledi Tomi, aç kaldığınızda kimse bakmaz yüzünüze, bir de üstüne üstlük, ister istemez hepsinin elinde oyuncak olursunuz, halbuki bir işiniz olacak olursa, hem geçiminizi sağlarsınız hem de özgürlüğünüzü korursunuz, öyle değil mi oryort Anjel?

— Çok doğru söylüyorsunuz.

— Öyleyse sorun halledildi ve sizlerin sözü söz.

— Arzu ederseniz şimdi bile başlayabilirim işe, diye yanıtladı Kristine.

— Yok, birkaç gün daha süremiz var.

— O bar zaten açık değil mi?

— Hayır, oryort, yeri daha yeni bulduk, bir haftaya kadar açarız.

— Sahibi siz misiniz?

— Ben ve bir ortağım... Yalnız, şartları konuşmadık daha.

— Siz, şartlarınızı söyleyiniz.

— Sizin mesainiz, öğleden sonra başlayacak ve gece yarısına kadar sürecek.

— Doğrusu da o, zaten başka türlü olmasına imkân yok, ben, barların çalışma şartlarını çok iyi bilirim.

— Daha önce bir barda çalıştınız mı?

— Yok ama bir barda çalışan Yunan bir kız arkadaşım var, zaman geçirmek için, ara sıra yanına giderim.

— Her neyse, akşam yemeğiniz bize ait, yani yemeği bizimle yiyeceksiniz.

— Çok iyi, diye yanıtladı Kristine.

— Müşterilerden aldığınız bahşışın tümü sizin olacak, yani, özel bir kutuda toplanıp tüm personele pay edilmeyecek.

— İşte bu çok iyi...

— Barda giyeceğiniz kıyafeti, ayakkabı ve çorabı da biz temin edeceğiz.

— Çok teşekkür ederim, başka?

— Hepsi bu kadar, diye yanıtladı genç adam.

— Maaş konusunda bir şey söylemediniz, diye uyardı kız.

— Ne, bu kadar şeyden sonra bir de maaş mı talep ediyorsunuz?

— Yunan arkadaşım yüklü bir maaş alıyor.

— Haa, unuttum söylemeyi, müşterilerle birlikte ne içki içerseniz, sizin içtiklerinizin ederinin yarısı sizin.

— Bu genel bir kuraldır zaten.

— Genel mi, yoksa özel bir kural mıdır bilmem artık ama sonuç olarak, bizim kurallarımız bunlar ve emin olunuz, memnun kalacaksınız.

Kristine pratik zekâlı bir kızdı, bir an düşündükten sonra, tamam, dedi, bu şartlarla bir ay denerim, memnun kalırsam devam ederim çalışmaya.

— Öyle yapınız, diye onayladı Tomi.

Ertesi gün, Tomi Şavarş Mosgents’e, yaptığı görüşmeleri anlattı.

— İyi, bu durumda, bu konuyu halledilmiş kabul edebiliriz, dedi Şavarş, yalnız, iki kız yeterli olacak mı?

— Elbette ki yeterli olacak, diye yanıtladı Tomi, benim için bar ve dans salonunun pek bir önemi yok, onlar ikincil şeylerdir, bildiğin vitrin, görünüşü kurtarmak için, benim esas uğraşım, oyun salonu olmalı, bize parayı orası kazandıracak, yoksa birkaç şişe bira, birkaç kadeh şarap veya viski satmakla zengin olamaz insan.

— Haklısın, diye onayladı Şavarş.

— Şimdi gidip lokanta sahibiyle işimizi sonuçlandıralım.

Lokantanın sahibi, daha önce de belirttiğimiz gibi, bu iş yeri yüzünden çok zarar etmişti ve bir an önce yakasını kurtarma derdindeydi. Bu nedenle, zorluk çıkarmadan, iki ortağın şartlarını kabul etti.

On gün sonra, “Select Bar” ismini verdikleri barları açılmıştı.

Anjel ve Kristine de işlerinin başında, müşteri bekliyorlardı.

Şavarş Mosgents, kapıda durmuş, sokağı seyrederken birden;

— Vay Misak Bey, sen de mi buradasın, şaşılacak şey, içeri buyur bakalım, ne zaman geldin... dedi.

— Evvelsi gün geldim, dedi Misak Bey bardan içeri girerken.

— Gözlerime inanasım gelmiyor hani...

— Neden, inanılmayacak ne var ki?

— Bolis’ten uzaklaşmak için ne sebebin vardı ki, sana dokunacak kimse olmazdı ki?

Ne bileyim, herkes kaçıp gidiyor... Birkaç güne kalmaz, İngilizler de çekilecek ve Kemalist kuvvetler Bolis’e girecek, herkes korku içerisinde.

— Eee, sen burada ne yapacaksın?

— Bilmem? Bir şey yapmaya niyetim yok, ne yapmamı istersin ki, yanımda biraz para var, onu yeriz, bekleyelim, bakalım ne olur, böyle de devam etmez ya...

“Yanımda biraz para var,” sözü şaşırtmıştı Şavarş’ı, Misak Bey’in babadan kalma mirasını tükettiğini, maddi durumunun da berbat olduğunu biliyordu, gerçi “Yüksek Tabaka” ile iç içe olduğunun bilincindeydi. Bu konudaki tereddüdünü belirtmeyi ve bir açıklama duymayı düşündü, fakat;

— Madem geçinebilecek imkânın var, iyi etmişsin Bolis’ten uzaklaşmakla, demekle yetindi.

— Peki, sen ne yapıyorsun burada, diye sordu Misak Bey.

— İşte, görüyorsun.

— Bir şey gördüğüm yok?

— Bar işletiyorum.

— Bu bar senin mi, diye sordu Misak, şaşkın bir ifadeyle, ne zaman açtın, daha yeni uzaklaştın Bolis’ten.

— Bugün açtım ve sen de ilk ziyaretçimsin, diye yanıtladı Şavarş.

— Dilerim ayağım uğurlu gelir.

— O konuda kuşkum yok.

— Bu işle para kazanabileceğini umuyor musun?

— Benim amacım farklı... Barın pek önemi yok, esas beklen-timiz üstteki salondan.

— Anlayamadım, dedi Misak Bey.

— Barın haricinde bir dans salonumuz ve bir de oyun salonu-muz var, işte bu sonuncusu bizi kurtaracak olan.

— Bu kadar işin altından tek başına nasıl kalkacaksın ki?

— Yalnız değilim, bir ortağım var, uyanık biri, burada tanış-tım... Pokerin tüm şeytanlıklarına vakıf...

— Burada poker oynayanlar da var öyleyse, diye ilgilendi Mi-sak Bey, kendisi de bir poker tutkunuydu zira.

— Daha bugün açtık, oynayanları bundan sonra bulacağız.

— İyi de, sen burada adam tanımazsın ki?

— Ben tanımam, ama ortağım tanır, şimdiden müşteri bulmaya gitti.

— Şu ortağının ismini söylemedin.

— Tanımazsın, Bolisli değil. İzmir taraflarından, tam ismi Tovmas Frigyan’dır, ama Tomi adıyla tanınır.

— Madem oyun salonunuz var, ben de şansımı sınamaya gelirim.

— Buyur tabii. Bu akşam gel istersen, başkası olmasa bile, biz bize oynarız.

Misak Bey, akşama gelme sözü vererek veda etti ve gitti.

— Madem yanında parası var, buyursun oynasın, şansımızı ve Tomi’nin yeteneklerini onun üzerinde test ederiz, diye düşündü Şavarş...

Tomi, geç vakit, barda epeyi sayıda müşterinin olduğu bir sırada geldi. İç kısımda da birkaç çift, cazbandın* sağır edici gü-rültüsü eşliğinde dans ediyorlardı.

Genç adam, mutlu bir şekilde gülümseyerek, bu ne kalabalık böyle, desene ki işler yürümeye başladı, diye haykırdı, Şavarş’ın yanına yaklaşarak.

— Bugünkü yoğunluğa bakarak fikir yürütmek doğru olmaz, dedi diğeri, yeni açılmış olmasıyla ilgilenenler, şöyle bir gelirler, bir daha, pek de uğramazlar.

— Biz çaba sarf edelim de öyle olmasın.

— Elbette çabalayacağız, bunu bırakalım da sen ne haberler getirdin, ona bakalım.

— İyi haberler, diye yanıtladı Tomi, büyücek bir av elde edeceğiz, hatta iki av...

— Ne zaman?

— Onu bilmiyorum, kesin yanıtı yarın alacağım.

* *Cazbant*: Caz müziği çalan grup, orkestra. -ç.n.

Tomi'nin kendisi gibi maceraperest ve poker hastası iki arkadaşı vardı. Baron Apel ve Baron Tsoilag. Onların aracılığıyla oyun salonuna müşteri bulmayı planlıyordu. Vay ki, ne vay. Bu üçüyle birlikte poker oynama gafletinde bulunanın haline.

Şavarş da Misak Bey'in ziyaretiyle ilgili konuştu. Onun beceriksiz fakat o denli de onulmaz bir poker hastası olduğunu anlattı.

— Parası var mı, diye sordu Tomi.

— Kendisinin yok, tüm zenginliğini yedi bitirdi ama akrabaları varlıklıdır, diye yanıtladı Şavarş.

— Onların zenginliğinden bize fayda gelmez.

— Yanında epeyce para getirdiğini söyledi, bu akşam poker oynamaya gelecek.

— Gelsin bakalım.

Gerçekten de Misak Bey o akşam, arkadaşının yanına geldi. Tomi, daha ilk bakışta, bu adamdan bir şey beklemenin yersiz olduğunu anlamıştı.

— Nasıl, pokerciler geldi mi, diye sordu Misak Bey.

— Henüz kimse gelmedi, yarın, öbür güne bekliyoruz, diye yanıtladı Şavarş.

— Öyleyse, biz bize şöyle ufak bir şeyler oynayalım.

— Ne dersin Tomi, diye sordu Şavarş, arkadaşına.

Tomi, isteksizliğini;

— Poker oynanması gerekiyorsa, doğru dürüst olmalı, büyük oyun... diyerek dile getirdi.

— Bizimkisi basbayağı zaman geçirmek için canım.

— Siz ikiniz oynayın.

— Olmaz, iki kişiyle tadı olmaz.

Biraz daha ayak diredikten sonra, Tomi de oynamaya razı oldu. Üçü birlikte, mükellef bir biçimde döşenmiş ve ışıklıdırılmış olan üst kattaki oyun salonuna geçtiler. Birkaç saat sonra oyunu sonlandırdıklarında, büyük kısmı Tomi'nin cebine giren bin drahmi kaybetmişti Misak Bey.

— Bu akşam şansınız yok, dedi Tomi.

— Öyle, diye iç geçirdi Misak Bey, hiç kâğıt gelmedi.

— Ben zaten oynamak istemiyordum, zorla mecbur ettiniz, dostlarla oynamayı sevmiyorum, kazandığım vakit sevinemiyorum... Aksine...

— Önemi yok, diyerek araya girdi Şavarş, Misak Bey kaybetmeye alışkındır.

— Yarın da kazanır, dedi Tomi.

— Doğrusu ben kazandığımı hiç görmedim.

— Niye, diye tepki gösterdi Misak Bey, gururu incinmiş bir ifadeyle, çoğu kereler de kazanmışımdır.

— Siz yarın akşam da geliniz, diye önerdi Tomi, eğer beklediğim kişiler gelirlerse, doğru dürüst bir poker oynarız ve ben size kazandırırım.

— Kuşkusuz geleceğim, diye onayladı Misak Bey, kaybettiğini geri almayı aklına koymuştu kendince.

Vakit gece yarısı olmuştu. Bar ve dans salonu da boşalmıştı artık. Tomi kızları evlerine götürdü. Önce Anjel'i eve bıraktı. Ardından, Kristine'yle birlikte yola devam ettiler.

— Nasıl, memnun kaldın mı bardan, diye sordu genç kıza.

— Evet, diye yanıtladı diğeri, böyle devam edecek olursa, fena değil.

— Sanırım epeyi bahşiş topladın.

— Eh, yeter miktarda.

— Yemeklerden de memnun kalmışsındır kuşkusuz.

— Evet, diye yanıtladı genç kız.

— Baktım da epeyi içtin müşterilerle.

— Birkaç kadeh şarap birkaç bardak da bira içtim, diye yanıtladı Kristine, sonra bir İngiliz geldi, mecbur kaldım, onunla da iki duble viski içtim.

— Ya oryort Anjel?

— O garibimin içki alışkanlığı yok, henüz iki bardak bira içmişti ki başı dönmeye başladı.

— Usul usul alışır o da.

Böyle konuşarak Kristine'nin evine yaklaşmışlardı ki Tomi aniden yolu değiştirdi, gel bu taraftan gidelim.

— Ama bizim ev aksi yönde, diye uyardı genç kız.

— Buralarda bir taverna var, sabaha kadar açık, gidip biraz zaman geçirelim... Bu akşam pokerden para kazandım.

— Mamam bekler, dedi Kristine, yarım ağız.

— Maman şimdiye uyumuştur, diye yanıtladı genç adam.

— Ama...

— Gel, gidelim, dedi Tomi, kızın kolundan çekerek.

Hâlâ içtiği içkilerin etkisinde olan Kristine, daha fazla itiraz etmedi ve genç adamı izledi.

Tomi, yoldan bir araba çevirdi ve bahsettiği kabareye gittiler.

O gece, Kristine eve gitmedi, ertesi sabah da Tomi'yle birlikte bardaki işine geldi.

Öğleye doğru, 35 yaşlarında, temiz giyimli, yakışıklı bir adam geldi bara, Tomi onu görünce bir sevinç nidası koyverdi.

— Vay Apel, hoş geldin, otur bakalım.

Ardından Şavarş'a dönerek, dostum Baron Apel, sana bahsetmiştim.

— Tanıştığıma memnun oldum, dedi Şavarş.

Üçü birlikte bir masaya oturdular.

— Ne haber, diye sordu Tomi, sabırsızlıkla.

— Haberler iyi, diye yanıtladı Apel, sonunda başardım.

— Nasıl?

— Bu akşam iki müşteri getireceğim size ve sanırım çok memnun kalacaksınız.

— Zenginler mi?

— Zengin de laf mı, bu adamlar milyonerler.

— Ne diyorsun, diye haykırdı Tomi coşkuyla.

— Biri, Macar bir prens, koca koca arazilere, çiftliklere, madden ocaklarına, mülklere sahip, su gibi para harcıyor... Üzerinde, her zaman 8-10 bin lira para bulunur, bundan bir ay kadar önce tanışmıştık kendisiyle, birkaç kez poker oynadık birlikte ama sonrasında izini kaybettim... Meğer o ara Korfu'ya gitmiş, dün geri geldi. Kendisine, yeni bir bar açılmış, üst katında da oyun salonu varmış, dedim. “Bu akşam birlikte gidelim,” dedi.

— Öteki kim peki, diye sordu Tomi.

— Korfu'dan bir arkadaşı, birlikte gelmişler, Romanyalı bir zengin, çok zevkli giyiniyor, yalnızca parmaklarında taşıdığı yüzükler, binlerce lira eder adamın...

— Yaşa be Apel...

— Yalnız, bu adam çok büyük oynar, bilmiş olun.

— Biz de büyük oynarız, Allah'a şükür, bende yoksa da Şavarş'ın parası yeter buna.

— Ben sizin oyununuza katılmam, yalnızca seyirci olurum, dedi Apel, benim gözüm korktu bu adamdan, çok şanslı... Epeyi para aldı.

— Tabii alır, çünkü sen, bu oyunun inceliklerini doğru dürüst bilmezsin, diye açıkladı Tomi.

— Mümkündür...

— Misak Bey de gelecek, o da katılır bizim oyunumuza, diye hatırlattı Şavarş.

— Misak Bey de kim, diye sordu Apel.

— Bolis'ten yeni gelen bir arkadaş, dün akşam buradaydı, epeyi parasını aldık.

— Zengin biri demek ki...

— Eh, şimdilik yanında parası var.

— Böylece beş kişi oluruz oyuncu olarak, sanırım yeterli bu kadarı.

— Çok bile.

— Yalnız, oyun salonuna bir göz atayım, düzgün döşenmiş mi, adamların yanında rezil olmayalım, çünkü adamlara, kendilerini çok lüks bir yere götüreceğimi söyledim.

— Gel, sana oyun salonunu göstereyim.

Birlikte yukarı çıktılar, Apel, oyun salonunu çok beğendi.

— Şampanyanız var mı burada, diye sordu.

— Henüz almadık, diye yanıtladı Şavarş.

— Öyleyse, en iyi cinsinden 8-10 şişe alınız, zira prens, oyun sonuna kadar şampanya içer ve yanındakilere de ikram eder.

— O iş kolay, hemen getirtirim.

— Tabiatıyla, siz kendinizi buranın sahibi olarak değil, müşteri olarak tanıtacaksınız, ben kendilerine, sizin için Mısırlı iki zengin, dedim.

— İyi yapmışsın.

— Bizim Tsolag da bu akşamlığına barın ve oyun salonunun sahibi rolünü üstlenir.

— Öyle yaparız, dedi Şavarş.

Bu düzenlemeleri hallettikten sonra Apel;

— Şimdi gelelim bana... Bu iki zengin adamı buldum, ikna ettim ve buraya getireceğim, bu hizmetim karşılığında ne alacağım, sen de biliyorsun ki, boş geziyorum ve bu aralar poker oynayan da yok.

— Sen ne düşünüyorsun, diye sordu Tomi.

— Siz kararlaştırınız.

— En doğrusu, kazancımızdan Baron Apel'e bir pay ayırmaktır sanırım, diye teklifte bulundu Şavarş.

— Bu öneriyi kabul eder misin, diye sordu Tomi, Apel'e dönerek.

— Kabul ederim, yalnız, yüzde kaç alacağım, diye yanıtladı Apel.

— Yüzde on, diye önerdi Tomi.

— Çok değil mi, diye sordu Şavarş, itiraz edercesine.

— Az bile, diye ünledi Apel.

— Neyse, öyle olsun, daha Tsolag’a da para vereceğiz.

— O sorun değil, azla yetinir o, birkaç lira verirse yeter ona.

Apel, akşama iki konukla birlikte gelmek üzere ayrıldı bardan.

Baş başa kaldıklarında Tomi ortağına:

— Oyuna oturduğumuzda, ilk ağızda epeyce bir kaybetmemiz gerekir ki, şüphe uyandırmayalım ve güven sağlayarak oyuncularını iştahlandıralım, bilmiş ol.

— Öyle yaparız, diye onayladı Şavarş, oyunu yönetmeyi tamamen sana bırakıyorum.

— Öyle olmalı normalde zaten, sen pokerin ustalıklarını tam olarak bilmediğine göre... Son birkaç elde keselerini boşaltacağız.

— Kim kaybetmiş olursa olsun, oyunu belli bir saatte bitireceğimize dair şart koymalıyız öncelikle.

— Pek tabii, oturmadan, oyun salonunun gece yarısı kapandığını, ondan sonra devam etmemizin mümkün olmadığını söyleriz kendilerine.

— Bunu kâğıda yazıp duvara da yapıştıralım.

— O da olur.

Tüm hazırlıklarını tamamlayan iki genç, sabırsızlıkla avlarını beklemeye koyuldular.

Akşama doğru Misak Bey geldi, yukarı çıkalım, diye teklif etti.

— Poker oynamaya mı, diye sordu Şavarş.

— Elbette...

— Dün akşamki zararını çıkartmak istiyorsun sanırım.

— Yalnız zararımı çıkartmak değil, biraz da üste almak istiyorum, bugün bahtım açık, ne kâğıt oynadıysam kazandım.

— Madem bugün şansın yerinde, bekle de sana büyük bir miktar kazandıralım.

— Nasıl...

Şavarş konuyu açıklayınca;

— Bu şahane bir fırsat, diye haykırdı Misak, coşkuyla, bu tür adamlar doğru dürüst oynamayı da bilmezler, bildikleri tek şey para kaybetmektir.

— Umurlarında mı, koskoca çiftliklere, mülklere, maden ocaklarına sahip adamlar, ne kadar kaybederlerse kaybetsinler, zenginliklerinden bir şey eksilmez.

— O tür adamların paralarını almak “helal”dir.

— Biz almasak, başkaları alır, dedi Tomi, biraz da kendi hünerini öne sürercesine.

Üç adam, oyun salonunda oturup zaman geçirmek maksadıyla, fişlerle bakara oynadılar. Saat sekiz buçukta Apel, iki yabancıyla, Macar prensi ve zengin Romanyalıyla içeri girdi. Apel, beraberindekileri tanıştırdıktan sonra, prens masa başına geçerek:

— Arzu ederseniz başlayalım, dedi.

— Memnuniyetle, diye yanıtladı Tomi.

Üç saat kadar, önemli bir kazanç yönelmesi olmaksızın sürdü oyun. Tomi’nin stratejisine göre, prens ve zengin Rumen, yine de öndeydiler kazanç yönünden.

— Yarım saatimiz kaldı, diye uyardı prens, duvardaki büyük saate göz atarak.

Ardından, oyun aniden hareketlendi ve hem prens hem de Tomi, Misak ve Şavarş, büyük miktarlarda kaybetmeye başladılar. Masanın tek kazananı Rumen’di.

Şavarş, Tomi’ye, yardım etmesini bekleyen kaçamak bakışlar yöneltiyordu. Tomi ise, kudurmuşçasına ortaya koyduğu tüm hünerlerin sonuçsuz kaldığına tanık oluyor ve hiçbir şey anlayamıyordu.

Tüm parasını kaybeden Misak, bir köşeye çekilmişti. Beklenmedik son bir hamleyle Rumen, Şavarş ve Tomi’nin önünde bulunan tüm paraları da aldı, süpürdü.

Aynı anda duvardaki saatin gongu on ikiyi vurmaya başladı.

Zengin Romanyalı, önünde kümelenen paraları cebine yerleştirirken prene dönerek,

— Artık gidelim, öyle değil mi, dedi.

— Evet gidelim, diye yanıtladı diğeri, ayağa kalkarak.

Ve prenslere layık bir ifadeyle bardan ayrıldılar.

Tomi, Şavarş, Misak ve bar sahibi rolündeki Tsolag, bir an için buz kesmiş gibi ve elleri ağızlarında birbirlerine bakakaldılar.

Ardından, aniden Tsolag’a dönen Şavarş:

— Dzo, hiç olmazsa şampanyaların parasını iste, diye haykırdı.

Tsolag bir koşu dışarı gitti ve az sonra da dönerek:

— Prens, hesabı yarın otele göndermemizi istedi, dedi, orada ödeyecekmiş...

— Peki, şimdi ne yapacağız, dedi Şavarş, tükenmiş bir ses tonuyla.

— Bilmiyorum, diye yanıtladı Tomi, aynı ses tonuyla.

— Tüm paramı kaybettim.

— Ne kadar?

— Oyuna katılasın diye otuz bin drahmi sana verdim, bir o kadar da bende vardı, tümünü de kaybettik...

— Ben de cebimde ne varsa verdim, yarın ne yapacağım, bilmiyorum, dedi Misak Bey.

— Nasıl oldu bu iş anlamadım, bizim kazanacağımızdan yüzde yüz emindim oysaki. Her seferinde kâğıtları kurdum, düzenledim... İlk birkaç keresindebaşardım, sonra, sonra ne olduysa bilmiyorum, bu işe hiç aklım ermedi, diye söylendi Tomi.

— Bunun içinde bir iş var, dedi Misak.

— Ben şunu biliyorum, battım, diye haykırdı Şavarş, tüm şaşkınlığıyla.

— Allah yardım eder, diye yanıtladı Tomi, doğal olarak, hiçbir kaybı yoktu onun.

— Bu adamları hiç getirmeseydin keşke...

— Getirmemi sen istedin.

— Ben sana güvendim.

— Beni niye inandırıp da oyuna soktunuz ki, diye şikâyet etti Misak, sızlanarak.

— Affedersin ama seni zorlayan olmadı, sen kendi isteğinle girdin oyuna, diye bağırdı Şavarş, tüm kabahat Tomi’de, bu belayı o getirdi başımıza.

— Benim ne suçum var... Günlerce kumarhanene müşteri bulacağım diye çalıştım, bunu da senin ısrarın üzerine yaptım.

— Doğrusu iyi müşteri buldun...

— Beğenmedin mi, ne kadar kibar adamlardı, ne kadar zengin oldukları da her hallerinden belliydi, görmedin mi, nasıl da kayıtsız oynuyorlardı... Prens ki o kadar para kaybetti, hiç dert etmedi, yine de güle oynaya gitti arkadaşıyla.

— Ben oyuna geldim, onu bilirim, diye haykırdı Şavarş.

— Kim oyun oynadı ki sana, diye sordu Tomi.

— Kim yapacak, sen, diye bağırdı Şavarş, kaybettiği paralar aklına geldikçe daha da öfkeleniyordu.

— Ne kadar salakça laflar ediyorsun.

— Ben gerçekleri söylüyorum... Onların, senin adamların olmadığını ve yarın o paraları paylaşmayacağınızı nereden bileyim.

— Sen ciddi misin?

— Hem de çok ciddi.

— Fakat bu tür ithamlar, benim için çok aşağılayıcı.

— Bu olanlar başka şekilde açıklanamaz ki.

— Böylesine zengin bir prens ve bir o kadar da varlıklı toprak sahibinin, bu tür sahtekârlıklar yapabileceklerini nereden tahmin edebilirsin ki.

— Bakalım gerçek bir prens ve gerçek bir toprak ağası mı o adamlar, diye haykırdı Şavarş.

— Şaşılası laflar ediyorsun... Yok, sahtekâr dolandırıcılar mı bunlar?

— Olabilirler...

— Mademki benimle ilgili böyle bir şüphen var, bu durumda, burada işim yok benim, diyerek, Tomi ayağa kalktı ve dışarı çıktı.

O zamana kadar sessiz kalan Tsolag, Tomi'nin gitmesinin ardından;

— Baron, bu tarz şüpheler taşımanız konusunda çok yanılıyorsunuz, Tomi düzgün ve onurlu bir gençtir, ben kendisini yakından tanırım, dostlarını asla aldatmaz.

— Ben kendisini henüz yeni tanıdım ve doğrusu, senin dediğin kadar düzgün bir adam algısı uyandırmadı bende.

— O zaman, kendisiyle ortak olmamalısınız.

— Ben onunla, dürüstlüğünden dolayı değil, dürüst olmayan yönünden yararlanmak için ortak oldum, diye yanıtladı Şavarş, kâğıt oyunlarının tüm hilelerini, özellikle de pokerde, bunları büyük bir ustalıkla uygulayabileceğine inandırdı beni ve deneyerek de gösterdi bunu.

— Gerçekten de öyledir, onun gibisi ender bulunur.

— O halde, bu akşam niye bütün paramızı kaybettik.

— Ona, benim de pek aklım ermedi, diye yanıtladı Tsolag, böyle bir terslik ilk kez oluyor.

— Ve ilk kez de, ben ve Misak Bey kurban gittik bu akıl ermeyen tersliğe, dedi Şavarş, öfkeli ve kuşku dolu bir vurguyla.

Gösterdiği savunma çabasının, Şavarş'ın üzerinde büyük bir etki bırakmadığını gören Tsolag, vaktin çok geç olduğunu söyleyerek, “iyi geceler” diledi ve gitti.

İki eski tanış, baş başa kaldıklarında, Misak Bey yanındaki son sigarasını yaktı ve ceplerini karıştırarak, üzgün bir ifadeyle;

— Yanımda elli drahmi kalmış, dedi.

— Bende de ancak yüz drahmi var, diye yanıtladı Şavarş.

— Senin, hiç olmazsa gelir getirecek bir barın var.

— Gelir mi, diye haykırdı Şavarş, açtığım günden bu yana hep cepten yiyorum.

— Yavaş, yavaş müşteriler çoğalır.

— O dediğine dayanabilmek ve barı işletebilmek için, hazır paraya gerek var ve o para da kalmadı.

— Bir işletme sahibi olduğun için, sana borç verecek bulunur.

— Kim... Yerli Rumlar mı?

— Yok ama birkaç varlıklı Ermeni de geldi buraya, örneğin Parseğ Ağa.

Kahkahayla gülmeye başladı Şavarş Mosgents.

— Tam da buldun para alınacak adamı, bana günahını dahi vermez o.

— Niye ki...

— Bolis'te, onunla bir bilet meselemiz oldu ve kendisine 150 lira kadar borçluyum.

— Isdepan Hesuyan'ın da burada olduğunu duydum, diye sürdürdü Misak Bey.

— Evet, Parseğ Ağa'yla aynı gemiyle geldiler.

— Biliyor musun, o adam da iyi para tutar elinde.

— Ve öyle bir sıkı tutar ki, elinden bir onluk bile koparamazsın. Bilmiyorum... Şimdilik, yatıp uyuyacağım, hele bir yarın olsun da bakalım artık ne yaparız.

— Ya benim halim ne olacak, dedi Misak.

— Senin varlıklı akrabaların var sonuçta, para yollarlar sana.

— Onlara yazana ve para gelene kadar, birkaç hafta geçer.

— Üzerinde, satacak bir şeyin yok mu?

Misak, cebinden eski püskü bir saat çıkararak, bu saat var, dedi. Şavarş, saate bir göz attı ve;

— Koy cebine, ona para veren çıkmaz, dedi.

— Öyleyse yarın sabah erkenden, doğruca Parseğ Ağa'ya gidelim, böyle, cebimde elli drahmiyle Atina'da dolaşamam.

— Ondan ne beklentin var ki?

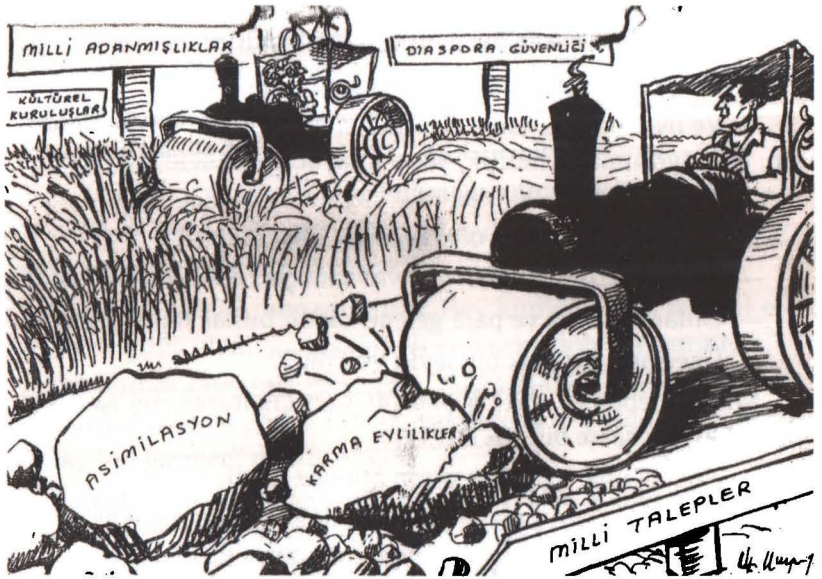
— Bana vermek zorunda.

— Nedenmiş o?

— Çünkü ben, Sahag Efendi'nin akrabasıyım, kızını Diran'a verdiğine göre, biz de dünür olduk birbirimize.

— Ha, o başka... Bu durumda yarın sabah git, gör kendisini.

Bu kararı aldıktan sonra, iki arkadaş, üzgün ve düşünceli bir şekilde dışarı çıkıp köşede birbirlerinden ayrıldılar.

Ertesi sabah Misak Bey, Parseğ Ağa'nın ailesiyle birlikte kaldıkları otele gitti. Otelin kapısına büyük bir kargaşa hâkimdi. Tüm otel, gizli ve resmî polislerle kuşatılmıştı. Kaldırımında toplanmış olan kalabalık, kümelere ayrılmış, hepsi birden, yüksek sesle konuşuyordu.

— Otelde bir cinayet mi işlendi acaba, diye geçirdi aklından Misak ve bir an için içeri girmekte tereddüt etti.

Sonra da, kalabalığa yaklaşıp konuşmalara kulak vermeye çalıştı. Fakat hiçbir şey anlayamıyordu. Zîra hepsi de Yunanca konuşuyor ve kendisi de bu dili hiç bilmiyordu. En sonunda;

— Ne olursa olsun, ben içeri gireyim hele, diye karar verdi ve kendinden emin adımlarla otelin girişine doğru yöneldi. Tam kapıdan girmek üzereyken, merdivenlerden inen Parseğ Ağa'yı gördü.

— Selam Misak Bey, dedi Parseğ Ağa, bizi ziyarete mi geldin, aksi gibi, bizimkiler de dışarı çıktılar.

— Tabii ki digine ve oryortlara da saygılarımı sunmayı arzu ederdim, fakat ben, özellikle sizinle görüşecektim ama görüyorum ki, siz de dışarı çıkıyorsunuz.

— Evet, Isdepan Efendi Hesuyan haber yollayıp beni rica etmiş, onu görmeye gideceğim. Fakat zararı yok, görüşebiliriz, arzu ederseniz yandaki kafeye geçelim.

— Geçelim, dedi Misak ve birlikte, otelin içindeki büyük kafeye geçtiler.

— Otelin önündeki kargaşa da neydi öyle, diye sordu Misak, adam filan mı vurdular ki, ne oldu...

— Yok, hayır, polisler bu otelde kalan ve bu sabah erkenden ortadan yok olan iki adamı arıyorlar.

— Kimmiş o adamlar?

— Biri, sözümona bir Macar prensiymiş, öteki de Romanyalı zengin bir toprak ağasıymış, oysa şimdi belli oldu ki, ikisi de birer sahtekâr dolandırıcıymışlar...

— Ne, diye haykırdı Misak, Macar prensi ile Romanyalı toprak ağası mı?

— Hee, niye öyle afalladın ki?

— Ama biz dün akşamı onlarla geçirdik ve poker oynadık.

— Nerede?

— Şavarş'ın yeni açtığı oyun salonunda.

— Eee, sonuç ne oldu?

— Bir iyice dolandırıldık, bütün paramızı aldılar.

— Kaç kişiyyiniz?

— Ben, Şavarş, Tomi.

— Çok iyi olmuş, hiç tanımadığınız adamlarla, parasına kâğıt oynanır mı? Hani, o Tomi pokerde çok ustaydı kendi dediğine göre, hani şans yaratmak için her şeyi biliyordu?

— Öyle anlaşıyor ki bu kez kendisinden daha usta olanlarla karşılaştı.

— Dilerim, bu sizlere yararlı bir ders olur, dedi Parseğ Ağa babacan bir vurguyla.

— Ders olsun, olmasın, ben şimdi şaşırdım kaldım. . Yanımdaki tüm para gitti, 50 drahmiyle çıktım oyun salonundan, onun da yirmisini harcadım zaten... Bolis'e yazıp para getirtene kadar haftalar geçer, Atina'da sizden başka kimseyi tanımam, o nedenle de, sizden bana borç olarak, bir miktar para vermenizi rica etmeye geldim, param bana ulaştığı gibi iade ederim...

— İyi ama bu sıralar ben de sıkıntıdayım, bütün paramı Sahag Efendi'ye yolladım, kendisiyle iş ortağı olduk, yanımda, ancak bize yetecek kadar para var. Romanya'dan mektup aldık, bu-

gün yarın Zabel'in nişanlısı da gelir, geldiği gibi de düğünlerini yapacağız, yine fazlalık giderler çıkacak, öyle ki, elimden hiçbir şey gelmez, çok üzgünüm.

— Yalvarırım reddetmeyiniz beni, biricik ümidim sizsiniz, yemin ederim ki intihar edeceğim yoksa diye haykırdı Misak.

— Neden öyle deli dolu şeyler söylüyorsun, bunda intihar edecek ne var?

— Daha ne olsun, sizden başka kimi kimseyi tanımadığım bu yad elde, intihar etmeyeyim de acımdan mı gebereyim?

— Ulusal Yönetim'e başvursana, ihtiyaç sahiplerine yardım eden bir kuruluş varmış...

— Siz ne diyorsunuz Parseğ Ağa, diye haykırdı Misak, onuru kırılmış bir edayla, benim gibi birisi, gidip de ağız egecek onlara... Bizim sülalemize yakışır mı? Bilirsiniz, bugüne kadar ne tür bir ismimizin olduğunu Bolis'te... Yok, ölürüm de o dediğinizi yapmam.

Bir an için düşünen Parseğ Ağa, yakasını kurtaramayacağını anladı ve;

— Her neyse, gerçi benim yaptığım da, şu an için büyük bir özveri, ama sizin de böyle, tamamen parasız kalmanıza vicdanım elvermez, size 500 drahmi vereyim, tasarruflu harcayarak epeyi bir süre idare edebilirsiniz bu parayla, siz o mektubu bir an evvel yazın Bolis'e...

— Yazdım zaten, diye Misak, Parseğ Ağa'nın sözünü böldü.

— İyi yapmışsın... Oradan para geleceğine emin misin?

Parseğ Ağa, 500 drahmiyi adama uzatarak, devam etti.

— Sizden daha yaşlı ve tecrübeli birisi olarak size öğüdüm, bu kâğıt oyunlarından vazgeçmeniz ve özellikle de bilmediğiniz yerlerde, tanımadığınız adamlarla oynamamanız olacak.

— Bir şeydir oldu işte, kandık, karşımızdakileri düzgün insanlar sandık.

— O Şavarş da çok güvenilecek biri değildir zaten, diye devam etti Parseğ Ağa.

— Şavarş'ı bana mı tanıtacaksınız, dedi Misak, gülerek.

— Tanıdığınız halde, yine de dibinden ayrılmıyorsunuz.

Bu öğüt ve uyarılar Misak'a yıldırıcı gelmeye başlamıştı. Ayağa kalkarak;

— Sizin randevunuz vardı, ben daha fazla engel olmayayım size Parseğ Ağa, çok teşekkür ederim... Emin olunuz, Bolis'ten param gelir gelmez sizin 500 drahminizi ödeyeceğim, şimdilik hoşça kalınız.

Misak gittikten sonra Parseğ Ağa da kahvelerin parasını ödeyip kafeden çıktı.

— Gün kötü başladı, Allah sonunu hayır etsin, diye düşündü kendi kendine.

Birkaç dakika sonra, Isdepan Hesuyan'ın, ailesiyle birlikte kaldıkları otele ulaştı. Kendisini sevecen bir şekilde karşılayan dostu;

— Geç kaldın, diyerek uyardı.

Parseğ Ağa da bu gecikmesine neden olan, oteldeki olayı ve ardından da Misak'la olan görüşmesini anlattı Isdepan Efendi'ye.

— Ben senin yerinde olsaydım, o 500 drahmiyi vermezdim, diye tepkisini gösterdi Isdepan Efendi, öte yanda, gündelik ekmeğe muhtaç sığınmacılar var, aç susuz ölüyorlar, onlara yardım etmek yerine, gidip de o kumarbaz bozuntusu, tembel ve işe yaramaz herife 500 drahmi vermek, düpedüz günahtır.

— O muhtaçlara da verimiz, diye yanıtladı Parseğ Ağa kaba-hatini hafifletmek maksadıyla.

— Bu tür, milletin sırtından geçen serserilere yüz vermek gerek.

— Ben de tam tamıyla seninle aynı düşüncedeyim.

— Öyleydi de neden para verdin, reddedemez miydin?

— Mümkünü yoktu, o Misak Bey, bizim dünürün, Sahag Efendi'nin yakın akrabası, anlıyor musun?

— Akrabasıysa, gitsin, ondan istesin... O Misak Bey, bana gelecekti ki ben ona gerekli karşılamayı yapaydım.

O arada, otelden içeri 40 yaşlarına yakın, uzun boylu, zayıf, gür bıyıklı bir adam girmeseydi, bu tartışma çok daha uzardı belki de. Hesuyan, hemen yeni geleni Parseğ Ağa'ya takdim etti.

— Baron Papig Vaşdagyan, dedi, buradaki Ermeni sığınmacılar kampının yöneticisidir, kendisini Bolis'ten tanırım, çok dürüst ve özverili bir kişidir.

— Kendisini tanıdığımı çok memnun oldum, diye yanıtladı Parseğ Ağa.

— Baron Papig dün gelip bugün için beni kampa götürmeyi ve oradaki işler acısı durumu yakından görebilmem konusunda söz verdi, diye devam etti Hesuyan, düşündüm ki sen de mutlaka ilgilenirsin bu konuyla, bu nedenle haber yolladım sana. Ardından Papig'e dönerek ekledi, bizim Parseğ Efendi çok iyi ve halkını seven bir zattır, elinden gelecek yardımı esirgemez.

— Kendilerinin adını duymuştum fakat şahsen tanışabilme onuruna erişememiştim, diye yanıtladı Papig.

— Kendisinin, halkına karşı olan sevgisinin derecesi ve sınırı yoktur, diye sürdürdü Hesuyan, öyle ki, evlerini, dükkânını, varını yoğunu, Ermenistan'a gitme uğruna sattı ama üstüne adam geldi işte.

— Kapatalım o geçmiş olayları, dedi Parseğ Ağa.

— Ümidini kesme, yine gideceğiz Ermenistan'a, diye haykırdı Hesuyan, dostunun omuzuna vurarak, bizim nihai yerimiz orası.

— Arzu ederseniz çıkalım yola, dedi Papig.

— Gidelim...

Parseğ Ağa'nın canı sıkılmıştı. Bir davet üzerine, ne sebeple çağrıldığını bilmeden gelmişti arkadaşının yanına. Kendi tahminine göre, Hesuyan'ın, ticaret yapma konusunda kendisiyle bir fikir alışverişinde bulunacağını ummuştu. Gel gör ki, konu tamamen, bir yere gitme etrafında dönüyordu. O gidilecek olan yer de, para vermeden kurtulunamayacak olan, Ermeni Sığınmacılar Kampı idi.

Ne maksatla çağrıldığını bilse, gitmemek için mutlaka bir bahane uydururdu. Ama şimdi, artık çok geçti ve bu kadere uymak zorunda kaldı.

— Bugünün kötü olduğu kesin, diye yineledi aklından.

Sokağa çıktıklarında, Papig, bir yardım kuruluşundan Atina'ya bir temsilci gönderildiğini ve o temsilcinin, gerekli incelemeleri yapıp düzenleyeceği rapora göre, kendilerine gereken maddi, manevi yardımları yollayacaklarını açıkladı.

— Temsilcinin adı Samuel Vakeryan, diye ekledi, düzgün birine benziyor, izin verirsiniz, kaldığı otele uğrayıp onu da alalım, kendisiyle öyle kararlaştırmıştık.

— Önce bir araba turalım, sonra da onu almaya gideriz, diye yanıtladı Hesuyan.

Bindikleri araba, az sonra temsilcinin kaldığı otele vardı. Papig hemen otele girdi ve biraz sonra, henüz 33-34 yaşlarında, kısa boylu, şişmanca, kırmızı yanaklı ve sarıya çalan bıyıklı, gözlüklü bir delikanlıyla birlikte kapıda görüldü. Papig, temsilciyi diğerleriyle tanıştırtırken, araba kampa doğru yola koyuldu.

Ermeni sığınmacıların bulunduğu kamp, Atina ile Falero arasına yayılmış, geniş bir araziydi. Yirmi dakikada vardılar oraya.

— Beni izleyiniz, dedi Papig ziyaretçilere ve onları, çadırlar ve tahta parçalarıyla inşa edilmiş derme çatma barakaların bulunduğu bir labirente yönlendirdi. O insan yığından yayılan tiksindirici bir koku hâkimdi her tarafa. Yalınayaklı, iskelete dönüşmüş yaşlı kadınlar, kucaklarındaki cılız çocuklarla yan yana gelmiş, kim bilir ne tür hüznü hikâyeler anlatıyorlardı birbirlerine. Sefalet ve yoksunluğun yok edici etkisinden dolayı, güzellikleri solmaya yüz tutmuş genç kadınların bir kısmı, gaz tene-keleri içinde, içler acısı bir çamaşır yıkıyorlar, bazıları da toprak kaplarda, adlandırılmayacak, yemek demeye bin şahit gerektirecek şeyler pişiriyorlardı. 8-10 yaşlarındaki çocuklar, kendi durumlarının bilinçsizliğiyle bağırıyorlar, birbirlerini dövüyorlar, ya da çocuk oyunları oynuyorlardı. Ak saçlı ihtiyarlar veya görece yaşlılar, korkunç, ümidini yitirmiş, karanlık yüzlerle, şaşkın

ve bulanık bakışlarla, ya dolaşıyorlar, ya da küme küme toplanmış, alçak sesle, ürkekçe konuşuyorlardı.

Hesuyan, Parseğ Ağa, Samuel ve Papig, hızlı adımlarla ilerliyorlardı bu insan yığınının arasından, sessizce ve hiç konuşmadan, birer suçlu gibi. Fakat işinin bilincinde olan, yardım kuruluşunun temsilcisi, en sonunda bozdu sessizliği. Cebinden bir not defteri çıkardı ve sorgulamaya başladı Papig'i. Kampta kaç kişi vardı? Kamptaki sığınmacıların ne kadarı erkek, ne kadarı kadındı? Kaç çocuk vardı? Genellikle nerelerden gelmişlerdi? Aralarında ne tür zanaatkârlar vardı? Kadınlar el işi biliyorlar mıydı? Gibi...

İşine özenle bağlı olan Papig, yanındaki defterdeki notlarından da yararlanarak, daha önceden tespit ettiği sayı ve bilgileri düzenli ve doğru bir şekilde temsilciye aktardı.

Sığınmacılar, bu dört kişiyi uzaktan uzağa izliyorlardı. Onların içinden yalnızca bir tanesi tanıdıktı kendilerine. İyi bir niyetle geldiklerini tahmin ediyorlardı onların. Fakat yine de yanlarına yanaşmaya cesaret edemiyorlardı.

En sonunda, yaşlılardan bir tanesi o cesareti gösterdi. Onlara yaklaşıp;

— Selam ağalar, hoş geldiniz, dedi.

— Hoş bulduk, diye yanıtladı Hesuyan.

— Af buyurunuz, bir sigaranız var mı?

— Ben kullanmam ama, diyerek bir on drahmilik uzattı adama.

— Bununla epeyce bir süre istediğin kadar içebilirsin, dedi. Fakat yaşlı adam parayı almadı. Gözleri dolarak:

— Ben dilenci değilim, dilenmeye de alışık değilim, diye yanıtladı.

— Dilenci olmadığını biliyorum ve ben de bu parayı sadaka olarak vermiyorum, sen al şu parayı.

— Yok, ben yalnızca bir sigara istedim, bizler güngörmüş insanlarız, kendi yurdumuzda biz de ağaydık.

— Sen nerelisin?

— Afyon Karahisarlı... Ben, Çırçıryan Hacı Garabed Ağa'yım, belki duymuşsunuzdur.

— Duymadım, diye yanıtladı Hesuyan, benim taşrayla pek bir işim olmamıştır.

— Bolisli çoğu tüccar tanır beni... Neyse, bırakalım bunları, şimdi düştük, bu hale geldik, Afyon Karahisar'ın içinde, hanların, evlerin, çiftliklerin sahibiydim, sayemde birkaç yüz adam geçinirdi, günde en az yirmi kişi de soframda yemek yerdı, şimdi ise biz bir dilim ekmeğe muhtaç kaldık... Bunu beynimin içine sığdıramıyorum, düşünüyorum, düşünüyorum, çıldırasım geliyor, ne idik, ne olduk... 4-5 ay içinde, birdenbire...

— Devrandır, bu da geçer...

— Umut var mı bari bizim, burada bir şey duyduğumuz yok, duyduklarımız da iyi şeyler değiller.

— Şimdilik bir şey yok, fakat tabii ki böyle kalmaz, sabretmek, beklemek gerek.

— Sabretmek, benim gibi bir adam için mi... Günlük yüz altın liraya para demezdim efendi, şimdi, bir drahminin ahını çekiyoruz...

— Ailen yanında mı?

— Başımda sekiz kişi var, yola çıktığımızda on iki kişiydik, üçünü gömdük zaten... Aaah, ah, benim gibi bir adam bu hallere düşsün, bu durumu aklıma sığdıramıyorum, düşündükçe üzerime fenalık geliyor.

— Bu kadar varlıklı olduğuna göre, hazırda nakit paran da vardı muhakkak.

— Karahisar'dan yola çıktığımızda on bin altın liradan fazla vardı yanımda.

— Eee, ne oldu?

— Ne olacak, soydular, eşyalarımızı da aldılar, paralarımızı da ve böyle aç ve çıplak, buraya düştük.

— Allah büyüktür, “İşallah,” bir gün yeniden varlığına kavuşursun.

— Ben de sana bir şey diyeyim mi, Allah’a artık inanmıyorum, diye yanıtladı yaşlı adam ve on drahmiyi de almadan, başını üzgünce sallayarak uzaklaştı.

Yeniden kampın içinde dolaşmaya başladılar, bu arada Samuel, ara ara Papig’e sorular soruyor ve not defterine kayıtlar düşüyordu. Her yanı dolaştıktan sonra Samuel, elini çenesine götürdü. Bir anlığına düşündükten sonra;

— Sanırım bu bahtsız insanlara birkaç tavsiyede bulunmak ve onları morallendirecek sözler söylemek iyi olur, görüyorum ki bu insanlar çok berbat şartlar içinde bulunuyorlar, hijyenik sağlık kurallarından çok uzak yaşıyorlar, kendilerini bu konularda biraz aydınlatmak gerekir.

— Kendilerine bir konferans vermek ister misiniz?

— Bir konferans değil elbette, diye açıkladı Samuel, basitçe bir konuşma, eğer mümkünse öyle yapalım.

— Çok iyi olur, çok da müteşekkire oluruz, dedi Papig.

— Kendilerine, basitçe sağlık prensiplerini öğretmek ve morallerini güçlendirmekle ilgili.

— Harika fikir.

— Öyleyse, onları bir yerde toplayınız mümkünse.

— Hemen.

Papig bir an uzaklaştı, kendi adamlarına gereken talimatları verdi ve konuklarının yanına döndü.

Az sonra, büyük bir insan kitlesi, yardım kuruluşu temsilcisinin çevresine dolmuştu. Kampta yaşayan bu zavallı insanlar, Avrupa’dan özel olarak görevlendirilmiş birinin, kendilerini ziyarette geldiğini ve kendileriyle konuşmak istediğini öğrendiklerinde, hemen, kendilerine büyük bir müjde getirdiğini varsaydılar. Perişanlıklarından ve dayanılmaz muhtaç yaşamlarından kurtulmalarıyla ilgili bir sürpriz, umut vaat eden bir haber bekliyorlardı.

Mümkün olduğunca yakına gelmek ve konuşmacının söyleyeceği hiçbir kelimeyi kaçırmamak için, kadın, erkek, çocuk, herkes birbirini itekliyordu.

— Bir masa getirin, diye seslendi Papig, ki baron üzerine çık-sın ve öyle konuşsun.

Göz açıp kapayana kadar bir masa geldi ve Samuel Vakeryan konuşmak üzere üstüne çıktı. Kalabalığın geneli üzerinde göz gezdirdikten sonra, burnunu temizledi, gözlüğünü düzeltti ve ko-nuşmaya başladı.

En başta, bu ziyaretiyle ilgili intibalarını paylaştı. Bu intiba-larının tatmin edici olmaktan uzak olduklarını belirtti. Temizlik eksikliği, düzensizlik, sağlık kuralları konusunda tam bir bilinç-sizlik ve duyarsızlık gözlemlemişti, kampın her köşesinde.

— Sizleri yaralamak maksadıyla değil ama şunu da açıkla-maktan çekinmeyeceğim, burası kelimenin tam anlamıyla cin-gen otağına benziyor, Avrupalı bir dostumu buraya getirmeye cesaret edemem bu şartlarda, dedi.

Konuşmacının bu sarsıcı girişi, çok daha farklı şeyler ümit eden kamp sakinlerini düş kırıklığına uğratmıştı.

— Ne boş laflar ediyor bu, dedi Isdepan Efendi, usulca.

— Hele bir bekle de sonuna bakalım, diye yanıtladı Parseğ Ağa.

— İngilizlerin bir atasözü vardır, diye sürdürdü Baron Samuel, sağlam akıl, sağlam bedende bulunur, bu atasözüne dikkat etme-liyiz. Eğer İngilizler bugün dünyanın en büyük uluslarından biri olabilmişlerse, sebebi bu atasözüne verdikleri önemdir. Bedenimi-zi ne kadar güçlendirirsek, beynimiz de o oranda güçlenir, eğer bedenimiz güçsüz olursa, beynimiz de güçsüz kalır. Peki, bedeni sağlıklı ve güçlü tutan, öncelikli şey nedir? Sağlık kuralları...

Baron Samuel, günümüzde Avrupa'daki okullarda sağlığın korunmasının, mecburi ders olarak okutulduğunu anlattı.

Kalabalık, hayal kırıklığıyla, yavaş yavaş uzaklaşıyordu. Ko-nuşmacı ise, kendini konusuna o denli kaptırmıştı ki bu durumun hiç de farkına varamadan, coşkuyla sürdürüyordu söylevini.

— Sağlığın ilk şartı, iyi beslenmektir, dedi. Örneğin, sabahla-rı kahvaltıda süt içmek gerekir, bu özellikle çocuklar için olmaz-sa olmazı gerektirir ve mecburidir, sonra, tereyağı, taze yumurta ve bal da besin olarak fevkalade yararlıdır. Çikolata ve kakao da

çocuklar için ayrıca güçlendirici gıdalardır. Yemeklerdeki et de çok yararlıdır elbette, tavuk ve balığın olduğu gibi, fakat sebze de aynı derecede faydalıdır, tabii ki iyi pişmiş olması şartıyla.

— Bu adam kime konuşuyor, dedi Isdepan Efendi, usulca Papig'e dönerek, adamlar kuru ekmeği, zeytin veya peyniri anca buluyorlar, diye yanıtladı Papig.

— Bu adam düpedüz ahmak, diye homurdandı Parseğ Ağa.

Dinleyenler yarı yarıya azalmıştı ama hatip konuşmasına devam etti. Meyveler konusunda tavsiyelerde bulundu. Tam olgunlaşmış olmaları kaydıyla tüketilmeleri gerektiği öğüdünü verdi. Ham meyvelerden sakının, diye uyardı sesini yükselterek, ateşin ve diğer hastalıkların sebebi genellikle bunlardır. Meyveleri pişmiş olarak yerseniz iyi olur. Komposto olarak...

— Meyvenin yüzünü gördüğümüz yok zaten Baron, diye haykırdı sabrını yitirenlerden biri.

— Hayırlı bir haberin varsa onu söyle, bu öğütlere ihtiyacımız yok bizim, diye ekledi bir başkası.

— Sessizlik, sessizlik, diye müdahale etmek zorunda kaldı Papig. Baron Samuel ise konuşmasına devam etti.

— Sağlığı korumanın bir diğer mutlak gerekli şartı da bedeninin temizliğine özen göstermektir. Suyu ve sabunu esirgememek gerekir. Sonra, haftada en az bir kez yıkanmak şarttır, vücudunuzu kalınca bir bezle keseleyiniz, üşütmekten sakının. Vücudu alkolle ovma da çok faydalıdır. Ayrıca, beden eğitiminin, jimnastiğin her türüyle ilgilenilmeli, İsveç Jimnastiği, koşu yarışmaları, futbol, boks ve benzeri dallar. Örneğin, Amerikalılardan ve İngilizlerden örnek alın, bakın, onlarda bu spor konusu o kadar gelişmiştir ki, onların sayesinde Avrupa'nın her yanına yayıldı.

Ve sözlerini:

— Sağlıklı beyin, sağlıklı bedende bulunur, diye sonlandırdı ve masadan indi.

Kendisini dinleyen on kişi kalmıştı. Onlar da yürümeye mecali olmayan yaşlılar ile bastonlarıyla zorlukla ayakta durabilen hasta ve sakatlardı. Bunlar da kendisine yaklaşarak;

— Bir ekmek parası, bir ekmek parası Baron, Allah rızası için, diye yalvarıyorlardı.

— Ben, neyim varsa verdim, bundan fazlasını beklemeyin benden, diye yanıtladı Samuel.

— Biz bir şey almadık ki, dedi biri.

— Ya bir saattir söylediklerim, sizin hepiniz içindi.

— Biz o öğütleri ne yapalım, biz yardıma muhtacız.

— O konuda gerekenleri merkeze rapor edeceğim ve tabii ki gerekli ve önemli düzenlemeler olacak, şimdilik bekleyin.

— Bekleyecek mecalimiz kalmadı Baron.

Papig müdahale etmenin gerektiğini anladı ve adamlara dönerek,

— Baron Vakeryan'ı rahat bırakın ve yerlerinize dönün. Biz, sizin gereksinimlerinizi karşılayacağız, kişisel yardım veremeyiz, bizim yardımlarımız tümünüz için olacak, yerlerinize gidiniz, dedi.

Adamlar, boyunlarını büküp uzaklaştılar.

Samuel, Hesuyan'a ve Parseğ Ağa'ya dönerek:

— Konuşmamı nasıl buldunuz, diye sordu.

— Çok doğru şeyler söylediniz, dedi Hesuyan.

— Bu durumda, bundan daha yerinde bir öğüt veremezdim onlara sanırım.

— Elbette...

— Tetkik gezilerimde, başkaları gibi tumturaklı söylevlerde bulunmak yerine, pratik dersler vermeyi prensip edinmişimdir kendime... Bizim görevimiz, bu zavallıları aydınlatmak, nasıl yaşamaları gerektiğini öğretmektir... Öyle değil mi Baron Papig?

— Evet, sağlığı korumak çok yararlı bir şeydir, yalnız mesele o ki, bu insanlar, mevcut durumda, bu öğütlerden yararlanabilecekler mi?

— O ayrı mesele, dedi Samuel, fakat bu durum benim sözlerimin faydasını ve gerçek doğruluğunu gölgeleyemez.

— Ama onlar, bu insanlar için uygulanabilir değiller, diye uyardı Hesuyan.

— Olabilir, diye yanıtladı Samuel, bu uyarıya biraz kırılmış-
çasına.

— Uygulanabilir olmadıklarına göre de hiçbir faydası yok, demektir.

— Yani, boş yere mi konuştum?

— Neredeyse... Bu insanların öncelikli gereksinimleri, maddi yardımdır. Siz eğer iyi bir şey yapmak istiyorsanız, merkezinize yazın da acil olarak para yetiştirsinler.

— Ben, tüm kampları dolaşıp genel bir rapor hazırladıktan sonra, o da olacak.

— Durum dediğiniz gibi ise bu zavallılar daha çok bekleyecekler.

— Bilinçli ve düzenli çalışmak, bizim prensibimizdir.

— Her neyse, siz, o prensipinize göre hareket edin, yalnız size bir nasihatte bulunayım, bir daha sağlığı korumak adına, kuru ekmeği dahi zor bulabilen bu gibi insanlara, sabah kahvaltısında taze yumurta, tereyağı ve bal yemelerini öğütlemeyiniz.

— Sanırım, arkadaşım çok gerçekçi bir uyarıda bulundu, diye araya girdi Parseğ Ağa.

— Mademki benim bu uyarımı yerinde buldun, dedi Hesuyan, sözü Parseğ Ağa'ya yönelterek, benim doğrultumda yürü ve eylemsel olarak yardımcı olmaya çalış bu zavallılara, dedi.

— Nasıl, diye sordu Parseğ Ağa.

— Böyle, diye yanıtladı Hesuyan, cüzdanından bin drahmilik bir banknot çıkartarak Baron Papig'e verdi.

— Isdepan Efendi, tüm sığınmacılar adına size sonsuz minnettarlığımı sunarım, dedi kamp müdürü.

Parseğ Ağa sıkılmış ve şaşkın bir yüzle, olduğu yerde donmuş kalmıştı.

— Sen de neşelen bakalım, diye haykırdı Hesuyan.

— Ama ben, diye kem küm etti Parseğ Ağa.

— Sen, ne...

— Öncelikle, ben sizin maddi gücünüze sahip değilim, sonra, daha önce de bahsettiğim gibi, bu sabah epeyi yüklü bir miktar verdim.

— Evet, verdin ama kime, serseri, tembel ve aşağılık bir kumarbaza ki o babasının tüm varlığını tükettikten sonra, şimdi de akrabalarının sırtına yük olmuştur, kovacağına, kalkmış, bir de para vermişsin kendisine... Verilecek yer burasıdır Parseğ Ağa, bu perişanlığı gözlerinle gördün...

— Her neyse, hatırın için küçük bir şey vereyim.

— Bin drahmiden aşağı olmaz.

— İnan ki yapamam.

— Yaparsın, yaparsın, ben senin gücünü biliyorum.

— Lütfen zorlama, yalvarırım.

— Dinle beni, diye haykırdı Hesuyan coşkuyla, eğer sen bin drahmi verecek olursan, ben bir bin drahmi daha vereceğim ama daha eksikliğini verecek olursan, bu ikinci binliği vermeyeceğim, öyle ki, senin cimriliğinin ceremesini bu garibanlar çekecekler.

— Mesele şimdi çetrefillendi işte, dedi Papig, gülerek.

— Cimrilik meselesi değil, diye yanıtladı Parseğ Ağa, yalnızca, dediğim gibi o miktar çok benim için, 500 drahmi vereyim de kapansın.

— Bu durumda, bin drahmi kaybettireceksin bu adamlara, diye üsteledi Hesuyan.

— Verin Parseğ Ağa, verin, dedi Papig ve emin olun ki, sizin bağışlayacağınız para, kumarhanelerde yitmeyecek.

— “Aferin” çok güzel söyledin, diye bağırdı Isdepan Efendi.

— Ben size bir fikir vereyim mi, diye araya girdi Samuel Vakeryan.

— Sağlıklı yaşamla ilgili bir fikir, diye kesti sözünü Hesuyan, genç adam, bu iğnelemeden alındı ve fikrini açıklamaktan vazgeçti.

En nihayetinde, Parseğ Ağa bin drahmilik bağışı yapmaya mecbur kaldı ve sözünde duran Hesuyan, bir binlik daha verdi Papig'e.

— Şimdi gidebiliriz, dedi Hesuyan memnun bir ifâdeyle, kampın garibanları, böylece bir tek, sağlıklı yaşam koşulları söylevleriyle doyurmayacak karınlarını, dişlerinin arasında çiğneyecekleri başka şeyler de olacak.

Bu son iğneleme, Baron Samuel'in sabrını taşırdı.

— Ama Baron, sonuç olarak, yaptığım konuşmayla ilgili beni böylesine hırpalamaya hakkınız yok, diye haykırdı.

— Neden böyle kızılıyorsunuz, dedi Hesuyan.

— Kızarım elbet, gururumu incitiyorsunuz.

— Ben yine de tekrarlamakta fayda görüyorum, bu durumda olan insanlara öyle, sağlıkmış, temizlikmiş, spormuş vaaz etmek, başkaca şey söylemek istemiyorum ama düpedüz gülünçtür. Ve şunu da söyleyeyim ki, yüreğim yanıyor ve de düşünüyorum da, eğer sizin gibi konuşmacılar ve hatipler eksik olsalardı, bu insancıklar, evlerinden barklarından, aç ve üryan bir şekilde kendilerini buralara atmayacaklardı.

— Anlayamıyorum, ne demek istiyorsunuz? Bu insanlar buraya, sağlıklı yaşam öğütlerini dinledikleri için mi sürüklendiler yani?

— Mesele sağlıklı yaşam söylevleri bağlamında değil, diye yanıtladı Hesuyan, mesele odur ki 20-30 yıldan bu yana, bu halk öyle konuşmalar duydular ki onların ne durumlarıyla, ne kendi yaşadıkları yöreyle, ne kendi düşünceleriyle ve ne de kendilerinin gerçek menfaatleriyle örtüşüyorlardı bunlar. Bizim hatiplerimiz de tam sizin gibi, gerçekleri göremeden, onları inceleyip özümsemeden, değişik şekillerde, taze yumurta, tereyağı, bal ve et yemelerini tavsiye ettiler bu gibi insanlara ki yalnızca kuru ekmekleri vardı... Anlatabildim mi?

— Sanırım devrimci hareketi kastediyorsunuz, dedi Samuel.

— Babana rahmet, diye haykırdı Hesuyan.

— Ama ben, devrimi anlatmadım ki bu insanlara.

— Hayır, fakat işin ruhu, temeli aynıydı, siz, zamanı, şartları, ortamı, tam da diğerlerinin de, değişik konularda aynı hataya düştükleri gibi, hiç göz önüne almadınız. Ne dersin Parseğ Ağa?

— Çok doğru, çok gerçekçi bir tespit, dedi Parseğ Ağa, ben de, birebir, sizinle aynı fikirdeyim, eğer tedbirli davransaydık, bu talihsizlikler başımıza gelmeyecekti.

— Peki, senin görüşün, Baron Papig?

— Kuramsal olarak haklısınız, diye yanıtladı genç adam.

— Siz, benim konuşmalarımı araç olarak kullanarak, düpedüz devrimi eleştiriyorsunuz, diye vurguladı Samuel.

— Bu durumda, kızmanıza da bir neden yok, diye sonuçlandırdı Hesuyan.

— Eğer uygun görürseniz, gidelim, otomobil hazır, dedi Papig, tartışmanın artık sonlanmasını istiyordu.

Hep birlikte arabaya bindiler ve yola koyuldular. Ne Hesuyan, ne de Samuel tartışmayı sürdürmeyi arzu ediyordu. Bu nedenle de yol boyu sessizliklerini korudular. Öte yandan, Parseğ Ağa ise derin düşüncelere gömülmüştü. Sabahtan bu yana bin beş yüz drahmi çıkmıştı cebinden ve bu miktar, günlük harcamaları arasında hiç hesapta yoktu.

— Kamp için verdiğime yanmıyorum da, diye düşünüyordu, şu Misak’a verdiğim para tamamen yersiz ve yararsızdı, Isdepan Efendi haklı, bu yaratıklara hiç yüz vermemek gerek, lakin neyleyeyim ki Sahag Efendi’nin “hatır”ı vardı... Fakat bir daha gelip de para isteyecek olursa eğer, onu öyle bir def edeceğim ki.

Atina’ya varıp arabadan indikten sonra ayrıldılar ve Parseğ Ağa doğrudan otelin yolunu tuttu. Otelin girişindeki sabahki kalabalık dağılmıştı. Polislerden de eser kalmamıştı.

— Prensle arkadaşı yakalandılar mı, diye sordu Parseğ Ağa Türkçe de konuşan kapıcıya.

— Nerede yakalanacaklar ki, diye yanıtladı kapıcı, kaçıp gittiler, şimdiye kadar çoktan Yunanistan sınırlarını aşmışlar-

dır belki de... Vay it oğlu itler ya, bugüne kadar çok dolandırıcı gördüm ama bunlar gibisine hiç rastlamadım, otele de 4-5 bin drahmi borç takmışlar.

Parseğ Ağa, merdivenleri çıkıp da kaldıkları odaya yöneleceği sırada, arkasında bir ses yankılandı:

— Parseğ Ağa, Parseğ Ağa...

Şavarş Mosgents'in sesiydi bu. Gönülsüz ve canı sıkılmış bir halde geriye döndü.

— Duydun mu olan rezaleti, diye haykırdı genç adam, merdivenleri tırmanırken.

— Hangi rezaletten bahsediyorsun, diye sordu Parseğ Ağa.

— Macar prensi ile Romanyalı arkadaşıyla ilgili olanından, bu otele inmişlerdi, bu sabah da gün ağarmadan kaçıp gitmişler.

— Sizin paraları da dolandırdıktan sonra, diye yanıtladı Parseğ Ağa.

— Duydun demek ki.

— Evet, bu sabah Misak Bey gelmişti de, o anlattı.

— Ben şimdi duyduğum kaçtıklarını, bunlar düpedüz eşkiya, hırsızmışlar, böyle konuşarak otele girdiler.

— Kendilerini tutuklamaya mı gelmiştin, diye sordu Parseğ Ağa, bıyığının altından gülerек.

— Yok, birader, dedim ya, benim bir şeyden haberim yoktu, ben onları gerçekten de zengin bir prens ve toprak ağası sanıyordum ve bir de geldim ki...

— Pokerde ütüldüğün paraları geri istemek için mi, diye Şavarş'ın lafını kesti Parseğ Ağa.

— Şakanın sırası değil, zaten yüreğim yanıyor... Alacağımı tahsil etmeye gelmişim.

— Ne alacağı?

— Akşam beş şişe şampanya içtiler, onların parasını da ödemediler...

— Vaay, dehşetmişler yaa.

— Gerçi ben kendimi barın sahibi olarak değil de, Mısırlı zengin bir seyyah olarak tanıtmıştım ama şimdi, o paraya ihti-

yacım var, hele ki şampanyaları da veresiye almıştım, bu sebep doğruyu itiraf edip alacağımı tahsil etmeye gelmişim...

— Ve bir de baktın ki, kuş kaçmış kafesten.

— Böylesi oyuna da hiç gelmemiştim.

— Umarım bu iyi bir ders olur sana.

— Ne büyük aptallık ettik o adamları oyun salonuna getirmekle, bilsen, inan olsun Parseğ Ağa, yanımda beni daha iki yıl Atina’da rahatça yaşatacak para vardı, iki saatte kaybettim.

— Duydum, duydum, Misak Bey hepsini bir bir anlattı, neyse ki senin bir işin var yine de...

— Ne işi?

— Yeni açılmış bir barın var.

— Sermayem tükendiğine göre, nasıl işletebilirim ki?

— Kâr bırakmıyor mu?

— Sen ne diyorsun Parseğ Ağa, daha yeni açılmış bir bar, müşteri bulana, para kazanana kadar, cepten harcamak gerekiyor.

— Zor iş, şöyle, parası olan birini bulmaya ve kendine ortak etmeye çalış onu.

— Benim de düşündüğüm şey, tam da bu zaten ve bunun için de sana ümit bağladım.

— Bana mı, diye haykırdı Parseğ Ağa.

— Evet, istersen ortak olalım, yok, istemezsen, borç olarak ver, tabii ki faiziyle ki bu işi yürütebileyim.

— Sana nihai ve kesin bir söz söyleyeyim, dedi Parseğ Ağa ayağa kalkarak, ne ortak olabilirim, ne de bir drahmi olsun borç verebilirim sana.

— Yalvarırım Parseğ Ağa, ben kaptı kaçtının biri değilim, parayı yemem.

— Doğru, çok dürüst ve onurlu biri olduğunu biliyorum ama on para veremem.

— Başkalarına verirsiniz ama.

— Kime vermişim ki?

— Daha bu sabah Misak Bey’e borç para verdiğinize eminim.

— Ben, borç para, Misak Bey’e...

— Evet, boş yere inkâr etmeyiniz.

— Ben borç para vermedim, yalnızca, kendisine acıdığım için, Bolis’ten parası gelene kadar, birkaç gün geçinebilsin diye, sadaka niyetine biraz para verdim, şunu da söyleyeyim, verdikten sonra da pişman oldum ve bundan böyle, kimseye para vermeyeceğime dair yemin ettim.

Şavarş, kahkahalarla gülmeye başladı ve:

— Sanırım o yemini, benim borç para istediğimi duyduktan sonra ettin, böyle demek daha doğru olur, dedi.

— Sonuç olarak, bana ümit bağlama.

— Ama benim istediğim öyle büyük paralar değil ki, diye ısrar etti genç adam, 3-4 bin drahmiyle işimi görürüm ben.

— Yüz drahmi bile veremem... Aksine, bugünlerde sana gelip şu bizim eski hesabı kapatman için paramı isteyecektim senden.

— Ne hesabı, diye, şaşırmışçasına haykırdı Şavarş.

— Bolis’ten kalan hesabı... Pasaportlar için benden aldığın paraları hatırlamıyor musun?

— Ama o paralar benim cebime girmedi ki, ben harcadım o paraları.

— Lakin elime pasaport geçmedi ve kurallar gereği, o parayı bana iade etmek zorundasın.

— Benim ne suçum var ki, tam da o günlerde, aşağılık bir iftira yüzünden tutuklandım ve hapsedildim.

— Peki, bunun suçlusu ben miyim, diye sordu Parseğ Ağa.

— Ne sen, ne de ben, düpedüz, gelişen olaylar kabahatli... Ona da “Fors Majör” derler işte.

— Ne derlerse desinler, ben paralarımın üste gittiğini bilirim ve de pasaportları çıkartabilmek için yeniden ödemek zorunda kaldığım paraları.

— Şimdi, geçmişte başımıza gelenleri bırakalım bir yana, onların üzerine konuşmamız bir yarar getirmez bize, biz şimdiye dönelim, madem borç para vermiyorsun, hiç olmazsa, şu badireyi atlatmam için bir yol göster bana.

- Ne tür bir yol göstermemi istiyorsun ki?
- Örneğin, az bir borç para alabileceğim birini göster bana.
- Öyle birini tanımıyorum burada.
- Aksine, bana çok kolaylıkla bu iyiliği yapacak bir dostun var.
- Kimmiş o dostum, diye sordu Parseğ Ağa.
- İsdepan Efendi Hesuyan, diye yanıtladı Şavarş.
- O adamın, bu mevcut durumda, kimseye borç para vereceğini hiç sanmam ama buna rağmen, sen gidip bir görüş istersen.
- Yalnızca görüşmekle olmaz, beni, yazılı bir şekilde tavsiye etmen gerek.
- Tavsiyeye ne gerek, o seni tanır.
- Belki, borç vermek için bir kefil isteyebilir benden, o durumda, eminim ki bana kefil olmayı reddetmezsiniz.
- Kesinlikle reddederim, diye haykırdı Parseğ Ağa.
- Niye ki?
- Zira, alacağın parayı asla geri ödemeyeceğini biliyorum.
- Şimdi beni, sahtekâr bir dolandırıcı yerine mi koyuyorsun?
- Yok canım, onu da nereden çıkardın?
- Öyle değilse, ne demek istiyorsun?
- İyi de, sonuçta yeni tanıştığım bir kişiye senin için kefil olmamı neden istiyorsun ki, adam, evime bir defa geldi sadece, geçmişini de bilmem, kendisiyle bir kez işim oldu, onda da kazık yedim, içeriğinden o sorumlu olmasa da... Yok, Baron Şavarş, tekrar ediyorum, ne borç para ne de kefalet için bana bel bağlama.
- Onurlu ve şimdiye kadar kendi alın teriyle yaşamış bir delikanlıyla bu şekilde konuşmaya hiç hakkın yok.
- Seni incitecek bir şey söylemedim sanırım.
- Daha ne söyleyecektin, diye haykırdı Şavarş ayağa kalkarak, ardından, kuru bir baş selamı vererek, hoşça kalın, deyip odayı terk etti.
- Öff, kurtulduk sonunda, diyerek derin bir nefes aldı Parseğ Ağa.
- Ve bir sigara yakıp karısının yanına gitti.

O sırada Digin Mannig tek başına oturmuş, bir yandan burunun altından eski bir türkü mırıldanıyor, bir yandan da sökükle dikiyordu. Bugün oldukça moralliydi.

— Kızlar nerede, diye sordu Parseğ Ağa odaya girerken.

— Gezmeye gittiler, diye yanıtladı karısı.

— Gezmeye... Kiminle?

— Digin Sirarpi'yle birlikte.

— Digin Sirarpi mi, diye hayretle sordu Parseğ Ağa, onlar da mı gelmişler?

— Yaa, iki günden beri buradaymışlar.

— Kocasını bırakmış mı?

— Yok, birkaç aylığına izin almış. Digin Sirarpi Atina'yı bilmiyor ya, Zabel'le Sona'ya birlikte biraz etrafı dolaşmak için ricada bulundu.

— İyi yapmışlar.

— Sana verecek başkaca bir haberim daha var, dedi Mannig.

— Ne haberi?

— Nıvart'tan mektup aldık, çok memnun, çok mutluymuş, Beyrut'ta güzel güzel zaman geçiriyorlarmış, Diran da babasıyla birlikte oldukça başarılı işler yapıyormuş.

— Oh, oh, çok iyi, dedi Parseğ Ağa, memnuniyetle, ardından bir an için sessiz kaldı ve:

— Hanım, burası durulacak yer değil, bir an önce bırakıp kaçmak gerek, diye ekledi.

— Yine ne oldu ki?

— Ne olacak, sabahtan bu yana 1500 drahmimi aldılar, diye söylendi ve Misak'la olan görüşmesinden başlayarak, kampa yaptığı ziyareti, onun ardından da az evvel Şavarş'la olan tartışmasını anlattı karısına.

— Seni, bayağı bayağı yolmuşlar, dedi Mannig.

— Ama aklıma koydum, bundan sonra oyuna gelmeyeceğim, diye yanıtladı Parseğ Ağa.

BÖLÜM 14

Birkaç gün sonra, Zabel'in nişanlısı Jorj Kandar, Atina'ya geldi. Romanya Ermenisi genç adamın işleri, kendi memleketinden uzun süre uzak kalmasına izin vermiyordu. Bu nedenle, düğün hazırlıklarını hızlıca hallettiler. Düğünde Gınkahayr* görevini de üstlenecek olan, damadın küçük kardeşi de kendisine eşlik ediyordu.

Atina'ya vardıklarının akşamı, son düzenlemeleri halletmek maksadıyla, hep birlikte toplandılar. Jorj, Digin Mannig'e hitaben:

— Digin, siz de Sona'yla birlikte hazırlıklarınızı görünüz lütfen, dedi.

— Biz nereye gidiyoruz, diye sordu Mannig, gülümseyerek.

— Bizimle birlikte... Romanya'ya.

— Şaka yapıyorsun Jorj.

— Hayır, çok ciddiym, biz öyle kararlaştırdık ve öyle yapacağız, sizden rica edeceğim, hiç itiraz etmeden, bu önerimi kabul ediniz.

— İmkânı yok, diye yanıtladı Digin Mannig.

— Neden?

— Parseğ Ağa'yı bir başına, tamamen yalnız mı bırakacağız?

— Bizim Romanya'ya dönmemizden hemen sonra, kendisi de büyük kızı ve damadının yanına gideceğine göre, Parseğ Ağa da yalnız kalmamış olacak.

— Evet, öyle ama...

* Gınkahayr: Sağdıç. -ç.n.

— Yalvarırım itiraz etmeyiniz, diye ısrar etti Jorj, benim bu isteğim çok haklı, çok olağan ve aynı zamanda çok da zorunlu bir nedene dayanıyor.

— Nasıl zorunlu, diye sordu Mannig.

— Elbette, Zabel'in, daha yeni tanıştığı kocasıyla birlikte, tamamen yabancı olduğu bir ülkeye, tüm sevdiklerinden aniden ayrılıp tek başına gitmesine gönlünüz nasıl razı gelebilecek ki... Ben böylesine bir vicdansızlık yapamam, eğer Zabel'i seviyorsanız, bu önerimi reddetmemeniz gerekir diye düşünüyorum...

Bu son sözler Digin Mannig'i ikirciğe düşürmüştü ve onun da bu konudaki fikrini öğrenmek maksadıyla eşine baktı.

— Sanırım, söylediğim çok doğru bir şey, dedi Jorj, bu kez Parseğ Ağa'ya dönerek.

— Elbette ki Zabel için, böyle birdenbire bizlerden ayrılmak zor gelecektir, diye yanıtladı Parseğ Ağa, aynı şekilde, bizim için de zor olacağı gibi, fakat nişanlandığınız zaman, bunların hepsi de öngörülmüştü.

— Tam olarak değil, diye itirazda bulundu Jorj, biz nişanlandıktan sonra, birçok beklenmedik gelişmeler yaşandı, tüm bunlar, bizim tasarılarımızı, gidişatımızı altüst etti... Peki, Zabel, bu konuda sen ne düşünüyorsun?

— Benim için, doğal olarak kardeşim ve mayrığimle birlikte olabilmek çok mutluluk verici bir şey, diye yanıtladı genç kız.

— Gördünüz mü, diye haykırdı Jorj, utkulu bir şekilde.

— Başka bir şey yapalım o zaman, diye önerdi Digin Mannig.

— Ne gibi, diye sordu genç adam.

— İkimiz birlikte geleceğimize, yalnızca Sona gelsin, bu durumda Zabel tamamen yalnız kalmamış olur.

— Ben senden ayrılmam, diye itiraz etti Sona, annesine sarılarak.

— Ablanla gitmek istemez misin?

— İsterim ama sen de birlikte gelersen.

— Gördünüz mü, benim önerdiğim şekle uymaktan başka çare yok bu durumda, dedi Jorj.

Bu tartışma epeyce uzadı, ancak genç adam geri adım atmadı.

En sonunda Parseğ Ağa karısına dönerek:

— Mademki bu kadar ısrar ediyor, gidin, dedi.

— Peki sen?

— Siz beni düşünmeyin, çocuk değilim ya, kendimi idare edebilirim. Ayrıca, ben de Beyrut'a gideceğim, yalnız olmayacağım ya orada.

— Ama bu durumda, birbirimizden daha da uzaklaşacağız, diye uyardı Mannig.

— Zamanımızın hızlı seyahat olanaklarıyla, eski uzaklıklar kalmadı artık, diye yanıtladı Jorj, Romanya'dan doğrudan Suriye'ye gemi var, öyle ki istediğiniz zaman siz Suriye'ye gidebileceğiniz gibi, Parseğ Ağa da istediği zaman rahatça Romanya'ya gelebilir.

— Bizim hayatımız hep böyle gidip gelmelerle mi geçecek?

— Ne yapalım, alın yazımız böyle yazılmış.

En sonunda karar verildi, Digin Mannig ve Sona, Zabel'e eşlik edecekler ve bir süreliğine Romanya'da kalacaklardı.

Zabel'in düğün töreni de Nıvart'ınki gibi çok samimi ve mütevazı bir ortamda oldu.

İki gün sonra, yeni evli çift, Mannig ve Sona'yı da yanlarına alarak Romanya'ya doğru yola çıktılar.

Parseğ Ağa, gemiye kadar eşlik etti onlara ve tam hareket anında da karaya çıktı, gemi rıhtımdan ayrılıp az sonra da tamamen gözden kaybolunca, Parseğ Ağa'nın ruhunu derin bir hüznü kapladı. Uzunca bir süre, derin düşüncelere gömülü olarak, iskelede öylece hareketsiz kaldı.

Ardından, başı önünde, Atina'ya dönmek üzere istasyona doğru yürümeye başladı.

Otele vardığında, tamamen çökmüştü. Moral olarak yıkılmıştı. Evlendiği ve bir aile kurduğundan bu yana, yabancı bir gökyüzü altında ilk kez böylesine yapayalnız kalıyordu.

— Oğlum Fransa'da, diye düşünüyordu, kızlarımdan birisi Suriye'de, karım ve iki kızım Romanya'da ve ben Atina'dayım...

Neden? Yıllar boyu çalış, çabala, para kazan, bir aile kur, evlatlara sahip ol ve bir gün de tümü birden darmadağın, sen de, yapayalnız, evinden yurdundan uzakta bir otel köşesinde... Neden, ne günah, ne suç işledik bu felaketlere uğramak için... Ben, böyle mi yapacaktım kızlarımın düğünlerini...

Parseğ Ağa'nın, bu kapkara düşüncelere gömüldüğü sıralarda, çiçeği burnunda çiftin yolculuk ettiği Regina Carroll adlı Rumen gemisi, Argipelagos'un* mavisini hızlı hızlı yararak Marmara'ya doğru ilerliyordu.

Jorj, Zabel, annesi ve kız kardeşinin de aralarında olduğu birinci mevki yolcuları, müzikle, neşeli sohbetlerle ve dansla, mutlu dakikalar geçiriyorlardı. Mevsim kış olmasına karşın, hava çok iyi ve deniz de sakindi. Yolcular birbirleriyle çok çabuk kaynaşmışlardı. Sohbetleri, mutlu ve neşeli bir şekilde gece yarısına kadar sürdü.

İki gün sonra İstanbul'a vardılar. Digin Mannig küpeşteye dayanmış, mutlu ve huzurlu günler geçirdikleri Kadıköy'ü seyrediyordu büyük bir hüznle.

Regina Carroll, Galata Limanı'nda karaya yanaşmadan durdu. Yolcular, ardı ardına, kayıklarla gemiye gelmeye başladılar. Genellikle, içgüdüsel bir korkuya kapılarak İstanbul'dan kaçmaya çalışan Ermeni ailelerdi bunlar. Avukatlar, hekimler, mimarlar, tüccarlar, her sınıftan insanlar, eşleri ve çocuklarıyla. Digin Mannig ve Zabel, aralarında tanıdıkları simaların da olduğu yeni yolcuları ilgiyle izliyorlardı.

— Bak, Digin Tatigyan, kocasıyla birlikte kayıktalar, diye haykırdı Zabel, işte Kalusd Efendi, Parunag Efendi ve ailesi de aynı kayıktalar...

Az sonra, tüm tanıdıklar, salonda birbirlerine sarılıyorlardı.

— Digin Tatigyan, siz de mi Bolis'ten uzaklaşmak zorunda kaldınız, diye sordu Mannig.

— Bize 'gidin' diyen olmadı fakat biz gidiyoruz, Bolis artık yaşanılacak gibi değil, gidebilen gidiyor, gidemeyenler de

* Argipelagos: Ege Denizi. —ç.n.

olanaksızlık yüzünden kalanlar... Korkunç, dehşetli bir durum, Abdülhamid'in döneminde cennette yaşıyormuşuz da farkında değilmışız... Of, gemiye ayak bastım ya, sanırsın ki şöyle özgürce bir nefes aldım.

Gemi, geç vakit Karadeniz'e doğru yola çıktı. Yeni gelenler, Bolis'in o baskılı havasından kurtulmuş, serbest ve rahatlıkla kendilerini ifade ediyor, izlenimlerini paylaşıyorlardı.

Genç bir avukat, Armen Hincuykyan, kısa süreli de olsa cemaatle ilgili faaliyetleri de olan, yakışıklı, konuşkan ve aydın bir insan. Digin Mannig'in bir sorusu üzerine, küçük bir konferas vermeye çabalıyordu.

— Digin, size kesin vaziyeti açıklayayım, diye sesini yükselterek ayağa fırladı, Türkiye, kendi ölüm kalım mücadelesini veriyor şu anda, ya hep ya hiç, şu andaki slogan bu. Yönetimde bulunanlar, yeni ve farklı insanlar değiller. Renk ve isim değiştirip Millî Hareket adını alan İttihatçılar. Ülküleri de, niyetleri de aynı, Türkiye Türklerin, yalnızca Türklerle. Evet, bu insanlar, yüz yıldan bu yana, ülkenin yıkıma uğramasına sebep olanların, Türkiye'de yaşayan Hıristiyan unsurlar olduğu fikrine şiddetle ikna olmuş durumdalar.

— Bu görüş doğru mu peki, diye sordu dinleyicilerden biri.

— O, ayrı bir mesele, dedi avukat, esas sorun şu ki Türkler, Avrupa'nın müdahalesinden kurtulmanın ve bağımsız yaşamının tek çaresinin, kendi ülkelerinde Hıristiyanların olmaması olduğuna körü körüne inanıyorlar... Ben Türklerle çok yakın ilişkide bulunmuşumdur, zihniyetlerini çok iyi bilirim... Sizin sorunuza gelince Baron, bu görüş doğru mu, yoksa yanlış mı, onun hükmünü gelecek verecektir... Türklerde, bu zihniyet kökleştiğine, on yıldan bu yana da bunu inatla sürdürdüklerine göre, artık Hıristiyan unsur Türkiye'de yaşayamaz... İşte, Digin Mannig, beni de bu gemide görüyor olmanızın sebebi budur.

— Peki, Avrupa, Hıristiyanların Türkiye'de bu şekilde yok edilmelerine mücadele edecek mi?

— Siz, Avrupa'dan hâlâ ümitli misiniz, diye haykırdı avukat, hepsinin yalnızca kendi ekonomik menfaatlerini kovaladıklarını

ve Hıristiyanların var olma sorununun kendileri için hiçbir şey ifade etmediğini görmüyor musunuz? Bugün, her türlü yasadışı haksızlıkları yapabilmeleri için, İngilizler Türkleri serbest bırakmışlardır, çünkü Musul'daki petrol rezervleri meselesi var, Fransa yine öylesine, çünkü ekonomik bağlarla Türkiye'ye bağlanmıştır, büyük yatırımları var, İtalya'nın ise müdahale etmek için herhangi bir nedeni yok. Rusya desen, bugünden itibaren bolşevik oldu, Türkiye'yle uğraşacak ne zamanı, ne de Türkiye'nin işlerine karışmaya imkânı var, Almanya yenildi ve ekonomik krize girdi, o da uzunca bir süre dış siyasetle uğraşamaz.

— Ya Acemler, diye bir ses duyuldu. .

— He, diye bir şaşkınlık nidası koyverdi genç avukat.

— Acemler ne diyorlar bu olanlara, diye yineledi ses.

Sesin sahibi, hekimlerden birinin, seksenini aşmış, yarı bu-nak büyükannesiydi. Kanapelerden birine bağdaş kurmuş, büyük bir dikkatle avukatın sözlerini takip ediyordu.

— “Aman” büyükanne, şu Acemlerini karıştırma yine, sen yalnızca dinlemekle yetin biraz, siyasetle ilgilenecek yaşı geride bıraktın artık, dedi, sivri sakallı, gözlüklü biri. Yaşlı kadının to-runu hekimdi bu. Ardından, avukata dönerek:

— Önem vermeyin lütfen, siz sözünüze devam ediniz, diye ekledi.

— Ben, kendi görüşlerimi arz ettim ve konuşmamı bitirdim zaten, diye yanıtladı avukat.

Aslında, yıllar önce, Vartanants Savaşı* ile ilgili olarak seyrettiği bir tiyatro gösteriminden bu yana, Acemler yaşlı kadının

* *Vartanants Savaşı*: Zamanın İran kralı Hazgert II, Ermenilerin Hıristiyanlığı tanımamalarını, ateşe taparak Zerdüş inancına mensup olmalarını istiyor ve bu isteğinin gerçekleşmesi için emirler yağdıyor ve ağır baskılar kuruyordu. 35 sene süren savaşta Ermeniler kahramanca direndiler, binlerce kayıplar ve şehitler verdiler ve savaşı kaybettiler. İranlıların zaferine rağmen, İran kralı, Ermenilerin bu kahramanca direnmelerinden etkilenerek askerlerini geri çeker ve böylece Ermeniler, iç yönetim özgürlüklerini koruyarak, Hıristiyan dinine sadık kalmayı başarmış oldular. Ermeni halkı 485 yılından beri Karnaval'dan önce büyük coşku ve gururla, dini ayinlerle ve sivil törenlerle bu tarihi olayı 'Vartanants Yortusu' adıyla kutlamaktadır. —ç.n.

içine kâbus gibi oturmuştu. Hâlâ Hazgerd ve onun kurmay heyeti, Zerdüş başkâhini ve yardımcıları, onların acayip kıyafetleri, mızrakları, koca koca sakalları, miğferleri ve dev gibi sarıkları, gözlerinin önündeydi.

O tiyatro oyunu, yaşlı kadının zihnine, Acemlerin dünyanın en güçlü ulusu olduğu inancını yerleştirmişti ve her seferinde, siyasi bir konuşma duyduğunda, endişeli bir merakla şu soruyu sorardı:

— Acemler kimin tarafını tutuyor?

Yaşlı kadının bu monomanisi* kendi aile çevresinde, espiri ve çekiştirmelerin bitmez tükenmez konusuydu.

Avukat, konuşmasını bitirdikten sonra, çevredekilerin de ısrarıyla yaşlı kadına yaklaştı ve;

— Digin Nemzar, gördüğüm kadarıyla bu Acemler sizin gözünüzü çok korkutmuşlar, dedi.

— Onlar çok “canavar” adamlar oğlum, diye yanıtladı yaşlı kadın, onlar bize düşman oldukları sürece, bizim işlerimiz yoluna girmez, ben bunu bilirim...

— Ama şimdilerde Acemlerin bir gücü yok, o nedenle onları pek önemseyen yok.

— Öyle deme oğlum, ben gözlerimle gördüm...

Bir başka köşeye çekilmiş olan Digin Mannig ve kumaş tüccarı Kamburyan Efendi’nin karısı Digin Payladzu, alçak sesle sohbet ediyorlardı. Konu da Digin Tatigyan’ın etrafında dönüyordu.

— Artık bu kadarı da affedilir gibi değil yani, tam anlamıyla bir rezalet, diyordu Digin Payladzu, dünya altüst oluyor, herkes evini barkını, işini terk ediyor, nereye gittiğini bilmeden kaçıyor, bu utanmaz, yine sevgilisiyle birlikte.

— Belki de tesadüf eseri gemide rastlamışlardır birbirlerine, dedi Mannig.

— Boş laf, ne tesadüfü, önceden ayarlamışlar her şeyi... Görüyor musun, habire, burun buruna, birbirlerinden ayrılıyor-

* *Monomani*: İnsanlardan kaçma ve yalnız kalma isteği olan, ağır bir ruh hastalığı. —ç.n.

lar mı ki, birlikte giriyor, birlikte çıkıyorlar. Ayıp yahu Kalusd Efendi'ye de, hiç değilse kendi utansın.

— Onun neyine ki, bekâr adam, kimseden çekinecek şeyi yok. Fakat kocası nasıl katlanır böyle bir şeye... Sanki kendi karısı değilmiş gibi, oralı olmadan oturuyor. Acaba karısının sadakatine mi güveniyor dersin?

— Ne güveni, diye fısıldadı Payladzu, her şeyi biliyor ama ses etmiyor... Bu Kalusd Efendi'den önce de Amprosios Efendi vardı, bilmiyor musun, onunla olan rezillikler haftalarca konu oldu Pera'da. Kocası yine yuttu her şeyi, ağzını kapattı, oturdu.

— Görünen o ki aile şerefini korumak için rezalet çıkarmak istemiyor.

— Bu şekilde aile şerefi mi korunur... İşin içinde iş var, besbelli.

— Ne iş olabilir ki?

— Ne bileyim, her şey mümkün, belki de karısının bu davranışından bir menfaati vardır?

— Ne yani, karısı, sevgililerinden para mı alıyordur?

— Olmayacak şey değil, öyle de diyorlar zaten, diye yanıtladı Digin Payladzu, kendisinin o zehirli dili herkesçe yakînen biliniyordu.

— Lakin Tatigyan'ın maddi sıkıntı içinde olduğunu sanmıyorum.

— Fazla para göz çıkarmaz, diye yanıtladı Payladzu.

— Bunun evveliyatında bir şeyler var ama bilmiyorum, diye vurguladı Mannig.

— Ne gibi bir şey?

— Bizim kulağımıza gelene göre Kalusd Efendi, Digin Tatigyan'ı Amprosios Efendi'yle birlikte bir evde yakalamış, bunun üzerine üçünün arasında bir kavga çıkmış, en sonunda Kalusd Efendi ile Digin Tatigyan ilişkilerini kesmişler ve kadın Amprosios Efendi'nin metresi olmuş.

— Duyduğun şey çok doğru fakat bu ayrılık uzun sürmedi, ancak iki hafta ve Kalusd Efendi yeniden eski konumuna kavuştu, bu sefer de Amprosios Efendi kapıya konuldu.

— Bunu duymamıştım.

— Biz Pera’da, günü gününe her şeyi öğreniriz, dedi Payladzu, gururlu bir edayla.

— Şimdi nereye gidiyorlar acaba?

— Kim bilir, biz biliyor muyuz ki nereye gittiğimizi?

— Nasıl, Romanya’ya gitmiyor musunuz?

— Romanya artık Bolis’ten gelenlere kapılarını kapattı, diye açıkladı Digin Payladzu, izin almak için çok uğraştık ama başaramadık.

— Nereye gideceksiniz öyleyse?

— Şimdilik pasaportlarımızı Berlin için aldık ve Romanya’dan geçmek için de vize ettirdik. Bu şekilde, birkaç gün Bükreş’te kalabilirmişiz... O arada kocam Romanya’da kalabilme iznini almaya çalışacak, eğer başarabilirsek orada kalacağız, yok, olmazsa, yolumuza devam edeceğiz.

— Belki bu konuda Müsü Jorj’un size bir yardımı dokunabilir.

— Çok müteşekkire oluruz.

Bu konuşmalar olurken, Karadeniz’de şiddetli bir fırtına kopmuştu ve gemi çok kötü sallanmaya başlamıştı.

Yolcular, yavaş yavaş kamaralarına çekilmeye başladılar ve salon da gittikçe tenhalaştı bu arada. Gemi ilerledikçe havanın soğuğu da o derece şiddetleniyordu.

Ertesi sabah şafakla birlikte, Regina Carroll, Konstanz limanına girdiğinde, her taraf dondurucu karla kaplanmıştı. Bolis’in görece yumuşak ikliminden ayrıldıklarına henüz 16-17 saat olmuş olan yolcular için tatsız bir sürpriz olmuştu bu.

Jorj ve kardeşi Romanyalı olmaları nedeniyle, yanlarında Digin Mannig ve kızlarla birlikte, bir zorlukla karşılaşmadan hızlıca çıkabildiler gemiden. Fakat diğer yolcular karaya ayak basabilmek için, belli işlemlerden geçmek zorunda kaldılar.

Jorj, Yaş şehrinde oturuyordu fakat oraya gitmeden önce hem biraz zaman geçirmek hem de bu arada Jorj'un oradaki işlerini halletmesi maksadıyla, birkaç hafta Bükreş'te kalacaklardı.

Jorj'un kardeşi, aynı akşam Yaş'a hareket etti. Diğerleri ise Bükreş'in en iyi oteli olan Atina Palas'a yerleştiler. Takvor Efendi Kamburyan, eşi, Baron ve Digin Tatigyanlar ile Kalusd Efendi de aynı otele geldiler.

Otelde, birkaç ay öncesi Bolis'ten gelmiş ve yeni gelenlere de yabancı olmayan Ermeni aileler vardı. Doğal olarak, bunların arasında samimiyet çok çabuk gelişti. Özellikle de Takvor Efendi, Bolis'ten yakın dostu olan ve birçok hukuki işlerinde de müvekkili olduğu bir avukatla buluşmaktan çok mutlu olmuştu. Tüccar, ona bir müddet Romanya'da kalmak arzusunda olduğunu fakat Romanya için, kalma izni almalarının mümkün olamadığını anlattı.

— Evet, bu yeni çıkan yasa oldukça kısıtlayıcı, diye onayladı avukat, yabancıları ülkeye yerleşmeci olarak kabul etmiyorlar artık, özellikle de Türkiye ve Rusya'dan gelenleri.

— Bu nedenle biz de Berlin için aldık bizim pasaportları... Fakat sanırım, birkaç gün için burada kalma iznimiz var.

— O konuda bir endişen olmasın, ayağınızı bir kez Bükreş'e bastığınıza göre, gerisini halletmek kolay artık, ne kadar isterse-niz kalabilirsiniz.

— Gerçek mi diyorsunuz, diye bağırdı Takvor Efendi.

— Elbette, yeter ki birkaç bin leyi* gözden çıkarabilesiniz.

— Birkaç bin leyin lafı bile olmaz, diye yanıtladı tüccar, umursamazcasına.

— O durumda her şey kolaylaşır.

— Desene burada da rüşvetle iş görülüyor.

— İnsan, her yerde aynı insan, diye, bilgece fikrini açıkladı avukat, ama belki rüşvet vermeden de halledebiliriz bu konuyu.

— Nasıl?

* Ley: Romanya para birimi. —ç.n.

— Bizim konsolos aracılığıyla.

— Bizim konsolosumuz kim ki, Türklerin burada daha ne elçileri, ne de konsolosları var sanırım.

— Ben Türk konsolosu eliyle demedim, bizim konsolosumuz aracılığıyla dedim, diye uyardı avukat Barnabas Efendi.

— Bizim konsolosumuz hangisi öyleyse?

— Ermenistan Cumhuriyeti'nin konsolosu...

— Öyle bir şey var mı burada, diye sordu Takvor Efendi şaşkınlıkla.

— Elbette.

— Var ve de buranın yönetimi tarafından da yasal olarak kabul edilmiş?

— Tabiatıyla.

— Ama ben Türk Milli Hükümeti'nin geçerli pasaportuyla seyahat ediyorum ve Ermenistan Cumhuriyeti vatandaşlığına geçemem.

— O önemli değil, seni burada Ermenistan Cumhuriyeti vatandaşları yaparız.

— Bu konsolos nasıl bir adam ki?

— Çok düzgün, bilgili bir zattır, ayrıca burada bir iş yeri var ve kendisi de iyi bir konumdadır, yarın görmeye gideriz onu.

Ertesi gün, Barnabas ve Takvor, konsolosu ziyarete gittiler ve çok sıcak bir şekilde karşılandılar. Konsolos 50-55 yaşlarında, uzun boylu, aşağı doğru sarkık pos bıyıklı, zayıf ve kuru bir adamdı. Açık sarı renk bir pantolon, üzerine de siyah bir redingot giymişti ki bunlar kendisine oldukça acayip ve gülünç bir görünüş veriyordu.

Barnabas, konsolos için zaten yabancı bir isim olmayan Takvor Efendi Kamburyan'ı takdim etti.

— Bizim için, sizler gibi şahsiyetlerle tanışmak büyük bir şereftir, dedi konsolos.

— O, sizin yüceliğiniz efendim, o şeref bana ait, diye yanıtladı Takvor Efendi, ömrümde ilk kez bir Ermeni konsolosunun

huzurunda bulunuyorum ve bu durum benim için çok mutluluk verici, yalnız siz Sovyet Yönetimi'ni mi temsil ediyorsunuz?

— Ben Ermenistan Cumhuriyeti'ni temsil ediyorum, diye yanıtladı konsolos, partilerin benim için bir önemi yoktur, dün Taşnak Partisi iktidardaydı, bugün Sovyet Yönetimi, yarın da belki Ramgavar veya Hınçak Partisi işin başına geçebilir... Ben daima varım ve hep Ermenistan Cumhuriyeti'nin konsolosu olarak kalacağım.

— Peki, bir gün, cumhuriyet krallığa dönüşürse, diye sordu Barnabas, gülerek.

— O zaman da Ermeni Krallığı'nın konsolosu olurum... Siyasal hiçbir değişiklik, benim konsolosluğum üzerinde etkili olmaz.

— Fakat sanırım Rumen hükümeti Sovyet Cumhuriyetleri'ni tanımadı, diye uyardı Takvor Efendi.

— Önemi yok, ben zaten bolşevikliğe karşıyım, diye yanıtladı konsolos.

— Anlayabildiğim kadarıyla oldukça sıradışı ve alışılmadık bir konum içinde bulunuyorsunuz.

— Aksine, benim konumum çok normal ve mantıklıdır. Beni Ermenistan Konsolosu olarak atadılar ve ben de bu görevi kabul ettim, şimdiye kadar hiç kimse görevimin sona erdiğini söylemedi, bu nedenle ben hâlâ konsolosum.

— Yerevan hükümetiyle resmî ilişkileriniz var mı?

— Ne resmî, ne de gayriresmî.

— Pekâlâ, sizin ilişkiniz kimle?

— Hiç kimseyle.

Konuklar, bu açıklamaları duyduktan sonra, kendisini ziyaret etmelerinin nedenini söylediler. Konsolos, birtakım anlamsız, soyut yorumların içine gömüldü. Doğal olarak tüm bunlardan anlaşılabilen, bu işi başaramayacak olduğuydu.

— Fakat siz birkaç kişi için burada oturma izni almıştınız, dedi Barnabas.

— Evet ama onlar ilk günlerdi, hükümet yabancılara yönelik bu kısıtlayıcı yasayı yürürlüğe koymamıştı henüz, son birkaç aydır, durum tamamen değişti.

— Bu tür bir izni elde edebilmenin artık imkânsız olduğunu mu düşünüyorsunuz?

— Kesinlikle imkânsız.

— Parayla olsa bile mi?

— Parayla bile.

— Sanırım biraz abartıyorsunuz... Her ne ise, kusurumuza bakmayınız, sizi rahatsız ettik.

— Rahatsızlık ne demek Barnabas Efendi, bu ziyaretiniz benim için büyük bir şans oldu, sayenizde geçmişte çokca ününü duyduğum, Takvor Efendi Kamburyan gibi bir şahsiyetle tanışmak şerefine eriştim.

— Çok teşekkür ederim, dedi Takvor Efendi.

İki arkadaş “hoşça kalınız” diyerek konsolosluktan ayrıldılar. Dışarı çıktıklarında Barnabas:

— Ben zaten bizim konsolosun, bize herhangi bir faydasının olamayacağından emindim, dedi.

— Öyleydiyse niye gerçekleştirdik ki bu ziyareti, diye sordu tüccar.

— Açıkça söylemek gerekirse, bir Ermeni konsolosunun nasıl olduğu konusunda bir fikrin olsun diyeydi.

— Tümü de buna mı benzer?

— Hepsini görmedim ama gördüklerim de bundan pek farklı değillerdi.

— Peki, benim burada kalmam konusuna gelecek olursak...

— Onu yarın halledebiliriz, sen o konuda rahat ol.

Gerçekten de ertesi gün, görevi özellikle Türkiye’den gelen Ermenileri izlemek olan bir Rum gizli polisi, izni bir çırpıda halletti. Bu izin sayesinde, tüccar ve eşi üç ay süreyle Bükreş’te kalabilecekti.

— Üç ay sonra bu izni yenileyebiliriz, dedi gizli polis.

Kendisinin bu hizmeti, Kamburyan'ın nitelemesiyle, çok ucuza, yani üç bin leye patlamıştı.

— Şimdi artık Romanya'nın başkentinde serbestçe dolaşabilirsiniz, dedi Barnabas, arkadaşına, gidip Kaled Viktorya'da bir gezinti yapalım.*

— Büyük memnuniyetle, diye yanıtladı Takvor Efendi.

Otelden çıkıp epeyce yürüdükten sonra, şark halıları satılan bir mağazanın önüne geldiler.

— Burası Garakyan Kardeşler'in mağazasıdır, dedi Barnabas, çok nazik, halkını seven ve faal gençlerdir, iş yerleri de buralı tanınmış Ermenilerin buluşma noktasıdır.

Mağazadan içeri girdiler ve avukat, Kamburyan'ı iki genç halı taciriyle tanıştırdı. İlk tanışmanın gerektirdiği karşılıklı iltifat ve memnuniyet sözlerinin ardından, kardeşlerin büyüğü olan Mihran Garakyan:

— Konstanza'dan bir telgraf aldım, yetimleri getirmişler, dedi.

— Gözünüz aydın öyleyse, diye yanıtladı Barnabas.

— Hepimizin gözü aydın.

Bu yetimler konusu Bükreş Ermenilerinin o günlerdeki en kayda değer uğraşısıydı. Romanya'da, aylardan beri bir Ermeni Yetimhanesinin açılması çalışmaları hepsinin ortak uğraşısı olmuştu. Karşılıklı tartışmalar meydana gelmişti. Bir kısmı, bu gibi bir girişimin gerçekleşmesinin imkânsız olduğunu iddia etmişti. Diğer bir kısmı da aksine, bu konuyu hararetle savunmuştu. İtirazın en önemli gerekçesi, devletin böyle bir yetimhanenin kurulmasına izin vermeyi reddedeceğiydi. Bazıları da Romanya Ermenilerinin bu iki yüz Ermeni yetiminin gereksinimlerini karşılayamayacağından korkuyorlardı. Fakat başvuru sürecinde yaşanan birçok zorluğa rağmen, devletten gerekli izin elde edilince, muhalif olanlar seslerini kestiler ve hep birlikte, el ele vererek,

* *Kaled Viktorya/Calea Victoriei*: Adını 1877-78 savaşı sonucunda Romanya'nın Osmanlı'dan bağımsızlığını kazanmasına atfen almış olan, Bükreş'in ünlü cad-desi. -Ç.n.

büyük bir özveriyle yetimhanenin kurulması için çaba sarfetmeye başladılar. Böylece, oluşturulan yeter derecede bir maddi birikimle yetimhanenin binası kiralandı ve döşendi. Aralarından özel bir temsilci, iki yüz kız ve oğlan yetim çocuk seçmek ve Romanya'ya getirmek üzere, Bolis'e gönderildi.

— Yetimler doğruca Strunga'daki yetimhaneye mi gidecekler, diye sordu avukat.

— Yok, yetimhane daha tam olarak hazır değil onları konuk etmeye, yatakları yeni yollanacak, çocukların yarısı Kostanza'da, Ermeni ailelerin yanında kalacak, diğer yarısı da yani yüz kadarı da buraya gelecek... 8-10 güne kadar da Strunga'ya gidebilecekler.

— Burada da kendilerini misafir edecek aileler var mı?

— Elbette, dedi Garakyan, hepsinin yeri önceden hazırlandı, hatta beş yüz kişi de olsalardı, yine yer bulabilirdik onlara, yetimleri kabul etmeye o kadar çok istek var ki...

Tam o sırada kapıdan, iri yarı, 55-56 yaşlarında bir adam girdi içeri. Geçmişteki kötü ünüyle anılan Bolisli Alber Efendi. Sultan Hamid zamanında ve Patrik Ormanyan döneminde cemaatin işlerine karışmış ve Yıldız muhbirlerinden biri olarak değerlendirilmişti. 1908 yılında Meşrutiyetin yeniden kurulmasının ardından, İstanbul'dan uzaklaşmak zorunda kalıp orada burada dolandıktan sonra gelip Bükreş'e yerleşmiş, kendine özel, gizli imkânlarla yaşamaya başlamıştı.

Geçmişin muhbir ajanı, şimdinin sıkı bir milletperverine ve Türk karşıtına dönüşmüştü. İçeri girer girmez lafa karıştı ve yazık ki bir ailem yok ve tek başımayım, dedi, yoksa birkaç yetim de ben alırdım yanıma.

— Dert etmeyiniz, onun yerine siz de yetimhaneye maddi destekte bulunursunuz, diye önerdi Garakyan.

— Elbette yapacağım, bu benim görevim.

— Yıllık kaç ley kaydedelim senin için?

— Zamanı gelsin, ben sana, ne kadar verebileceğimi söylerim.

— Onun zamanı geldi artık, birçok kayıt yaptık zaten.

— Ben de veririm, ben de veririm, endişe etmeyin, ben borcunu bilen adamım, dedi.

Ardından da, kendince tatsız olan bu konuşmayı sonlandırmak maksadıyla;

— Arkadaş, bu ne dehşetli bir durum Bolis'teki, diye laf değiştirdi.

— Ne, yeni bir duyumunuz mu var, diye sordu avukat, ilgiyle.

— Kaçan Ermenilerin mallarının müsaderesi konusu, nerede görülmüş böylesi barbarca bir haksızlık.

— Öyle bir söylenti var ama henüz uygulamaya konulmuş değil.

— Nasıl, şimdiden el koymaya başlamışlar bile.

— Ben Bolis'ten yeni geliyorum, diye araya girdi Kamburyan ve temin edebilirim ki, bugüne değin hiç kimsenin malı mülküne el konulmadı, gerçi el konulacağına dair, öyle bir söylenti vardı.

— Bugün değilse de, yarın el koyarlar, bu adamlardan her şey beklenir, diye yanıtladı Alber Efendi.

— Ben bunun, sıradan bir tehdit olduğunu düşünüyorum, diye fikrini açıkladı avukat.

— Göreceksiniz yapacaklar, diye tepkilendi Alber, Avrupa sessiz kaldığına göre, her türlü kötülüğü yapabilirler ve yapacaklardır da... Bunların hakkından, bir tek bizim devrimciler gelir. Onların da nedendir bilmem bir şey yaptığı yok.

— Desenize, siz de devrimci hareket yanlısısınız, dedi Kamburyan, alaycı bir tebessümle.

— Pek tabii ki, diye haykırdı Alber.

— Ne zamandan beri?

— Ben hep devrime taraf olmuşumdur, bu benim karakterimde var.

Onlar bu konuşmaları sürdürürken, mağazadan içeri yeni biri daha girdi. Alber Efendi'den daha şişman, ama daha kısa boylu, fıçıya benzeyen bir adamdı.

Okuyucularımızın daha önceden de tanıdığı Sami Molla'ydı gelen. Bükreş'e yerleştiğinden bu yana, Milli Hükümet'e muhalif bir oluşum meydana getirmişti çevresinde. Genellikle İngiliz ve Fransızlarla ilişki kurmuş ve bu nedenle de kendilerini, mevcut dönemde tehlikede gören Türklerden ve düpedüz Sami Molla'dan maddi olarak faydalanmak için onlara katılmış olan birkaç maceraperest, üçkâğıtçı Ermeni'den oluşuyordu bu grup. Hepsi için de geçerli olan en önemli sebep buydu aslında: Sami Molla'da çok para olduğu söylentisi. Alber Efendi de bunların arasında yer alıyordu.

Sami Molla, bu yöntemle Mustafa Kemal Hükümeti'ni yıka-
cağını sanıyordu. Bükreş'e yerleştiğinden bu yana Ermenilere karşı yoğun bir samimiyet gösteriyor, onları "Bizim sevgili kardeşlerimiz" olarak niteliyordu. Ermeni siyasi partileriyle yakın ilişki kurabilmek için özel bir istek ve çaba gösteriyordu. Fakat onlar, Sami Molla'nın onca uğraşısına ve jestlerine rağmen, kendisine karşı kuşkulu bir yaklaşım gösteriyorlardı.

Sami Molla, Garakyan Kardeşler'in iş yerine girip bir koltuğa oturduktan sonra, mutlu bir ifadeyle:

— İnşallah tez günde hepimiz yerlerimize döneceğiz, İstanbul'dan çok iyi haberlerim var, dedi.

— Ne haberi Molla Efendi, diye ilgilendi Alber.

— Bugün yarın Millicilere karşı ayaklanma başlıyor, Mustafa Kemal zaten kaçmak için hazırlık yapıyormuş... Ama kaçamayacak... Köprü'nün başına asılacak o "İşallah"... Ve ölüm hükmünü de ben imzalayacağım "İşallah"...

— Gazetelerde o doğrultuda bir şey yok, diye dikkat çekti avukat.

— Gazetelere ne bakıyorsun, diye yanıtladı Molla, onların yazdıklarına kulak vermek doğru değil, benim özel kaynaklarım var, onlardan alıyorum haberleri... Engüri'de vaziyet çok kötü. Fakat ne yazık ki bizim Ermeni kardeşlerimiz bu durumdan yararlanmıyorlar.

— Ermenilerin ne yapmalarını istersiniz ki, diye sordu Garakyan.

— İstanbul'da karışıklık çıkarmanın tam zamanıdır.

— Bey'in söyledikleri çok gerçekçi, diye onayladı Alber Efendi, harekete geçmenin tam zamanıdır şimdi.

— Biz ağzımızın payını aldık, diye yanıtladı avukat, biraz da siz kendi öz güçlerinizle mücadele edin ve ne gerekiyorsa da onu yapın.

— Ah, bu aralar birkaç suikast girişimi gerçekleştirilse ne muhteşem bir şey olurdu, dedi Molla, iki üç tanesini gebertsinler yeter, her şey düzene girer, biz de yerlerimize döneriz, böyle, yabancı memleketlerde sürüneceğimize, kendi varlıklarımıza kavuşuruz...

— Bey'in dedikleri çok doğru, diye tekrarladı Alber Efendi.

— Sizin içinizde bu işleri yapacak ve kendi vatanını kurtaracak vatanperverler, fedailer yok mu, diye sordu Kamburyan.

— Maalesef ki, biz asker bir milletiz, diye cevapladı Molla, biz, toplu olarak savaşıyoruz ve ölürüz fakat tekil olarak, yalnız başımıza bir şey yapamayız, kendi iradesiyle ve vatanperverlikle, suikast yapacak bir tek Türk bulmak mümkün değildir.

— Biraz önce iç ayaklanmadan, darbeden bahsediyordun ama?

— Elbette ki hoşnutsuzluk günden güne şiddetleniyor, özellikle ekonomik buhran, hayat pahalılığı ve tabii ki bir an gelecek, halk tahammül edemeyecek ve patlayacak... Yalnız, Ermeniler de bize yardım etmeliler.

— Ermenilere hiç umut bağlamayın, dedi avukat, onlar kendi derslerini aldılar.

— Ben Ermenileri tanırım, onlar eyleme geçmeye hazırdırlar.

— Ne eylemi, diye sordu avukat.

— Örneğin bir suikast eyleminde bulunmaya.

— Ben burada öyle birisini tanımiyorum.

— Ama ben tanıyorum.

— Kimmiş, görelim şu sizin kahramanınızı?

— Sağlam bir adam, İstanbul'dan gelirken, gemide tanıştım... Burada da birkaç kez görüşme imkânım oldu kendisiyle.

— Ne işle meşgul o kişi, diye ilgilendi Garakyan.

— Zavallının bir işi yok, diye yanıtladı Molla ve maddi sıkıntı içinde... Birkaç kez kendisine yardım ettim, elimden geldiğince.

— Adı ne?

— Sako Tatul.

— İlk kez işitiyorum adını.

— Ben de öyle, dedi avukat, fakat ismine de diyecek yok hani, tam bir kahraman ismi.

— Kafkas cephesinde birçok çarpışmalara katılmış, diye ekledi Molla.

— Kahraman olmanın ilk şartı odur zaten.

— General Antranik'le birlikte de eylemlerde bulunmuş.

— Kahraman olmanın ikinci şartı da budur.

— Son dönemde de gönüllü olarak Yunan Ordusu'ndaymış, ardından İstanbul'a gelmiş, orada tanınınca da kaçmak zorunda kalmış.

— O adam çok ilginç birisine benziyor, dedi Alber Efendi kendi hesabına.

— Hem de çok ilginç, diye onayladı Molla ve çok da gözü pek, bugün gerekirse, hemen, gizlice İstanbul'a dönmeye hazır. Sonuçta, meziyetlerinden yararlanılması gereken bir insan ve hayret edilecek bir şey, sizler, kendi milletinizden olduğu halde, onu tanımıyorsunuz.

— Görmüşümdür belki ama hatırlamıyorum.

— Yine bu sabah beni görmeye gelmişti, diye devam etti Molla, birlikte epeyi bir sohbet ettik, hepsi birbirinden iddialı, cesaret gerektiren birçok tasarıdan bahsetti... Bulgar devrimcilerle de ilişkisinin olduğunu sanıyorum, onu da konuşmalarından anladım...

Garakyanların mağazasında bu konuşmalar sürerken, Sako Tatul da Kaled Moşilor* üzerindeki Ermeni kafe-meyhanesinde, birkaç arkadaşıyla oturmuş, onlara su gibi Tsuika** ısmarlıyordu.

— Yine vurmuşsun parayı bir yerlerden, dedi arkadaşı Drtad, gülerek.

— Bilirsin, ben parasız kalmam, diye yanıtladı Tatul, poş bıyıklarını burarken.

— Şu para bulmanın yolunu bize de öğret bari dedi zayıf bir genç. Yüzü ve giysilerinin perişanlığı, meteliksizliğini belli ediyordu.

Tatul cevap vermeden elindeki kadehi boşalttı. Delikanlı devam etti:

— Bu sabah kiliseye gittim, yönetim kuruluna çıktım, durumumu anlattım ve para istedim, resmen kovdular beni...

— Yönetimdekiler adama para verirler mi ki, diye haykırdı Drtad, boş yere yorulmuş, gitmiş ağız eğmişsin.

— Verirler ama istemenin şeklini bileceksin, dedi Tatul, ben gideyim, para isteyeyim de kapı dışarı etsinler, göreyim bir, kiliseyi de, okulu da, yönetim odasını da başlarına geçiririm yeminle. Ama Allah’a şükür, onların parasına muhtaç değilim... O kadar zamandır buradayım, hiç yanlarına gitmedim, ne yüzlerini gördüm, ne de isimlerini bilirim, gidip de yalvaracağına, şöyle biraz tehditvari konuşsaydın, gör bak, hemen nasıl verirlerdi o zaman.

— Onu da yaptım, dedi delikanlı, bağırdım, çağırdım ama faydası olmadı.

— Bağırmaq tabii ki fayda etmez, onlara şöyle revolverin ucunu göstereceksin ki.

— Revolverim yok, diye hafifçe sızlandı oğlan.

— O zaman, öyle kovulursun işte, diye hükmünü koydu Sako Tatul.

* Kaled Moşilor/Calea Moşilor: Bükreş’in bir başka ünlü caddesi. —ç.n.

** Tsuika: Bir çeşit votka. —ç.n.

— Para vermemek için, şimdi de yetimleri bahane ediyorlar, dedi Drtad, iki yüz yetim geliyor, yok yetimler geldi, yetimhane açacağız, yetimleri yüzüstü bırakamayız, yok para vermemiz gereken başka ihtiyaç sahipleri var, filan işte, istediğin kadar dinle... Sanki bir tek yetimlerin canı var, biz adam değiliz... Ama tabii ki bizim gibi adamlara böyle davranmakla iyi yapıyorlar... Eğer şurada birkaç tane mavzerist* olaydı, o yöneticiler boylarını görürlerdi.

O sırada masaya, kırk yaşına yakın, başında bir Rumen papağı** olan, iri yarı, uzun boylu bir adam yanaştı. Bu da Bolis'ten gelen bir kaçıydı ve Sev Garo*** diye anılırdı.

— Ne öyle, yine donatmışsınız masayı, diye haykırdı, sözü tümüne yönelterek.

— Tatul kardeşimiz ikram ediyor, diye yanıtladı Drtad.

— Yine Tatul mu ısmarlıyor, Allah versin, dedi yeni gelen, Bükreş'te altın madeni buldun sanırım.

— Çok konuşma, otur da Tsuika'nı iç, diye haykırdı Tatul.

— Elbette içeceğim, dedi Sev Garo, bir iskemle çekip tam Tatul'un yanında, masadaki yerini aldı.

Tsuika kadehini yuvarladıktan sonra, alaycı bir edayla, lafı Tatul'a yönelterek:

— Kesene “bereket”... Şu altın madeninin yerini bize de göster, ne olur, dedi.

— Ara, sen de bul, dedi Tatul.

— Bilmediğimi mi sanıyorsun?

— Biliyorsun da daha ne soruyorsun bana?

— Her neyse, duydum ki bu sabah yine vurmuşsun.

— Ne vurmuşum, diye bağırdı Tatul, sabrı tükenmiş bir sıkınlıkla.

* *Mavzerist*: Silahşör, profesyonelce silah kullanan anlamında, bir silah markasından çağrışımla kullanılan sıfat. —ç.n.

** *Papak*: Genellikle Azerbaycan ve Kafkasya'da giyilen, kuzu derisinden veya yünününden yapılan, uzun tüylü başlık. —ç.n.

*** *Sev Garo*: Kara Garo (Ermenice). —ç.n.

— Dzaruni'yi gördüm, o anlattı, diye devam etti Sev Garo, aldırış etmiyormuşcasına.

— Ne anlattı bakayım?

— Bu sabah yine Sami Molla'yı görmeye gitmişsin, o da oradaymış.

— İyi ya, ne çıkar bundan?

— Hiç... Çok iyi etmişsin.

— Adamla gemide tanıştık, zaman zaman gidiyorum, görüşüyoruz, kendisinden siyasal gelişmeler hakkında bilgiler alıyorum.

— Öyle görünüyor ki, adam oldukça varlıklı.

— Olabilir... Yaşam şeklinden öyle anlaşılıyor.

— Dzaruni'nin dediğine bakarsak, epeyi para yürütmüşsün.

— “Halt” etmiş o Dzaruni... Sen de öyle zevzeklerin sözüne inanıyorsun, Sami Molla bana niye para verecekmiş ki?

— Kim bilir, belki de birlikte bir işiniz vardır.

— Ne işim olsun istersin ki o adamla, zaten kendisinin de bir işi yok burada, hazırda parası var, onu yiyor.

— Benim dediğim ticaret işi değil, dedi Sev Garo, başka türlü bir iş.

— Ne demek istiyorsun, hiçbir şey anlamıyorum.

— Yalnız kaldığımızda, konuşuruz.

— Biz de bilmeliyiz, diye haykırdı Dztad, eğer görülecek bir iş ve ucunda da para varsa bizim payımız neden olmasın bunda?

— Ne iş var, ne de para, diye bağırdı Tatul, canı sıkılmıştı Sev Garo'nun ve Dzaruni'nin boş sözlerinden... Ayrıca ne demek bu, arkamdan gizlice beni mi izliyorsunuz, canımın istediği kişiyle görüşmeye hakkım yok mu, siz ne karışıyorsunuz benim işlerime, ben sizin ne yaptığınıza karışıyor muyum?

İyi de niye bu kadar öfkelendin ki, diye serzendi Garo.

Kızarım tabii, diye sürdürdü Tatul, gitgide köpürüyordu, ben sizi davet edeyim, içki ikram edeyim, siz bana teşekkür ede-

ceğinize, kalkıp harcamak için parayı nereden bulduğumu anlamının peşine düşün.

— Benim o tür meraklarım yoktur, dedi Sev Garo.

— Ne de benim, diye ekledi Drtad.

— Öyle idiyse, neydi o Sami Molla hakkında söyledikleriniz peki?

— Ben sadece, Dzaruni'den duyduklarımı anlattım.

— Bir gün o Dzaruni'nin kulağını çekmek ve iyi bir ders vermek zorunda kalacağım sanırım.

— O tür insanlarla uğraşmaya değmez, diye öğütledi Drtad.

— Onlar da benim işime karışmasınlar o halde.

— Onun, hafif üşütük olduğunu bilmiyor musun, gevezenin, boşboğazın tekidir, dediklerine önem vermemek gerek.

Tüm bu, havayı yumuşatmaya yönelik sözler, yine de Tatul'u yatıştıramamıştı. Birer kadeh daha içtikten sonra, hesabı ödedi ve Sev Garo'ya dönerek:

— Kalk gidelim, çok içtik, dedi.

— Ben de geleyim mi, diye sordu Drtad, imalı imalı sırtarak.

— Sen otur yerine, diye bağırды Tatul ve Sev Garo'nun kolundan çekerek kafeden dışarı çıktı.

— Şöyle, Moş tarafına doğru gidelim.

— Gidelim, diye onayladı Sev Garo.

Uzunca bir süre, hiç konuşmadan yürüdüler, sonunda Arm-dik Meydanı'na vardılar. Tatul, kadınlı erkekli Rumen köylülerin oturup içki içtikleri bir meyhaneye girdi.

— Burası iyi, dedi Tatul, Ermeni yok, biz bize, serbestçe konuşabiliriz burada.

Birer kadeh Tsuika söyledikten sonra, az önce sarfettiğın laflara çok sinirlendim, dedi Tatul.

— İyi de sinirlenecek bir şey yoktu ki, diye yanıtladı Garo, ben, ard niyetim olmadan bir şey söyledim, o da zaten Dzaruni'den

duyduğumdu, onu tekrarladım, üstüne kendimden bir şey ilave etmedim ki.

— Öyle olduğunu biliyorum fakat başkalarının yanında, bu tür laflar etmemeli, şakadan filan anlamaz onlar, ayrıca on türlü fikir yürütürler... O Molla'nın lafını kesinlikle etmemeliydin.

— Ama Dzaruni açık açık, bu sabah ondan para aldığını söyledi, ben yine de üstü kapalı gittim.

— İyi de almış olsam ne zararı var?

— Hiçbir zararı yok tabii de, biz de insanız, bizim de paraya ihtiyacımız var.

— Birlikte, ciddi bir şekilde konuşmamızı ister misin?

— Tabii isterim.

— Evet, birkaç kez para aldım o Molla'dan, büyük bir şey değil ama her neyse, benim maksadım, büyükçe bir voli vurmak, öyle birkaç bin leyin lafı olmaz.

— Haklısın, olduktan sonra hatırı sayılır bir şey olmalı.

— Ben de onun peşindeyim ve sanırım, başaracağım da, yalnız, çok kurnazca davranmak gerek... Bugün uzun uzadıya görüştük kendisiyle, bayağı da yoluna koydum işi... Yalnız tek başına olacak gibi değil, bir yardımcıya gereksinimim var.

— Ben burada değil miyim?

— Tam da bunun için seni buraya getirdim işte, baş başa kalıp konuşalım, anlaşalım ve birlikte çalışalım diye, ama bak yine söylüyorum, çok ciddi olarak görmemiz gerek bu işi.

— Sen de bilirsin ki, ben görev adamıyım, benim öyle şaka filan yaptığıma bakma, eğer halledilecek bir iş varsa, ben tamamen farklı bir insan olurum, yeter ki işin ucunda bir şeyler olsun, yanımızda az bir para vardı, onu da yedik bitirdik, şimdi de ağzımızı havaya açtık... Dediğimi anlıyor musun?

— Çok iyi anlıyorum, seni de çok iyi tanıyorum, diye yanıtladı Tatul. Ve tam da bu nedenle bire bir görüşmek istedim seninle... Paraya gelince, merak etme parasız kalmazsın, tek şartla, ustalıkla ve çok temkinli çalışman gerekir.

— Yapacağımız iş ne, onu bir anlat bakalım.

— Bizim yapacağımız şeyler, çok ciddi şeyler, aynı zamanda da bir hiç.

— Anlayamadım, dedi Sev Garo, başını sallayarak.

— Yavaş yavaş anlarsın... Şimdi, her şeyden önce sen Bulgar olacaksın.

— Bulgar mı olacağım, diye haykırdı öteki şaşkınca, ne demek istiyorsun?

— Yani, Bulgar rolü oynayacaksın.

— Böyle bölük pörçük laflarla bir şey anlamak mümkün değil, meseleyi doğru dürüst açıkla ki, ben de ne yapacağımı bileyim.

— İyi o zaman, bu Sami Molla bir şeyler yapmak istiyor, yani senin anlayacağın Türkiye’de siyasi bir kargaşa meydana getirmek niyetinde... Bana düşüncesini açıkladı, ben de bu operasyonda kendisine yardım edebileceğimi söyledim.

— Bolis’e mi döneceksin yani, diye sordu Sev Garo.

— Ben deli miyim ki Türkiye’ye gideyim, diye haykırdı Tatul, basbayağı oynatıyorum adamı, bu sabah yine o konular üzerine konuştuk kendisiyle... “Hani Bulgar devrimciler bize yardımcı olacaklardı,” dedi. Bunun üzerine, beynimde aniden bir fikir uyandı. Kendisine, Rusçuk ve Sofya’da, bize yardımcı olacak devrimci arkadaşlarımın olduğunu söyledim, bunun üzerine adam birden coştı ve “Aman, onların ileri gelenlerinden birini, birlikte işbirliği yapmak için buraya getirebilir misin,” dedi. Dedim ki, ondan kolay bir şey yok, yalnızca Sofya’ya kadar gidip adamı bulup ikna edip buraya getirmek. Bunun için de paraya gerek var. Uzatmayayım, sonunda ikna ettik adamı ve altı bin ley kopardık...

— Az almışsın, diyerek, Tatul’un sözünü kesti Garo.

— Adamı Sofya’dan getirirsem, bir o kadar daha ödeyecek.

— Pekâlâ, Bulgaristan’a mı gideceksin bu durumda?

— Benim bir yere gideceğim yok, o Bulgar devrimci lideri sen olursun, bitti gitti.

- Şimdi anladım meseleyi, diye bağırdı Sev Garo.
- Sanırım, zor bir iş değil yapacağın.
- Aksine, çok kolay... Yalnız, yeter ki benimle Bulgarca konuşmaya kalkmaya.
- Bulgarca bilmiyor ki, konuşsun.
- Kendisini görmeye ne zaman gideceğiz?
- Hemen şimdi gidemeyiz, kendisine gidip dönmemin en az on gün süreceğini söyledim, bu nedenle ben on gün ortalıkta görünmeyeceğim.
- Hesaba mahsuben bir şey vermeyecek misin bana?
- Çok çabuk başladın para istemeye.
- Elimin darda olduğunu söylemiştim sana.
- Sana bir 500 ley vereyim ama on güne kadar başka para istemek yok benden.
- Pekâlâ, diyerek, razı oldu Sev Garo.
- Şimdi bir de Dzaruni meselesi var.
- Ne meselesi?
- O çocuk, hem çenesinin düşüklüğü hem de Molla'yla olan yakın ilişkisinden dolayı bizim için bir tehlike.
- Onu ne şekilde susturmamızı veya Molla'yla görüşmesini engellememizi düşünüyorsun?
- Bilmiyorum ama bir yolunu bulmalıyız bunun, düşün-sene, seni Bulgar devrimci olarak Molla'ya tanıttıktan sonra Dzaruni'nin durumu açık ettiğini, ne olur halimiz?
- Gün gibi rezil oluruz, diye yanıtladı Garo gülerek.
- O önemli değil de paranın kaynağı kesilir.
- Öyleyse Dzaruni'yi de aramıza alalım, dedi Garo.
- Ben de tam onu düşünüyordum, diye yanıtladı Sako Tatul.
- İyi de kendisine güvenebilir miyiz?
- Ben gerekeni konuşurum kendisiyle, gerekirse gözünü de korkuturum, sen bul onu, yarın bana getir... Benim odada, baş başa.

— Başım üstüne.

Bu kararı da aldıktan sonra, iki kafadar şölenlerini sürdürmek için oradan kalkıp başka bir meyhaneye yollandılar.

— O adamların yanında Sami Molla'nın lafını etmemeliydin, dedi Tatul, uyaran bir vurguyla.

— Senin de benden saklı, böyle işler yapmaman gerekirdi, diye yanıtladı diğeri de.

— Sana bugüne kadar, bu konuda bir şey açıklamadıysam, sebebi ortada henüz belli bir şeyin olmamasıydı.

— Şimdi?

— Şimdi, birlikte çalışmamızın zamanı geldi, tabii ki hep gizlilik içerisinde.

— Ona şüphe yok.

— Bu Molla, kendisinden faydalanılacak bir adam, yeter ki bize güvensin ve kendisini kandırdığımız kuşkusuna kapılmasın, dedi Tatul.

— Bu tür konularda ne kadar usta olduğumu bilirsin.

— Ama senin ustalığın yeterli değil bu işte.

— Daha başka ne istiyorsun ki?

— O Dzaruni endişelendiriyor beni.

— Eee, onunla da yarın işi bağlamayacak mıyız?

İkisi baş başa vererek Dzaruni'yle ne şekilde konuşmaları gerektiği üzerine uzunca bir fikir alışverişinde bulunup karara vardılar. Geç vakit ayrıldılar birbirlerinden.

Ertesi gün Sev Garo Dzaruni'yi buldu.

Bu sonuncusu, henüz 27-28 yaşlarında, kısa boylu, topluca, yakışıklı yüzlü, eğitilmiş, tipik Bolisli bir gençti. Çevresiy-le ilgili konuşkan, girişken, yerinde bir dakika bile duramayan, dükkândan dükkâna, kafeden kafeye, insan görmek, konuşmak, haber alışverişi yapmak için devamlı oradan oraya koşuşturan birisiydi. Aslında saf bir yapısı vardı. Sürekli, kendisini önemli kılacak, ilginç bir şeyi vardı anlatacak. Fakat gerçekte bir te-

meli yoktu anlattıklarının ve şaka yapmayı seven kişilerce, onu kandırmak ve kendisiyle eğlenmek maksadıyla üretilen şeylerdi genellikle.

Dzaruni, çoğu zaman Bükreş'te olmazdı ve arada bir Konstanza'ya giderdi. Birkaç gün orada kalır, dönerdi. Bu gidiş gelişleri amaçsız değillerdi tabii ki. Bolis'te yaşayan büyük ağa-beyinden mal gelirdi. Bu nedenle, kendisi bu malları gemiden alıp bir kısmını orada sattıktan sonra, kalan kısmını da Bükreş'e getirirdi. Geçimini bu yolla temin ediyordu.

— Yürü, seninle birlikte Sako Tatul'a gideceğiz, dedi Garo, genç arkadaşının koluna girerek.

— Ne işimiz var onunla ki, diye sordu Dzaruni.

— Seninle görüşmek istiyor.

— Eğer benimle görüşmek istiyorsa, gelip kendisi bulacak beni, ben onun ayağına gidecek değilim, dedi Dzaruni, gurur yapılarak.

— Çocuk olma da yürü, diye yanıtladı diğeri, gencin kolundan çekerek, bizi bekliyor.

— Nerede?

— Kendi odasında.

— İyi de benden ne istiyor?

— Önemli bir iş konusunda konuşacak.

— Benim, kendisiyle neredeyse hiç tanışıklığım yok, yalnızca birkaç kez görmüşlüğüm var, şurda burda... Bir— iki kere de Sami Molla'nın evinde rastladım kendisine.

— Belki de tam o konu hakkındadır konuşacakları.

— Ne, Sami Molla hakkında mı?

— Öyle anlaşılıyor ki o rastlaşmalar konusunda, orda burda gevezelikler etmişsin, bu da onun kulağına gitmiş ve kendisini çok kızdırmış bu durum.

— Kızmış mı, diye yükseltti sesini Dzaruni, kızmaya ne hakkı varmış ki, yalan mı konuşmuşum, Molla'nın evine gitmemiş mi, onunla görüşmemiş mi, para almamış mı?

— Görüşmüş, görüşmemiş, para almış, almamış, sana ne, oraya buraya gidip anlatmaya ne mecburiyetin var?

— İster anlatırım, ister anlatmam, kimse karışamaz, yalan konuşmuyorum, iftira atmıyorum.

— Öyle anlaşılıyor ki, sen Sako Tatul'un nasıl bir adam olduğunu bilmiyorsun.

— Nasıl bir adam ki?

— Basbayağı bir mavzerist.

— Ne olursa olsun, burada öyle şeyler geçmez, Bükreş'teyiz, Karabağ'ın dağlarında değil...

— Bu Tatul kaç kişinin başını yedi.

— Ne demek istiyorsun?

— Demek istiyorum ki, böylesi insanlarla düşman olmaktansa, dost olmak en iyisidir.

— Benim kendisiyle bir düşmanlığım yok ki?

— Düşmanlığın yok ama farkında olmadan kendisine kötülük yapıyorsun.

— Bunlar boş laflar, ayrıca sana açık söyleyeyim, ben bu türlü Tatullardan korkacak adam değilim, bilmiş ol.

— Böyle düşmanca söylemler yerine, birbirinizle konuşsanız anlaşsanız, daha iyi olmaz mı?

— Anlaşalım mı? Ne yapmak için?

— Önce bir görüşün birbirinizle, o zaman her şeyi de anlamış olursun.

— Görüşelim elbette, neden olmasın, ben zaten kendisini takdir ederim, o tür insanları da severim... Milletperver... Özverili... Devrimcidirler. Ben de yapı olarak devrimciyimdir, Bolis'te futbol takımı kurmuştum...

Dzaruni, bu tepeden konuşmalarına karşın, Sev Garo'nun tehdit kokan sözlerinden korkmaya başlamıştı. Öyle ki, anlaşma önerisi pek de fena gelmemişti kendisine. Böyle konuşarak, büyük avluya geldiler. Sako Tatul'un odası da diğer birçok oda

gibi kapısı o büyük avluya açılıyordu. Öyle ki, her bir oda ayrı bir haneydi.

Tatul sıcak bir gülümsemeyle karşıladı, sabırsızlıkla beklediği konuklarını. Dzaruni'nin hatırını sordu, sigara ikram etti. Kısa bir süre günlük siyasal gelişmeler üzerine sohbet ettikten sonra:

— Baron Dzaruni, seninle özel olarak görüşmek istedim, çünkü gördüğüm kadarıyla, uyanık, becerikli, akıllı ve çalışkan bir delikanlısın, aynı zamanda da aydın, konuşkan ve milletperver, dedi.

— Bu ne büyük iltifat, utandırıyorsun beni, diye yanıtladı delikanlı, memnun bir ifadeyle.

— Ben riyakârlık yapmam, gerçekleri söylüyorum.

— Beni o kadar yakından tanımadığın halde, hakkımda böylesine iyi bir intiba edinmiş olmana çok memnun oldum.

— İnsan tanımakta büyük tecrübem vardır, ne değerde olduğunu birkaç görüşüp konuşmada anlarım.

— Teşekkür ederim, dedi delikanlı, söyleyecek başka söz bulamayarak.

— Yalnız, büyük bir eksikliğin var, diye devam etti Tatul.

— Benim mi, diye haykırdı Dzaruni, şaşırarak.

— Evet, senin, affedilemez, büyük bir eksiklik... Öyle bir eksiklik ki, başına bela getirebilecek türden.

— Hangisiymiş bu eksikliğim?

— Dilin... Her duyduğunu, gördüğünü, herkese anlatma kötü alışkanlığın.

— Acaba, özel bir konuyu mu kastediyorsunuz?

— Genel olarak kabul etmelisin ki, çok konuşansın.

— Olabilir... Dostlarımla sohbet etmeyi severim.

— Şunu bil ki çenesini tutamayan bir insan, asla ciddi bir iş beceremez.

— Ben, çok konuşmamdan dolayı şimdiye kadar bir zarar görmedim, diye uyardı delikanlı.

— Eđer zarar görmediysen faydasını da görmemişsindir, diye yanıtladı Tatul, fakat sorun o değil... Esas sorun o ki senin bu konuşkanlığın yüzünden, başkaları zarar görebilirler fakat tam tersi olarak, eđer sır tutabilen olursan, başkaları da zarar görmezler ve durup dururken sen de dūřman sahibi olmazsın, ayrıca bundan sen de yarar sağlarsın.

— Bu öğütleriniz beni çok memnun etti fakat hangi nedenle beni buraya çağırıp konuşkanlığımla ilgili tavsiyelerde bulundunuz, acaba farkında olmadan size bir zararım mı dokundu?

— Henüz değil... Lâkin bundan sonrasında zararın dokunabilir.

— Ne şekilde, açıklayınız ki ben de size zarar vermekten sakınayım.

— Tam da bu açıklamayı sana iletmek için buraya, odama davet ettim seni, diye yanıtladı Tatul. Mesele, benim ile Sami Molla'nın arasındaki ilişki etrafında dönüyor. Görülen o ki, şurda burda, beni birkaç kez onun evinde gördüğünü anlatmışsın.

— Sanırım yalan değildi söylediklerim.

— Ben de inkâr etmiyorum zaten... Yalnız, bizim ilişkimizin esas nedeninin ne olduğunu biliyor musun, yani Sami Molla'nın yanına, aslında niye gittiğimi biliyor musun?

— Bilmiyorum, diye itiraf etti Dzaruni.

— Peki, bilmiyorsan niye fikir yürütüyorsun?

— Ben fikir yürütmem.

— Sami Molla'ya, benimle ne işi olduğunu sormadın mı?

— Sormuşumdur, diye yanıtladı Dzaruni.

— Ve ne cevap aldın?

— Sizi Bolis'ten tanıdığını, eski bir dostu olduğunuzu, burada rastlaştığınızı ve maddi sıkıntıda olduğunuz için size para yardımında bulunduğunu söyledi.

— Yani gerçeği tamamıyla gizlemiş.

— Bilmiyorum, olabilir.

— Ve sen de bu yalanları etrafta tekrarlayıp durmuşsun.

— Belki bir iki yerde... Onu da kötü bir niyetle veya size bir zarar vermek maksadım olmadan söylemiş olabilirim.

— İyi niyetin ne önemi var, sonucu kötülük doğuruyorsa.

— Eğer, benim sözlerimden dolayı size gerçekten bir kötülük olmuşsa buna çok üzülürüm.

— Bir kötülük olmuş olsaydı, şimdiye kadar hak ettiğin ceza-yı çoktan görmüş olurdun, dedi Tatul, tehditkâr bir ifadeyle elini pantolonunun arka cebine götürüp revolverin kılıfını işaret ederek.

Bu tatsız hareket ürpertti delikanlıyı, fakat Baron Tatul, size bir kötülüğe sebep olmadığımı göre, diye kekeleydi şaşkın bir yüzle.

— Sebep olmadın fakat bundan sonra olabilirsin, eğer bundan sonrasında da benim ve arkadaşlarım hakkında o türlü söylentiler yaymaya kalkarsan.

— Emin olun, adınızı dahi bir daha ağzıma almayacağım.

— Bu yeterli değil, diye haykırdı Tatul.

— Peki, ne yapmamı istiyorsunuz?

— Ya bir daha, Sami Molla'nın evine hiç ayak basmayacak ve ilişkini keseceksin kendisiyle, ya da bize katılacak ve bizimle birlikte çalışacaksın.

— Birlikte çalışmak, diye ünledi Dzaruni, bu beklenmedik öneriyle şaşkına dönerek.

— Evet, diye yineledi Tatul, ya tamamen bizimle, ya da bizim yolumuzdan uzakta.

— Bizim birlikte göreceğimiz iş, ne türlü bir şey ki?

— Benim gibi birisi ve Sev Garo'nun göreceği işin ne olmasını arzu edersin ki... Doğal olarak devrimci işler.

Delikanlı, bir an düşündü ve;

— Ama ben vuruşkan bir güç değilim ve çok da tehlikeli işlere bulaşmak istemem diye yanıtladı.

— Onu biliyoruz... Biz herkesin gücüne ve karakterine göre iş veririz, karşılığında da bir tek şey isteriz, en önemli şeyi.

— Nedir o...

— Mutlak gizlilik ve sır tutmak.

— Ben gerektiği zaman dilimi tutmayı bilirim, özellikle de başkalarına zararının dokunacağını fark ettiğimde.

— Aksi halde, ilk zararı sana dokunur, başkasına değil, bizim teşkilatımızda gizliliği riske sokabilecek en küçük eylem bile ölümle cezalandırılır.

— Bu arada benim söylemeyi unuttuğum başka bir şey daha var, diye uyardı Dzaruni.

— Nedir?

— Ben, sizinle birlikte çalışmaya hemen başlayamayacağım.

— Sebep?

— Çünkü bu akşam Konstanz'a hareket edip iki hafta kadar orada kalacağım.

— Pekâlâ, bu durumda, dönüşünde daha ayrıntılı bir şekilde konuşuruz.

Delikanlı bir an tereddüt ettikten sonra:

— Acaba, maddi fedakârlıklarda bulunmak mecburiyetinde kalacak mıyım, şimdiden söylemiş olayım, bunu karşılayabilecek gücüm yok zira diye sordu.

Tatul güldü ve:

— Senden maddi fedakârlık beklemiyoruz, dedi, aksine hatta sana maddi olanaklar sağlamanın garantisini veriyoruz.

— İşte bu çok iyi, diye haykırdı Dzaruni, biraz da ferahlayarak.

— Yalnız, bunun için de becerikli davranman ve bizim talimatlarımızı noktası noktasına uygulaman gerek.

— O yönden emin olunuz.

— Tamam öyleyse, Konstanz'dan döndüğünde gelip beni gör, nihai düzenlemeleri halledelim.

— Başım üstüne.

Dzaruni, gitmek için ayağa kalktığı anda Tatul:

— Bu görüşmemizin tamamen gizli kalacağını söylemeye gerek var mı, dedi.

— Doğal olarak.

— Hatta en samimi, en güvenilir bildiğin dostuna dahi hiç bahsetmemen gerek, ne burada, ne de Konstanza'da.

— Lütfen beni çocuk yerine koymayınız Baron Tatul.

— Şu andan itibaren, bizim gizli teşkilatımızın bir üyesi sayılırsın ve ona göre davranmalısın.

— Anlıyorum... Görüşmek üzere, hoşça kalın.

Dzaruni tek başına ayrıldı Tatul'un odasından. Sevinçliydi ve tüm sıkıntısı dağılmıştı.

— Bu Tatul'la samimi olmak bana zarardan çok, yarar sağlar, diye düşünüyordu, düşmanlığını kazanmak ise hiç iyi değil... Ateşi tepelerinde olan adamlar bunlar, her an bir delilik yapabilirler... Her neyse, işi tatlıya bağladığımıza memnunum da... Şu bahsettiği gizli teşkilat işi ne olacak, bu teşkilat şimdi gerçek mi, yoksa tamamen hayali mi... Öyle bir teşkilat ki içinde Sami Molla da var, bu bana biraz tuhaf geliyor... Ama neden olmasın ki, her şey olabilir, Molla'da para var, bunların da paraya ihtiyaçları var. Eh, bundan da bir gizli teşkilat doğabilir... Az buçuk anlamaya başlıyorum galiba olanı biteni, bunlar benim önüme bir kemik atıyorlar, sesimi çıkartmayayım diye. Eh, fena değil, uyuşabiliriz...

Bu düşüncelerle yoluna devam etti Dzaruni. Hem başına bir bela açmamak hem de maddi olarak yararlanmak maksadıyla, bu konuda son derece ketum olmayı aklına koymuştu.

Tatul'a da dediği gibi, o akşam Konstanza'ya doğru yola çıktı.

Ertesi sabah, tüm planlarını hazırlamış olan Tatul, Sami Molla'ya gidiyordu.

İam eve yaklaştığı sırada Molla karşısına çıktı.

Ben de sizinle görüşmeye geliyordum, dedi Tatul.

Önemli bir şey mi vardı, diye sordu Molla, merakla.

Evet, iletcek çok önemli bilgilerim var.

— Yürürken konuşalım.

— Sokakta mı, diye haykırdı Tatul, çevresine kuşku bakışlar atarak.

— Eve dönelim istersen?

— Ev bile yeterli güvenlikte değil, sizin ziyaretçileriniz çok, bu nedenle, baş başa bir dakika bile görüşemeyiz, ayrıca bir şeyler duydum.

— Ne gibi?

— Sizin peşinizde bir ajan var.

— Ajan mı? Kim tarafından, Rumen Hükümeti'nden mi?

— Yok, hayır, Engüri veya Bolis'ten, özellikle sizi izlemek üzere bir adam gelmiş. Muhtemeldir ki sizin evin çevresinde dolaşıp sizin eve girip çıkanları tespit ediyordur.

— Ben öyle bir şey fark etmedim.

— Fark edilebilmesi için çok beceriksiz bir ajan olmalı ki öyle birisini de Engüri'den buraya yollamazlar herhalde.

— Takip etsinler, ne yapabilirler ki, burası İstanbul değil.

— Siz ne diyorsunuz, bizim tüm planlarımız suya düşebilir.

— Eee, nerede görüşmemizi istersin?

— Şöyle ıssız bir yerde, gözlerden ırak...

Molla, o sırada yoldan geçen boş bir taksiye el edip durdurdu, ikisi birlikte arabaya binip şoföre:

— Şose... dedi.

Şose, şehir dışında, çevresi kır lokantaları, lüks villalar ve koruyla bezeli, uzun bir yoldu.

Tatul, arabanın içinden, çok temkinli bir şekilde her yönü tekrar tekrar gözden geçirdi ve rahatlamış bir ifadeyle:

— Şansımıza, kuşkulananacak bir şey yok, dedi.

Pek tabii ki, tüm bu sözümona tedbirli davranışlar, Molla'yı etkilemeye yönelik sahtekârlıklardan başka bir şey değildi. Gerçekten de Molla kaygılanmaya başlamıştı. Bir süre sessiz ve düşünceli bir şekilde oflayıp pufladıktan sonra:

- Bu ajan konusu ciddi mi, diye sordu.
- Ciddi olmasaydı size söylemezdim, diye yanıtladı Tatul.
- Sen nereden duydun bunu?
- Benim özel, güvenilir kaynaklarım var... Her şeyi yerli yerinden öğrendim, gelenler üç kişiler.
- Üç kişi mi, diye haykırdı Molla.
- Evet, üç kişi, diye vurguladı Tatul.
- Üçü de benim için mi gelmişler?
- Onu bilmiyorum, ama öğrendiğime göre siz, onlar için öncelikli olanıymışsınız.
- Rumen polisine başvurup o adamları buradan hemen uzaklaştırmalıyım.
- Rumen polisi bu işe karışmaz, boş yere mesele yaratmayalım.
- İyi de böyle ajanlarla sarılmış olarak yaşamak istemem ben.
- Adamları uzaklaştırmamanın bir yolunu elbette ki buluruz, yalnız öncelikle adamların kaldıkları yeri öğrenmeliyim.
- İsimlerini öğrenseydin bari.
- Bu akşam, bana haber getirecekler, isimlerinin ne önemi var ki... Sahte isimlerle de gelmiş olabilirler, esas önemli olan, kimler olduklarını öğrenebilmek.
- Bu adamlar kalkıp bana suikast tertip etmesinler, dedi Molla, endişesi gittikçe derinleşiyordu.
- Sanmam, diye yanıtladı Tatul düşünceli bir şekilde.
- Olmayacak şey değil... O Engüri'deki adamlar her şeyi yapabilirler.
- O kadar ileri gidemezler.
- Bana da öyle geliyor, ama...
- Hele ben şu adamların izini bir bulayım, gerisi kolay.
- Nasıl bulacaksın?
- Zor değil... Şimdiden o işin peşine adam koydum, araştırıyorlar.

Bu şekilde konuşarak Şose'ye vardılar, taksiyi durdurup indiler.

— Şimdi nereye gidiyoruz, diye sordu Tatul.

— Sen arkamdan gel, diye yanıtladı Molla. Ve ağaçlarla bezenmiş bir bahçeye girdi, iç taraflarda bir birahane vardı.

Sabahın o saatinde içeride, onlardan başka hiç müşteri yoktu. Yalnızca iki hizmetli, masaları temizlemek ve sandalyeleri dizmekle meşguldüler.

— Burada rahatlıkla konuşabiliriz, dedi Molla, bizi gelip de rahatsız edecek ne bir tanıdık, ne de gözleyecek bir ajan bulunur burada.

— Evet, burası iyi, diye onayladı Tatul.

Geçip bir masaya oturdular. Garson siparişleri almaya geldiğinde:

— Ben bir kahve içeceğim, ya sen, diye sordu Molla.

— Bana da bir konyak, diye yanıtladı Tatul.

Siparişleri verdikten sonra, Molla Tatul'a dönerek:

— Şimdi konuş bakalım, dedi.

— Dün akşam Rusçuk'taki dostlarımızdan bir mektup aldım, diye yanıtladı Tatul, alçak ve gizemli bir ses tonuyla.

— Eee, ne vardı mektupta?

— Çok önemli bir bilgi... İvan Harufov oradaymış.

— İvan Harufov kim ki, diye sordu öteki, ilgisiz.

— Nasıl, ismini duymadınız mı, ünlü Bulgar devrimci İvan Harufov'u bilmiyor musunuz?

— Ben İstanbul'dayken böyle şeylerle uğraşmazdım ki?

— Dünyada İvan Harufov'u tanımayan veya en azından ismini duymamış hiçbir devrimci yoktur.

— Sen tanır mısın?

Tatul gülümsedi ve:

— Birbirimizle kardeş gibiyizdir... Onun için canımı veririm, o da benim için, dedi.

— Şimdiye kadar neler yapmıştır?

— Ne yapmamıştır ki, tüm önemli suikastlerin içinde katılımı vardır... Makedonyalı çentikler kendisi için deli olurlar, Bolşeviklerle de sıkı ilişkileri var... Bunun dışında, patlayıcılar ve bomba yapımı konusunda bir tanedir... Bu konularda sırlarını kimseyle paylaşmadığı gibi, kendine özgü buluşları vardır.

— Bu kadar tehlikeli bir devrimci Rusçuk'ta nasıl serbestçe dolaşabiliyor?

— Ona kim dokunmaya cesaret edebilir ki?

— Emniyet kendisini yakalayamaz mı?

— Emniyetin tamamı titrer kendisinden.

— Şaşılacak şey.

— O İvan, tam bize gerekli olan insan işte. İvan'la birlikte her şeyi yapabiliriz.

— Nerede?

— Nerede olursa olsun, Bolis veya Engüri, hiç fark etmez.

— Türkiye'ye nasıl girebileceksiniz peki?

— Gerek olduğunda, biz her yere girip çıkabiliriz, bizim için engel yoktur.

— Ayrıca, o Bulgar bizim davamız için nasıl mücadele edecek?

— Yeter ki, ben Rusçuk'a bir gideyim ve kendisini görüp konuşayım, benim sözümünden çıkmaz o, yarın yola çıkacak olursam, üç güne alır gelirim kendisini.

— Geleceğinden emin misin?

— Ondan hiç kuşku yok. Bu aralar herhangi bir operasyonun içinde değil ve de böylesi bir adam uzun süre işsiz kalmaz.

— Kaç yaşlarında bu İvan?

— Olgun yaştadır... Kara İvan derler ona, çok esmer olmasından dolayı.

— Kendisine güvenmek mümkün mü?

— Ben kendime güvenmem, ona güvenirim.

— Önce, mektupla bir sor bakalım, bizimle işbirliği yapmayı kabul edecek mi?

— Kendisine ne iş için ihtiyacımız olduğunu söyleyecek miyiz?

— Şöylesine bir çıtlat.

Tatul, cevap vermek yerine gülmeye başladı, niye gülüyorsun, diye sordu Molla.

— Öyle görülüyor ki bu tür konular üzerine hiçbir fikriniz yok sizin, diye yanıtladı Tatul.

— Neden?

— Bir yandan son derece tedbirlilik telkin ediyorsunuz, öte yandan da bu denli yaşamsal bir mesele konusunda mektupla irtibat kurmaya çalışıyorsunuz... Mektup ya bir başkasının eline geçecek olsa?

— Haklısın, mektupla olmaz.

— Mutlaka, şahsen benim gidip kendisiyle görüşmem, konuyu açıklayarak onu ikna edip buraya getirmem gerek.

— O dediğin de paraya bakar.

— Rusçuk dediğin şurada, burnumuzun dibinde, iki saatte, trenle Curcevo'ya* gideceğim, oradan da vapurla bir saate kalmaz Rusçuk'tayım... İki gece kalmam yeterli.

— Bu, kaçta çıkar?

— Eh, nereden baksan yine bir on bin ley gerekir.

— On bin ley mi, diye haykırdı Molla, o ne kadar para öyle?

— On bin ley de para mı ki, diye itiraz etti Tatul, yüz Türk lirası demektir... Yani on İngiliz sterlini ve ben bu parayla Rusçuk'a kadar gideceğim, birkaç gün orada kalacağım, İvan'ı bulacağım... Muhtemelen ona da biraz para vermem gerekecek... Sonra birlikte yolculuk yapacağız buraya gelene kadar... Burada da bana konuk olacak, kendisini ben ağırlayacağım.

— Korkarım ki bu para boşa gider.

— Ne sebeple?

* Curcevo: Merkezi Romanya'da bir liman kenti. —ç.n.

— Onunla iş göremeyeceğiz.

— İvan’la iş görmemek mümkün mü?

— Ya da çok talepkâr olacak.

— İvan gerçek bir devrimcidir, para için iş görmez, onun için paranın bir önemi yoktur, onun aradığı, cesaret gerektiren, riskli ve tehlikeli işlerdir, büyük maceralardır...

Molla, bir an sessiz kaldıktan sonra:

— Bu mesele çok hayati, karar vermek için etraflıca düşünmem gerek, şimdilik kalsın, birkaç güne ne yapmamız gerektiğini bildiririm sana... İstanbul’dan haber bekliyorum, bakarsın az zamanda her şey yoluna girer de yeniden oraya döneriz.

— O insanlar yönetimde oldukları sürece, sizi Bolis’e kabul edeceklerine dair hâlâ ümidiniz mi var?

— Ne olacağını kim bilir?

— Böyle kollarımızı kavuşturup oturursak, bir şey de olmaz.

— Her neyse, bu konuyu düşünürüz yine, diye yanıtladı Molla, birkaç gün bekle, sana nihai kararımı bildiririm... O İvan bizim işimize, eminim ki gelir fakat aceleyle bir şey yapmayalım.

— Olur, yalnızca adamın Rusçuk’ta fazla kalmayacağından korkarım, kendisine ihtiyaç duyduğumuzda gitmiş olur, İvan gibi insanlar bir yerde uzun süre kalmazlar.

Aralarında kısa süreli bir sessizlik oldu. Konunun sürünce-mede kalması Tatul’un hiç işine gelmiyordu. İşin sıcaklığına halletmek, demiri tavında dövmek isterdi hep... Birkaç güne, kim bilir ne olaylar baş gösterebilirdi.

Ve Molla’yı ikna edip paraları bir an önce alabilmek için önerebileceği mantıklı bir bahane aranıyordu.

Birden gözünde bir sevinç ışığı parladı, aklına bir fikir gelmişti.

— İvan’ın, vakit kaybetmeden buraya gelmesinin bir başka, büyük yararı da olabilir, dedi.

Ne gibi bir yarar?

— Sizin kişisel güvenliğinizle ilgili bir yarar.

— Ne demek istediğini anlayamadım.

— Türkiye’den gelen şu üç ajanın varlığıyla ilgili... Bunların size karşı bir suikastte bulunacaklarından korkuyorsunuz ki bu da olmayacak bir şey değil.

— İyi de İvan’ın ne bağı var onlarla?

— O buraya vardığının ertesi günü, üç ajanın da arkalarına bile bakmadan buradan kaçacaklarına emin olabilirsiniz.

— Hangi yöntemle?

— O bir yöntem bulur, böyle şeyler çok yapmıştır... Bütün ajanlar kendisinden titrer zaten, çoğunun başını yemiştir.

— Buraya gelen ajanlar tanılar mı kendisini bakalım?

— Olacak şey mi, adam ajan olacak ve İvan Harufov’u tanımıyacak, dünyanın bütün gizli polis örgütlerinde resmi var adamın.

Tatul’un bu sözleri, Molla’nın üzerinde beklenen etkiyi yaratmıştı.

— O kadar hakkında konuştun, o kadar övdün ki şu Bulgar’ı insanın bir kez olsun göresi geliyor, dedi Molla.

— Gerçekten de kendisini tanımaya değer.

— Ne yazık, Bulgarca bilmiyorum ki kendisiyle konuşabileyim.

— Kendisi su gibi Türkçe bilir.

— O iyi işte.

— Kararınızı verdiniz öyleyse, İvan’ı getireceğiz.

— Yalnız bu on bin ley aşırı bir miktar, gel bunu beş bine bağlayalım.

— O miktar çok az.

— Buraya geldikten sonra, eğer kendisiyle anlaşarsak, o zaman misliyle bir şey veririm... Ama şimdilik beş binden fazlasını veremem, o para da, dolu dolu yeter sizin yolculuğunuz ve buradaki harcamalarınız için.

Tatul, önce bir alnını sıvazladı, sözümona derin hesaplara dalmıştı kendi kendine, parmaklarıyla sözde birtakım hesaplamalar yaptı ve en sonunda:

— Bu miktarla ancak ucu ucuna yetireceğim, dedi.

— İşi, harcamalarda tasarruflu davranarak görelim, müsrif davranacak zaman değil... Burada hazır paramızdan sarfediyoruz. Ne zaman gideceksin, diye sordu Molla.

— Bugün, hemen çıkarım yola, saat on birdeki ekspresle ve akşam olmadan da Rusçuk'a varmış olurum.

— İyi de daha pasaport işlemlerin var, vize işlemin var. Rusçuk yakın ama Romanya toprağı değil, diye uyardı Sami Molla.

— Pasaport, vize filan, öyle şeyler bize göre değil, diye yanıtladı Sako Tatul alaycı bir sırıtışla.

— Nasıl size göre şeyler değil?

— Biz, her yere pasaport olmadan da gideriz.

— Bu sıkı zamanda, böyle bir şey mümkün mü?

— Bizim için mümkün.

— Bu nasıl oluyor, bir açıkla bakayım bana.

— Öncelikle, Rusçuk'a kadar rahatlıkla giderim, orada karaya ayak bastığım zaman pasaport soracaklar, değil mi?

— Elbette...

— Tamam, orada yolcuları denetlemekle görevli olan polis komiseri bir Ermeni ve benim de çok yakın bir dostum... Bu benim pasaportsuz olarak ilk gidişim değil ki Rusçuk'a.

— O, başka, dedi Molla, açıklama onu ikna etmişti.

Bu görüşme süresince Molla bir kahve içmişti, Tatul ise 5-6 kadeh konyak. Hesabı ödeyip Molla'nın evine döndüler ve orada, Molla beş bin leyi sergerdenin eline sayarken, bir taraftan da tembih ediyordu, şu üç ajanın adlarını ve kaldıkları yeri öğren.

— Sen merak etme, ben gidip gelene kadar, tespit etmiş oluruz, diye yanıtladı Tatul, o işin ardına öyle birisini taktım ki.

— Ne zaman dönersin, diye sordu Molla.

— En fazla üç güne buradayım.

— Sakın ola ki İvan burada, başkalarıyla da irtibata geçip görüşmesin.

- Bizim dışımızda tek bir kişiyle dahi görüşmeyecek... Emin ol.
- Bu işi çok gizli tutmamız gerek.
- Kuşkusuz... Aksi halde hiçbir şeyi başaramayız.
- Geldiğinizde, İvan'ı benim eve getirme... Dışarıda bir yere gidip görüşürüz.

- Ben de aynı şeyi söyleyecektim size.
- Güle güle git... Başarılar.
- Sağ olunuz, evvelallah her şey yolunda gider.

Tatul, büyük bir mutlulukla ayrıldı Molla'nın yanından. Sokakta yürürken, bir taraftan da kendi kendine düşünüyordu.

— Çok mükemmel bir hazine geçirdik ele, umarım epeyce bir süre faydalanırız bundan, zira belli ki sonunda Molla her şeyi anlayacak... Ama şu üç ajan ve Bulgar İvan buluşu şahane oldu... Ustaca davranılırsa, sanırım birkaç hafta sürer bu... Dzaruni'nin Konstanza'ya gitmesi de ayrı bir şans oldu. O çocuk bizimle birlikte bile olsa, yine de risk bizim için.

Tüm bu düşüncelerle, Sev Garo'nun kendisini beklediği meyhaneye vardı. Garo, arkadaşının yüzünü gördüğü gibi, işi başardığını anladı.

- Parez* İvan Harufov, diye haykırdı Tatul, arkadaşının omuzuna vurarak yanına oturdu.
- Bu ne demek oluyor şimdi böyle?
- Sen kendinin, ismi İvan Harufov olan ünlü Bulgar devrimci olduğunu bilmiyor musun?

Resmî ve gizli polislerin kâbusu, müthiş patlayıcılar uzmanı bir komitacı, 8-10 ajanın başını yiyen, büyük suikastlerin baş düzenleyicisi ve faili...

- Bunların tamamını adama yutturdun desene.
- Önce yutmak istemedi ama en nihayetinde yuttu.
- Ne koparttın bakalım?
- Öyle, çok bir şey değil şimdiki koparttığım ama gerisinde büyük şeyler de yapacağımızı ümit ediyorum.

* Parez: Selam. (Ermenice) -ç.n.

— Her halükârda bugün bana bin ley lazım, odanın kirasını vereceğim... Eğer öğleye kadar o ödemeyi yapamazsam, beni odamdan da atarlar, aşevinden de.

— Endişelenme, ne odandan atarlar seni, ne de aç kalırsın... Veririz senin bin leyini.

— O kadarla bitmiyor ki.

— Daha ne istiyorsun ki?

— Az bir para da cebimizde bulunmasın mı?

— O da sonra... Seni Molla'yla tanıştırdığımda...

— Ne zaman tanıştıracaksın, diye sordu Garo, merak ve sabırsızlıkla.

— Üç gün sonra...

— Üç gün sonra mı? Niye bugün veya yarın gitmiyoruz?

— Sen hiç düşünemiyor musun, sen yani İvan Harufov Rusçuk'tasın ve ben oraya gideceğim, seni arayıp bulacağım, ikna edeceğim ve alıp buraya geleceğim... Tüm bu sıraladığım işleri, üç günden daha az bir sürede yapabilir miyim?

— Hııı, haklısın, ben işin o kısmını hiç düşünmedim, diye itiraf etti Sev Garo, bu duruma göre sen üç gün ortalıkta görünmeyeceksin demek ki.

— Biraz, uzaklarda dolaşırım. Hele şimdi şu Tsuikaları Molla'nın sağlığına içelim de.

Bizim iki kafadarı, “keyf” etmeleri için, şimdilik baş başa bırakıp Atina Palas’a yerleştirdikten sonra yanlarından uzaklaştığımız yeni gelin ve damadın yanına dönelim.

Bükreş’e vardıklarından bu yana, Zabel kendini çok mutlu hissediyordu. Kocasını Jorj Kandar, ona eğlenceli saatler yaratmak için elinden gelen her türlü çabayı sarf ediyordu. Bükreşli Ermeni ailelerle yakın dost olduğu için, her akşam mutlaka onların birinden yemek veya akşam misafirligi davetleri alıyorlardı. Öyle ki, bir hafta kadar kalmayı düşündükleri Bükreş’te iki haftadan fazla kalmaya mecbur oldular. Bu durumdan Digin Mannig de çok memnundu. Bükreş’te Bolisli birkaç yakını bulmuş, onlarla vakit geçiriyordu.

Onların arasındaki en samimi dostu Digin Noyemi Palasanyan’dı. Digin Noyemi’nin eşi Tovmas Efendi Bolis’te hububat ticaretiyle uğraşıyordu. Bu nedenle, daha önceden de Bükreş ve Galata’daki birkaç tüccarla irtibatı vardı. Aynı işi şimdi de burada, Romanya’da sürdürmeyi düşünüyordu.

Palasanyanlar, birkaç yıl Kadıköy’de Parseğ Ağalara komşu olmuşlar, ardından da Pera’ya taşınmışlardı. Digin Noyemi, kırk yaşına yakın, ince ve narin vücutlu, sorgulayan kara gözlü ve güzel yüzlü, henüz genç bir kadındı. Kadınların büyük bir kısmının ortak özelliği olan merak ve konuşkanlığa da olduğunca sahipti.

Neredeyse her gün, Atina Palas’a Digin Mannig’i almaya geliyor ve onu otomobille gezdiriyordu.

Bir akşamüstü, alışlagelindiği üzere, ama bu kez olağanüstü neşeli bir telaşla geldi.

— Ka, Digin Mannig, duydun mu olanı, diye ünledi, sevgili dostunu görür görmez.

— Ne olmuş ki, diye sordu diğeri.

— Otelin içindesin, haberin yok mu?

— Bizim otelde bir olay mı olmuş, burası öyle büyük ki birbirimizden haberimiz olmuyor... Zaten bizim de çokça durduğumuz yok burada, bir yemek için, bir de yatmaya geliyoruz neredeyse. İyi de sorun ne?

— Digin Tatigyan hakkında.

— He, aman biliyorum, diye yanıtladı Digin Mannig, üç gündür hasta, restorana inmiyor, yemeğini odasına götürüyorlar.

— Kim demiş, diye sordu Digin Noyemi, muzurca gülerek.

— Kim diyecek, kocası.

— Kocası burada mı?

— Dün akşam buradaydı, konuştuk da kendisiyle, Digin'in nasıl olduğunu sordum, iyi fakat birkaç gün daha yatakta kalacak, diye yanıtladı.

Bu söz üzerine, Digin Palasanyan kahkahayla gülmeye başladı.

— Bunda gülecek ne var, diye sordu Mannig, şaşkın bir ifadeyle.

— Ne hastalığı, ne yatağı, diye haykırdı Noyemi, benden, senden sağlıklı.

— Öyleyse, neden ortalıkta görünmüyor?

— Çünkü burada değil, bırakıp kaçmış.

— Boş laf seninki, kiminle kaçacak?

— Bir kadın kiminle kaçar, âşığıyla tabii ki.

— İşte şimdi boş laf olduğuna kâni oldum söylediğinin... Tamamen boş.

— Nedenmiş o?

— Sevgilisi burada çünkü...

— Kim, Amprosios Efendi mi?

— Evet, kocasıyla, baş başa yemek yiyorlar akşamları.

— Amprosios, eski kavimler tarihi oldu artık, diye haykırdı Noyemi, senin gerçekten bir şeyden haberin yok anlaşılan... Romanyalı bir subayla kaçmış.

— Yok “canım” olmayacak şeyler söylüyorsun... Nereye kaçmış?

— O subayla birlikte Galats’taymış.*

— Nereden duydun?

— Bilmiyor musun, Tovmas Efendi iş için, birkaç günden bu yana Galats’ta bulunuyor... Bu sabah mektup aldım kendisinden, kendi kaldığı oteldeymiş onlar da... Hatta Digin Tatigyan’la görüşmüşler... İyi “keyf” yapıyorlarmış.

— Bak, şimdi hatırlıyorum, masalarında birkaç kez üniformalı bir adam görmüştüm... O mu acaba?

— O olmalı.

— Yakışıklı bir gençti.

— Zengin çocuğuymuş da.

— Haa, onun içindir ki kocasının yüzü asık birkaç gündür... Ben de sebebi karısının hastalığıdır sanıyorum. Bu ne arsızlık... Ne rezalet?

— Şaşılacak şey, iyi kocası peşlerinden gitmiyor, diye eleştirdi Noyemi.

— Belki de Galats’ta olduklarından haberi yoktur.

— Benim haberim var da onun mu yok?

— Doğrusu hiç aklım ermiyor, dedi Mannig, şaşkınlığını üzerinden atamamışçasına.

— Arabam bekliyor, gidip biraz gezelim mi?

— Gidelim, dedi Mannig.

Digin Tatigyan’ın yeni macerası hakkında laflayarak arabaya bindiler.

Akşam, Atina Palas’ın restoranında, Digin Mannig, kızı Sona’yla birlikte yemek yiyorlardı. Jorj ve Zabel, varlıklı bir Rummen tüccarın evine davet edilmişlerdi ve Mannig onlara eşlik etmek istememiş, başının ağrıdığını bahane etmişti.

* Galats: Romanya’nın doğusunda bir kent. —ç.n.

Aynı akşam Amprosios Efendi'nin yemeğe tek başına gelmesi Mannig'in dikkatini çekti.

— Yeni bir şey var sanırım, diye düşündü ve o yeni şeyi öğrenmeye çalıştı.

Amprosios Efendi yemeğini bitirdikten sonra yanlarından geçerken Mannig bir el işaretiyle onu yanına çağırdı:

— Bu akşam yalnız yedin yemeğini, dedi.

— Öyle oldu, diye yanıtladı Amprosios.

— Tatigyan Efendi de mi karısı gibi hastalandı?

— Olabilir.

— Nasıl olur... Haberin yok mu?

— Haberim var... Evet, kendisi de biraz rahatsız bu akşam.

— Sanırım Bükreş'in havası ikisine de iyi gelmedi, dedi Digin Mannig, gülerek.

— Niye güldünüz, diye sordu Kalusd.

— Hiç...

— Anladığım kadarıyla, dilinizin altında bir şey var sizin.

— Bugün, gündüz, Digin Palasanyan uğramıştı da Tomas Efendi'den mektup aldığını söyledi, Digin Tatigyan'ın da Galats'ta olduğunu o yazmış.

— Bu durumda, gizleyecek bir şey yok artık, her şeyi öğrenmişsiniz siz.

— Her şeyi değil ama bir şeyler duydum işte... Oturun, kahvelerimizi birlikte alırsınız. Ben de yalnızım bu akşam, dedi Digin Mannig.

Ardından da kızına dönerek:

— Kızım, sen arkadaşlarının yanına git biraz, diye öğütledi.

Sona otelde, yaşıtı birkaç kızla tanışmıştı fakat bu kez masadan, biraz isteksizce uzaklaştı, ilginç bir şeylerin konuşulacağını hissetmişti.

Yalnız kaldıklarında Amprosios Efendi sordu hemen.

— Neler duyduunuz bakalım?

— Duyduğum şu ki, Digin Tatigyan bu kez de Romanyalı bir subayla kaçmış.

— Doğru, diye tasdik etti Kalusd.

— Bahse girerim ki o subay, geçen akşam birlikte yemek yediğiniz üniformalı kişidir.

— Doğrudur, diye onayladı Amprosios, yeniden.

— Peki, Tatigyanlar nereden tanıdı o adamı ki?

— Buradaki Ermeni tanıdıklarından biri tanıştırmış.

— Zengin bir ailedenmiş.

— On parası bile yok, sarhoşun, kumarbazın teki, taa ilk günden hoşlanmadım kendisinden.

— Meteliksiz nasıl kadın kaçırır?

— Adamı kaçırın Digin Tatigyan, diye yanıtladı Amprosios, zavallı kocasının paralarını da beraberinde götürmüş.

— Ne diyorsun?

— Tabii ya... 400 kırmızı altın.

— Ouu, bu tüm kapıları kapattı işte, diye haykırdı Mannig gülerek, eee, kocası ne yapıyor?

— Ne yapsın zavallı, şaşırmış kalmış durumda.

— Aramıyor mu karısını?

— Nasıl aramaz fakat şimdiye kadar, nereye kaçtıklarını bilmiyordu, bugün öğrendi Galats'ta olduklarını... Akşam treniyle gitti, sabaha orada olur.

— Nasıl öğrendi?

— Galats'tan, Fransızca yazılmış, imzasız bir mektup geldi.

— Oraya gidip ne yapacak?

— Ne yapacak, karıyı alıp buraya getirecek.

— Ve yine birlikte mi yaşayacaklar?

— Tabiatıyla, böyle bir şey ilk defa olmuyor ki.

— Bu seferki biraz farklı ama diye uyardı Mannig, yabancı bir ülkede, hem de yeni gelmişsin, bir subayla kaç git... Doğrusu ufakça bir rezalet değil.

— Çabuk unutulur.

— Ya geri gelmeyi reddederse?

— İşte o zaman işler karışır, diye yanıtladı Amprosios, ama sanmam, Digin Tatigyan'ın bu tür çılgınlıkları uzun sürmez... Bir fırtınadır, gelir geçer.

— Kırk yaşında kadın... Büyük ayıp.

— Subay da kendisinden küçük, 33-34 yaşında ya var ya yok.

— Bu adamın burada ailesi yok mu?

— Yok, Bükreşli değil, ailesi taşrada, araştırdım soruşturdum... Yoksul bir ailenin çocuğuymuş, bir tek maaşıyla geçiniyormuş.

— Öyleyse, Tatigyan'ın 400 altınıyla geçinecekler.

— O para çabuk tükenir, adam korkunç bir kumarbaz.

— Peki, sizin tavrınız ne olacak bu olan bitene karşı, diye sordu Mannig gülümseyerek.

— Nasıl bir tavrımın olmasını düşünürsünüz ki?

— Sonuçta Digin Tatigyan, eşi kadar sizi de ilgilendirir.

— Rica ederim Digin, art niyetli ithamlara başlamayalım, diye yanıtladı Amprosios Efendi.

— O imzasız mektubu kim yazmış olabilir?

— Bilmiyorum, anlayamadık. Yanlızca gerçek şu ki çok ayrıntılı bilgiler vermişti, kaldıkları otelin ismine ve oda numarasına kadar.

— Hasım işi olmalı.

— Veya bir dost... Bu tür durumlarda, bir hasım da bir dost da aynı şeyleri yapabilir... Ayrıca Galats'ta, nereden nereye bir hasmı olacak ki Tatigyanların?

Digin Mannig, yeteri kadar aydınlandığını düşünerek masadan kalktı ve:

— Biraz da dışarıdaki salona geçelim, dedi.

— Geçelim.

Bu konuşmalar sürerken, Tatigyan Efendi kompartmanında arkasına yaslanmış, Galats'a doğru, hiç de hoş olmayan düşüncelere dalmış, yol alıyordu.

Karısının bu yeni aşk macerası, canını haddinden fazla sıkmış ve şaşkına çevirmişti kendisini. Şimdiye değin yalnızca kendi cemaati içinden ve kendisiyle akran, aynı tabakadan kişilerle uğraşmış, sonuçta da öyle veya böyle, aile facialarına ve kargaşalara meydan vermemeye eğilimli, kendinden menkul sınırsız hoşgörüsüyle ve de tatlılıkla halletmişti sorunları. Fakat bu kez karşısındaki bir yabancıydı. Kimdi bu Romanyalı? Nasıl bir karaktere, ne tür bir mizaca sahipti? Karısına gerçekten âşık olmuş muydu? Haşin tabiatlı ve tehlikeli yöntemlerin adamı mıydı? Asker olması da ayrı bir endişe sebebiydi Tatigyan Efendi için. Ya karşılaştıklarında aralarında kavga çıkarsa? Ya Karol (Genç yüzbaşının adı buydu.) silaha başvurursa... Bu tür şeyleri çok okumuştur gazetelerde. Silahın düşüncesi bile titretiyordu onu.

— Hiç adam kalmadı, tuttu bir subayla kaçtı, diye söyleniyordu kendi kendine.

Amprosios Efendi'yi, yardımcı bir güç olur düşüncesiyle, birlikte götürmek istemişti Galats'a. Fakat o, kesinlikle reddetmişti.

— Benim gelmem daha kötü olur, demişti, ben sinirli yapıda ve çabuk öfkelenen biriyim. Orada kalkar kavga ederim, onun da sonuçları ağır olur.

Öne sürdüğü bu sebep de mantıklı görünmüştü Tatigyan'a.

Bu tür karmaşık düşüncelere gömülü olarak, neredeyse tüm geceyi uykusuz geçirdi trende. Gün ağarırken tren de Galats istasyonuna vardı. Tatigyan, elinde ufak bir çanta, trenden indi ve istasyonun dışındaki küçük meydana doğru yöneldi. Bir an için şaşkınca duraksadı. Sabahın bu saatinde nereye gitmesi gerektiğini bilemiyordu. Sonra kararını verdi. Bir arabaya bindi ve sürücüyeye:

— Grand Otel, dedi.

İmzasız mektuba göre orada bulacaktı karısını.

Fakat araba otelin kapısında durduğunda, tereddüt etti Tatigyan.

— Bu saatte yatıyorlardır daha, diye düşündü, hele biraz vakit ilerlesin, oteldekiilerin hepsi uyanınlr... Ne olur, ne olmaz.

Bu şekilde kararlaştırdıktan sonra gidip daha yeni yeni açılmakta olan, otelin tam karşısındaki kafeye oturdu. Bir kahve söyledi ve gözleri otelin kapısında, başladı düşünmeye.

— Bu ne dayanılmaz bela, diye tekrarlıyordu kendi kendine.

Dakikalar ilerliyordu ama o yerinden kıpırdamıyordu. Zihninde bir ümit belirmişti.

— Bakarsın Karol dışarı çıkar ve karım tek başına kalır, diye düşünüyordu, ben de o zaman giderim yanına ve gerekenleri konuşurum.

Sokak hareketlenmeye başlamıştı. İnsanlar da otele girip çıkıyorlardı artık. Tatigyan, gözlerini beyhude otelin kapısına dikmiş bekliyordu. Ama genç yüzbaşı görünmüyordu.

İki saat kadar, öylece bekledikten sonra, nihayet ayağa kalktı ve otele doğru yürümeye başladı. Girişin sağında çok güzel döşenmiş bir oda vardı. Otel müdürünün odası. Tatigyan odaya girdiğinde, kendisini yaşlı bir adam karşıladı.

— Ne arzu etmiştiniz Mösyö, diye sordu Fransızca olarak.

— 22 numaralı odadaki madamla konuşmak istemişim, diye yanıtladı Tatigyan.

— Üç gün önce Yüzbaşı Karol ile Bükreş'ten gelen Madamla mı?

— Ta kendisi...

— Hizmetli götürsün sizi.

— Madam kahvaltısını bir saat önce istedi, uyanmış ve giyinmiş olmalı.

— Ama Yüzbaşı?

— Yüzbaşı evvelsi akşam gitti ve geri dönmedi.

— Madam yalnız o zaman, dedi Tatigyan, sevincini gizlemeye çalışarak.

— Şüphesiz yalnız.

— O zaman lütfen talimat verin de odayı göstersonler.

Bu görevi, o sırada kapının önünden geçen hizmetçi kız üstlendi.

Yüzbaşının orada olmadığını öğrendikten sonra, Tatigyan olağanüstü bir güç ve cesaret hissetti içinde. Bir dakika sonra 22 numaralı odanın kapısını çalıyordu, kim o, diye Tatigyan'ı bir an için ürperten o kadınca ses duyuldu içeriden.

— Benim, kocan, diye haykırdı adam.

— Gir.

Kapı açıldı ve karı koca yüzyüze geldiler. Tatigyan'ın yaptığı ilk şey, tedbir içgüdüsüyle kapıyı kilitlemek oldu. Ardından da Napoleonvari bir hareketle, kollarını göğsünde çaprazlayarak, soğukkanlı bir tavırla, kanepeye uzanmış olan karısına yaklaştı ve dramatik bir sesle:

— Ne bu rezalet, diye haykırdı...

— Ne var, ne olmuş ki, diye sordu Digin Tatigyan, aynı soğukkanlılıkla.

— Olanları bilmiyorsun ha, Bolis'teki yaptıkların yetmedi, burada da devam ediyorsun... Burada da şerefimi ayaklar altına alıyorsun... Rezil rüsva ediyorsun, yok, yok, artık haddini aştın, sabrım tükendi... Buna bir son vermeli... Bu davranışlarınla ölüme sebep olacaksın, bu kez çizmeyi aştın...

— Niye meseleyi tam olarak anlamadan, dinlemeden öyle köpürüyorsun ki, dedi kadın, yumuşak bir sesle.

— Anlayacak, anlamayacak ne var, diye bağırdı Tatigyan.

— Olan biteni bir duysan, bana karşı bu şekilde asla davranmaz, aksine gelir, ellerimi öper ve müteşekkîr olurdun.

— Niyeymiş o...

— Çünkü senin hayatını kurtardım... Nankör.

— Anlamadım, ne demek istiyorsun?

— Eğer ben bu fedakârlığı üstlenmeyip Karol'la birlikte Galats'a gelmeseydim, şu anda sen ölmüş olacaktın.

— Ne çılgınca sözler bunlar, neden ölmüş olacaktım...

— Şerefi üzerine ant içti, eğer kendisiyle buraya gelmeyi reddedecek olsaydım, hem seni hem de kendisini vurup öldürecekti... İki kişinin, özellikle de senin hayatını kurtarmak için bu fedakârlığa katlandım.

— Bu saçma yalanlarına inanacağımı mı sanıyorsun?

— İster inan, ister inanma, benim vicdanım rahat.

— Şimdi nereye gitti o serseri?

— Sonunda kendisini ikna ettim ve uzaklaştırdım yanımdan... Kendi şehrine döndü ve bir daha yanıma dahi yaklaşmayacağına dair yemin etti. Nasıl da haksız yere bana kızıp kendini de boş yere üzdüğünü anladın mı şimdi?

— Bu yaptıklarına kızmamak ve üzülmemek mümkün mü, diye haykırdı Tatigyan.

— Yine başlamayalım, sana her şeyi, dosdoğru itiraf ettim... Peki, sen benim yerimde olsaydın ne yapardın, beni vurup öldürmelerine izin mi verecektin...

— Bilmiyorum, o saçma sapan laflar benim kulağıma girmez... Şimdi ne yapacaksın, ona bakalım.

— Birlikte Bükreş'e döneceğiz, diye yanıtladı kadın, soğukkanlı ve söyledikleri çok doğalmışçasına.

— Otele ne yüzle gideceğiz?

— Kimden ve neden çekinecek şeyimiz var ki?

— O kadar insan ne diyecek?

— Kimin bir şey söylemeye hakkı var ki... Şimdilerde bu tür şeylere önem veren yok artık... Ne söylerlerse söylesinler, hakkımda dedikodu yapacak olsalar, umurumda olacağını mı sanıyorsun... Pabucuma anlatsınlar, Bolis'te o kadar etimi yediler, nerem eksildi?

— Ama ben senin gibi düşünmüyorum, ben şerefimin ayaklar altında olmasını istemem... İnsan onuru için yaşar.

— Çocukça laflar onlar... Nenemin zamanından kalma, ağızlara sakız olmuş sözler... Şimdiye kadar şerefine bir leke getirdim mi?

— Bilmiyorum, diye haykırdı Tatigyan, karısına imalı bir bakış atarak.

— Şimdiye kadar birbirimize sevgiyle bağlı olarak yaşadık, bundan sonra da yaşarız... Bunlar geçici ufak şeyler, herkesin başından geçer.

— Eğer şerefimi korumak zorunda olmasaydım, kerelerce bırakmıştım seni.

— Eğer ben de senden ayrılmıyorsam, o da şerefimi korumak içindir, diye yanıtladı kadın da.

Aralarında bir süreliğine sessizlik oldu. Tatigyan bir sigara yakmış, odanın içini adımlayıp duruyordu. Artık tartışacak gücü tükenmiş, kavgayı sürdürecektaki kalmamıştı. Ayrıca, sorunun da böyle sonlanmasını bir şans olarak görüyordu. Özellikle de, Yüzbaşı'nın dönmemek üzere gitmiş olması sevindirici bir sürprizdi. Bunu hiç ümit etmiyordu. İlk önce Tatigyan bozdu sessizliği.

— Umarım, burada bir tanıdığa rastlamamışsındır.

— Bir kez, Tovmas Efendi'yi gördüm.

— O da seni gördü mü?

— Doğal olarak... Birlikte konuştuk da.

— Karol da yanında mıydı?

— Evet... Yanımdaydı.

— Gördün mü olanı, diye haykırdı Tatigyan, burada her yere yaymıştır şimdiye kadar.

— Galats'ta kim tanır ki bizi?

— Gidecek, karısına da anlatacak.

— O da umurunda olmasın... Gerekirse, ben de Noyemi hakkında çok hikâyeler anlatırım.

— Sonuçta bir skandal, bir rezalet bu, bir değil, iki değil, üç değil... Yaşını aldıkça, daha da kuduruyorsun.

— Bana bak, yine başlamayalım, diye Digin Tatigyan haykırdı bu sefer de ayağa kalkarak, artık bu saçma sapan sözlerini dinleyemem... Hangi şartlarda buraya gelmek zorunda kaldığımı

anlattım sana, benim sözüme inanmak ve bir sorun da çıkarmamak durumundasın... Her şeyin bir haddi hududu var... Bilmiş ol, ben senin kölen değilim, eğer beni çok sıkarsan da bırakır giderim, bir daha da göremezsın yüzümü.

— Nereye gidiyorsun?

— O benim bileceğim şey... Kısa kes, sinirlerim ayağa kalktı.

Bu tehdit, gereken etkiyi gösterdi ve Tatigyan sesini kesti. Ardından, Bükreş'e tren saatini öğrenmek için birlikte odadan çıktılar.

Ekspres, öğle vakti hareket ediyor, akşama da Bükreş'e varıyordu.

— Saat on birdeymiş, dedi Tatigyan karısına, hazırlan da çıkalım yola.

— Şu otelin hesabını gör önce, üç günlük oda ve yemek borcumuz var.

— O kolay... Şu yanına aldığın paralar nerede, sen onları ver hele.

— Ne parası?

— Dört yüz altını... Kaçtığın, yarattığın rezillik yetmiyormuş gibi, paraları da alıp gitmişsin.

— Yeniden a, b, c'den başlamayalım, diye haykırdı kadın, kızgın bir ifade takınarak, sinirlerim ayağa kalsın, yataklara düşeyim diye mahsus mu yapıyorsun bunu.

— Sinirlerini oynatacak bir şey söylemedim sanırım.

— Daha ne söyleyeceksin, dönüp dönüp yaptığımı yüzüme vuruyorsun... Sana anlattım, hepsi de hayatını kurtarmak içindi...

— Anladık, o konu kapandı, diye bağırdı Tatigyan da, evet, hayatımı kurtardın, teşekkür ederim, minnettarım, artık o yaptıkların konusunda laf etmiyorum... Yalnız, şu paraları ver de hesabı ödeyip gidelim.

— Yanında başka para yok mu?

— Yok, diye bağırdı Tatigyan, yalnızca yol masrafına yetecek kadar para var yanımda... İki kişi için, üç günlük otel gideri ödeyecek kadar param yok.

— Boş laflar.

— Neden boş olsun ki... Sana gerçeği söylüyorum, neden vermek istemiyorsun paraları?

— Mahsus çıkardın bu sorunu ortaya ki, beni yeniden kızdırasın.

— Kızacak bir şey yok, ver şu paraları.

— Anlaşıldı, sen mutlak surette kafaya koydun, sinirlerimi zorla bozacaksın.

— Şaşılacak şey... Ver şu paraları da mesele kapansın.

— Otelin hesabını kapatmak için dört yüz altına gerek yok.

— “Canım” var veya yok, o ayrı konu... Paralar benim değil mi, sandığımın içindeki çantadan çalmadın mı?

— Çalmak ne biçim kelime...

— Ya ne diyeyim?

— Kimin parasını çalmışım ki... Senin paran, benim de param değil mi, bilerek mi söylüyorsun bu lafları...

En sonunda Tatigyan, sabrı taşmış bir halde, karısının üstüne yürüdü ve yumruğunu kaldırarak, tehditkâr bir tonla bağırdı:

— Şu paraları veriyor musun hemen!

Kadın buna yanıt olarak, acı acı ağlamaya başladı. Bu kez gerçekten de sinir krizine tutulmuştu.

Bu görüntü karşısında kocasının süngüsü tamamıyla düştü, karısına yaklaştı ve sakinleştirmeye çalıştı onu. Gidip kolonya getirdi ve alnını, şakaklarını ovdu, burnuna koklattı.

Digin Tatigyan’ın ağlaması kesilmişti. Fakat daha tam olarak sakinleşmiş sayılmazdı.

— Paraları neden vermek istemiyorsun ki, diye tatlılıkla sordu kocası.

— Param yok ki vereyim, diye yanıtladı hıçkırarak.

— Ya 400 altın...

— Aldı... Beraberinde götürdü.

— Kim...

— Karol...

— Vay hergele... Eşkıyanın tekiymiş desene.

— Rezil bir sahtekâr, aşağılık bir yaratık, bir canavar, diye haykırdı köpürerek, Allah aşkına, gidelim şuradan... Artık buradan kalmak istemiyorum...

— Bahse girerim ki paralarını çalıp kaçtı.

— Yok... Paraları kendisine vermiştim zaten, onun yanındaydı... Şimdi anlıyorum, sırf o paraları almak için beni kaçırıp buralara getirdi... Tüm söyledikleri yalandı, sırf beni kandırmak için... Fakat kurban olayım daha fazla konuşturma beni, üstüme fenalık geliyor, sanki boğulacak gibi oluyorum, nefes alamıyorum... Ver şu şişeyi. .

— “Aman” ayağını öpeyim, dedi Tatigyan, başımıza yeni bir iş açma... Ben gideyim de şu hesabı kapatayım, şimdi gelirim, sen de hazırlığını yap.

Yarım saat kadar sonra Tatigyan geri geldi.

— Haydi, gidelim, dedi karısına, araba bekliyor aşağıda.

Digin Tatigyan sükûnetine kavuşmuştu. Neredeyse neşeli bir görünüşle otelin merdivenlerinden aşağı indi ve arabaya yerleşti.

Galats’tan Bükreş’e gelene kadar ikisi de neredeyse hiç konuşmadılar birbirleriyle. Her ikisi de derin düşüncelere dalmışlardı.

Romanya’nın başkentine varıp da Atina Palas’a gitmek için taksiye bindiklerinde, Tatigyan Efendi sessizliğini bozdu.

— Şimdi ne yapacağız, diye sordu, düşünceli bir ifadeyle.

— Ne var ki, diye yanıtladı karısı, bir şey olmamışçasına.

— Ne yüzle otele gidip de tüm tanıdıkların huzuruna çıkacağız?

— Sen de, başka “derdin” yokmuş gibi bunları düşünüyorsun, sanırsın ki, tüm insanların başka işi gücü yok da bizimle uğraşacaklar.

— Keşke bir şey duymamış olsalar.

— İster duysunlar, ister duymasınlar, onun için hiç de yüreğimi tüketemem.

— Herkesin tabiatı bir olmaz... Ben de senin gibi duyarsız olmayı isterdim ama elimde değil... Acaba diyorum, başka bir otele mi gitsek?

— Saçma sapan konuşma, neden başka otele gidecekmışız, diye haykırdı kadın, başkaları için rahatımı niye feda edeceğim ki... Bütün eşyalarımız Atina Palas'ta, odamız da hazır...

— Eşyaları taşımak sorun değil, diye vurguladı Tatigyan.

— Ben oradan başka yere gitmem... Kimseden de çekinecek bir şeyim yok.

Her zaman karamsar düşüncede olan Tatigyan Efendi;

— Belki de bir şeyden haberleri olmamıştır, dedi.

— O mümkün mü? Dört gündür ortada yoktum.

— Ben, biraz rahatsız, odadan dışarı çıkmıyor, dedim.

— Amprosios Efendi her şeyi biliyor ama.

— Ondan endişem yok, Amprosios Efendi sır tutar, hem de, dostumuzdur bizim, diye yanıtladı Tatigyan.

— Öyleyse, niye endişe ediyorsun ki şimdi de rahatsızlığım geçti, deriz.

Araba otelin önünde durdu. Karı koca, tanıdıklara görünmeden doğruca odalarına çıktılar.

Az sonra, Tatigyan Efendi otel müşterilerinin yemekten önce toplandıkları büyük hole indi. Avukat Barnabas, Takvor Kamburyan ve karısı, Digin Mannig, kızları, damadı ve Amprosios Efendi oradaydılar.

Tatigyan'ın görünmesi o küçük Ermeni topluluğu içinde ortak bir ilgiyi hareketlendirdi. Hepsi de Digin Tatigyan'ın yeni aşk serüveninden haberdardı ve bu konunun yakışsızlığı ve çirkinliği üzerine eleştiriler sıralamaktaydılar aralarında.

Amprosios, arkadaşını gördüğü gibi, onu karşılamaya koştu.

— Ne zaman geldin, diye sordu alçak sesle.

— Az önce, diye yanıtladı Tatigyan.

— Digin?

— Beraber.

— İyi, gözün aydın, ama mümkünse seninle yalnız konuşalım.

— Pekâlâ... Ne var ki...

— Anlatacaklarım var... Dışarı çıkıp yakınlardaki bir kafeye gidelim, nasıl olsa yemeğe çok var daha.

Az sonra, Atina Palas'ın da yer aldığı meydandaki kafelerin birinde bir köşeye oturdular.

— Şimdi anlat bakalım, dedi Tatigyan sabırsız, fakat hoşlanmayacağı şeyler duyacağından endişeli bir ruh haliyle.

— Galats'tan mektup yazıp da karının yerini bildirenin kim olduğunu biliyor musun?

— Nereden bilebilirim ki, mektup hem imzasız hem de yazısı tanıdık değildi.

— Ben kimin yazdığını biliyorum.

— Kimmiş?

— Karol'un bizat kendisi.

— Nereden öğrendin?

— Kendi söyledi.

— Nasıl yani, Karol burada mı, kendisini görüp konuştun mu?

— Dur da anlatayım, diyerek devam etti Amprosios, dün, bir tanıdığı yolculamak için gara gitmişim, o sırada Galats treni geldi ve yolcular boşalmaya başladı. Birden kimi göreyim, Karol, sivil giyinmiş, yanında da o yolun yolcusu olduğu belli olan genç bir kadın. Karol, beni gördüğü gibi, önce bir şaşırdı, sonra kadını bırakarak yanıma yaklaştı ve özgün bir ifadeyle: "Baron Tatigyan Galats'tan, karısının orada, Grand Otel'de olduğunu bildiren imzasız bir mektup aldı mı," dedi. Ben de, aldığını ve hemen yola çıktığını söyledim. "Çok iyi, çok iyi," dedi sevinerek ve ekledi, "O mektubu ben yazdım, kendisine sunabileceğim tek hizmet buydu," dedi. "Karısını kaçırmısaydınız ve bu rezalete sebep olmasaydınız, daha iyi bir hizmet sunmuş olurdunuz," dedim. O da "Gerçeği bilseniz, benim tamamen suçsuz olduğumu anlarsınız," dedi. "Peki, neden taa Galats'a gittikten sonra kendisini ora-

da yalnız başına terk edip geri döndünüz,” diye sordum. “Ancak bu şekilde, onulmayacak bir aile faciasının önüne geçebilirdim,” diye yanıtladı. Aynı anda hareket memurlarından birinin düdük sesi duyuldu. Karol aceleyle: “Affedersiniz, Budapeşte ekspresi yola çıkıyor, zamanım yok, hoşça kalın,” dedi ve koşarak genç kadının yanına gitti. İkisi birlikte, Budapeşte Ekspresi’nin vagonlarından birine bindiler... Ne dersin buna?

— O Karol’un, aşağılık yarattığın teki olduğu anlaşıldı, karımın yanındaki 400 altını alıp cebine indirmiş, işte sana gerçek.

— Vay it oğlu it, diye haykırdı Amprosios.

— Her neyse, olan olmuş artık... Neyse ki def olup gitti, bir daha da yüzünü göreceğimizi sanmam... Karım da zaten, ne biçim bir adam olduğunu anlamış... Şimdi olayı nasıl gizleyeceğiz, ona bakalım... Umarım oteldekilerin hiçbirinin, bu olan bitenden haberi yoktur.

Amprosios, burnunun altından güldü ve dedi ki:

— Tam da bu nedenle seninle baş başa konuşmak istedim, herkes tüm olanlardan haberdar ve iki gündür konuşulan başka bir mevzu yok aralarında... Artık, türlü türlü, yalan doğru hikâyeler, herkes yeni yeni ayrıntılar uydurup anlatıyor.

— Bu kötü işte, dedi Tatigyan, can sıkıntısıyla, keşke Atina Palas’a hiç gelmeyip başka bir otele gitseydik.

— Çok iyi yapardınız.

— Benim niyetim oydu ama karım istemedi... İyi de, nereden öğrenildi tüm bunlar?

— Tovmas Efendi Palasanyan yazmış karısına, o da gelmiş, Digin Mannig’e anlatmış, Digin Mannig de diğerlerine... Birinci kaynak bu, ardından başkaları da öğrenmişler. Gerçi ben her şeyi inkâr ettim ve Digin Tatigyan’ın, odasında yattığını ve senin de biraz rahatsız olup odandan çıkmadığını söyledim... Ama kim inanır?

— Böylesi bir felaket aklımın ucuna dahi gelmezdi.

— Ben de böyle bir şey olabileceğine inanmazdım.

— Desene ki şerefimiz beş paralık oldu, hepsinin gözünde rezil rüsva olduk.

— Sana kim, ne diyebilir ki, aksine herkes senin için üzülüyor ve karını suçluyor.

— O zavallının da o kadar suçu yok, dedi Tatigyan. Karısının tüm aşk maceralarına karşın, onu hep sevmiştii.

— Esas suçlu tabii ki Karol fakat hepsi de başka türlü yorumluyorlar konuyu.

— Şimdi, sen gerçek bir dost olarak, bu söylentilerin ortadan kalkması için ne yapmalıyım? Onu söyle.

— Senin yerinde olsam, karımı alır bir süreliğine başka bir yere giderim, diye tavsiyede bulundu Amprosios Efendi.

— Nereye gitmemi önerirsin?

— Örneğin Konstanza'ya...

— Orada çok Ermeni var, işime gelmez, diye yanıtladı Tatigyan.

— O halde Curcevo'ya git, orası Bükreş'e de yakın.

— Orayı iyi düşündün... Evet, Curcevo uygun, tanıdık kimse de yok, gider bir iki ay kalırız, aynı zamanda tasarruf da yapmış oluruz, orada hayat daha ucuz olmalı.

— Doğal olarak öyledir... Yalnızca hemen karar verip gitmen gerek.

— Şimdi, bu saatte mi, diye haykırdı Tatigyan, bu gece karımla birlikte başka bir otelde kalır, yarın sabah da gideriz.

— Mesele o ki, karın razı olacak mı?

— Razı olmamak da ne demek? Artık uzatmasın, sabrım tükenecek olursa, daha farklı şekilde davranırım... Gel, birlikte otele gidelim, sen de konuş kendisiyle, kimseye görünmeden çıkalım otelden... En kestirme yol bu.

— Gidelim öyleyse...

— Sanmam ki dayansın zavallı, dedi Tatigyan ayağa kalkarak, zaten yaptıklarından dolayı kendi de aşırı utanıyor, gerçi

belli etmek istemiyor, bilirsin, çok gururludur... Her şeyin duyulduğunu öğrendiğinde, kendi de burada durmak istemeyecektir.

İki dost, hesabı ödedikten sonra Atina Palas'a yöneldiler.

Kocasının gitmesinin ardından, Digin Tatigyan özenli bir şekilde yıkandı, makyajını tazeledi, yeni kıyafetler giydi ve otelin salonuna indi.

Onun görünmesi, Tatigyan Efendi'nin gelişinden çok daha ilginç bir etki yarattı. Tüm bakışlar, büyük bir ilgiyle kendisinde odaklandı. O ise tüm soğukkanlılığıyla tüm tanıdıklarını gülümseyerek selamladı. Bakışlarıyla çevreyi süzdükten sonra Digin Mannig'e doğru yaklaştı.

— Kocam buraya gelmedi mi, diye sordu.

— Yarım saat önce geldi ve Amprosios Efendi'yle birlikte dışarıya çıktılar, birazdan gelirler elbet, diye yanıtladı Digin Mannig ve ekledi:

— Buyurun, oturun, geçmiş olsun, birkaç gündür hastaymışsınız, öyle söylediler.

— Sağ olun, evet, biraz rahatsızdım, diye yanıtlayarak bambu koltuklardan birine oturdu Digin Tatigyan.

— Rahatsızlığınız neydi?

— Ateş, biraz kırgınlık... Kemik ağrısı.

— Belli ki soğuk almışsınız.

— Öyle olmalı.

— İki gündür Tatigyan Efendi de yoktu ortalıkta. Amprosios Efendi onun da hasta olduğunu söyledi.

— Evet, o da üşüttü benim gibi.

Az ötede oturmakta olan Digin Payladzu merakına mani olamadı ve yanlarına gitti. Ve hemen, yarı ciddi yarı alaycı bir edayla o da Digin Tatigyan'ın rahatsızlığıyla ilgili bilgi sormaya girişti. Ardından da:

— Dikkat etmek gerekir tatlım, Bükreş'in havası çok zorludur diyorlar, özellikle de Bolis'ten gelenler için... Neyse ki yü-

zünüzden, birkaç günden bu yana yatıyor olduğunuz pek belli olmuyor, dedi.

— Aksine, daha da gençleşmiş, güzelleşmişsiniz, diye ekledi Digin Mannig.

— Bu “kompliman”larınız* için çok teşekkür ederim, diye yanıtladı Digin Tatigyan gülerek.

Aynı anda, Digin Noyemi Palasanyan girdi içeri ve Digin Tatigyan’ı gördüğü gibi, hayret dolu ve sevinçli bir ifadeyle yanına koştu.

— Hoş gelmişsiniz, ne zaman geldiniz, diye haykırdı, kocam sizi Galats’ta gördüğünü ve sohbet ettiğinizi yazmıştı... Nasıldı, ne zaman dönecekmiş, kendisini yeniden gördünüz mü, o mektuptan bu yana haberim yok, mektubunda, bana cevap yazmama mı, bir iki gün içerisinde gelebileceğini bildirmişti... Galats’ı çok methediyorlar, siz nasıl buldunuz?

Tecrübesiz ve ürkek bir kadın olsa, Digin Palasanyan’ın sözlerini duyduğunda, belki de benzi atar, afallar ve ne diyeceğini bilemezdi fakat Digin Tatigyan zor durumlara pabuç bırakacak birisi değildi. Tüm soğukkanlılığıyla:

— Evet, Galats güzel bir şehir, biraz Bolis’e benziyor, diye yanıtladı.

— İyi zaman geçirip eğlendiniz mi bari?

— Zaman geçirmek için gitmedim, hasta ziyaretine gittim, diye yanıtladı Digin Tatigyan, üzgün bir ifade takınarak.

Ne hastası?

Orada bir kuzenim var, teyzemin oğlu, aniden hastalanmış, telgraf çekmişlerdi, gitmek zorunda kaldım.

Yalnız başınıza mı?

Mecburen... Kocam gelmek istemedi.

Tovmas sizi Yüzbaşı Karol’la birlikte gördüğünü yazmıştı da.

Yani, evet, kendisine Galats’ta rastladım, bir kere görüştük, aynı gün de Tovmas Efendi’ye tesadüf ettim... Öyle sanıyo-

* *Kompliman*: İltifat. (Fransızca). -ç.n.

rum ki askerî bir görevle orada bulunuyordu, bahse girerim ki kocanız bizi birlikte görünce çok ilginç bir yorumda bulunmuştur.

— Ne tür bir yorum?

— Belki de Yüzbaşı Karol’la birlikte Galats’a kaçtığımı filan geçirmiştir aklından, diye yanıtladı Digin Tatigyan gülererek.

— Öyle bir şey yazmamıştı fakat öyle bir yorumda bulunmuş olsaydı, kendisini pek de suçlayamazdık.

— Pek tabii, gerçeği bilmediğine göre, kendisine bir şey denemez bu konuda.

— Bu durumda, benzetmek gerekirse, bir hastabakıcı olarak gittiniz oraya.

— Evet... Neredeyse.

— Sizin sevgili hastanız nasıl oldu peki?

— Atlattı çok şükür... Birdenbire korkmuşlar tabii ki fakat doktorlar pek ağır bir şey olmadığını söylediler.

— Ve sizin de içiniz rahatladı haliyle, Bükreş’e döndünüz.

— Evet, tam da söylediğiniz gibi, küçük bir seyahat olmuş oldu.

— Sanırım kocanız geldi de, sizi buraya getirdi.

— Evet, önce gelmek istememişti, sonradan fikrini değiştirmiş.

— Peki, sizin hastalık hikâyeniz neydi, diye araya girdi Digin Mannig, hangisine inanalım şimdi, Galats’a gittiğine mi, yoksa hasta olup burada yattığına mı?

— Hangisine istersen ona inan, dedi Digin Payladzu, gülererek.

— O hastalığım hikâyesini niye uydurmuşlar burada, anlayamadım, diye yanıtladı Digin Tatigyan, hayret edilecek bir insan şu benim kocam da... Doğrusunu söyleyeceğine, böyle şeyler uydurur... Duyduğumda çok kızdım gerçekten. Hasta olup yattığımı söylemenin ne gereği var, doğrudan doğruya, Galats’a gittiğimi söyleyebilirdi.

— Onun da kendine göre bir hesabı vardı elbet, diye fikrini öne sürdü Digin Payladzu.

— İlk günden gerçeği bilseydik daha iyi olurdu, dedi Digin Mannig, boş yere, ortalığa yakışksız söylentiler çıkarttılar.

— Ne söylentisi, diye sordu Digin Tatigyan.

— Ne bileyim, sözümona, o Karol’la kaçmışsınız da nerede olduğunuz belli değilmiş de sonradan, Tatigyan Efendi’ye, sizin orada olduğunuzu bildiren imzasız bir mektup gelmiş Galats’tan da bunun üzerine Tatigyan Efendi de Galats’a gitmiş ve sizi buraya getirmiş de, vesaire, vesaire.

— Baştan sona yalan, diye haykırdı Digin Tatigyan, benim alnım açık, vicdanım da rahat, kim ne derse desin, o da umurumda değil... Bolis’te de çok şeyler söylerlerdi benim için ama ben hiç de önemsemezdim, kötülerler, kötülerler, sonunda da vazgeçerler... O sözlerin aslı astarının olmadığı, kocamla birlikte geri gelmemizden ve de beraberliğimizde çok da mutlu olmamızdan belli.

— Allah “muhabbet”inizi artırsın, dedi Digin Payladzu gülererek.

— Amen, diye ekledi öteki kadınlar da.

Tam o esnada Tatigyan ve Amprosios Efendiler içeri girdiler. İki arkadaş, otele dönerek doğru Digin Tatigyan’ın odasına koşmuşlardı. Aldıkları karara göre, kendisini önce başka bir otele geçmeye, ardından da ertesi sabah Curcevo’ya gitmeye ikna edeceklerdi. Fakat odada kimse yoktu. Hizmetçi kız, Digin’in süslenip püslendikten sonra aşağı indiğini ve şimdi de hanım arkadaşlarıyla sohbet ettiğini söyledi. İki arkadaş bir an için salak salak birbirlerinin yüzüne baktılar. En sonunda Amprosios:

— Geç kaldık, dedi.

— Bu ne cüret, sen aşağı in, git hepsinin ortasına kurul, diye haykırdı Tatigyan, belki de konuyu örtbas etmenin en akıllıca şekli oydu... Neyse, biz de aşağı inelim bari.

Az sonra iki arkadaş, Digin Tatigyan’ın arkadaşlarıyla heyecanlı bir söyleşiye giriştiği büyük salona indiler.

Yemek saati de gelmişti. Herkes yemek salonuna yönelmeye başladı. Tatigyan, Amprosios ve karısıyla birlikte ayrı bir masaya

oturdular. Digin Tatigyan oldukça neşeliydi. Kocası ise asık bir suratla oturuyordu.

— Ne oldu, yine asmışsın suratını, dedi kadın, yarı azarlar bir ifadeyle.

— Yok bir şey, diye yanıtladı Tatigyan, ayrıca neşeli olmamı gerektirecek bir nedenim de yok sanırım... Niye yukarıda beni beklemedin de tek başına indin aşağı?

— Öyle yapmakla kabahat mi işledim?

— Yok ama ben, kimselerle görüşmeden önce bu konuyu seninle baş başa, ciddi olarak görüşmeyi kararlaştırmıştım.

— Öyle bir niyetinin olduğunu bilmiyordum fakat sanırım, yine de konuşabilirsin, tabii ki Amprosios Efendi'nin mevcudiyeti buna engel değilse.

— Aksine, Amprosios Efendi de duymalı söyleyeceklerimi, zaten kendisiyle birlikte gelmiştik odana fakat orada bulamadık seni.

— Ne vardı, ciddi bir şey mi oldu ki, diye sordu Digin Tatigyan ilgisiz bir edayla.

— Olan ortada, bu konunun unutulması için Amprosios Efendi'yle birlikte bir çare düşündük ve bir karara vardık.

— Ne kararı?

— Bir süreliğine Bükreş'ten uzaklaşmak...

— Nereye gidiyoruz?

— Örneğin Curcevo'ya.

— Curcevo da ne, diye sordu Digin Tatigyan gülümseyerek.

— Ne olmasını istersin, Tuna kıyısında şirin bir kasaba, buraya iki saatlik mesafede... Trenle.

— O Curcevo'yu sen mi düşündün, dedi Digin Tatigyan Amprosios'a dönerek.

— Gerçi böyle bir şeyi Tatigyan Efendi uygun gördü, ben de kötü bir fikir olmadığını düşündüm fakat tabii ki sizin bileceğiniz bir şey, diye yanıtladı Amprosios Efendi.

— Görünen o ki ikinizin kafası da birbirine uygun, ne işimiz var Curcevo'da?

— Zaten gereği de kalmamış, anladığım kadarıyla, dedi Amprosios, biz bu kararı aldığımızda, sen daha kimseyle yüzleşmemiştin, bizim düşüncemiz, öncelikle başka bir otele geçmeniz, ardından da yarın sabah Curcevo'ya gitmenizdi, ona buna açıklamalar yapmak zorunda kalmamanız için.

— Ben gereken açıklamaları yaptım, siz boş yere yüreğinizi tüketmeyiniz.

— Ne dedin, diye sordu Tatigyan merakla.

— Dedim ki, Galats'ta teyzemin bir oğlu var, aniden hastalanmış ve telgrafla beni istemiş, ben de gitmek zorunda kaldım.

— Çok üstü açık bir yalan bu, diye tepki verdi Amprosios.

— O sıra söyleyecek başka bir şey gelmedi aklıma.

— İnandılar mı bari diye sordu Tatigyan.

— Sanmıyorum, diye yanıtladı Digin Tatigyan gülerek, ne önemi var, ister inansınlar, ister inanmasınlar, benim işlerime ne karışırlar.

— Bükreş'ten uzaklaşmak istemiyor musun yani, diye sordu kocası.

— Kendimle alay ettirecek halim yok.

— Neden alaylık olacaktı?

— Ya ne... Herkes, utancından bırakıp kaçtı, korkusundan kimsenin yüzüne bakamadı, diyerek üzerime gülecek, boş yere konuşmayalım bunları, şurdan şuraya adım atmam, bilmiş olarsınız.

— Senin umurunda değil ama ben ne kimsenin yüzüne bakabiliyorum ne de bir şey söyleyebiliyorum, diye hayıflandı kocası.

— İyi o zaman, sen tek başına kalkar gidersin arzu ettiğin yere... Uzun ettiniz ama, rahat bırakın da şu yemeğimi yiyeyim bari... Olmuş bitmiş şeyin üzerine de konuşmayalım artık.

— Bari bu sonuncusu olaydı, diye iç geçirdi Tatigyan Efendi.

BÖLÜM 16

Sami Molla'yla olan son görüşmesinden üç gün sonra, Sako Tatul, akşamın geç saatinde Molla'nın evine geldi. Molla, bizim kahramanı karşısında görünce bir hayret ve sevinç nidası koy-verdi ve:

— Ne, döndün mü, diye haykırdı.

— Evet, iki saat önce geldim, diye yanıtladı Tatul alçak sesle.

— Ne haberler getirdin bakalım?

— İyi, her şey yolunda gitti, diye yanıtladı Tatul, yine alçak sesle ve gizemli bir tavır takınarak.

— Yalnız mı geldin?

— Yok, İvan'la birlikte...

— Nerede?

— Buraya getirmemi mi isterdin?

— Elbette ki hayır, nereye yerleştirdin kendisini?

— Şimdilik benim odamda, yarın uygun bir yer buluruz kuşkusuz... Onu ikna etmek çok zor oldu, neyse ki sonunda reddetmedi de geldi.

— Ne durumda?

— Her şeyi yapmayı göze almış durumda.

— Ona bir şeyden bahsettin mi?

— Onunla neden işbirliği yapmak istediğimiz konusunu aşağı yukarı açıkladım ama ayrıntılara girmedim.

— Zaten biz de daha ne yapacağımızı bilmiyoruz, diye cevapladı Molla.

— Her şeyi bundan sonra kararlaştıracacağız... Yalnız, kararımızı ivedi olarak vermeliyiz. İvan'ın bize sarfedecek boş zamanı yok, bugün yarın ne yapması gerektiğini bilmelidir ki ona göre hazırlıklarını görsün.

— Ne zaman görüşebileceğiz?

— Şimdi...

— Şimdi mi... Nerede?

— Benim odamda, diye yanıtladı Tatul, bizi bekliyor... O nedenle, hemen geldim size, görüşmek için en uygun zamandır... Bir arabaya biner gideriz... Araba da kapıda hazır bekliyor zaten.

— İyi de ne görüşeceğiz şimdi, dedi Molla şaşkın bir suratla.

— Hayret edilecek şey, sizin planlarınız konusunda görüşmeyecek miyiz?

— Ama benim kesinleşmiş bir planım yok ki...

— Öyleydiyse, neden getirttin adamı buraya?

— Adama göre bir plan hazırlayabiliriz.

— Tamam öyleyse, yine de oturup görüşmemiz gerekir.

— Kuşkusuz, yalnız bu saatte böyle, birdenbire... Doğrusu, böyle bir görüşme için hazırlanmış değildim... Yarın sabaha erteleyemez miyiz?

— İmkânsız, diye haykırdı Tatul.

— Niye ki?

— İvan sabredemez, mademki söz verdik, hemen şimdi gidip görüşmemiz gerekir.

— Ama ben öyle bir söz vermedim ki?

— Senin yerine ben verdim... Şimdi gider getiririm kendisini, dedim, sizi götürmem gerek.

Tatul'un konuşmasında öylesine güçlü bir mecburiyet vurgusu vardı ki, Molla ister istemez razı olmak zorunda kaldı. Ve:

— Gidelim, dedi.

Bulgar komitacıyla olacak olan bu görüşme, bayağı endişelendiriyordu Molla'yı, ikircikli bir korku duyuyor ve başına bir bela gelebileceğinden çekiniyordu.

Tatul, neredeyse kolundan çekiştirerek onu arabaya bindirdi ve yola koyuldular.

Molla arabada, yol boyu sessiz kaldı. Özellikle de o tehlikeli Bulgar komitacıyı, Rusçuk'tan getirttiğine pişman olmuştu. Yaşamı boyunca, bu tür tehlikeli oyunlara hiç bulaşmamıştı. Tüm siyasal mücadeleleri yalnızca kalem ve dille olmuştu. İhtilalci yöntemleri, Bükreş'e geldikten sonra düşünmeye başlamıştı. O da tamamen kişisel nefretinden kaynaklıydı. İstanbul'daki Kemalist gazeteler zaman zaman kendiyile ilgili düşmanca yayımlar yapıyorlardı. Romanya'daki yaşantısını çok nahoş renklerle betimliyorlardı. Hatta ailesinin özel yaşamıyla ilgili oldukça çirkin bir üslupla, rezilane yorumlarda bulunuyorlardı. Tüm bunlar da doğal olarak kendini kudurturcasına sinirlendiriyordu. İşte bu ruh haliyle, Tatul'un da telkinlerinden tahrik olarak, muhaliflerine karşı etkin bir mücadele ortaya koymak istiyordu. Fakat şimdi, son dakikada, ikirciğe düşmüş, korkuya kapılmıştı.

Araba durdu, Tatul:

— Geldik, dedi ve Molla'yı, izbe bir köşesinde odasının bulunduğu avluya soktu.

Az sonra odadaydılar.

Sev Garo, oldukça ilginç bir kıyafetle, karşılarında oturuyordu. Ayağında, dizlerine kadar gelen çizmeler, başında keçi postundan kocaman bir papak, belinde kalın bir kemer. Kemerin bir yanında tabanca, diğer yanında da bir kama görülüyordu. Bunların dışında, yanındaki iskemlenin üzerinde başka bir silah daha duruyordu.

— İşte bizim onur dostumuz İvan Harufov, dedi Tatul, size takdim etmekten şeref duyarım.

Sahte Bulgar elini uzattı ve Molla'nın elini tutarak, acıtacak derecede sıktı. Ardından,  birlikte masanın çevresine yerleştiler. Masanın üstünde etrafı aydınlatan bir gaz lambası vardı. Ayrıca birkaç bardak ve bir konyak şişesi görülüyordu.

— Hoş geldiniz İvan Efendi, dedi Molla.

— Hoş bulduk, diye yanıtladı diğeri.

— Umarım yolculuğunuz sorunsuz geçmiştir.

— Çok rahattı, teşekkür ederim.

— Daha önceden de Bükreş'te bulunmuş muydunuz?

— Sanırım buraya gelişlerim elliye bulmuştur, diye yanıtladı Garo, bıyıklarının tehditkâr bir şekilde burarak.

Tatul, konyak şişesine uzandı ve bardakları doldurdu. Molla kendisine uzatılan bardağı nazikçe geri çevirdi.

— Benim alışkanlığım yok, dedi, siz buyurun için, afiyet olsun.

— İvan dostumuz, diye açıkladı Tatul, konyağa çok düşkündür, bu konyağı da özel olarak, onun için aldım... Çok içer fakat sarhoş olmaz, aksine, zihni daha da berraklaşır.

Dikkatli ve huzursuz bir ifadeyle sahte Bulgar'ın tehditkâr, silahlarla donanmış görüntüsünü gözleyen Molla:

— İvan Efendi, tüm bu silahlar yolculuk boyunca üzerinizde miydi, diye sordu.

— Pek tabii, çantamda daha başkaları da var, görmek ister miydiniz, diye yanıtladı Garo.

— Yok, yok, ben silahlardan anlayan biri değilim, yalnızca merak ettim de, böyle dolaşmak tedbirsizlik değil mi?

— Silahsız mı dolaşmamı önerirdiniz?

— Silah tabii ki gerekli ama her daim değil sanırım.

— Bizim gibi adamların silahları her zaman yanlarında olmalıdır.

— Odada olduğunuz zaman bile mi?

— Kuşkusuz, olamaz mı, ya kapı birden açılıp da içeri bir düşmanımız girirse?

— Öyle bir şeyin olabileceğini mi zannediyorsunuz?

— Öyle zannetmem, daha da ötesi, bunun mümkün olduğunu düşünürüm. Bükreş'te olan birkaç kişinin beni öldürmek için ant içtiğini de biliyorum ayrıca.

Bu durumda, buraya gelmekle pek akıllıca davrandığınız söylenemez sanırım, diye uyardı Molla kendince.

— Aksine, bu, eğer karşılaşma şansım olursa, onlarla olan hesabımı temizlemek için bir vesiledir, diye cevapladı Garo.

— Şimdi bu lafları kapatalım da kendi işimize bakalım, diyerek araya girdi Tatul, biliyorsunuz, İvan yoldaşı buraya gelip sizinle görüşmeye ikna edene kadar çok zorluk çektim.

— Gelmekte bir gün gecikseydin, beni Rusçuk'ta bulamayacaktın zaten... Makedonya'ya geçmek için tüm hazırlıklarımı tamamlamıştım.

— Öyle olduğunu biliyorum, diye onayladı Tatul, yolda anlattım her şeyi.

— Orada beni bekleyen arkadaşlarıma ne cevap vereceğim, onu düşünüyorum şimdi.

— Biraz da sensiz iş yapsınlar onlar da.

— Ah, senin şu ikna edici dilin yok mu, beni yine yolumdan saptırdın ya, dedi sahte Bulgar, gülerek ve konyak bardağını kafasına dikerek, inan şu eski sıkı dostluğumuz olmasaydı beni yolumdan biraz zor döndürürdün. İmkânsızdı ya.

— Ondan şüphem yok.

— Hem maddi hem de manevi zararıma sebep oldun.

— Aksine, hem maddi hem de manevi yönden kazançlı çıkmanı ve İvan Harufov isminin bir kez daha ölümsüzleşmesini sağlayacağım.

— Fakat ben hâlâ senin Rusçuk'a gelip beni hangi konu için, Makedonya'ya gitmememi, oradaki o kadar önemli işleri ve yoldaşlarımı yüzüstü bırakmamı istediğini anlamış değilim. Bükreş'e ne için geldik?

— Molla Efendi her şeyi açıklayacak sana, diye yanıtladı Tatul, biraz sabret.

— İvan Harufov'un lügatından sabretmek kelimesi silinmiştir, dedi Garo, benim temel düsturum hızlı iş görmektir. Benim için zamanın çok önemi var, bir gün bile kaybetsem, bir yıl yitirmiş gibi olurum. İşte... Bir saatten bu yana konuşuyoruz ve hâlâ benden ne tür bir hizmet beklediğinizi anlayabilmiş değilim.

— Türkiye'ye gitme imkânın var mı, diye sordu Tatul, gizemli bir şekilde alçaltarak sesini.

— Gerekirse cehenneme bile inerim ve seni de beraberimde götürürüm, diye yanıtladı sahte İvan, bir bardak konyağı daha tepesine dikerken.

— Zaten birlikte çalışacağız.

— Eğer öyle olmasaydı, yoldaşlarımı yüzüstü bırakıp peşinden gelir miydim?

— Umarım Bolis'te seninle işbirliği yapacak kişileri ayarlayabilirsin.

— Kaç kişi istersin?

— Kim bilir, belki bir on kişi...

— Yüz kişi bulayım sana, bilirsin. Bolis'in bütün Bulgarları tanır beni.

— Buna şüphem yok.

— Üzerime de deli olurlar.

— Öyle olduğunu biliyorum.

— Ardımdan gelmeleri bir tek sözüme bakar, gerektiğinde, gözlerini kırpmadan ölüme giderler.

— Belki daha da ilerilere gidip orada operasyon yapmamız gerekebilir, diye uyardı Tatul.

— Nereye, diye sordu Garo.

— Örneğin Engüri'ye.

— Oraya da gideriz, yeter ki yapacağımız işi bilelim.

— Ne yapmamız gerektiğini Molla Efendi açıklayacak bize.

— İyi de gördüğüm kadarıyla, dostumuz pek konuşmuyor, sessiz kalıyor, yalnızca bizi dinlemekle yetiniyor.

— Konuşmamamın nedeni, hazırda, uygulanacak bir planımızın olmamasından, diye cevapladı Molla, kendini çok sıkılmış hissediyor ve bir an önce odadan çıkabilmenin bahanelerini arıyordu, o planı da sizinle istişare ederek hazırlayacağız.

— İstişare edelim öyleyse...

— Fakat ben bu konuda tek başıma değilim, arkadaşlarım var, hep birlikte toplanıp istişare etmemiz ve bir karara varmamız gerekir.

— Arkadaşlarınızı neden beraberinizde getirmediniz?

— Geldiğinizden haberim yoktu.

— Şimdi gidip kendilerini bulamaz mıyız, vakit çok erken daha.

— Nasıl, diye haykırdı Molla, dehşetle, sizinle birlikte dışarı çıkmamızı mı öneriyorsunuz... Siz bu şekilde silahlı... Allah etmesin, ya bir de sizi öldürmek isteyen hasımlarınızla karşılaşacak olursak?

— Eh, o zaman da muhteşem bir sahneye tanık olmuş olursunuz, diye yanıtladı Garo, gülerek.

— Yok, sağ ol... Ayrıca, bu saatte dostlarımıza ulaşmamız da bir hayli zor olsa gerek... Her biri, bir tarafa gitmiş olmalıdırlar bu vakitte.

— Bu akşamı boş geçireceğiz demektir... Bu hiç işime gelmedi işte.

— Siz bu akşam dinleniniz, yarın ne yapacağımızı düşünüyoruz.

— İvan Harufov'un lügatinde dinlenmek diye bir kelime yoktur, dedi sahte Bulgar.

Tatul, bugün için oyunun yeterli olduğuna kanaat getirdi ve artık sona erdirmeye karar verdi.

— Sanırım Molla Efendi'nin hakkı var, bu gece artık bir şey yapmanın olanağı yok, yarın her şeyi kararlaştırırız.

Bu sözlerine Garo'ya yönelik bir göz kırpması ekledi. Garo da:

— Sizin dediğiniz gibi olsun, diye rıza gösterdi, bir bardak konyayı daha tüketirken.

Molla, bir gayret, iri cüssesini iskemleden kaldırırken Tatul'a:

— Gidelim artık, dedi.

— Size eşlik etmemi arzu eder misiniz, diye sordu Tatul.

— Pek tabii... En azından bir araba bulana kadar.

Neyse ki, kısa bir bekleyişten sonra bir araba göründü. Molla hemen arabaya yerleşti ve Tatul'a dönerek:

— Yarın sabah mutlaka, erkenden gelip beni gör, dedi.

— Elbette, gelirim, dedi Tatul, ayrıca da size ileteneğim özel bir haberim daha var.

— Ne haberi?

— Yarın öğrenirsiniz.

Araba yola çıktı, Tatul da odasına döndü.

Garo, kahramanlık giysilerini çıkarmış, silahları, papağı, ke-meri ve çizmeleri bir tarafa atarak, kendi doğal haline bürünmüştü.

— Bulgar komitacı rolünü nasıl oynadım ama dedi arkadaşına.

— Fevkalade, diye yanıtladı Tatul.

— Hiç şüphelenmedi sanırım, karşısındakinin İvan Harufov olduğunu tam anlamıyla yuttu.

— Elbette yuttu.

— Gidene kadar, korku dolu gözlerle beni izledi.

— Ben de öyle olmasını istiyordum zaten... Şimdi bakalım, işi nasıl sonlandıracağız... Yarın sabah erkenden beni görmek istiyor... Her şey o görüşmeye bağlı.

— Artık her şey senin ustalığına bağlı...

İki kafadar bu konuşmaları yaparken, Molla da derin düşüncelere gömülmüş bir halde evine vardı.

Başına bela olacağından endişe duyduğu İvan Harufov'u getirmekle, çok büyük bir düşüncesizlik yaptığını hissetmeye başlamıştı.

Huzursuz geçirdiğı bir gecenin ardından, alışıık olduğu saatten çok daha öncesi kalktı ve üstünü giyindi. Büyük bir sabırsızlıkla Tatul'un gelmesini bekliyordu. O da gelmekte gecikmedi zaten.

Nasıl buldun bizim İvan'ı, diye sordu Tatul.

Tam bir komitacı, söylenecek hiç söz yok, diye yanıtladı Molla.

Müthiş bir adamdır... Tek başına bir orduya bedel fakat doğrıyı söylemek gerekirse, ikna edip de buraya getirene kadar canım çıktı... Bunu da, benden başkası başaramazdı.

— İyi de kendisinden ne şekilde faydalanacağız, onu bilmiyoruz, diye yanıtladı Molla, endişeli bir ifadeyle.

— O, ne şekilde faydalı olacağını bilir, dedi Tatul, yeter ki onu memnun edebilelim.

— Ne şekilde memnun edebiliriz ki?

— Bu iş için gerekli olan parasal desteği kendisinden esirgemeyerek... Sonuçta adam sizin için canını koyacak ortaya.

Molla, bir an için sessiz kalıp düşündükten sonra, bana dostane bir iyilikte bulunmak ister misiniz, dedi.

— Tabii ki, elimden geleni yapmaya hazırım, diye yanıtladı Tatul.

— İyi o zaman, bu adamı buraya nasıl getirdiysen, aynı şekilde de al, geri götür.

— Geri mi götüreyim, diye haykırdı Tatul, şaşkın bir yüzle, ne diyorsun, anlayamadım.

— Düşündüm de bu adamdan faydalanamayacağım ben.

— Hangi sebepten dolayı?

— Kiralık adamlarla devrim olmaz... Devrimci dediğin, davasına tüm yüreğiyle inanmış ve bu uğurda canını da feda edebilecek olan kişidir... Bu İvan, evet, çok gözü pek, çok cesur yürekli biri gibi görünüyor fakat sonuçta bir Bulgar milliyetçisi, ayrıca yüreğinin derinliklerinde, bize karşı bir husumet de taşıyor olabilir, böyle birisi nasıl Türkiye'ye gidip de devrim düzenleyebilir, olabilecek bir şey midir bu?

— Bunu üstlendiğine göre.

— Üstlenebilir, lakin işin içinde içtenlik, özveri yok, yalnızca maddi çıkar düşüncesi var... Salt maddi çıkar uğruna da bu tür davalar savunulamaz veya yeterince sahiplenilemez.

— Fakat bu tür sorunları daha, başında düşünmeliydiniz siz, diye haykırdı Tatul, şimdi artık bunun için çok geç, İvan da Bükreş'e geldiğine göre.

— Sen ikna eder, gönderirsin onu.

— Ben o şeyi yapamam.

— Hatırım için yaparsın.

— Bunca yıllık dostumu bana düşman mı ettireceksiniz, öylesi bir adama karşı, böyle bir davranışta bulunabilmek katiyen mümkün değil... Düpedüz, şerefini ayaklar altına alıyorsunuz... İvan Harufov gibi birisinin şeref anlayışını göz önüne getirin bir... Bunu önceden niye düşünmediniz? Enine boyuna tartıp ölçmeden mi yolladınız beni Rusçuk'a?

— Bir halttır işledik işte, ağılık ettik, şimdi de bu hatamızı onarmaya çalışacağız, kabahatli olan biz olduğumuza göre, ceremesini de biz çekeceğiz... Hiç olmazsa maddi olarak. Ben, hem dönüş masraflarını karşılamaya hem de açıktan bir maddi armağan vermeye hazırım kendisine.

Tatul bir kahkahayla kesti bu sözleri.

— Neden gülüyorsun, diye sordu Molla.

— Tuhaf şeyler söylüyorsunuz Molla Efendi, karşınızdaki sıradan birisi değil... Ne zannediyorsunuz siz, eline 10-20 bin ley sıkıştırıp yollayabilir misiniz İvan'ı?

— Ya ne kadar verecektim?

— Mesele para değil, mesele, şeref ve itibar meselesi.

— Herhangi bir şekilde onun şerefiyle oynayan olmadı ki. Kendisini buraya davet ettik, oturup görüştük, birlikte iş göremeyeceğimize kanaat getirdik ve yine, dostane bir şekilde ayrılalım.

— Fakat hâlihazırda kendisiyle, iş konusunda bir konuşma gerçekleşmedi.

— Ben ilk görüşmemizde, İvan'ın aradığım adam olmadığını anladım.

— Bu konuda, dostlarınızın fikirlerini alacak mısınız?

— Onu öylesine söyledim ben, benim buradaki dostlarım siyasetle ilgilenmezler.

— Ben İvan'ı asla geri gönderemem... Onu buraya getiririm; konuşun, ikna edin, ne yaparsanız yapın.

— Sakın öyle bir şey yapmayasın, diye haykırdı Molla dehşetle.

— Neden?

— O tür tehlikeli bir adamı evimde kabul etmemi nasıl istersin benden?

— Pekâlâ, benim odama gelin, birbirinizle orada görüşün.

— O da olmaz, “canım” beni İvan’la karşı karşıya getirme, olayı sen hallet.

— Böylesi bir görevi katiyen üstlenemem.

— Seni memnun ederim, merak etme.

— Yüz bin ley verseniz dahi, yine de kabul etmem, beni İvan’la kanlı bıçaklı düşman mı ettireceksiniz?

— Eee, ne yapalım öyleyse?

— Bilmiyorum... Bizi öyle bir çıkmaza soktunuz ki.

Birkaç dakika kadar süren bir sessizlik oluştu aralarında. Tatul, Molla’nın bu ani kararından çok etkilenmişti, kurguladığı tüm düzenbazlığın üstüne bir bardak soğuk su içecekti bu gidişle. Fakat birden zihninde bir ışık parladı.

— Hatırlıyor musunuz, dün akşam arabaya binerken, size iletilecek önemli bir haberim olduğunu söylemiştim, dedi.

— Evet, hatırlıyorum, diye yanıtladı diğeri, ne haberi idi o sıra söylemek istemediğin?

— Daha tam olarak sonuçlanmamıştı, o yüzden onu da sizi yolculadıktan hemen sonra hallettik.

— Neyle ilgiliydi ki?

— Sizi ilgilendiren, doğrudan sizin şahsınızla ilgisi olan bir konu.

— Söyle artık, diye haykırdı Molla, sabırsızlıkla.

Tatul, sol eliyle bıyığını burarak kendine gizemli bir hava verdi ve:

— Mesele, Bolis’ten sizi izlemeleri için yollanan üç hafiyeyle ilgili, dedi.

— Eee, kendileriyle ilgili ne bilgi toplayabildiniz, diye sordu Molla büyük bir merakla.

— İzleri bulundu.

— Gerçek mi diyorsun...

— Evet, bizim arkadaşlardan biri kendileriyle irtibat kurmuştu zaten.

— Kimmiş o adamlar?

— İkiisi Türk, Çerkez Ali ile Giritli Hasan, üçüncüsü de bir Ermeni, Sisag adında bir genç.

— Ben hiçbirini tanımıyorum, dedi Molla.

— Tanımıyor olmanız doğal, ama onlar sizi çok iyi tanıyorlar.

— Ben etrafımda o tür kuşkulandıracak hiç kimseyi fark etmedim.

— Fark edilmeleri için, oldukça beceriksiz olmaları gerekirdi, oysa işlerinde en yetkin olanları yollamışlar buraya... Arkadaşım o Sisag'ı Bolis'ten tanıyormuş, birlikte gidip içmişler, epeyce duyum sızdırmış ondan.

— Ne tür duyumlar?

— Anlaşılan o ki bunların maksadı sizi yalnızca izlemek değil.

— Ya ne...

— Eğer punduna getirirlerse, herhangi bir şekilde başınıza bir felaket getireceklermiş... En azından Sisag'ın dediği bunlar.

— Burada başıma ne tür bir bela getirebilirler ki?

— Kim bilir, o adamlar para için çok şey yapabilirler... O Çerkez Ali denen eski bir katılmış.

— Ne yani, niyetleri, beni vurmak mı?

— Ortada kesin bir şey yok... Bunlar Sisag'ın dedikleri, eğer arzu ederseniz, bu konuda daha ayrıntılı bilgi edinebiliriz, ayrıca bir şeyler de yapabiliriz.

— Ne gibi?

— Örneğin, sizin Sisag'la irtibat kurmanızı sağlamak gibi.

— Yok, yok, o hiç işime gelmez, diye bağırdı Molla.

— Pekâlâ, nasıl arzu ederseniz... Ben sadece size bir hizmetim olsun niyetiyle önermiştim bunu, çünkü arkadaşım, Sisag'ın

anlattıklarını duyduktan sonra ciddi şekilde endişelenmiş... Anlaşılan o ki, Çerkez Ali hergelesi, adi bir katil.

— O tür tehditler varsa, benim de gerekli tedbirleri almam gerek.

— Kuşkusuz...

— Adamların kaldıkları yeri öğrendin elbet.

— Arkadaşım biliyor, tren garına yakın bir otelde kalıyorlarmış, ismini verdi ama bu telaşede çıktı aklımdan, sanırım Otel Karpat demişti.

— Hemen polise, hayatıma kasıt var diye ihbarda bulunacağım.

— Çok kötü bir yol seçmiş olursunuz.

— Neden...

— Çünkü elinizde bir delil yok.

— Peki, Sisag'ın anlattıkları?

— Ne önemi var, doğal olarak inkâr edecekler.

— Ne yapmalı öyleyse?

— Bana kalırsa polisi hiç işe karıştırmamalı. Hiçbir yarar sağlamaksızın, sorunu büyütürsünüz... O adamlar resmî pasaportla gelmişlerdir buraya, sözde birer iş adamı olarak, Türk hükümetinin güvencesindedirler, sizin yapacağınız suçlamaların hiçbir etkisi olmaz, elde yeterli kanıt olmadığından dolayı, iftira olarak algılanacaktır. Adamlar size karşı manevi tazminat davası bile açabilirler, bu konuları siz benden daha iyi bilmelisiniz.

— Peki, başka ne çare var ki?

— Kendi işinizi, siz kendiniz görmelisiniz.

— O boş laf, ben ne yapabilirim ki...

— Elinizin altında İvan Harufov gibi adamınız varken, ben ne yapabilirim ki, diye soruyorsunuz bir de.

— İvan'ın bunlara bir şey yapabileceğine emin misin, diye sordu Molla, kuşkulu bir ifadeyle.

Tatul, burnunun altından gülerek:

— İvan istesin, yarından tezi yok, bu adamları Bükreş'ten uzaklaştırır, dedi, fakat siz İvan'la iş görmek istemediğinize göre, bunu konuşmak gereksiz.

— Zaten ben İvan'ı asıl bu mesele için getirtmek istemiştım, diye yanıtladı Molla, öteki konu benim için ikinci sırada kalır.

— Onu önceden söylemeliydin.

— Bunun böyle olacağını biliyor muydum sanıyorsun.

— Aksine, benim bildiğim, o adamı daha önemli işler halletmesi için getirdik Bükreş'e, öyle iki üç hafiyeyi kovalatmak için değil.

— Her neyse, lafı kısa bağlayalım... O üç kişinin Bolis'ten, beni izlemek için geldiklerine emin misin?

— Eğer arzu ederseniz, üçünü birden buraya getireyim.

— İzlemenin dışında, ayrıca daha kötü şeyler yapmak niyetinde de olduklarından emin misin?

— Sisag'ın arkadaşına söylediği sözler ortada... Ben aklımdan uydurmadım ya bunları, benim ne yalan söyleme alışkanlığım var, ne de şunun bunun söylediği her şeye önem verme saflığı, fakat bu sefer meselenin ciddi olduğuna eminim.

— İvan'ın bu adamları, ortalığı ayağa kaldırmadan, sessizce ve benim başıma bir bela getirmeden, buradan uzaklaştıracığına kesin emin misin?

— O konuda tamamen eminim, yeter ki o bu işe razı olsun.

— İyi öyleyse, o bu işi halletsin ve ben de onu memnun ederim.

— Doğrusu, ben kendisine böyle bir teklifte bulunmaya cesaret edemem.

— Ne sebeple.

— Böylesine önemsiz bir konu için onu buralara getirdiğimizi duyduğunda çok kızacaktır.

— Sen anlat, bu bir ön iş, bunu başarırsa ona çok daha önemli başka işler de vereceğimizi, şimdilik yapacağı işin bu olduğunu söyle.

Tatul düşünürmüş gibi yaptı ve:

— Ah “beyefendi” dedi, beni tam bir belaya bulaştırdınız, keşke İvan’ı hiç buraya getirmeseydik.

— Getirelim diye sen zorladın.

— Ben size bir yararı olur diye önermiştim onu, reddedebildiniz.

— “Canım”, Bükreş’e gelmekle ne oldu sanki iki saatlik yol, şimdi bile dönebilir Rusçuk’a, sen de büyütme konuyu...

— Bu sözleri siz doğrudan kendisine söyleyin... Eğer arzu ederseniz, hemen şimdi gidip getireyim, gerekenleri söylersiniz, beni de kurtarılırsınız.

— Ha bire aynı şeyleri tekrarlayıp duruyorsun... Sana dedik, buraya gelemesin... Sen şimdi git, onu gör, şu üç hafiyeyi uzaklaştırmasını söyle, başarabilirse ben kendisini memnun ederim... Yalnız şunu da söyleyeyim, öyle bir halletsin ki, başımız polisle, hükümetle filan derde girmesin, anlıyor musun?

— Anladım, diye yanıtladı Tatul, kendisiyle konuşurum, fakat kabul edeceğinden emin değilim.

— Onun bileceği iş.

— Ve kızacaktır da.

— Bunda kızılacak ne var ki...

— Ayrıca sorun da çıkartacaktır... Çünkü kendisini zorla getirdik buraya.

— Yine baştan başlamayalım, diye haykırdı Molla, eğer dostluğumuzun sürmesini istiyorsan, bu meseleyi halletmelisin sen.

— Elimden geleni yapacağım, dedi Tatul ayağa kalkarak.

— Yarın yine gel ve haber getir.

— Pekâlâ.

— Ve bak ki iyi haberle gelesin.

— Onu Allah bilir.

Bunu dedikten sonra Tatul evden çıktı. Bu görüşme onu oldukça umutsuzlaştırmıştı. Canı bayağı sıkılmış bir halde, düşünerek odasına döndü. Sev Garo kendisini bekliyordu. Birkaç cümleyle olan biteni anlattı arkadaşına.

— Bu adamdan ümidimizi kesecek miyiz diyorsun yani, diye sordu Sev Garo, endişeli bir ifadeyle.

— Oynayacak son bir kozumuz var.

— Nedir?

— Hafiyeler meselesi... Bundan sonrasında yararlanılabilecek konu o, o konuya ağırlık vermeliyiz artık.

Tatul gittikten sonra Molla da dışarı çıktı ve ayak alışkanlığı, Garakyanların mağazasına gitti. Alber Efendi de oradaydı.

Molla hâlâ Tatul'un sözlerinin etkisindeydi. İçeridekileri selamlayıp kendisini bir koltuğa bıraktığı gibi;

— Hayatım tehlikede, dedi.

— Neden, diye haykırdı Alber Efendi, şaşırarak.

— İstanbul'dan özellikle beni öldürmek maksadıyla adamlar gelmiş.

— Boş laf...

— Yok, boş laf değil, çok emin bir kaynaktan duydum... Gelenler üç kişi, ikisi Türk, biri Ermeni.

— Bunlar hayali şeyler... Kim dedi, nereden öğrendin?

— Yerli yerinden, her şeyi biliyorum... Tren garının yakınındaki Otel Karpat'a inmişler... İstanbul Emniyeti'nin en tecrübeli hafiyeleri bunlar, biri Çerkez Ali diye anılır, öbürü Giritli Hasan, üçüncüsü de Sisag. O Çerkez Ali, acımasız bir katil, kaç kişinin kanına girmiştir... Beni bir şekilde yok etmesi için görevi ona vermişler.

— Madem her şeyi tüm ayrıntılarına kadar biliyorsunuz, niye koruyucu tedbirlere başvurmuyorsunuz?

— Ne yapmamı önerirsiniz?

— Hemen polise başvurun ve meseleyi açıklayın.

— Sonuç...

— Sonuç olarak, adamlar tutuklanır ve hapsedilirler, dedi Alber Efendi.

— Ama elimde delilim yok...

— O zaman sizinkisi sadece bir varsayım.

— Yok, varsayım değil, adamlar gerçekten varlar... Yalnız, konu çok hassas, en doğrusu işi kendim halletmem.

— Sen ne yapabilirsin ki...

— Kuşkusuz ben bir şey yapamam ama bu konuyu halledecek insanlar tanıyorum, diye yanıtladı Molla, gizemli bir ifadeyle.

— Kimmiş onlar, anlat bakalım, tüm bunları senden para sızdırmak maksadıyla uyduran sahtekârlar olmasınlar sakın?

— Yok, yok, benim işim dürüst insanlardır, o kadar, size bundan daha fazlasını açıklayamam... Yarın öbür gün her şey belli olur.

Alber Efendi konuyla daha fazla ilgilenmedi ve bu konuşma da böylelikle son buldu.

Pire Limanı'ndaki büyük gemi hareket etmeye hazırlanıyordu. Yolcuları uğurlamaya gelmiş olan akraba ve tanıdıklar son kez vedalaştıktan sonra, yavaş yavaş boşaltıyorlardı rıhtımı.

Parseğ Ağa da yolcuların arasındaydı.

Karısını ve kızlarını Romanya'ya gönderdikten sonra, Sahag Efendi'den yeni bir haber bekleyerek bir ay daha Atina'da kalmıştı. Birkaç gün öncesi, dünüründen, kendisinin bir an önce Beyrut'a gelmesini bildiren bir mektup almış ve bu mektup üzerine hemen gitmeye karar vermişti.

Üzgün ve düşünceli bir ruh haliyle güvertede dolaşıyordu. Bir süredir yaşadığı bekâr hayatı üzerinde çok olumsuz bir etki yaratmıştı. Yaşamlarının neden böylesine altüst olduğuna bir türlü akıl erdiremiyordu. Evini barkını terk etmiş, yabancı topraklara sürüklenmiş, ailesi darmadağın olmuştu.

— Birimiz Suriye'de, ötekimiz Fransa'da, berikimiz Romanya'da, ben bilmem nerede, diye, kendi kendine düşünüyordu, ne içindi ki tüm bunlar, bu yaşında, bu şekilde perişan olmamıza ne gerek vardı.

Gemi demir alırken, Parseğ Ağa efkârlı bir halde geminin küpeştesine dayanmış, boş gözlerle rıhtımdaki kalabalığı izliyordu. Birden, arkasından bir ses yükseldi:

— Vay, Parseğ Efendi siz de mi gidiyorsunuz...

Ardına, sese doğru döndü ve neşeli, coşku içindeki Şavarş Mosgents'i buldu karşısında.

— E, evet, diye kekeledi Parseğ Ağa şaşırarak, ilkten Suriye'ye gitmeye karar vermiştim zaten, şimdilik oraya yerleşmeyi düşünüyorum.

— Çok iyi, çok iyi, dedi genç adam, iyi düşünmüştünüz. Burada bize göre iş yok, Yunanlarla yarışmak mümkün değil, birlikte yolculuk yapmamız büyük kısmet.

— Siz de mi Suriye'ye gidiyorsunuz?

— Önce Beyrut'a, sonra da büyük bir ihtimalle Şam, Halep, kim bilir, belki de Bağdat'a kadar.

— Bir iş, bir meşguliyet kararlaştırdınız mı, diye sordu Parseğ Ağa, şüpheli bir ifadeyle, çünkü Şavarş'ın kendisinden yenisinden para isteyeceğinden endişeleniyordu.

— İşi orada da hallederiz, kolaydır, diye yanıtladı Mosgents, gözü açık adam geçimini her yerde temin eder.

— Haklısın ama yabancı bir ülkede biraz zor oluyor sonuç olarak... Suriye'de tanıdıklarınız var mı?

— Hele oraya bir gidelim de hepsiyle tanışırız, ayrıca arkadaşım Suriye'ye yabancı değil, orada epeyi bir süre kalmış.

— Beraberinizde bir arkadaşınız mı var?

— Evet... Dostum Tomi, tanırırsınız sanırım.

— Hatırlıyorum, tanışmıştık, dedi Parseğ Ağa.

Bu rastlaşma Parseğ Ağa'nın pek de hoşuna gitmiş sayılmazdı. Hele ki Tomi'nin de gemide olduğunu öğrendiğinde, rahatsızlığı bir kat daha artmıştı.

— Muhteşem bir çocuk bu Tomi, diye sürdürdü konuşmasını Şavarş, gerçek bir hazine, şimdi kendisini daha da iyi tanıdıktan sonra, hakkındaki bu kanaatimi kesin olarak belirtebilirim.

— Pekâlâ, Misak Bey sizinle birlikte değil mi, diye sordu Parseğ Ağa.

— Bırak o boş adamı, diye haykırdı Şavarş, aptalın, salağın teki, para yemekten başka bir şey bildiği yok... Sanırım yaşamı boyunca hiç para kazanmamış.

— Misak Atina'da kaldı desene...

— Nereye gelecek... Parası yok ki.

— Bolis'ten para gelmedi mi?

— Evet, hatırı sayılır miktarda para geldi, geldi gelmesine de, birkaç gün içinde yedi bitirdi, şimdi yine para bekliyor... Bu sabah beni görmeye gelmişti, doğrusu acıdım haline, çıkardım birkaç yüz drahmi verdim eline.

Bu son sözler, rahatlatıcı bir etki bırakmıştı Parseğ Ağa'nın üzerinde. "Başkasına da verdiklerine göre, paradan yana bir sıkıntıları yok, demek ki," diye yorumladı kendi kendine.

Şavarş konuyu değiştirdi birden;

— Sanırım, şahane bir havada geçireceğiz yolculuğumuzu, dedi.

— Öyle görünüyor, diye yanıtladı Parseğ Ağa.

— Gemimiz de çok güzel bir gemi... Ne de çok yolcu var?

— Bu aralar herkes, bir yerlerden, bir yerlere göçme telaşında.

— Çok doğru... İkimiz için doğru dürüst bir kamara ancak bulduk... Siz de kolay bulabildiniz mi bari?

— Ben biletimi bir hafta öncesinden aldım.

— Kuşkusuz birinci mevkide yolculuk ediyorsunuzdur.

— Yok, ikinci mevkide, diye yanıtladı Parseğ Ağa.

— Nasıl, sizin konumunuzda olan bir insan, diye haykırdı Şavarş, ikinci mevkiyle seyahat etmesi mümkün mü?

— Ne yapalım, tasarruflu davranmak gerek.

— İkinci mevkide çok rahatsız olacaksınız, kabinler aşağıda.

— Ne yapalım, birkaç gün için dert değil.

— İkinci mevkide yolculuk etmeyi, size yakıştıramadım doğrusu... Yemekte de birlikte olamayacağız bu durumda.

— Siz birinci mevkide misiniz?

— Doğal olarak, dedi genç adam.

— Arkadaşınız da mı?

— Evet, o da, kız arkadaşı da.

— Kız arkadaşınız da mı var yanınızda?

— Evet, İzmirli bir kız, birkaç gün bizim barda çalışmıştı.

— Tomi'yle evlendiler mi, diye sordu Parseğ Ağa.

— Öyle sayılır, diye cevapladı Şavarş.

Birinci mevkiyle yolculuk ediyor olmaları, tümünden rahatlatmıştı Parseğ Ağa'yı. “Birinci mevkide seyahat eden birisi, ikinci mevkideki adamdan para istemez,” diye yorumladı kendi kendine yeniden.

Fakat yine de daha bir ay öncesi Atina'da, sözde Macar prensi ve Romanyalı toprak ağası tarafından dolandırılıp beş parasız kalan Şavarş ve ortağının, şimdi nasıl olup da birinci mevkide yolculuk ettiklerini anlamak da istiyordu. Dolaylı sorular sorarak, bunu öğrenmek istedi.

— Az evvel, ikinci mevkide yolculuk ettiğim için beni eleştirdiniz ya, affedersiniz ama ben de size sorayım hele, sizin birinci mevkide nasıl yolculuk edebildiğinizi?

— Bu konuda ne gibi bir uygunsuzluk görüyorsunuz ki, diye sordu Şavarş, birinci mevki hem daha rahat hem de ikinci mevkininkinden çok daha zengin bir sofraya sahip.

— Ben aksini iddia etmiyorum ki, tasarruf açısından söylüyorum... Daha bir ay öncesinde maddi bir çıkmazınız vardı da.

— Eh, dünya böyle işte, bazen o tür kazalar olur, bizim gibi insanlar öylesi maddi sıkıntılar geçici şeylerdir, biz daima suyun yüzüne çıkmamanın çaresini biliriz, sizin Misak Bey'e benzemeyiz, bugün param var, birinci mevkide yolculuk ederim, yarın bakarsın olmaz ikinci mevkide giderim...

— Benimkisi dostça bir uyarıydı, dedi Parseğ Ağa, tasarruf her zaman için gereklidir, özellikle de bizim gibi yad ellerde bulunanlar için.

— Haklısınız Parseğ Efendi, ama biz birinci mevkide yolculuk etmeye mecburuz.

— Mecbur musunuz, diye sordu Parseğ Ağa şaşırarak.

— Evet, bizim işimiz bunu gerektiriyor, biz ikinci mevkide bir şey yapamayız fakat birinci mevkide, umarım iyi iş çıkarırız.

— Ne demek istediğinizi anlamadım doğrusu, dedi Parseğ Ağa tüm saflığıyla.

— Birinci mevkide birkaç tane varlıklı yolcu var, Suriyeli Araplar, bunlarla Atina'da tanıştık, şimdi memleketlerine dönüyorlar, hepsi de çılgıncasına poker düşkünü bunların... Anladın mı?

— Anladım, diye yanıtladı Parseğ Ağa, yalnız o pokerin tadını Atina'da bir kez almıştınız.

— O bir istisnaydı, her zaman olmaz, dedi Şavarş, bir sefer oyuna geldik ama usta olduk ve kaybettiğimiz on mislini çıkarttık.

— Vaay, öyleyse siz kumar sayesinde birinci mevkide seyahat ediyorsunuz.

— Ya neyin sayesinde olsun isterdiniz ki, diye yanıtladı Şavarş, alaycı bir vurguyla, dostlar bize borç verecek değillerdi ya... Hatırlıyor musunuz, son seferinde küçük bir yardım istediğimde, beni basbayağı kovmuştunuz.

— O nasıl söz Baron Şavarş, kovmak ne demek... Yalnızca bende de yoktu ki vereydim.

— Önemli değil, ben öyle şeylere gücenmem, ben filozofumdur, dünyayı da tanırım insanları da, eğer cebinde para yoksa selam bile vermezler, bilirim... Şimdi artık birinci mevkide yolculuk ettiğimi öğrendiğinize göre, benimle konuşmakta bir beis görmezsiniz sanırım...

— Tuhaf şeyler söylüyorsun Baron Şavarş.

— Yok, yok, dediklerim olağan şeyler...

Gemi bir kılavuz eşliğinde ağır ağır yola çıkarken, yanında 22-23 yaşlarında, narin, siyah gözlü, siyah kısa saçlı, güzel bir kızla birlikte, Tomi yaklaştı yanlarına. Okuyucularımızın da anımsayacağı üzere, Kristine idi bu genç kız. Tomi genç kızı orada kendisini bekleyen parlak geleceğin vaadiyle, kendisiyle birlikte Suriye'ye gitmesi konusunda ikna etmişti.

Tomi, samimi bir şekilde elini Parseğ Ağa'ya uzattı ve:

— Sanırım, Atina'dan siz de kaçılıyorsunuz, dedi.

— Ben zaten bir süreliğine kalıyordum orada, diye yanıtladı Parseğ Ağa.

Şavarş ve Tomi, yemek zili çalana kadar Parseğ Ağa'nın yanında kaldılar.

Rahat bir gece geçiren Parseğ Ağa, ertesi sabah erkenden güverteye çıkmış, bir de sigara yakmış; geziniyordu. Birden Karekin'i fark etti. O cesur yürekli, Bolis'ten gelirken, Pire Limanı'nda, hiç tereddüt etmeden suya atlayıp yetim kızı boğulmaktan kurtaran genç yetimi...

Parseğ Ağa hemen çocuğun yanına gitti ve:

— Senin burada ne işin var oğlum, diye sordu.

— Suriye'ye gidiyorum, diye yanıtladı Karekin.

— Ama sen bildiğim kadarıyla Atina'da iş bulmuş, çalışıyor ve de geçimini sağlıyordun.

— Evet, kunduracılık yapıyordum.

— Öyleydiyse, neden ayrıldın ki işinden?

— Suriye'ye gidip kız kardeşimi bulmak istiyorum, diye yanıtladı çocuk, yanılmıyorsam size, bir bacımın olduğunu ve onun izini kaybettiğimi anlatmıştım.

— Evet, öyle bir şey anlattığını hatırlıyorum, hatta geçen bunca yıldan sonra bile, onu alnındaki iz sayesinde kolaylıkla tanıyabileceği de söylemiştin.

— Çok doğru.

— Fakat Suriye'de olduğundan emin değildin?

— Emin değilim ama orada olduğuna inanıyorum diye yanıtladı Karekin.

— Senin bu inancın, sanırım gördüğün o rüyaya dayanıyor, öyle değil mi?

— Anlattıklarımı unutmamışsınız, dedi Karekin, gülümseyerek.

— Bana kalırsa, bir rüyaya bel bağlayarak işini bırakman ve Suriye'ye gitmen pek mantıklı değil.

— Aynı rüya, Atina'da da iki kez tekrarlandı.

— İnanılmaz şey.

— Artık tahammül etmem imkânsızdı, vicdan azabı duymaya başladım.

— İyi de yeterli maddi olanakların olmadan, hem bacını arayıp *hem de nasıl geçineceksin Suriye’de?*

— Yanımda biriktirdiğim biraz param var, Atina’da bazı hemşehrilerime rastladım, onlar da yardımcı oldular... Ayrıca darda kalacak olursam da mesleğim var, çalışırım, ben kolay pes etmem...

— Cesur yürek olduğunu biliyorum, dedi Parseğ Ağa ve sana yürekten başarılar diliyorum oğlum... Gemide arkadaşlar buldun mu?

— Oldukça fazla sayıda Ermeni yolcu var.

— İyi öyleyse, yalnız değilsin.

— Yalnız yolculuk etmiyorum zaten.

— Beraberinde kim var?

— Surpig, diye yanıtladı Karekin, hafif bir tereddütle.

— Surpig kim ki, diye sordu Parseğ Ağa.

— Pire’de denize düşen yetim kız.

— O kızın ne işi var gemide?

— Benimle birlikte Suriye’ye geliyor, diye yanıtladı Karekin.

— Ne demek istediğini anlayamıyorum oğlum, o yetim kız Atina’da nerede kalıyordu ki?

— Bir Amerikan yetimhanesinde...

— O halde, nasıl oluyor da seninle gelebiliyor?

— Kendisini yetimhaneden kaçırdım, diye itiraf etti Karekin.

— Ne, diye haykırdı Parseğ Ağa, kaçırdın mı, neden?

— Çünkü o yetimhanede çok zor durumdaydı... Müdire çok kötü bir kadın, yetimleri hep dövüyor.

— Peki, sen bunları nasıl duyuyordun?

— Surpig’le irtibat kurmanın bir yolunu bulmuştum, mektuplaşıyorduk birbirimizle ve zavallı, sürekli kendisini o cehen-

nemden kurtarmam için yalvarıyordu... Suriye'ye gitmeye karar verdiğimde, kararımı kendisine bildirdim, bu haber, onu daha da ümitsizliğe düşürdü... Zavallı kızın hayatta kendisiyle ilgilenen benden başka kimsesi yoktu... Sonunda, baktım ki onu terk edip gitmem mümkün değil... Bu yaptığım kötü bir şey mi?

— Bilmiyorum, diye yanıtladı Parseğ Ağa.

— Ben bir iyilik yapmak istedim ve sanırım bu yaptığım da iyiliktir gerçekten.

— Peki, Suriye'de bu kızın hali ne olacak?

— Duyduğuma göre, Beyrut'ta Ermeni Kız Yetimhaneleri varmış, onlardan birine yerleştirmeye çalışırım.

— Ya başaramazsan?

— Alnımın teriyle geçimini sağlarım, diye yanıtladı Karekin, kendinden emin bir ifadeyle.

— Ya yetimhaneden ararlarsa Surpig'i, yaptığının yasalara aykırı bir şey olduğunu biliyor musun, cezası da ona göre çok ağırdır.

— Kimse bunu bilmiyor ve kimse de benim kaçırdığımdan kuşkulamaz, ayrıca kendisini arayacak kimsenin olacağını da zannetmiyorum.

— Aramamaları mümkün mü?

— Surpig'den önce de kaçan yetimler oldu yetimhaneden, hiç arayan soran olmadı.

— Şaşılacak şey.

— Anlaşılan sizin, yetimhanelerin durumu hakkında pek fazla bilginiz yok, olsaydı bu kadar şaşırmayacaktınız, dedi delikanlı.

— Doğrusu, yetimhanelerle ilgilenmedim, diye cevapladı Parseğ Ağa.

— Şimdi, size her şeyi anlattığıma göre, beni yine de suçlu olarak görüyor musunuz?

— Yok oğlum, yalnızca ikinizin de perişan olmanızdan korkarım.

— Merak etmeyiniz, çalışma azmim ve gücüm olduktan sonra, ne ben perişan olurum ne de Surpig'in perişan olmasına müsaade ederim.

Bu sözleri söylemesinin ardından, Surpig'i daha fazla yalnız bırakmamak için, izin alarak Parseğ Ağa'nın yanından ayrıldı Karekin.

— Bu oğlan adam olacak, diye düşünüyordu Parseğ Ağa, çok temiz bir kalbi ve güçlü bir karakteri var, keşke kendisine herhangi bir şekilde yardım edilebilse... Her halükârda Beyrut'ta da izini kaybetmemeye çalışacağım.

Öğleye doğru Parseğ Ağa, Tomi ve Şavarş'ı gördü. Her ikisinin de yüzünden mutluluk yansıyordu. Gülerek ve şakalaşarak kendisine doğru geliyorlardı.

— İyi günler Parseğ Efendi, dünden bu yana nasılsınız?

— Doğrusu pek iyi değilim, diye yanıtladı Parseğ Ağa.

— Niye, neyiniz var?

— Gece uyuyamadım, kabin çok küçüktü ve üç kişiydik.

— Ben size ikinci mevkide rahatsız olacaksınız demedim mi?

— Peki, siz nasılsınız, gördüğüm kadarıyla ikiniz de mutlu ve neşelisiniz.

— Biz çok iyiyiz, daha yeni kalktık yataktan, çok da rahat uyuduk.

— Nasıl, şimdiye kadar uyuyor muydunuz?

— Evet... Ama sabahın üçünde girdik yatağa.

— Ne yaptınız ki o saate kadar?

— Arkadaşlarla poker oynadık.

— Eyii, eminim kazanmışsınızdır.

— Evet, şans bize güldü... Bu aralar hep gülüyor zaten.

— Gülmeyecek gibi olursa da zorla güldürüyoruz, diye ekledi Tomi, gülerek.

— Hiç olmazsa, yol masraflarınızı çıkarttınız mı?

— Bir tek yol masraflarımızı değil, ayrıca epeyi yuvarlakça bir sermaye de oluşturduk, diye yanıtladı Şavarş.

— Ütülenler kimlerdi?

— Atina'da tanıştığımız o Suriyeli zenginler, çok centilmen insanlar ama aynı zamanda da çok azgın oyuncular.

— Özellikle de kötü oyuncular, diye ekledi Tomi.

— Sizin yerinizde olsam, Beyrut'a kadar oynamam artık, dedi Parseğ Ağa.

— Siz ne diyorsunuz Parseğ Efendi, biz bu adamlar için yolculuk yapıyoruz, diye haykırdı Şavarş.

— Fakat bakarsın şansınız döner.

— O konuda endişe yok, şansla anlaşıma yaptık, dedi Tomi.

— O zaman başka, dedi, ardından birden bir fikir oluştu Parseğ Ağa'nın beyninde.

— Madem pokerden çok para kazandınız ve daha da fazlasını kazanacağınızı ümit ediyorsunuz, sizden kazandığınız paradan küçük bir payı da bu gemide yolculuk eden iki yetime ayırmanızı rica edeceğim.

— O yetimlerin ne işi var ki burada, diye sordu Şavarş.

— Oldukça ilginç bir hikâyeleri var onların...

Ve Parseğ Ağa, Karekin'in o özverili kurtarma girişimini ve sonrasındaki gelişen olayları, çocuğun kendisine anlattığı şekliyle aktardı onlara.

— Ben beş İngiliz altını veririm o yetimlere, dedi Tomi.

— Ben de aynen, diye haykırdı Şavarş, nerede o çocuk, lütfen çağır da bir görelim kendisini.

— Var olunuz, dedi Parseğ Ağa, ikiniz de çok iyi yürekliymişsiniz.

— Şüphemiz mi vardı...

— Hiç öyle şey olur mu?

Parseğ Ağa, hiç vakit kaybetmeden, Karekin'i bulmak için koştu ve birkaç dakika sonra delikanlıyla birlikte geri geldi. Öncesinde Karekin'e bir şey söylemeye çekinmişti.

— İşte size tüm öyküsünü anlattığım o cesur yürekli delikanlı, diyerek her ikisiyle de tanıştırdı Karekin'i.

— Parseğ Efendi senden, büyük övgüyle bahsetti, dedi Şavarş.

— O kadar övgüye layık olduğumu sanmıyorum, diye yanıtladı delikanlı büyük bir tevazuyla.

— Sana karşı olan duygudaşlığımızı belirtmek için küçük bir armağan vermeyi arzu ediyoruz, diye sürdürdü konuşmasını Şavarş.

— Ne armağanı, dedi Karekin sert bir ifadeyle.

— Arkadaşım ve ben, beşer altın vereceğiz sana.

— Teşekkür ederim, paraya ihtiyacım yok benim, diye yanıtladı delikanlı.

— Nasıl ihtiyacın yok, hele ki yanında bir yetim kızcağız daha varken.

— İkimize de yetecek kadar biraz para var yanımda.

— Biraz para çabuk tükenir, diyerek müdahale etti Parseğ Ağa, on İngiliz altını ciddi bir miktardır ve bunu reddetmeye hakkın yok senin.

— Ben sadakayla yaşamak istemem.

— Biz o parayı sana değil, o yetim kız için veriyoruz, dedi Tomi, bunu onun namına kabul etmek zorundasın.

— Elbette, senin için değil kuşkusuz, o yetim kız için, diye onaylayarak tekrarladı Şavarş.

En sonunda razı olan Karekin, on altını aldı ve:

— Mademki Surpig için, kabul ediyorum, dedi.

Fakat Parseğ Ağa, bu kadarıyla yetinememişti. Delikanlı yanlarından ayrıldıktan sonra, iki arkadaşa dönerek:

— Şimdi size başka bir şey daha önereceğim ve öyle zannediyorum ki, bunu da reddetmeyeceksiniz, dedi.

— Buyurun, söyleyin, dedi Şavarş.

— Beyrut’a varmaya daha iki gün var ve bu iki gün süresince de muhtemelen 4-5 kez daha, o varlıklı Suriyelilerle poker oynamaya fırsatınız olacak, dedi.

— Öyle umuyoruz, diye yanıtladı Şavarş.

— Öyleyse, bana söz verin, her kazandığınızdan, bizim Karekin için bir pay ayıracaksınız.

— Büyük bir memnuniyetle...

— Bu belki de oyunlarda hep başarılı olmanız için bir vesile olur.

— Her kazandığımızda Karekin’in payı olacak, bundan emin olabilirsiniz, dedi Tomi.

— Öyleyse kazanacağınız tüm paralar “helal” olsun size.

Şavarş ve Tomi sözlerini tuttular. Gemi Beyrut’a vardığında, 40 İngiliz altını birikmişti Karekin’in cebinde.

Sahag Efendi, Nıvart ve Diran, Parseğ Ağa’yı karşılamaya gelmişlerdi. Parseğ Ağa, aylardır özlemini çektiği kızıyla, büyük bir coşkuyla öpüştü.

— En sonunda, benimkilerden birine kavuştum, dedi.

Sahag Efendi, Amerikan Koleji’nin yakınlarında, deniz manzaralı, oldukça büyük bir ev kiralamıştı. Parseğ Ağa’yı da, Digin Mannig gelene kadar kalacağı o eve götürdüler.

Şavarş ve Tomi ise, Kristine’le birlikte şehrin en iyi otellerinden birine yerleştiler. İki maceracı da hallerinden çok memnundular. Beklentilerinin çok üzerinde bir başarı elde etmişlerdi yolculukları boyunca. Şans ibresi hep kendilerinin yönünde olmuştu. Suriyeli yolcular ise, neredeyse bomboş ceplerle ayak basmışlardı karaya.

— Keşke bu yolculuk birkaç gün daha uzasaydı, dedi Şavarş arkadaşına.

— Bu kadarla yetinmeliyiz, diye yanıtladı Tomi, gözlerimizi biraz da başka taraflara yönlendirelim.

— Ama bu adamlar çok iyi avdılar, inatla ve hiç şikâyet etmeden ütölüyorlardı, diye uyardı Şavarş.

— Ona diyecek yok... Şans faktörünü bizim yönlendirdiğimizden hiç şüphelenmediler. Fakat böyle de sürdürseydik, sonunda belki de fark edeceklerdi işin içinde hile olduğunu. Bu nedenle, aslında tam zamanında ulaştık Beyrut'a.

— Öyleyse, burada kendileriyle poker oynamaya niyetin yok.

— Hayır, en azından belli bir süre kendilerinden uzak durmamız iyi olur.

— Önerin ne peki?

— Bir süreliğine şöyle güzelce bir dinlenmek, kazandığımız paraları gönül rahatlığıyla harcamak ve keyfetmek.

— Hiç poker oynamadan mı?

— Evet, bir iki haftalık ateşkesmiş gibi düşün bunu, etrafı iyice bir inceleyip yeni savaş alanımızı saptayana kadar.

— Dediğin gibi olsun, diyerek onayladı Şavarş.

— Ayrıca Beyrut bana göre pek uygun bir yer değil... Tanıdığım birtakım kişi var ki, sorunlarım olmuştur... Burası şimdilik gezinmek eğlenmek için sadece. Burada birkaç arkadaşım da var, onları bulup danıştıktan sonra ne yapacağımıza karar verimiz... Şükürler olsun, paramız var, darda değiliz.

— Sen nasıl uygun görüyorsan, öyle yaparız.

— Zannedersen bizim için en doğru olanı Damasgos'a* veya Halep'e gitmek olacak.

— Pekâlâ, oraya gideriz, sen nereye, ben oraya, bundan sonrasında bizim kaderimiz artık birbirine bağlı.

İki kafadar dostumuz tam iki hafta eğlenerek, gezerek zaman geçirdiler. Bu arada Kristine de tüm kıyafetlerini yeniledi. Birkaç elbise diktirdi. Yeni şapkalar aldı. Doğal olarak bunlar çok da pahalıya patladı Tomi'ye.

Tomi de eski dostlarını bulmuş ve onlardan, kendileri için gerekli olan tüm bilgileri almıştı.

* Damasgos: Şam. -ç.n.

Ve bir akşam Şavarş'a:

— Sanırım artık işe başlamanın zamanıdır, dedi.

— Ben de öyle düşünüyorum, diye yanıtladı arkadaşı da.

— Sürekli hazyrdan yemenin sonu gelmez.

— Özellikle de otel yaşamı, bir hayli pahalıya patlıyor bize.

— Beyrut'tan ümit yok, araştırdım, soruşturdum, bizim için burada iş görmek zor, her taraf en ünlü ustalar tarafından tutulmuş.

— Bu durumda biz ne yapacağız?

— Şimdilik, deneme amaçlı küçük bir turne.

— Nereye doğru?

— Humus, Hama, Tripolis... Belki oradan da Latakya,* ne yapacağımızı şimdiden kararlaştırmak mümkün değil, bulduğumuz en uygun ortam ve şartlara göre hareket edeceğiz.

İki maceraperest kafadar, birkaç güne kadar yola çıkma konusunda anlaştılar.

* Latakya: Lazkiye. —ç.n.

Karekin'in Beyrut'a ayak basar basmaz ilk işi, Surpig'i oradaki kız yetimhanelerinden birine yerleştirmek oldu.

Bu konuda büyük bir zorluk yaşamadı. Çünkü yetimhane yetkililerinden biri, hemen tanıdı delikanlı ile kız arkadaşını. Onların kafilesiyle birlikte Bolis'ten Yunanistan'a kadar giden yetkililerden biriydi ve Karekin'in cesur eylemine de tanık olmuştu. Onun tanıklığı, Surpig'in yetimhaneye kabulü için yeterli olmuştu.

— Zaten, kendisini uzun süre bırakmayacağım burada, dedi delikanlı, yalnızca bir süreliğine, kız kardeşimi bulana kadar ayrılacak zorundayım.

Ve delikanlı, Atina'dan Suriye'ye geliş nedenini anlattı onlara. Genç yetimin tutumundan çokca etkilenen müdür:

— O halde, aramaya bizim yetimhaneden başla, dedi.

— Ben de bunu önerecektim size, diye yanıtladı Karekin.

Fakat bu ilk girişim olumlu sonuç vermemişti. Kız kardeşi yetimelerin arasında yoktu.

— Umutsuzluğa kapılma, Suriye'de başka yetimhaneler de var, dedi müdür, çocuğun yüzünde bir hayal kırıklığı sezmişcesine.

— Ben kolay kolay umudumu yitirmem, diye haykırdı delikanlı, bacımı bulacağım, bundan eminim.

— Yakınlarda, Cüniye'de iki tane kız yetimhanesi daha var. Birisi Amerikan, diğeri de Ermeni. Oralara da gitmen iyi olur, diye fikir verdi müdür, otomobil yarım saatte ulaştırır seni oraya.

— Yarın giderim öyleyse.

— Eğer istersen sana bir tavsiye mektubu da vereyim, zorluk çekmeden yetimhanelere girmeni sağlar.

— Çok müteşekkir olurum efendim.

Müdür hemen birkaç satırla Karekin'i tanıtan mektuplar yazdı her iki yetimhanenin müdürlüklerine hitaben.

Karekin, kâğıtları cebine koyduktan sonra şükranlarını belirterek ayrıldı yetimhaneden. Ertesi sabah Cüniye'ye gitti. Çarşı meydanında arabadan indiğinde, bir an için şaşkınlıkla etrafına bakındı. Tamamen yabancı bir yere gelmişti. Üstelik dilini de hiç bilmediği bir yere.

Fakat Beyrut'ta olduğu sırada kendisine Cüniye'de birçok Ermeni dükkâncıların olduğu ve bunların kendisine mutlaka yardımcı olacaklarını söylemişlerdi.

Karekin ağır ağır, dükkânlara baka baka dolaşmaya başladı çarşıda.

Bir bakkal dükkânının kapısında, uzun boylu, esmer, pos bıyıklı, yüzünde ilk bakışta hemen göze çarpan büyücek burnuyla bir adam duruyordu. “Hiç şüphe yok, bu adam Ermeni,” diye düşündü Karekin kendi kendine ve doğruca yanına yaklaştı.

— Baron, siz Ermeni misiniz, diye sordu.

— Katışksız Ermeni, diye yanıtladı adam gülümseyerek, nereden geliyorsun, isteğin nedir, söyle bakalım.

— Şimdi Beyrut'tan geldim, buradaki kız yetimhanelerini ziyaret edeceğim.

— Yetimhanelerle ne işin var?

— Kız kardeşimi aramaya geldim.

— Kız kardeşin hangi yetimhanede ki, Amerikan'da mı, yoksa Ermeni Yetimhanesi'nde mi?

— Bilmiyorum... Her ikisini de ziyaret edeceğim.

— Bari Cüniye'de olduğundan emin misin?

— Onu da bilmiyorum.

— Nereden geliyorsun sen, Beyrut'tan mısın?

— Yok, geldiğim bir iki gün oldu, Yunanistan'daydım ben, buraya özellikle bacımı bulmaya geldim.

— Ama Cüniye'deki yetimhanelerde bulunduğundan da emin değilsin.

— Suriye'deki yetimhanelerden birinde olduğuna eminim ama.

— O bilgiyi nereden edindin peki?

— Kız kardeşimi rüyamda gördüm ve o bana öyle dedi, diye yanıtladı Karekin.

Dükkân sahibi gülüşüne mani olamadı.

— O rüyana dayanarak mı ta Yunanistan'dan kalkıp buralara kız kardeşini bulmaya geldin, dedi.

— Evet, diye yanıtladı Karekin, kız kardeşim üç kere rüyama girdi ve Suriye'de olduğunu, kendisini gelip aramamı söyledi.

— Mademki üç keredir görünüyor, o zaman durum değişir.

Dükkân sahibi konuşkan bir kişiydi. Cüniye'de, her zaman yeni biriyle karşılaşp onunla konuşma gereksinimini tatmin etme olanağını bulamıyordu. Bu nedenin de eklenmesiyle, delikanlı hakkında daha fazla bilgi edinmek ve yardımcı olabilmek istedi.

— İçeri buyur, oturup konuşalım biraz, sonra yetimhaneleri gösteririm sana, olmazsa birlikte gideriz, ben hepsini de tanırım, işini kolaylaştırırım bakarsın.

Karekin, bakkalın önerisini memnuniyetle kabul etti. Özellikle bu şekilde çok kıymetli bir desteği olacaktı.

— Otur bakalım, diyerek bir iskemle gösterdi Karekin'e ve sormaya başladı.

— İsmin ne oğlum?

— Karekin Emiryan.

— Nerelisin?

— Paluluyum, diye yanıtladı Karekin.

— Kaç yaşındasın?

— On yedi... Sanırım.

— Daha büyük gösteriyorsun.

— Daha büyük olduğumu sanmıyorum.

— Paluluyum demiştin he, bak bu iyi.

— Neden?

— Çünkü burada bir hemşehrin var, Urakyan Melkon Ağa, çok düzgün bir adamdır, halkını seven, iyi yürekli... İsmini duymuş musundur?

— Yok, diye yanıtladı Karekin, Palu'dan çıkartıldığımızda 8-9 yaşındaydım daha.

— O seni tanıyabilir, seni tanımasa bile mutlaka babanı tanır.

— Olabilir, babam kentin tanınan zenginlerindendi.

— O zaman kesin tanıyacaktır.

— Burada ne iş yapıyor?

— Tuhafiye dükkânı var, işi iyidir, kendisi de paralı gelmişti buraya zaten, hanımı da çok düzgün bir kadındır, evlatları da akıllı uslu çocuklar.

— Ailecek nasıl sağ kalabilmişler, diye sordu Karekin şaşırarak.

— Mucize eseri kurtulmuşlar, hikâyeleri oldukça uzun.

— Burada başka Palulular da var mı?

— Yok, kendisi buradaki tek Palulu, diğerleri genellikle Adanalı ya da Kayserilidirler. Giligya boşaltılırken orada bulunuyorlarmış, onlarla birlikte gelmişler buraya, daha doğrusu bizimle beraber, çünkü ben de Giligyalıyım.

Bakkal, bu açıklamaları yaptıktan sonra:

— Kalk, gidip kendisini bir ziyaret edelim, sonra da yetimhanelere gider, kız kardeşini ararız, dedi.

— Çok sağ olunuz ama sizin işinize de engel olmak istemem.

— Engel olacak bir şey yok, çırağım burada, o bakar dükkâna, hah o da geldi zaten.

O sırada dükkândan içeri 14-15 yaşlarında bir çocuk girdi.

— Dzo Garbis, dedi bakkal yeni gelene, benim biraz işim var, gideceğim, dükkânı boş bırakma, gecikebilirim.

Karekin, yeni dostuyla birlikte dışarı çıktı. Henüz yirmi otuz adım atmışlardı ki bakkal bir dükkândan içeri girdi ve oradaki 50 yaşlarındaki topluca adama yönelerek, coşkulu bir sesle haykırdı.

— Melkon Ağa, bahşişimi ver bakalım.

— Hayırdır, ne için, diye sordu diğeri de gülümseyerek ve bir yandan da sorgulayıcı bakışlarla yabancı delikanlıyı süzerek.

— Önce bahşişimi ver, sonra öğrenirsin.

— Öyle iş yok, bugün siftah etmedim daha, neymiş bakalım vereceğin haber?

— Vereceğim haber karşında işte, aslan gibi duruyor, diye yanıtladı bakkal, eliyle Karekin'i göstererek.

— Bu baronu tanıyamadım, diye yanıtladı Melkon Ağa, tereddütlü bir ifadeyle.

— Palulu, hemşehrin.

— Gerçekten mi, Palulu musun oğlum, diye sordu Melkon Ağa, Karekin'e dönerek.

— Evet baron, Paluluyum, diye yanıtladı delikanlı.

— Köylerinden mi, yoksa içinden mi?

— Esas şehirdenim.

— İsmi ne... Ne yanlardansın?

— Karekin Emiryan, diye yanıtladı delikanlı.

Bu ismi duyunca, Melkon Ağa sarsıldı birden ve titreyen bir sesle:

— Babanın ismi ne, dzo sen yoksa Emiryan Nazaret Ağa'nın oğlu musun, diye sordu.

— Evet...

Melkon Ağa, üzgün ve gözleri yaşlarla dolu, geldi Karekin'e sarıldı ve yanaklarından öpmeye başladı, ardından;

— Maman, baban, diye sordu.

— İkisini de gözlerimin önünde katlettiler.

— Vay aşağılık yaratıklar, vay vahşiler... Nazaret Ağa'nın oğlusun ha, ne rastlantı?

— Babasını tanıyordun ha, dedi bakkal.

— Tanımak ne kelime... Birbirimizle kardeş gibiydik... Vah, vah, vah... Nazaret Ağa'nın oğlunu burada, bu halde görecek mişim meğer... Nazaret Ağa Emiryan, Palu'nun en zengin, en tanınan kişilerindendi, ne onurlu, ne iyi, ne akıllı insandı... Sanırım, senden küçük bir kız kardeşin daha olmalı.

— Evet, diye yanıtladı Karekin.

— Neydi ismi, aklımdan çıktı işte.

— Arşaluys...

— Hah, doğru, Arşaluys'tu, şimdi geldi aklıma, güzel bir kızdı, babanın da sevgilisi... Alnının bir yanında da büyücek bir beni vardı... Eee, kız kardeşin ne oldu peki?

— Sürgün sırasında Rakkalı Arap bir ailenin yanındaydı, ateşkesten sonra Halep'e getirilmişti ama izini yitirdim, onu aramak için Yunanistan'dan buraya geldim.

— Burada olduğuna dair bir duyum mu aldın?

— Duyum almadım, yalnızca üç kez rüyamda Arşaluys'u gördüm, üçünde de Suriye'de bir yetimhanede olduğunu söyledi bana.

— Olağanüstü bir şey bu...

— Bahse girerin ki bu kız bulunacak, diyerek araya girdi bakkal.

— Bugün de Beyrut'tan buraya geldim, buradaki yetimhanelere gidip bacımı aramak için.

— Birlikte gider, bakarız...

— Siz rahatsız olmayınız, zaten baron bana eşlik etme inceliğinde bulundu.

— Rahatsız olmak mı, Nazaret Ağa'nın kızını aramak için, o ne biçim söz oğlum, diye haykırdı Melkon Ağa incinmiş bir ifadeyle, senin baban benim en samimi dostumdü, kendisinin çok yardımını görmüşümdür, öyle sözler söylersen üzersin beni.

— Affedin Melkon Ağa, ben sizi üzmem istemedim, dedi Karekin şaşırmış bir ifadeyle.

— O değil ama senin yanında yükün yok mu, diye sordu Melkon Ağa.

— Ne yükü, dedi Karekin şaşırarak.

— Bavul filan.

— Bavulumu Beyrut'ta otele bıraktım, burada kalmayacağım, akşama döneceğim.

— Hangi oteldesin?

— Deniz kenarında, bir Ermeninin oteli, Mersin Otelinde...

— Anladım, her neyse, bu akşam burada kalırsın, yarın da gider, bavulunu alıp dönersin buraya, ben burada olduğuma göre, başka bir yerde kalmana izin veremem, Arşaluys'u da bulabilirsek, onu da bizim eve alırız.

— Çok teşekkür ederim fakat bu imkânsız.

— Nasıl imkânsız...

— Beyrut'ta kalmak zorundayım.

— Sebep, diye sordu Melkon Ağa yeniden.

— Orada başka biri daha var, onu orada yalnız bırakamam, dedi delikanlı, tereddütlü bir ifadeyle.

— Kim... Nasıl biri ki...

— Bir kız, Yunanistan'dan yanımda getirdiğim bir yetim.

— Akranınız mı?

— Yok... Değil... Bolis'ten Yunanistan'a giderken gemide tanıştık, sonra kendisini Atina'daki Amerikan yetimhanesine koydular, orada çok zorluk çekti, kendisini yetimhaneden kaçırdım ve yanımda buraya getirdim.

Melkon Ağa, gözlerini kocaman açmış, bu sözleri şaşkınlıkla dinledikten sonra birden haykırdı:

— Neler söylüyorsun oğlum, aklım almıyor, kızı yetimhaneden kaçırdın ve yanında, buralara getirdin, he mi... Nasıl olur bu, peki kaç yaşında bu yetim kız, diye sordu.

— On dört yaşında, diye yanıtladı Karekin.

— Peki, hangi hakla bir kızı yetimhaneden kaçıırırsın?

— Kendisi istedi, onu tek başına Atina'da bırakmamamı istedi, çünkü tek koruyucusu bendim ve bacımı bulmak için de Suriye'ye gelmem gerekiyordu, ben de onu yanımda getirmeye mecbur kaldım.

— Ama o kızın senin hiçbir şeyin olmadığını, yalnızca gemide gördüğünü söyledin.

— Evet ama gemide öyle bir olay meydana geldi ki, bizi neredeyse bir akrabadan bile yakın hale getirdi.

— Şu anlattıklarından inan hiçbir şey anlamadım, diye yanıtladı Melkon Ağa, başını tereddütle sallayarak, gemide ne oldu ki.

— Gemi Pire Limanı'na yaklaştığında hepimiz güverteye toplanmıştık, o yetim kız da başını uzatmış, denizi seyrediyordu, birden dengesini kaybedip suya düştü, kesinlikle boğulacaktı, ben de arkasından atladım ve zorlukla kurtarabildim kendisini.

— Çok yaşa oğlum, diye bağırdı Melkon Ağa, desene ki kızın kurtarıcısının sen, nereli o yetim kız?

— Harputlu... Adı Surpik Tatosyan, o günden bu yana, bacı kardeş gibi birbirimize bağlandık.

— Kuşkusuz öyle olacak... Konu şimdi aydınlandı... Eee, Beyrut'ta nereye bıraktın Surpig'i?

— Şimdilik, kız kardeşimi bulana kadar bir yetimhaneye yerleştirdim, ondan sonra üçümüz birlikte yaşayabiliriz.

— Geçinecek imkânın var yani.

— Şimdilik biraz param var.

— Peki, o paran tükenince?

— O zaman da çalışmaya başlarım... Mesleğim var ve öyle bir meslek ki her yerde geçerli.

— Mesleğin nedir, diye sordu Melkon Ağa merakla.

— Kundura tamirciliğini bilirim ve Bolis'ten çıktığımdan bu yana da onun sayesinde geçiniyorum.

— Gözü açık bir çocuksun gördüğüm kadarıyla.

— Hayatta kalabilmek için öyle olmak zorundayım.

— Peki, Nazaret Ağa Emiryan'ın oğluna kundura tamircisi olmak yakışır mı?

— Şu anda, Nazaret Ağa Emiryan'ın oğlu yok ortada, onun yerine her şeyini yitirmiş fakat adam olmak isteyen bir yetim var.

— Ve adam olacaksın, lakin senin bir kunduracının yanında işçilik yapmanı istemem, buna gereksinimin yok, burada benim evimde ve benim işimde geçimini sağlayabilirsin... Zaten benim de bir yardımcıya ihtiyacım var ve senden iyisini de bulamam, sen benim en eski ve en yakın dostumun oğlusun.

— Sizin bu öneriniz için çok müteşekkirim, yanınızda memnuniyetle çalışmaya hazırım, diye yanıtladı Karekin, fakat öncelikle kız kardeşimi bulmak zorundayım, ayrıca Surpig'i de yüzüstü terk edemem.

— Kız kardeşini de yanıma alırım, Surpig'i de, buna da diyecek bir şeyin var mı, sana bir ay zaman, gidip her yerde kız kardeşini araman için.

— Bu durumda bu söylediklerinizi minnetle kabul ederim.

— Haydi, şimdi gidip yetimhaneleri dolaşalım...

İlk önce sahildeki Ermeni yetimhanesine gittiler. Zayıf ve kuru bir insan olan müdür, kendilerini büyük bir sıcaklıkla karşıladı. Özellikle Melkon Ağa ve bakkalın çok samimi dostları olan müdüre ziyaretlerinin nedenini anlattılar.

— Sizin aradığınız kişinin bizim kızların arasında olduğunu zannetmiyorum, dedi müdür, ama siz yine de bir inceleyiniz.

Sayıları yüz civarında olan yetimler, yetimhanenin önündeki büyük alana toplandılar. Araştırma yarım saat kadar sürdü. Bu süre sonunda Karekin, kız kardeşinin bu kızlar arasında olmadığını kanaat getirdi.

— Şimdi bir de Amerikan Yetimhanesi'ni ziyaret edelim, dedi Melkon Ağa.

— Yetimhaneye gidip yetim bir kızı aradığımızı duyduğunda, zavallı Misis Evlin'in yüreği kalkacak yine, dedi müdür.

— Misis Evlin oranın müdiresi değil mi, diye sordu Melkon Ağa.

— Evet, aynen.

— Yüreğinin kalkması için ne sebep var ki?

— Öyküsünü bilmiyor musunuz?

— Hiçbir bilgim yok o konuda, yetimhaneye genellikle tören ve etkinlik günleri gitmişimdir, onda da bizleri çok candan bir konukseverlikle ağırlamıştır Misis Evlin.

— Onun öyküsü çok sıradışıdır... Zavallı kadın her gününü büyük bir endişeyle geçirir ve her bir, yetimhaneye kız aramak için geldiği haberini aldığı anda da neredeyse bir sinir krizi geçirir.

— Peki, nedeni...

— Nedenini anlatayım size... Bilirsiniz Misis Evlin'in bir kızı var, onu aşırı derecede sever.

— Evet, 9-10 yaşlarında güzel bir kızıdır.

— Evet ama o kız onun öz kızı değil, manevi kızıdır fakat kendisi büyüttüştür ve gerçek ana babası Ermenidir.

— Ne diyorsunuz...

— Evet... Ve de tanınmış bir kişinin evladı, diye ekledi müdür, herkesin Misis Evlin'in öz çocuğu diye bildiği kız aslında ünlü devrim önderlerinden B.'yan'ın evladıdır.

— Şaşılacak şey, diye haykırdı Melkon Ağa fakat bildiğim kadarıyla o kişi yaşıyor.

— Sağ ve de sağlıklı, şimdi Amerika'da ve çok da iyi bir konna sahip, ben olayın görgü tanığı olduğumdan konuyu tüm ayrıntılarıyla biliyorum... Misis Evlin'in 25 yıldan beri Türkiye'de bulunduğunu, Ayntab'daki* Amerikan Kız Okulu'na öğretmen olarak geldiğini ve sonradan da oranın müdiresi olduğunu bilir misiniz?

— Ve çok da iyi Ermenice öğrenmiştir.

— Ermenice'yi bizim çoğumuzdan çok daha temiz konuşur. Fakat mesele o değil. Umumi Harb'in ilk yıllarında, Misis Evlin Ayntab'daki okulun müdiresi idi, o sıralar ben de orada başka bir erkek okulunu yönetiyordum. Tam o zamanlarda devrimci yoldaş

* Ayntab: Anteb-Gaziantep. —ç.n.

Baron B.'yan, karısı ve iki küçük çocuğuyla birlikte Ayntab'da bulunuyordu, çocukların küçüğü henüz 5-6 aylık bir kızdı. B.'yan Rus pasaportu taşıyordu ve devlet açısından oldukça kuşku duyulan bir konumdaydı, özellikle de Umumi Harb başladıktan sonra.

— Kendisini tanırım. Palu'dan da geçti, diyerek araya girdi Melkon Ağa.

— Sizin de bildiğiniz gibi, ateşli, sevilen, dili ağzında dönen, biraz büyüterek hitap etmesini seven bir gençti kendisi. Ayntab'a geldikten bir süre sonra, ailecek yakın ilişkileri olmuştu Misis Evlin'le. Misis Evlin'in birkaç yıl önce ölen kocası da çok muhterem bir insandı. Misis Evlin'in çocuğu olmamıştı fakat çocukları çok seviyordu. Nihayet Umumi Harb patladı ve B.'yan acilen Türkiye'den uzaklaşmak zorunda kaldı. İşte o zaman 6 aylık kızlarını Misis Evlin'e bıraktılar, o da büyük bir mutlulukla nüfusuna geçirdi ve öz annesi gibi büyük bir ihtimamla besledi, büyüttü onu.

— O kadının çok iyi kalpli bir insan olduğunu duymuşumdur, diye onayladı Melkon Ağa.

— Aradan yıllar geçti, Misis Evlin Ayntab'dan Halep'e, oradan da Suriye'ye taşındı, şimdilerde kızı, dediğim gibi on yaşında ve Misis Evlin'i öz annesi olarak biliyor. Öte yandan B.'yan yıllarca maceralarla dolu bir hayat sürdürdükten sonra Amerika'ya geçti ve oraya yerleşti, faal devrimcilikten de uzaklaşarak çok iyi bir konuma erişti.

— Şimdi de kızını geri istiyor...

— Yok, henüz değil ama zavallı Misis Elvin, her gün endişe içerisinde ana babasının gelip kızlarını alacakları korkusuyla uyanıyor. Bu kız sebebiyle kendi öz vatanına gitmekten vazgeçti, hatta Suriye'den de uzaklaşıp daha da ücra ve bilinmeyen bir ülkeye göçüp izini kaybettirmeyi düşünüyor.

— İşte, sonuç olarak kendisine çok pahalıya mal olan bir iyilik örneği, diye vurguladı Melkon Ağa.

— Kendisi şimdilik o kızla çok mutlu fakat eğer ki olur da bir gün, onu elinden alırlarsa o günden itibaren dünyanın en bedbaht kadını olacaktır.

— Ve sanırım kız da kendi öz ailesini bulmaktan dolayı pek mutlu olmayacaktır.

— O çok doğal, onlar kendisi için birer yabancı sonuçta, dedi müdür ve öyküyü tamamladıktan sonra da:

— Haydi, hep birlikte gidelim sizin kızı araştırmaya, diye ekledi.

Amerikan Yetimhanesi beş dakikalık bir mesafedeydi. Oraya varıp da geliş nedenlerini açıkladıklarında, müdire hemen gerekli kolaylığı sağladı kendilerine.

Fakat araştırma düşündüklerinden uzun sürdü, çünkü yetimhanede beş yüzün üzerinde yetim kız barınmaktaydı.

Karekin'in beklentisi ikinci kez boşa çıkmıştı. Kız kardeşi bu yetimlerin arasında da yoktu.

— Korkarım rüyan seni yanılttı, dedi bakkal yetimhaneden çıktıklarında.

— Yok, ben kız kardeşimi Suriye'de bulacağım, diye yanıtladı delikanlı.

— Ümit kesmek için henüz bir neden yok, Suriye'de daha birçok yetimhane var diye destek verdi Melkon Ağa.

— Kuşkusuz, kuşkusuz, diye ekledi müdür, fakat şu bir gerçek ki sizin aradığınız kız Cüniye'de değil.

Öğle saati yaklaşmıştı. Melkon Ağa, Karekin'i kendi evlerine yemeğe götürdü.

Güçlü karakterine rağmen, delikanlının morali bu ilk girişimin başarısızlığından dolayı biraz bozulmuştu. Oysa kendisi Suriye'ye ayak basar basmaz kız kardeşini bulacağına inanmıştı.

Yemekten sonra Beyrut'a dönmek istedi. Fakat Melkon Ağa, kadim dostunun evladından bu kadar çabuk ayrılmak istemiyordu. Onun biraz daha kalması için bir yol buldu.

— Madem Cüniye'ye kadar geldin, dedi, Beyrut'a dönmeden önce bir de Cebel'deki yetimhaneyi ziyaret etmelisin.

— Ama duyduğuma göre, orası erkek yetimhanesi olmalı, diye yanıtladı Karekin.

— Doğru, çoğunluk olarak erkek fakat az sayıda da olsa, kızlar da var orada... Ayrıca bir de hastane var o yetimhanenin içerisinde, geçen hafta ziyaret ettiğimde görmüştüm, orada değişik yerlerden getirilip tedavi edilen epey sayıda kız yetim vardı.

— Cebel buradan ne kadar uzaklıkta, diye sordu delikanlı.

— Otomobille bir saat kadar...

— Öyleyse, şimdi gider ziyaret ederim.

Melkon Ağa saatine baktı ve:

— Saat 4 olmuş, bu saatten sonra oraya gidip araştırma yapıp dönmeye zaman yetmez, en iyisi bu akşam sen burada kal, yarın sabah birlikte gider bakarsınız, dedi.

— Nasıl, siz de mi benimle geleceksiniz?

— Elbette geleceğim, ben de bir gezmiş olurum, yetimhanenin öğretmenlerinin hepsi de dostumdur.

— Siz nasıl isterseniz, diyerek rıza gösterdi Karekin.

Akşama doğru genç dostunu etrafı dolaştırmaya çıkardı Melkon Ağa. Genellikle Ermenilerin yan yana geldikleri, kâğıt ve tavla oynadıkları, sahildeki bir kahveye gittiler. Orada hemen birkaç tanıdığına Karekin'i tanıttı Melkon Ağa. Hepsi de delikanlının öyküsüyle yakından ilgilendiler ve tez zamanda kız kardeşini bulmasını temenni ettiler.

Buna benzer birçok olayı anımsamışlardı hepsi de. Yıllar sonra birbirlerini bulan akrabalar, çocuklarına kavuşan aileler...

— Daha geçen hafta Amerika'dan gelen bir genç, kız kardeşini bularak yetimhaneden aldı, dedi biri.

— Aynı şekilde, bir Harputlu da bir ay öncesi Amerika'dan gelmişti, yetimhaneleri dolaştı ve iki oğlunu buldu, dedi, bir başkası da.

— O bahsettikleriniz her gün olabilecek sıradan olaylardan sayılır bugünler için, diye araya girdi bir diğeri, benim duyduğum öykü ise olağanüstü.

— Ne gibi, diye sordu Melkon Ağa.

— Şaşılacak, alışılmadık bir olay.

— İyi de, anlat biz de bilelim.

— Anlatayım da dinleyin. Savaştan önce, Erzincanlı yeni evli bir genç, Sarkis Aramyan, kalan bir mirastan payını almak için Amerika'ya gider. Bu arada savaş patlar. Adam o şartlarda memlekete dönmeyi pek akılcı bulmaz. Öte yanda ise genç karısı ile yeni doğmuş olan kızı, diğer birçoğu gibi sürgün edilirler. Zavallı kadın aylar boyu tüm yoksunluklara, eziyetlere direndikten sonra nihayetinde çaresizlikten kızını Deyr Zor'da Arap bir aileye bırakmak zorunda kalır. Kendisi ise o işkenceli ve göçebe yaşama devam eder. Fakat kadın kızını Araplara teslim etmeden önce, küçük kızın sağ koluna, belki bir gün yeniden bulurum ümidiyle, iğneyle ismini yazdırır: "Ağavni Aramyan"

— Çok iyi akıl etmiş, dedi Melkon Ağa.

— Aynı şeyi başkaları da akıl etmişti, diye yanıtladı dinleyicilerden biri.

— Sen devamını anlat hele.

— Aradan yıllar geçer, bu arada miras payını alan Sarkis Aramyan Amerika'da çeşitli işlere girer ve büyük bir servete sahip olur. Ateşkesin ertesinde de gazeteler aracılığıyla, karısını aramaya başlar ve sonunda Bolis'te bir sığınma merkezinde olduğunu öğrenir. Hemen para göndererek yanına getirir karısını. Kadın kocasına kızından hangi şartlar sebebiyle ayrılmak zorunda kaldığını anlatır, adam yeniden gazeteler aracılığıyla kızını aramaya koyulur. Gazetelere verilen ilanlarda, kızın adının "Ağavni Aramyan" olduğu ve ismin kızın sağ kolu üzerine iğneyle nakşedildiği bilgisi yazılır.

— Bahse girerim, kızlarını hemen bulmuşlardır, diyerek araya girdi Melkon Ağa tüm sabırsızlığıyla.

— Dinle, dedi öyküyü anlatan. İlanda aynı zamanda kızın on yaşında olduğu da belirtilmişti. Üstünden bir ay geçmeden, Sarkis Aramyan iki mektup birden alır, biri Bolis'teki kız yetimhanesinin müdüründen, diğeri de Suriye'deki bir yetimhaneden.

— İki mektup, Biri Bolis'ten, ötekisi de Suriye'den ha. Ne diyor peki mektuplar?

— Her ikisi de yetimhanelerinde sağ kolunda “Ağavni Aramyan” yazan 10 yaşında bir kız çocuğunun olduğunu bildiriyordu.

— Çok ilginç, diye haykırdı hazır bulunanlardan birisi.

— Eee, kızın ailesi ne yapar, diye sordu Melkon Ağa.

— Hemen Bolis’e gelirler ve “Ağavni Aramyan” ismini taşıyan kızı alırlar, ardından, hiç vakit geçirmeden Suriye’ye gidip diğer kızı da alırlar. Fakat tabiatıyla, hangisinin öz kızları, hangisinin yabancı olduğunu ayırdetmeleri imkânsız olur.

— İyi de her ikisinin de kolunda aynı isim nasıl olur?

— Bu, o kadar da şaşılacak bir şey değil, Ağavni ve Aramyan isimleri çok yaygındır. Anlaşılan o ki, diğer anne de kızını Araplara emanet ederken, koluna ismini naksettirmeyi akıl etmiş.

— Çok şaşılacak bir rastlantı.

— Mesele o ki, zavallı Sarkis Aramyan ve karısı, o kızlardan birinin öz kızları ve birinin de yabancı olduğunu biliyor olmalarına karşın bir seçim yapamıyorlar ve doğal olarak ve her ikisini de kendi öz kızları kabul ederek Amerika’ya götürüyorlar.

— Gerçekten de benzersiz bir olay bu, diye hüküm yürüttü Melkon Ağa.

— Bunun gibi, daha nice öyküler var bizim bu şehitlikler destanımızın içinde, diye betimledi genç bir yetimhane öğretmeni.

Ertesi sabah, Melkon Ağa ile Karekin, Cebel’e yetimhaneyi ziyarete gittiler. Hemen deniz kıyısında, geniş bir arazide bulunuyordu bu Amerikan kurumu. Binin üzerinde yetim barındırıyordu bu kuruluş.

Arabadan indiklerinde, kendilerini güleç yüzle genç bir öğretmen karşıladı:

— Ooo, hoş geldiniz Melkon Ağa, hangi rüzgâr attı sizi buraya, diye haykırdı.

— Genç dostumla birlikte yetimhaneyi ziyarete geldik, diye yanıtladı Melkon Ağa, Karekin’i de işaret ederek.

— Çok iyi düşünmüşsünüz, bu baron sizin akrabanız mı?

— Sayılır... En yakın dostumun evladıdır.

— Sanırım bizi ilk ziyareti.

— Öyle... Henüz birkaç gündür Suriye’de bulunuyor, Yunanistan’dan geldi.

— Çok iyi, çok iyi, diye yanıtladı öğretmen, size etrafı bir güzel gezdiririm... Bugün dersimiz de yok, müdürümüz de Beyrut’a gitti.

— Zannedersem burada epeyi sayıda kız yetim de var, dedi Melkon Ağa.

— Evet, 5-6 yaşındaki küçükler, diye yanıtladı öğretmen.

— Daha büyük yaşta olanları yok mu?

— Hastanede tedavi olan, ciddi sayıda yetim kız var... Sanırım otuz kadar, hepsi de Malarya’dan mustaripler, hava değişimi ve tedavi için getirildiler, dedi öğretmen, bir kısmı sağlığına kavuştu zaten. İyileşenleri yerlerine yolluyoruz.

Konuşarak, iki katlı büyük bir binanın önüne varmışlardı.

— Buyurun yukarı çıkalım, biraz oturalım, yorgunluğunuzu atın, ardından her yeri gezdiririm size, diye önerdi öğretmen.

— Sağ olunuz, uzun yoldan gelmedik, yorgun değiliz, diye yanıtladı Melkon Ağa, önce dolaşalım, sonra otururuz.

— Nasıl isterseniz, öyleyse size önce yeni yemekhanemizi göstereyim.

— Yok, önce hastaneyi ziyaret edelim, dedi Melkon Ağa, hastanenin kızlar kısmını.

— Neden... Siz özel bir nedenle geldiniz anlaşılan.

Melkon Ağa gelişlerinin esas nedenini anlattı.

— O zaman başka, diye ünlledi öğretmen, siz yetimhaneyi ziyaret etmekten ziyade, yetim bir kızı aramak için gelmişsiniz, her neyse ben sizi hemen hastaneye götürüyüm... Buyurunuz...

Öğretmen ziyaretçileri tek katlı ahşap bir binaya götürdü, işte hastanemiz, dedi.

— Gördüğünüz gibi çok havadardır, iki tane konuk hekimi-miz, iki hemşiremiz, bir de eczacımız var.

— Burada her şeyin düzenli olduğunu biliyorum, diye araya girdi Melkon Ağa.

Öğretmen ise yetimhanelerinin methini yapacağı adam aradığından, anlatmaya devam etti.

— Size diyebilirim ki bir tek Suriye'dekiler arasında değil, yurtdışında, diğer ülkelerdekiler içinde bile bizim yetimhane her yönüyle tektir, doğrusunu söylemek gerekirse örnek bir yetimhanedir... Geçenlerde Amerika'dan ziyaretimize konuklar geldi... Hepsi de varlıklı milyonerler, adamlar hayran kaldılar...

— Evet, bilirim, müdürünüz çok sevgi ve ihtimam gösterir.

— Yalnızca müdürün ihtimamı yeterli değildir...

— Kuşkusuz, kuşkusuz, bu oluşumda öğretmenlerin payı da büyüktür.

— Söylemek gerekir ki gerçekten de elimizden gelen hiçbir çabayı esirgemiyoruz.

Melkon Ağa ve Karekin, öğretmenle birlikte hastaneden içeri girdiler. Delikanlının kalbi deli gibi çarpıyor, bir an önce kızların bulunduğu koğuşa girmek istiyordu. Fakat öğretmen, aynı derecede aceleci davranmıyordu.

— İşte burası da eczanemiz, dedi, kapı girişinin solundaki odayı göstererek, içeri buyurun, bakın, her şey ne kadar temiz, düzgün ve düzenli.

Mecburen uymak zorunda kaldılar.

— Neredeyse tüm gerekli ilaçlara sahibiz, diye açıkladı, oldu ya, bulunmayan bir ilaç oldu, onu da hemen Beyrut'tan getirtiriz.

O sırada içeri yaşlı bir kadın girdi.

— Başhemşiremiz, diye tanıttı öğretmen, hastaların anası, hepsi de taparlar kendisine, o da gerçek bir anne şefkati gösterir tümüne.

— Çok hastanız var mı, diye sordu Melkon Ağa, başhemşireye dönerek.

— Hastalarımızın sayısı günden güne azalıyor, diye yanıtladı hemşire, geçen ay 150 hastamız vardı, bu ay yalnızca 80 tane kaldı ve sanırım 15 gün sonrası ancak 20 hastamız kalacak.

— Hepsi de Malarya'dan mı şikâyetçi?

— Evet, tümü de Ghazir Yetimhanesi'nin kız ve erkek yetimleri, hastalığı orada kapmışlar.

— Bizim çocuklardan bir teki bile Malarya'ya yakalanmadı, diye tasdik etti öğretmen, muzaffer bir edayla.

— Kaç tane kız yetim hastanız var?

— Otuz tane fakat onların da on tanesi neredeyse tamamen iyileştiler, birkaç güne kalmaz hastaneden taburcu edilirler.

— Kendilerini ziyaret edebilir miyiz?

— Elbette... Buyurunuz.

Hemşire hanım ve öğretmen, iki konuğu karyolalarla dolu büyük bir salona doğru yönlendirdiler.

— Burası oğlanların koğuşı, dedi hemşire hanım.

Melkon Ağa ile Karekin, yatan çocuklara bir göz attılar. Zayıf, soluk yüzlerle, çukura kaçmış gözlerle, bitkin bakışlarla konuklara bakıyorlardı tüm çocuklar.

Epeyce yürüdükten sonra, kızların yattığı başka bir koğuşa vardılar. Hemşire hanım, Melkon Ağa ve öğretmen alçak sesle konuşarak, Malarya ve tedavisi hakkında söyleşirlerken, Karekin tek tek yataklara yaklaşip dikkatlice hasta yetimleri inceliyordu.

Aniden bir çığlık attı.

— Arşaluys, kuyriğim*...

Ve çılgıncasına, kızın yüzüne eğilip onu öpmeye başladı.

Üçü birden delikanlının yanına koştular.

— Buldum, sonunda buldum, diye tüm gücüyle haykırıyordu Karekin, heyecan ve sevinçten şoka girmiş bir vaziyette, sensin değil mi, kuyriğim, Arşaluys'umsun... Üç kere rüyama girdin, gelip seni bulmamı söyledin... Bak, gördün mü, sözünü nasıl yerine getirdim.

Zavallı kız, hüznün içinde, daha tam olarak ne olduğunu idrak edemeden gülümsüyordu.

— Oğlum sakinleş, diye tatlılıkla uyardı hemşire, görüyorsun, küçüğüm daha çok güçsüz, herhangi bir heyecan hali ona zarar verebilir.

* Kuyrik: Bacı, kız kardeş. -ç.n.

— Affedersiniz hanımefendi, dedi Karekin, birdenbire kız kardeşimi tanıyınca kendimi tutamadım... Yıllardır kendisini arıyorum.

— Kuyriğin olduğuna emin misin, diye sordu Melkon Ağa.

— Hiç kuşku yok, alnındaki nişana bakın...

Ardından, kıza doğru eğilerek yumuşak ve sevgi dolu bir sesle sordu:

— Kuyriğimsin değil mi, Arşaluys?

— Evet, adım Arşaluys, diye fısıldadı hasta kız.

— Seni Rakka'dan mı getirdiler?

— Evet...

— Orada, Arap bir ailenin yanındaydın?

— Evet...

— Gördünüz mü, bu benim kuyriğim, diye haykırdı Karekin, kendisini tanımam için alnındaki nişan yettiydi zaten.

— Evet, evet, hiç kuşku yok, bu kız senin kuyriğin, dedi Melkon Ağa, şanslıymışsın, kendisini çabuk buldun.

— Arşaluys'u Suriye'de bulacağımdan emindim zaten.

Tüm bunları duydukça, hasta kız moralleniyor ve gözlerini kırıştırarak mutluluk ve sevgi yüklü bakışlarla Karekin'i izliyordu.

Hemşire hanım, hâlâ çok halsiz fakat iyileşme yolunda olan hastayı daha da fazla yormamaları gerektiği konusunda uyardı sonunda.

— Zavallı kız, zaten fazlaca heyecanlandı, kendisini rahat bırakalım, dedi.

Ve konukları kendi odasına buyur etti.

— Şimdi kız kardeşini bulduğuna göre, ne yapacaksın, diye sordu Melkon Ağa, delikanlıya.

— Yanıma alacağım ve kendisine bakacağım.

— Hemen şimdi mi alıp götürmek istiyorsun?

— Elbette, hemen bugünden...

— İşte o imkânsız, dedi başhemşire.

— Neden?

— Öncelikle bu haliyle hastayı başka bir yere nakletmek mümkün değil, sonra izin alınmadan bir yetimi buradan dışarı çıkaramayız. Bunun olabilmesi için, halledilmesi gereken formaliteler var.

— Digin'in hakkı var, diye onayladı Melkon Ağa, kız daha çok güçsüz, tamamen iyileşmesi için izin vermeliyiz ona.

— Sizce Arşaluys ne zaman ayağa kalkabilir, diye sordu Karekin.

— Hiç değilse iki haftaya ihtiyacı var, hekimi dün kendisini muayene ederken öyle söyledi, diye yanıtladı hemşire.

— Ama ben, artık kardeşimi bulduğuma göre, kendisini elimle beslemek, iyileştirmek isterim.

— Biz kendisine senden daha iyi bakarız, bundan kuşkun olmasın, dedi hemşire.

— Hiç olmazsa yanında kalmak isterim.

— Malarya'nın bulaşıcı bir hastalık olduğunu da biliyor musun?

— Bulaşmaması için ben gerekli önlemleri alırım.

— Oğlum, olmayacak şeyler söylüyorsun, diye uyardı Melkon Ağa, ne diyorlarsa uymalısın ve kız kardeşinin burada, gerektiği gibi tedavi olmasına imkân tanımalısın.

Karekin, olumsuzlarcasına başını salladı ve:

— Artık Arşaluys'un yanından uzaklaşmak istemiyorum, hiç olmazsa iyileşene kadar her gün onu mutlaka görmeliyim, dedi.

— O halde Cebel'de kalın, dedi öğretmen.

— Benim de niyetim o zaten.

— Müdürle konuşuruz ve burada sana bir oda ayarlarız.

— Sizlere çok müteşekkirim olurum.

Gerçekten de Karekin, kız kardeşi iyileşene kadar Cebel yetimhanesinde kaldı. Orada, yaşıtı çocuklarla samimiyet kurarak, gelecek için, birlikte planlar yaptılar. Arşaluys hastaneden taburcu olduktan sonra, daha önceden kararlaştırdıkları gibi, bir sürelğine kalmak için Cüniye'ye, Melkon Ağaların evine geldiler.

Bırakalım Karekin ve Arşaluys, yıllar önce ayrılmak zorunda bırakılmış olmanın acısını unutup şimdi de beklenmedik bir şekilde birbirlerine kavuşmanın mutluluğunu, sevincini sürsünler. Biz romanımızın birkaç kahramanını bıraktığımız Bükreş'e, bir kez daha dönelim.

Siz değerli okuyucuların da anımsayacağı gibi, Sami Molla ile Tatul'un son buluşmaları hayli heyecanlı geçmişti. Molla, Ermeni dostuna sahte Bulgar komitacıyı, belli bir maddi armağan karşılığında yola koyma görevi vermişti. Tatul, ertesi sabah erkenden gelip yaptığı sözde görüşmelerin sonuçlarını anlatacaktı Molla'ya.

Ertesi gün, akşama kadar bekledi Molla. Tatul hâlâ görünürlerde yoktu. Gecenin epeyce ilerlemiş bir saatinde, suratında heyecanlı, şaşkın ve telaşlı bir ifadeyle çıkageldi Tatul.

— Akşama kadar beklettin beni, diye haykırdı Molla, neden görünmedin, neredeydin?

— Bilmiyorum, nerede olduğumu, ne yaptığımı bilmiyorum, ne yapacağımı da bilmiyorum, diye yanıtladı Tatul, ne yapacağını bilemeyen, dehşete düşmüş, beti benzi atmış birisi görünümündeydi.

— Çok heyecanlı görüyorum seni?

— Heyecanlı mı? Yok, çok şükür, heyecanlanacak ne var ki... Bir şey yok... Siz akşama kadar evde iyiydiniz "İşallah", dertsiz tasasız, normal hayatınızı yaşadınız.

Ve Tatul nefesi kesilmiş biri gibi koltuğa yığıldı.

— Tam aksine, ortaya çıkmamandan dolayı çok huzursuz ve merak içindeydim ben... Nihayet geldin, önemli olan da bu.

— Evet, nihayet geldim ama nasıl geldiğimi, bir ben bilirim... Nasıl gideceğimi de bilmiyorum.

— Bu laflarınla endişelendiriyorsun beni, ne olduğunu söyle-sene, bir terslikle mi karşılaştın?

— Bir terslikle niye karşılaşıyım ki...

— İvan Harufov’la bir sorun mu yaşadın?

— Yok, sorun yaşayacak ne sebep var ki... Kendisini binbir ri-cayla adeta zorla buraya getirdik, kendi önemli işlerini bir kenara bıraktırdık, şimdi de daha Bükreş’e yeni ayak basmışken, “Sen bize lazım değilsin, kalk git,” diyoruz, sorun olacak bir şey yok, bizim yaptığımız en doğal olanı, öyle değil mi?

— Konuşmaya bu şekilde devam edeceksek, olan biteni hiç anlayamayacağım, sakinleş ve soğukkanlılıkla konuşalım.

— Ben sakinim, dedi Tatul, elleriyle sinirli birtakım hareket-ler yaparak.

— Pekâlâ, öyleyse ben sorayım, sen de cevapla, belki bu yolla anlarız birbirimizi.

— Ne isterseniz sorun, cevaplamaya hazırım, yeter ki bir an önce bu beladan kurtarın... Ben sizin uğrunuza yaşamımı tehli-keye atamam.

— Yine alengirli konuşmaya başladın... Sana bir konyak ve-reyim de sakinleş.

— Çok minnettar olurum.

Tatul, üst üste iki bardak konyağı yuvarlayıp bir de sigara yaktıktan sonra, Molla:

— Şimdi lütfen sakın sakın konuşalım, dedi, dostumuz İvan Harufov’u gördün mü?

— Dostumuz İvan Harufov’u gördüm, diye yanıtladı Tatul, alaycı bir edayla.

— Kendisiyle gerekenleri konuştun mu?

— Konuştum elbet...

— Dönüş harcamalarını karşılayacağımı, ayrıca kendisini açıktan ödüllendireceğimi söyledin mi?

— Onların hepsini söyledim.

— Önerimizi kabul etti mi?

— Çok teşekkür ederek ve büyük bir kibarlıkla, sizin vereceğiniz yol giderlerini ve açıktan ödülünüzü de reddetti.

— Niye ki?

— Zira Rusçuk'a dönmeye niyeti yok.

— Ya nereye gidecek?

— Hiçbir yere gitmeyecek, Bükreş'te kalacak, diye yanıtladı Tatul.

— Bükreş'te ne yapacak, diye sordu Molla, endişeli bir ifadeyle.

— Anlaşılan, burada bazı işleri var veya iş bulacağını düşünüyor, velhasıl şimdilik burada kalmaya karar vermiş.

— Burada kalmakla gerçekte ne yapmak istediğini sormadın mı?

— İvan Harufov'un gerçek niyetini herkese açıklayacağını mı sanıyorsunuz?

— Fakat sen herkes değilsin ki, kendisinin en samimi dostusun.

— Yani en samimi dostu idim, lakin sizin sayenizde bu dostluk yok oldu artık.

— Birbirinize darıldınız mı yani?

— Onun gibi bir şey işte.

— Her neyse, demek ki bundan böyle bizimle olan tüm ilişkisini koparttı.

— Öyle olmasını siz istediniz.

— Ben de aksini söylemiyorum zaten... Bundan böyle bizden ne parasal bir beklentisi olur ne de bizimle bir ilişkisi.

— Bundan sonra tutumu ne olur bilemem, yalnız bildiğim şudur ki, onun buradaki varlığı çok tatsız sonuçlara yol açabilir.

— Kim için, diye sordu Molla.

— Hepimiz için, diye yanıtladı Tatul.

— Ne yani, bize düşman olarak mı kalacak burada?

— Dost olarak mı kalmasını arzu ederdiniz?

— Yok ama en azından bundan sonrasında ne dost ne de düşman olalım birbirimize... Hatta dost olarak bile kalabiliriz, aramızda bir sorun oluşmuş değil... Ayrıca burada kalmaya karar vermişse bundan yararlanabiliriz belki de.

— Ne şekilde, diye sordu Tatul.

— Şu üç hafife meselesiyle ilgili... Onları Bükreş'ten uzaklaştırma konusunda yararlı olabilir, diyordun ya?

Buna cevap gürültülü bir kahkaha koyverdi Tatul.

— Neden öyle gülüyorsun, diye sordu Molla, şaşırarak.

— Gülüyorum, zira çok gülünecek bir şey söylediniz, diye yanıtladı Tatul.

— İyi de o akli veren sen değil miydin?

— Ondan bu yana çok şey değişti... İvan Harufov bize düşman oldu diyorum.

— Buna hakkı yok, biz kendisine bir şey yapmadık ki?

— O konuyu farklı yorumluyor, İvan bir karar verip de aklına bir şeyi koyarsa, kendisine engel olmak çok zordur.

— Bu yaptığı düpedüz şantaj...

— Siz ne olarak adlandırırsanız adlandırın önemi yok, gerçek olan şu ki, İvan, Bükreş'te kalmaya karar verdi.

— Kalsın, buna kim mani olabilir ki?

— Bükreş'te kalmak ve intikam almak, diye sürdürdü konuşmasını Tatul, evet, ben dediklerinden öyle anladım ki çok kızmıştı... Her türlü çılgınlığı yapabilir.

— En nihayetinde ne yapabilir?

— Bilmiyorum, yapacakları konusunda ayrıntıya girmedim, yalnızca ağzından kaçırdığı birkaç laftan, kararının...

Birden sustu Tatul.

— Neymiş kararı, söylesene, diye haykırdı Molla merak ve endişeyle.

— Yok, bu konuda konuşmamak daha doğru, diye yanıtladı Tatul, buraya sizi korkutmak için geldiğimi düşünmenizi iste-

mem, çok şükür korkacak bir şeyimiz yok... Ayrıca sizin istediğiniz de oldu, İvan'la ilişkimizi kopardık, bitti gitti.

— Evet ama kötü bir düşüncesinin olduğunu söylüyorsun.

— Olumsuz düşünceleri, kötü planları varmış... Olursa olsun, ne önemi var, yeter ki sizin onunla alıp vereceğiniz olmasın. Bu öfkesiyle bir çılgınlık yapacakmış, yapsın da görelim, ateş olsa cürmü kadar yer yakar, dahasında ne yapabilir ki?

— Kuşkusuz ama mademki sözlerinden gerçek niyetinin ne olduğunu anladın, hiç olmazsa söyle ki ben de ne yapmam gerekiyorsa ona karar vereyim.

— “Canım”, bu tür adamlar çok ilginçtir, tutkularının, hırslarının etkisi altında, bir aşırılıktan diğerine savrulurlar, öfkelenirler mi, artık ne yapacaklarını bilemezler... Keşke şu adamı Rusçuk’tan buralara getirip sizinle tanıştırmasaydık ve bu belaları da başımıza açmasaydık... Şuna inanın Molla Efendi, ne düşünüyorum biliyor musunuz?

— Ne...

— Hemen yarın sabah bir trene binip Bükreş’ten uzaklaşmak, gidip bilinmedik bir köye çekilmek, bu işler bitene kadar da orada kalmak, ne olacaksa olsun artık.

— Bunların hepsi iyi de sen hâlâ onun gerçek niyetinin ne olduğunu söylemedin.

— İnanın, söylemeye cesaret edemiyorum.

— Mutlaka söylemen gerek, diye üsteledi Molla.

— Hiç olmazsa kimseye söylemeyeceğinize dair söz verin.

— Söz veriyorum.

— Yalnızca siz bileceksiniz.

— Evet, evet, emin ol.

— Pekâlâ, öyleyse, dediklerinden anladığıma göre, buraya yollanan o üç hafıyeyle irtibata geçmek ve onların aracılığıyla Türk Hükümeti’ne hizmet etmeyi önermek.

— Vay mel’ûn, diye haykırdı Molla dehşetle, gerçekten mi, böyle bir şey yapabilir mi?

- Niye olmasın, hırs insana her şeyi yaptırabilir.
- Desene, durup dururken başımızı belaya soktuk.
- Bunun böyle olacağını ben tahmin etmiştim zaten.

Molla, bir an sessizce düşündükten sonra:

- Bu tehlikenin önünü alamazmıyız, diye sordu.
- Nasıl?

— İvan’a yüklüce bir para verip Bükreş’ten uzaklaştırarak.

— Parayla her şeyi halletmek mümkün, yalnız o yüklü miktar belirsiz bir söz, bunu somutlandırmak gerek.

— Örneğin 50. 000 ley.

— Yani elli İngiliz lirası, dedi Tatul, küçümser bir ifadeyle.

— Biz İngiltere’de değil Romanya’da yaşıyoruz ve burada da elli bin ley, yüklü bir miktar olarak kabul edilir.

— Belki de, lakin ben bu miktarı İvan’a öneremem, onun yerine yarın sabahattan Bükreş’i terk etmeyi tercih ederim.

— “Canım”, o terk etme lafını koy bir yana, biraz daha fazlasını verelim, kapatalım konuyu.

— Yalvarırım beyefendi, beni bu işin içine karıştırmayınız.

— Ya kimi karıştırmamı istersin?

— Kendisiyle doğrudan doğruya sizin konuşmanız çok daha iyi, belki daha kolay ikna edersiniz, siz benden akıllısınız, nasıl konuşulacağını bilirsiniz, ayrıca sonuçta siz saygın bir kişisiniz, onun üzerinde daha fazla etkili olabilirsiniz... Sizin gözünüzde bir aracımıymışım gibi olmayı ve ödeyeceğiniz paradan pay alacakmışım gibi görülmeyi istemem... Aksine, size yemin ederim ki eğer param olsaydı, bu beladan kurtulmak için varımı yoğunu verirdim.

Molla, bir an düşündü ve:

— Eğer ısrar ediyorsan, ben kendisiyle görüşürüm, diye yanıtladı.

— Çok iyi olur.

— Yalnız nerede görüşeceğiz?

— O iş kolay, sizin için güvenli bir yer buluruz.

— Yok, ben dışarıda görüşmek istemem, burada evimde olsun.

— Sizin için evden uzakta görüşmek daha uygun değil mi, sonuçta buraya gelen giden oluyor.

— Giden gelenin olmadığı bir saati ayarlarız, örneğin, gece- nin bu saatini.

— Madem ısrar ediyorsunuz, sizin istediğiniz gibi olsun, ye- ter ki İvan sizin eve gelmeyi kabul etsin.

— Reddetmesi için bir neden yok.

— Ben kendisine bir kez öneririm.

— Zaten bir tek bu şartla görüşürüm onunla, diye bağladı Molla, görüşme bilmediğim bir yerde değil evimde olmalı... Örneğin yarın gece saat 10'da birlikte buraya gelirsiniz.

— Yok, beyefendi yalnız gelsin.

— Neden?

— Ben artık bu işe karışmak istemiyorum, ağzımın payını aldım bir kere. Siz birbirinizi ikna edeceksiniz, pazarlık edecek, para vereceksiniz, ben içinde yokum, ben elimden gelen yardı- mı yaptım zaten, daha fazlasını beklemeyiniz, başbaşa olursanız daha açık konuşabilirsiniz aranızda.

— Tuhaf laflar ediyorsun...

— Yok, sözlerim çok haklı nedenlere dayanıyor... Yarın sa- bah İvan'ı görüp sizin sözlerinizi aktarırım, evinizi de gösterir çekilir giderim, artık ondan sonrası siz birlikte ne isterseniz onu yaparsınız.

— Pekâlâ, tek başıma görüşürüm, diye açıkladı kararını Molla. Tatul gitmek için hareketlendiğinde de:

— Biraz daha otur, bir konyak daha al, diye önerdi.

— Vakit geç oldu.

— Henüz gece yarısı olmadı... Sana bir sorum var.

— Buyurunuz beyefendi.

— Hafiyeler hakkında yeni ne duydun?

Tatul, tereddüt eder gibi yaptı:

— Yeni bir şey duymadım, dedi.

— Mutlaka bir şeyler biliyorsun ve benden gizliyorsun.

— İnanın ki yok.

— Boş yere gizleme de doğru dürüst konuş benimle.

— Şu kadarını biliyorum, İvan bugün o hafiyelerle bir görüşme yaptı, bundan ötesini bilmiyorum. Anlatmak isterse İvan'dan tüm ayrıntılarını öğrenirsiniz.

— Bu ikircikli sözlerinle beni düpedüz endişelendiriyorsun, dedi Molla.

— Size yemin ederim ki daha ötesini bilmiyorum, diye directti Tatul.

— İvan'ın onlarla ne işi olabilir ki?

— Kim bilir... Onun işlerine aklım ermez.

— Onlarla işbirliği mi yapmak istiyor acaba?

— Her şey mümkün...

— Bahse girerim, sen her şeyi biliyor ve gizliyorsun.

— Ben dürüst bir insanım, diye konuşmaya başladı Tatul, yalanı, sahtekârlığı ve yapmacık davranmayı sevmem, eğer bildiğim bir şey olsaydı, size söyledim... Bana söylediği kadarıyla o hafiyeleri görmüş, onlarla konuşmuş ve tekrar konuşacakmış kendileriyle.

— Bu İvan'ı mutlaka görmem gerekir, dedi Molla, kararlı bir ifadeyle.

— Benim de düşüncem bu.

— Yarın sabah erkenden al getir.

— Elimden geleni yaparım.

— Yalnız öyle, çete gibi silahlı ve giysili olmasın.

— Yok, merak etme, diye yanıtladı Tatul, gülerek, ardından bir bardak konyak daha içip gitti.

Molla, tüm geceyi endişe içinde geçirdi. Bulgar komitacının hafiyelerle ilişkiye girmesini çok tehlikeli bir gelişme ve kendisine yönelik bir suikast hazırlığı olduğunu düşünüyordu.

Ertesi sabah erkenden Tatul, sahte kahramanıyla birlikte geldi. İvan, bu kez sıradan bir şehirli kıyafeti giymişti. Öyle, korkutucu bir görüntüsü yoktu. Fakat yüzünde, oldukça ciddi bir ifade vardı.

Olağan selamlaşma faslının ardından, Molla konuklarını buyur edip birer sigara ikram etti. Ve sahta İvan'a dönerek:

— Hoş geldiniz, dedi.

— Hoş bulduk, diye yanıtladı diğeri sert bir sesle, beni istemişsiniz, işte geldim, yalnız çok kalamam, o nedenle söyleyeceklerinizi bir an evvel dillendiriniz lütfen.

— Bana karşı dargın görünüyorsunuz.

— Dargın olacak bir neden yok.

— Biraz kırgın olmakta haklısınız, sizi boş yere Rusçuk'tan buraya yorduk, fakat bu konuda benim de kabahatim yok... Sizin buraya gelişinizden sonra, bazı gelişmeler meydana geldi. Aldığımız duyumlar, bizi şimdilik bekleme konumuna geçmeye mecbur kıldı.

— O tür inceliklere benim aklım ermez, diye yanıtladı İvan sert ifadesini koruyarak, biz bir karar aldık mı onu mutlaka yerine getirmemiz gerekir, ne yeni gelişmeler ne de yeni duyumlar bizi engelleyebilir, biz eylem adamıyız, eylemimiz neyse onu gerçekleştirmeliyiz... Lakin sizin bu konuda bir suçunuz yok, suç Tatul'da. Geldi, beni ikna etti, gereksiz yere hem zamanımı harcadı hem de beni telafisi olmayan zararlara uğrattı.

— Ne tür telafisi olmayan kayıplar, diye sordu Molla.

— Bırakın, onlar da bende kalsın, daha fazla açıklama yapmama gerek yok, olan olmuş artık.

— Parasal bir kaybınız olmadı sanırım, ayrıca ben Tatul'a, yol giderlerinizin dışında parasal bir armağan da vermeye hazır olduğumu söyledim.

— Paranın canı cehenneme, paranın ne önemi var, bugün istesem sizin vereceğiniz armağanın on mislini elde edebilirim burada, yeter ki küçük bir işi halledeyim.

— Ne tür iş?

— Benim gücüm ve becerilerim sınırları içinde olan bir iş, ama bu konuyu bırakalım da sizin söyleyeceklerinize gelelim... Randevum var... Daha önce de belirttiğim gibi fazla kalamam.

— Özel olarak söyleyeceğim bir şey yok, dedi Molla.

— Beni neden buraya getirttiniz öyleyse?

— Siz gitmeden önce bir kez daha görüşelim istedim.

— Nereye gidecekmişim ki?

— Rusçuk'a dönmeyecek misiniz?

— Benim nereye gideceğim, burada kalıp kalmayacağım belli değil henüz.

— Ben, bugün yarın dönersiniz sanıyordum, o nedenle yola çıkmadan size bir armağanda bulunmayı arzu ettim, malum, sonuçta benim için yorulunuz.

— Yok, armağana gerek yok... Aramızda alacak verecek yok sonuçta, aksine Bükreş'e gelmeme aracı olduğunuzdan dolayı ben size teşekkür ederim.

— Burada bir meşguliyet mi buldunuz?

— Sanırım bulacağım.

— Tanıdıklarınıza mı rastladınız?

— Bazı insanlar buldum, onlarla tanıştım.

Kısa bir sessizlik oldu. Molla, hem endişelenmiş hem de canı sıkılmıştı. Bir soru sormak istiyordu, fakat buna da cesaret edemiyordu. En sonunda tüm cesaretini toplayarak:

— Tatul'dan bir şey duydum fakat bana çok inanılmaz geldi, dedi.

— Ne duydunuz, diye sordu sahte Bulgar.

— Sözümona Bolis'ten gelmiş olan hafiyelerle bir görüşmeniz olmuşmuş.

— Bunda ne tuhafılık var?

— Ne bileyim, o adamlarla ne işiniz olabilir ki?

— Benim herkesle işim olabilir, neredeyse sizinle bile işim olacaktı.

— Benimle olanı farklı, bizim planlarımız vardı, onları uygulayacaktık.

— Sizin planlarınız olduğu gibi onların da kendi planları olabilir.

— O hafiyelerin mi?

— Öncelikle o adamlar sıradan hafiyeler değİller, onlar birer ajan.

— Ne ajanı?

— Engüri Hükümeti'nin siyasi ajanları.

— Bize karşı suikast düzenlemek için mi gelmişler?

— Bunda şaşılacak ne var ki, siz de onlara karşı suikast düzenlemeyi tasarlamıyor muydunuz?

— Ve siz de o adamlarla ilişkiye mi girdiniz?

— Neden girmeyeyim?

— ... Ve belki de onlarla işbirliği mi yapacaksınız?

— O da imkânsız değil.

— Fakat siz tamamen farklı bir amaçla gelmişsiniz?

— Benim gerçek amacım, eylem yapmaktır.

— Ya fikirler, ülküler, bunların önemi yok mu, gerçek devrimci yalnızca bir tek amaç için eylem yapar, onun kavgasını verir.

— Biz yalnızca Bulgaristan için vatansever devrimcileriz, onun dışında, maddi konularda anlaşma sağlandığı takdirde o veya bu düşünce odağının kendi ülküleri uğrunda kullanabilecekleri birer eylemci, birer gücüz. Örneğin buraya sizinle işbirliği yapıp Mustafa Kemal Hükümeti'ne karşı eyleme girişmek için geldim, siz istemediniz. Peki, bu durumda neden Mustafa Kemal'in hükümetiyle işbirliği yapıp size karşı mücadele etmeyeyim? Sonuçta ben bir Bulgarım, benim için şu veya bu Türk hareketinin ne önemi olabilir ki, ben cebime girecek paraya bakarım.

— Demek kendileriyle işbirliği yapıp bize karşı mücadele etmeniz için size büyük paralar önerdiler.

— Kuşkusuz, söz verdiler.

— Ve siz de kabul mü ettiniz?

— Henüz kesin bir söz vermedim.

— Sizin faaliyetleriniz hangi yönde olacak?

— Gereğinden fazla meraklısınız Molla Efendi, diye yanıtladı İvan ayağa kalkarken.

— Niye kalktınız, diye sordu Molla.

— Gitmem gerekiyor.

— Biraz daha oturunuz.

— İmkânsız, randevum var, beni bekliyorlar.

— Randevunuz o hafiyelerle mi?

— Yani, Engüri Hükümeti'nin temsilcileriyle.

— Lütfen bir dakika daha oturunuz.

İvan, gönülsüzlük ifade eden bir hareket yaptı ve yeniden oturdu.

— İyi de bu adamların niyeti ne ki, diye sordu Molla, bizden ne istiyorlar, biz kendileriyle uğraşmıyoruz, onlar da bizimle uğraşmasınlar.

— Aksine, onlar kesin olarak, buradaki Türk kaçkınların Engüri Hükümeti aleyhine girişimler planladıklarına inanıyorlar.

— Yanlış efendim, yanlış.

— Elleri kanıtlar, belgeler var, ayrıca yanlarında listeler var.

— Ne listeleri?

— Buradaki Türk komplocular hakkında bilgilerin olduğu resimli listeler.

— Sen gördün mü?

— Bir gözden geçirdim.

— Benim böylesi bir komplo girişiminden haberim yok.

— Sizin isminiz de vardı o listede.

— Bu neyi gösterir ki, kendi kendilerine liste uydurmuşlar.

— Olabilir, fakat gerçek olan şu ki listenin en başına, en tehlikeli komploculardan birisi ibaresiyle sizin isminizi koymuşlar.

Sahte Bulgar'ın bu sözleri Molla'yı dehşete düşürmüştü.

— Eee, şimdi sen bu adamlarla işbirliği mi yapacaksın, diye sordu.

— Henüz kesin anlaşma oluşmadı, kendileri benim tüm grubumla birlikte, siyasi suikastler düzenlememiz için onlara katılmamızı istiyorlar.

— Burada, Bükreş'te mi, diyerek kesti sözünü Molla.

— Hem burada hem de başka yerlerde, diye yanıtladı İvan, şimdiki Türk Hükümeti'ne karşı siyasal komplo girişimleri bir tek burada yok ki.

— Suikastlere buradan başlayacaklar, desene.

— Büyük ihtimalle...

— Ve ilk suikast girişimi de bana karşı olacak.

— O ayrıntılar konusunda hiç bilgim yok.

— Ama biraz önceki sözlerinden o anlaşılıyor.

— Yok, ben kesin bir şey söylemedim ve diyemem de, çünkü bilmiyorum, dedi İvan, kendilerinden yalnızca genel bilgileri aldım, zaten başka türlü de olamazdı... Halihazırda kesin olarak anlaşmış değiliz... Konuşmamız çok uzadı, hoşça kalın.

— Bir dakika daha...

— İmkânsız.

— Son bir söz...

— Çabuk söyleyin öyleyse.

— O adamlarla ilişkinizi kesip hemen Rusçuk'a dönmek için ne kadar istiyorsunuz?

— Çok acayip bir öneri sizinki.

— Acayip veya değil, siz ne kadar istediğinizi söyleyiniz.

— Ciddi mi söylüyorsunuz?

— Elbette ciddi söylüyorum.

— Onlar iki yüz bin ley önerdiler bana, diye yanıtladı İvan.

— Çok büyük bir miktar.

— Miktar çok da büyük değil, İngiliz lirasına çevirecek olsak, iki yüz lirayı ancak buluyor.

— Eğer o parayı ben ödeyecek olsam?

— O zaman iş değişir... Doğal olarak, hayatımı tehlikeye atacağıma, hiçbir şey yapmadan alacağım parayı tercih ederim.

— O halde buluşmaya gitmeyip burada kalınız... Zira randevunuz o hafiyelerleydi sanırım.

— Çok doğru.

— Rusçuk'a ne zaman dönersiniz?

— Bugün, tabii ki para ödenirse...

— Yanımda o kadar para yok, bankaya kadar gitmem gerek.

— Gidip gelmeniz ne kadar sürer?

— Bir, bir buçuk saat...

— Bu durumda, Baron Tatul'la birlikte sizi burada bekleyebilirim.

— Peki, o parayı aldıktan sonra, yine de düşmanlarımla işbirliği yapmayacağınızdan nasıl emin olabileceğim?

— Onun garantisi İvan Harufov'un şeref sözüdür, diye haykırdı sözde kahraman, bundan daha büyük güvence olamaz sanırım.

— Bugün Rusçuk'a dönebilecek misiniz?

— Elbette... Curcevo Ekspresi öğleyin hareket ediyor.

— Çerkez Ali'yi, Giritli Hasan'ı ve Sisag'ı görmeden mi gideceksiniz?

— Onlarla ne işim var ki artık, o işbirliğine pek de gönüllü değildim zaten, yalnızca boş oturmamak ve para kazanmak içindi.

— Siz burada oturunuz, ben bankaya gidip geleyim, diyerek, Molla yavaş yavaş ayağa kalktı ve kapıya yöneldi. Bir dakika sonrası sokaktaydı ve bir araba çevirmekle meşguldü.

Sako Tatul ve Sev Garo, bir an gülen gözlerle birbirlerine baktılar, ardından:

— Ne diyorsun buna, diye haykırdı Sev Garo.

— Muhteşem, harika, diye yanıtladı Tatul.

— İvan Harufov rolünü nasıl oynadım?

- Çok büyük bir ustalıkla...
- Bir saat içinde zengin olduk gitti.
- Önce ye, sonra şükret dedi Tatul.
- Ne, hâlâ kuşku mu duyuyorsun?
- Para henüz cebimize girmede.
- Ama bir saate cebimizde olacak, yüzer bin ley, fena para sayılmaz... Bir sene krallar gibi yaşarız.
- Ne dedin sen, diye ünledi Tatul, yüzer bin mi?
- İki yüz bini ikiye bölersek öyle olmaz mı?
- Delirdin mi sen...
- Neden delireyim?
- Benimle eşit miktarda pay alacağını nasıl düşünebilirsin, bu işi kim düşündü, kim ayarladı... Sen benim için bu işteki sıradan bir elemansın... Senin yaptığını herkes yapabilir, esas işi bitiren, benim.
- Parayı yarı yarıya bölüşmeyecek miyiz?
- Onu aklında sil bir kere.
- Ya ne olacak...
- Emeğinin karşılığı olarak, tabii ki bir şeyler vereceğim sana.
- Şöyle birkaç bin ley, dedi Garo, alay edercesine.
- Benim öyle bir adam olmadığımı bilirsin, benimle iş yapanları her zaman memnun etmişimdir.
- İyi de sen ne vermeyi düşünüyorsun, onu anlayalım.
- Ben, on bin ley vermeyi kararlaştırdım, diye yanıtladı Tatul.
- Bu durumda bu iş olmayacak, diye haykırdı Sev Garo.
- Nasıl olmayacak... — Ben o kadarcık parayı asla kabul etmem, edemem.
- Pekâlâ, birkaç bin ley fazladan veririm.
- Olmaz, olmaz... Ben bu işten vazgeçtim, senin elinde oyuncak olacak halim yok... Ben olmasaydım nasıl kotaracaktın bu işi?

— İvan Harufov olacak başka birini bulurdum, kendini o kadar da önemseme, tüm konuştuklarını ben koydum ağzına, iş sana kalsaydı, hiçbir halt da yiyemezdin. Her neyse, sana son bir teklif... Yirmi bin ley vereceğim, buna da diyecek bir şeyin yoktur herhalde.

Sev Garo kahkahalarla gülmeye başladı.

— Gülecek ne var, diye sordu Tatul.

— Gülünecek şey odur ki, diye yanıtladı diğeri, şu andan itibaren İvan Harufov öldü, onun yerini Sev Garo aldı.

— Anlamadım, ne demek istiyorsun?

— Yani az sonra Molla geldiğinde, karşısında İvan'ı değil, Garo'yu bulacak.

— Her şeyi ortaya çıkaracaksın yani.

— Doğal olarak.

— Ve ne geçecek eline?

— Hiçbir şey...

— Öte yandan yirmi bin ley kaybedeceksin.

— Sen, kendi kaybedeceğin 180 bin leyi düşün.

— Senin bu yaptığın, düpedüz delilik...

— Ben böyleyim, pire için tüm yorganı yakarım.

— Yapacağın şey üzerine iyi düşün, yalnızca paradan olmayacağız, ayrıca, bir de rezil rüsva olacağız.

— O şeyleri sen düşün...

— Sonuç olarak, sen ne istiyorsun?

— Yaptığım işin karşılığını.

— Otuz bin ley yeterli mi, diye sordu Sako Tatul.

— Yok, diye yanıtladı Garo, kararlı bir ifadeyle.

— Kırk...

— Yok, yok, yok, diye tekrarladı Sev Garo.

— Haydi, elli bin olsun.

Garo olumsuzlayarak başını salladı.

— O zaman ne istiyorsan onu yap, diye bağırdı Tatul, olanca kızgınlığıyla, anlaşılan seninle uyusmak mümkün değil.

Biz, iki arkadaşı kavgalarıyla başbaşa bırakarak, Sami Molla'yı bulmaya gidelim.

Bu sonuncusu, telaşla kendini bir arabaya attı ve sürücüye, Kaled Victorya üzerindeki özel bankaya sürmesini söyledi.

Sahte İvan'ın sözleri çok etkilemişti Molla'yı. Bir an için canının tehlikede olduğunu düşünerek, fazla da tereddüt etmeden, İvan'ı bir an evvel uzaklaştırmak ve yaşamını güvence altına almak maksadıyla 200 bin leyi ödemeye karar vermişti.

Araba epeyce yol almıştı. Aniden genç bir adam, koşarak geldi arabayı durdurdu ve davet beklemeden Molla'nın yanına oturdu.

Bu genç adam, Dzaruni'ydi.

— Bunca gündür nerelerdeydin, diye sordu Molla.

— Kostandza'ya gitmiştim, gemiden malları çıkardım, diye yanıtladı Dzaruni, bu sabah döndüm, nasılsın bakalım?

— Çok kötü, çok kötü, diye yanıtladı Molla, moralman çökmüş bir ifadeyle.

— Hayırdır, ne oldu?

— Bir bela ki, hiç sorma, kendi ellerimle açtım başıma, 200 bin leyden fazlasına patladı bana, o kadarla da kurtulur muyum, bilmiyorum... Şimdi de parayı alıp o Bulgarı def etmek için bankaya gidiyorum.

— İşin, bir Bulgarla mı?

— Evet, bizim Tatul'un bulduğu bir adam, Rusçuk'tan getirdi ama onun bir suçu yok, tüm suç bende.

Bu bölüm pörçük lafları duyunca, şaşkınlığını belirtir bir hareket yaptı Dzaruni ve:

— Şu konuyu etraflıca bir anlat bakayım, dedi.

— Yok, önce gidip şu parayı alayım da verip yollayayım kendisini... Bugün hemen gitsin istiyorum, Tatul'la birlikte evimde oturmuş beni bekliyor.

— Tam tersi, sen önce bir anlat, sonra gidersin parayı almaya, diyeretti genç adam.

Molla'nın bir dolandırıcılığa kurban gitmekte olduğunu sezmişti. Molla, tüm okuyucuların zaten yakinen bildiği olayı, ayrıntılarıyla anlattı Dzaruni'ye. Araba da bu süre zarfında bankanın önüne varmıştı.

— İnelim, dedi Molla.

— Yok, gereği yok, diye yanıtladı delikanlı, sizin eve dönelim.

— Niye ki?

— Çünkü bu anlattıklarının tamamının bir sahtekârlık kur-gusu olduğunu biliyorum.

— Nasıl sahtekârlık?

— İvan Harufov diye birisi yok.

— Yok mu? Adam odamda oturmuş, beni bekliyor.

— Hele ben bir göreyim şu Bulgarı, ondan sonra söylerim sana, sen şu arabayı geri çevir... Bunların tamamı Tatul'un oyunları, artık o adamın maskesini alaşağı etmenin zamanı geldi... Allah'tan işte ki böyle yolda rastladım sana...

— Tüm bunların düzenbazlık olduğuna emin misin?

— Hiç şüphem yok o konuda... Zaten Kostandza'ya gitmeden önce, bir şeyler hazırlandığını biliyordum.

— Gerçek mi söylüyorsun, diye haykırdı Molla.

— Hatta beni de aralarına almak istediler, ben reddettim.

— Niye önceden haber vermedin bana öyleyse?

— Tam o günlerde vakit kaybetmeden Kostandza'ya gitmek zorunda kaldım, bu oyun başlamadan da dönebileceğimi umuyordum ama işler düşündüğüm gibi gitmedi, dönmem biraz uzadı... Her neyse, yine de yetiştim.

Dzaruni'nin bu anlattıklarını duyduktan sonra, Molla genç adamın dürüstçe konuştuğuna ve işin içinde bir düzenbazlık olduğuna ikna oldu. Hemen Dzaruni'nin tavsiyesine uyarak, arabacıya eve geri dönmesini söyledi.

— Şimdi ne yapacağımıza karar verelim, dedi Dzaruni.

— Nasıl, diye sordu Molla.

— İkimizin birlikte eve girmesi doğru olmaz, ben biraz beride arabadan inip birkaç dakika sonra gelirim eve.

— Neden?

— Çünkü Tatul'un düşmanlığını üzerime çekmek istemem, sizin aklınızı çeldiğimden kuşkulanamamalı.

— Tek başıma gidersem de hemen parayı isteyecekler ama.

— Sen kendilerini kısa süreliğine oyala, ben hemen yetişirim.

— Tamam, senin dediğin gibi olsun, diye onayladı Molla.

Her şey Dzaruni'nin dediği gibi uygulandı. Delikanlı evin az berisinde arabadan indi ve Molla, tek başına aralarındaki sorunu barışçı bir şekilde halletmiş, sabırsızlıkla kurbanlarının gelip paraları teslim etmesini bekleyen iki maceraperestin yanına gitti.

Büyük bir sevinçle karşıladılar Molla'yı, çok çabuk geldiniz, dedi Tatul.

— Ben bedenen ağır hareket ederim ama işlerimde oldukça seriyimdir, diye yanıtladı Molla.

— Bankayla ilgili işlerinizi hallettiniz mi, diye merakla sordu sahte İvan.

— Evet, zaten işlemlik bir şey yoktu, bir dakika içinde haloldu her şey.

— Öyleyse bu öğlen Rusçuk'a dönebilirim.

— Elbette...

— O halde hemen gidip hazırlıklarımı tamamlayayım.

— Gidersin efendi, gidersin, birkaç saatlik süre var daha, tamamen anlaşılmış bir şekilde ayrılmamızı arzu ederim.

— Tabii ki öyleyiz.

— Fakat sabah geldiğinizdeki asık yüz ifadeniz doğrusu beni korkutmuştu.

— Sanırım biraz kızgın olmak konusunda haksız sayılmazdım.

— Her neyse, şimdi artık bütün sorunlar halledildi, diyerek araya girdi Tatul.

— Fakat bu anlaşma bana oldukça pahalıya mal oldu, diye yanıtladı Molla, gülerek. 200 bin ley oldukça büyük bir miktar, neredeyse benim bir yıllık geçim harcamam.

— Bu durumdan memnun değilseniz, aramızdaki anlaşmayı yok sayabiliriz.

— Onu demek istemedim, sadece küçük bir şakaydı benim yaptığım.

— O zaman başka, hesabımızı görelim ve ben gideyim artık.

— Önce birer konyak içiniz.

— Gereği yok beyefendi.

— Yok, önce konyağınızı için, hesabı ardından görürüz.

— Molla Efendi'nin hatırını kırma, dedi Tatul arkadaşına dönerek.

— Pekâlâ, pekâlâ, birer konyak içelim.

Molla ağır hareketlerle büfeye yöneldi. Yine ağır hareketlerle vitrinin kapısını açıp oradan bir şişe konyakla iki bardak alarak, iki maceraperestin yanına geldi.

Bardakları tam doldurduğu sırada kapı vuruldu.

— Giriniz, diye yüksek sesle seslendi Molla.

Kapı açıldı ve güleç bir yüzle eşikte Dzaruni göründü. Tatul ve Garo, endişeyle birbirlerine baktılar.

Molla neşeli bir şekilde:

— Ooo, Dzaruni Efendi hoş geldiniz, buyurunuz, nerelerde kaldınız birader, günlerdir ortalarda yoksunuz, hasta mıydınız?

— Şükürler olsun, bir şeyim yok, diye yanıtladı genç adam, Kostandza'ya gitmişim, şimdi geldim Bükreş'e ve gördüğünüz gibi ilk ziyaretimi de size yapıyorum... Zira doğruca tren garından geliyorum.

— Çok teşekkür ederim.

Bu konuşmadan sonra, yüzündeki gülümsemeyi koruyarak hızlı adımlarla Garo'ya yaklaştı Dzaruni ve coşkuyla haykırdı:

— Vay, Sev Garo, nasılsın bakalım, ya sen Tatul, iyi misin, işler nasıl? Haa... Sev Garo, sana Kostadza'dan selam getirdim... Oraya gitmeni bekliyorlar, orada sana uygun bir iş varmış da.

— Tüm bu sözleri Ermenice olarak söylemişti Dzaruni, ardından Molla'ya dönüp Türkçe olarak:

— Bizim Garabed* çok efendi bir delikanlıdır, tanışıyor olmanıza çok memnun oldum... Umarım ona uygun bir iş bulursunuz, çünkü maddi yönden oldukça zor durumda kendisi, o sırada konyak bardaklarını görerek ekledi, o konyaktan bir kadeh de bana vermez misiniz?

Tüm bu söz sağanağı süresince, diğer üç kişi şaşkın yüzlerle sessizce onu izlemişlerdi. İlk önce Molla konuşmaya başladı:

— Demek bizim İvan Harufov'u tanıyorsunuz, diye sordu Dzaruni'ye.

— İvan Harufov da kim, diye sordu delikanlı.

— Başka bir isimle hitap ettiğin bu efendi.

— Garbis'i, bizim Sev Garo'yu mu, elbette tanırım, diye haykırdı Dzaruni, biz Bolis'ten çok eski arkadaşlarız.

— O da Ermeni öyleyse?

— Ermeni oğlu Ermeni... Hem de yurtsever Ermenilerden.

— Bu ne demek oluyor şimdi, diye Tatul'a dönerek ve kaşlarını çatarak sordu Molla.

— Bu, şu demektir, bir devrimci çoğu zaman ismini değiştirmek ve milliyetini gizlemek zorundadır, diye yanıtladı Tatul, büyük bir soğukkanlılıkla.

— Şimdi bana şunu söyle, bu adam Bulgar İvan Harufov mu, yoksa Ermeni Sev Garo mu, diye sordu Molla.

— Her ikisi de olabilir, diye yanıtladı Tatul.

— Sonuçta ikisinden hangisi...

* *Garabed*: Garo ve Garbis, *Garabed* isminin kısaltılarak kullanılan şekilleridir. —ç.n.

— Daha fazla açıklama yapmam gerekmez size... Dostum İvan Harufov, şartlar gereği Bolis'te Ermeniymiş gibi faaliyette bulunmuş ve Sev Garo ismini kullanmış olabilir... Bu tür şeyler devrimci yaşamda çok olmuştur ve bir önem taşımaz... Bu görüşmeyi daha fazla uzatmasak çok iyi olur, sizin son kararınız nedir, daha önce de arzu ettiğiniz gibi, dostumun Rusçuk'a dönmesini istiyor musunuz?

— Şimdi her şey değişti, diye yanıtladı Molla, dostunuz istediği yerde kalabilir veya gidebilir, kendiyse artık ilgilenmiyorum.

— Gidelim, diye haykırdı Sako Tatul, Sev Garo'ya dönerek, ikisi birlikte selam vermeksizin dışarı çıkarılarken, Tatul şimşekler çakan bakışlarını Dzaruni'ye dikti bir an için. Bu bakışın etkisiyle biraz solgunlaştı genç adam ve Molla'ya dönerek:

— Gördünüz mü, sizin için ne bela sardım başıma, dedi.

— Bela olacak ne var ki, diye sordu diğeri.

— Tatul'un bana nasıl baktığını görmediniz mi?

— Ne önemi var?

— O adam her türlü kötülüğü yapabilir.

— Sahtekârlığı ortaya çıktı, rezil oldu, bundan sonra artık hiçbir şey yapmaya cesaret edemez.

— Her neyse... İtiraf edin ama tam zamanında yetiştim, yoksa iki yüz bin leyi ödeyecektiniz.

— Ne yapaydım... Doğrusu gözüm korkmuştu, o adamı gerçekten de tehlikeli bir komitacı sandım, gidip düşmanlarımla işbirliği yaparak, bana karşı suikast girişiminde bulunmakla tehdit etti beni... O yerin dibine batasica üç hafiyeyle.

— O üç hafiyenin var olduklarına inanıyor musunuz?

— Ne, o da mı yalan, diye haykırdı Molla.

— Tabii ki... Onların tamamı Tatul'un uydurduğu hikâyeler.

— Fakat öyle şeyler anlattılar ki onlar gerçektir.

— Sen bunlara kulak asma, burada ajan, hafiye filan yok, ben iyi biliyorum, dedi Dzaruni samimi bir ifadeyle, sen keyfine bak, hiçbir şeyden de korkma.

— Şu söylediklerin keşke doğru olsa...

— Ben asla yalan veya yanlış bir şey söylemem... Demek bugün sana iki yüz bin ley kazandırdım, öyle değil mi?

— Haklısın.

— Eğer tesadüfen sokakta seni görmeseydim, şimdi o parayı ödemiş olacaktın.

— Hiç kuşku yok.

— Ve onlar da parayı aralarında paylaşıp arkandan güleceklerdi.

— Vay sahtekâr Tatul vay, dürüst bir insan sanarak nasıl da güvendim kendisine.

— Sana büyük bir hizmette bulunduğumu kabul et.

— Yoo, inkâr edemem bunu.

— Neyse, hem paran cebinde kaldı hem de büyük bir kaygıdan sıyrıldın.

— Evet, evet, sana çok müteşekkirim.

— Şimdi, gerçek dostunun kim olduğunu anladın sanırım.

— Ben seni her zaman gerçek dostum olarak görmüşümdür.

— Sen de benim için öylesindir, bizler bu yabancı ellerde her zaman birbirimizi korumalı ve destek olmalıyız.

— Çok haklısın.

— Ne derlerse desinler, Ermenilerle Türkler ayrılamazlar ve daima birlikte yaşamak durumundadırlar, dedi Dzaruni.

— Ben de aynı kanaatteyim... Asırlardan bu yana birlikte yaşamış, birbirimizi tanımış, birbirimizi sevmiş, birbirimizle dost olmuşuz.

— Çok güzel konuşuyorsun.

— Bak, biraz önce senin için kendi halkımdan insanları hanideyse ihbar ettim, onların sahtekârlıklarını ortaya çıkardım ve seni dolandırmalarına engel oldum. Dediğim doğru değil mi?

— Doğru.

— Susabilirdim ve senin iki yüz bin leyini almalarına göz yumabilirdim, hatta onlarla anlaşıp o paradan bir pay da ben alabilirdim.

— Kuşkusuz...

— Hem de büyücek bir pay... O sözde Bulgarın Sev Garo olduğunu ortaya çıkarmamam karşılığında, eminim Tatul bana yüz bin ley vermeye hazırdı. Fakat ben, vicdanlı adamım, asil bir insanın evladıyım, o tür şeyler yapamam... Hatta şimdi olduğu gibi, acil olarak paraya ihtiyacım olsa bile.

Molla cevap vermedi, Dzaruni devam etti.

— Ahlak dışı yollarla para sızdırmama ne gerek var ki. Benim onurum yok mu, benim itibarım yok mu, insan tanımam mı, çevremde dostlarım mı yok, sorunum da o kadar önemli değil zaten... Bir tersliktir oldu işte, Kostandza'da birinden kırk bin ley alacağım vardı, dürüst bir adamdır fakat bu aralar biraz dardaymış, haliyle borcunu ödeyemedi, halbuki ben o parayla buradaki elli bin leylik borcumu ödeyecektim.

— Kime borcun var? "diye sordu Molla, ilgisiz bir ifadeyle.

— Yahudi bir tüccara, cibiliyetsizin teki... Günü gelmiştir, kendisinden yüzbinlerce ley alacağım olmuştur, ses çıkarmamış beklemişimdir... O ise elli bin ley için sorun çıkartıyor, hatta tutmuş mahkemeye başvurmuş, niye? Çünkü salak, benim Bükreş'ten kaçtığımı düşünmüş, halbuki ben işim gereği Kostandza'ya gitmiştim... Neyse ki zamanında döndüm, lakin bu Tatul'un yaptığı, büyük kepezelik, bir Bulgar komitacı uydurarak senden iki yüz bin ley koparacak, he mi... Ama tam zamanında yetiştim... Her neyse, bu konuda konuşmayalım artık, ben yaptığım iyiliklerden ha bire bahsetmekten hoşlanmam, yalnız senden bir şey rica edeceğim, reddetmezsin sanırım.

— Ne gibi, diye sordu Molla kuşkuyla.

— Az önce, bir Yahudi tüccardan söz etmiştim ya... Çok bir şey değil, elli bin ley, fakat bu aralar sıkıntıdayım... Yapılacak tahsilatlar vardı, yapamadım, gerçi hepsi de güvenilir insanlar, benim iş yaptığım insanların hepsi de düzgündürler... Eğer bu miktarı hiç olmazsa on beş günlüğüne bana borç olarak verirseniz size çok minnettar olurum.

— Hemen şimdi mi ihtiyacın var?

— Maalesef, götürüp vereyim ki kurtulayım şu beladan.

— Yanımda o kadar yok... 25 bin ley ancak var.

Dzaruni bir an düşündü ve:

— Neyse, siz o parayı verin, gerisini de bir başka dostumdan hallederim, dedi.

Molla, paraları saymak zorunda kaldı ve Dzaruni mutlu mesut ayrılırken, diğeri de şöyle düşünerek kendini avutuyordu:

— Yine de ucuz kurtulduk... Şu oğlan olmasaydı, iki yüz bin leyi, şimdiye o düzenbazlara vermiş olacaktım.

Dzaruni fırsattan yararlanarak, yaptığı iyiliğin karşılığını cebine indirirken, Tatul ve Sev Garo birkaç kadeh Tsuika içerek, kaydettikleri hezimetini unutmaya meyhaneye gidiyorlardı.

— Beğendin mi o fırlamanın yaptığını, diye haykırdı Tatul, bardağı tepesine dikerken.

— O densiz yarım saat geç gelseydi paraları almış olacaktık.

— Aklıma geldikçe çıldırıyorum.

— Oğlan bilerek yapmadı belki de, fakat onu bilirim, canımıza da okudu.

— Ben de onun canına okumazsam eğer, bana da Sako Tatul demesinler.

— Ne yapacaksın ki...

— Hele dur, elbet bir şeyler düşünürüm ve onun hakkından gelirim.

— Olan oldu bir kere, onun üstünde durma, para elde etmek için başka şeyler düşünmeliyiz.

— Ne demek, olan oldu bir kere... Günlerce kafa beyin patlattık, adamı inandırdık ve tam parayı alacağız, o hımbıl gelsin ve her şeyi alt üst etsin, nerede görülmüş böyle şey... Gerçek söylüyorum, şimdi karşıma çıksın, bıçağı çekip vurmazsam.

— Eee, ne geçer eline?

— Bir şey geçmez de en azından cezasını vermiş olurum.

— Ondan sonra da gider yatarsın kodeste.

— Onu da dert etmem.

— Yok, senin dediğin akıllı adam lafı değil, kızgınlıkla bir şeydir söylüyorsun, gel ciddi ciddi konuşalım ve ona göre de ne yapacağımıza karar verelim.

— Ciddi konuşacak ne kaldı ki, diye bağırdı Tatul, her şey bitti, basbayağı rezil olduk, artık o Sami Molla'dan da bir şey umamayız, halbuki şimdiye kadar sürüyle para almıştım kendinden ve bundan sonra da alabilirdim.

— Sakinleş de öyle konuşalım, diye yanıtladı Sev Garo, o adam hâlâ bize yararlı olabilir. — Ne şekilde?

— Hafiyeler meselesi var, şimdi de o konuyu kullanabiliriz.

— Öyle mi sanıyorsun?

— Hiç şüphem yok, fark etmedin mi onun en büyük korkusu o ajanlardandı ve asıl o nedenle İvan'ı yani beni buradan uzaklaştırmayı istiyordu.

— Evet ama her şey ortaya çıktı şimdi, İvan'ın düzmece olduğunu anladı.

— Fakat ajanlar duruyorlar... Onların da düzmece olduklarına dair bir bilgisi yok.

— Ben artık o adamın yanına gidip de bu tür konular hakkında konuşamam... Bana karşı hiç güveni kalmadı, evine bile sokmaz beni belki de.

— Dur bakalım, bu konuyu sakın kafayla düşünmek gerekir.

Tatul iki duble Tsuika daha ısmarladı, daha onu içmemişlerdi ki Dzaruni neşeli bir suratla meyhaneden içeri girdi ve iki arkadaş fark ederek doğruca yanlarına gitti.

— Vay, ne şans, diye haykırdı, ben de birlikte içmek için arkadaşarıyordum.

— Buyur otur, dedi Sev Garo gereksiz bir telaşla fakat Tatul'da çıt yoktu.

Dzaruni daveti yineletmeden bir sandalye alıp oturdu. Genç adam hemen, Tatul'un kendisine dikilmiş olan karanlık bakışla-

rını fark etti ve çabucak da sezdi nedenini. Bunu sezmesi için de büyük bir müneccim olmasına gerek yoktu zaten.

— Sako Tatul, diye sordu, niçin öyle yan yan bakıyorsun ki bana.

— Yan yan bakacak bir şey yok, diye homurdandı diğeri, normal bakışlarımla bakıyorum.

— Yok, öyle değil, ben anlarım, yan bakıyorsun bana.

— Yan bakmam için ne sebep var ki...

— Bilmem, öyle görülüyor ki bilmeden ve istemeden sizin düzenlediğiniz bir işi bozdum ben.

— Ne demek istiyorsun?

— Dediğimi çok iyi anlıyorsun... Az önce Sami Molla'nın evinde olan... Ama benim ne suçum var ki, Allah'ın adamı, eğer öyle bir şey düzenlemişseniz ya da düzenleyecekseniz, insan önceden haberdar etmez mi... Önceden bilseydim işinizi bozar mıydım, lakin ne bileyim... Garo'yu birden orada görünce, toyluk işte, bir laftır kaçtı ağızımdan öylesine.

— Ağızından kaçan o laf bize kaç mal oldu biliyor musun, diye bağırdı Tatul.

— Biliyorum... Siz gittikten sonra Molla anlattı her şeyi, 200 bin ley koparacaktıysınız adamdan.

— Bizi düpedüz yerle bir ettin, diyerek sözünü kesti Garo.

— Çok üzüldüm.

— Üzülmenin bir anlamı var mı, olan oldu bir kere.

— Sizin hatanız bana önceden haber vermemenizde, aksi halde sonuç böyle olmazdı.

— Burada değildin ki haber verelim.

— Öyleydiyse gelmemi bekleseydiniz.

— Şimdi bana bak, sana kısaca bir şey söyleyeyim mi, diye bağırdı Tatul, senin bir boşboğazlığın bize kaç patladı biliyor musun?

— Biliyorum dedim ya... 200 bin leye, Molla anlattı.

— Bu zararı kim karşılayacak şimdi?

— Ben, dedi Dzaruni.

— Nasıl sen?

— Bilmeyerek de olsa mademki bu zarara ben sebep oldum, bunun yerini yine ben doldurmalıyım.

— Bana bak, benimle dalga geçilecek zaman değil, diye bağırdı Tatul, zaten canım çok sıkkın.

— Ama ben şaka yapmıyorum, sözlerimde çok ciddiym.

— Ne demek istiyorsun öyleyse?

— Demek istediğim şu ki, o Molla'dan para almak hâlâ mümkün, yeter ki ustalıkla davranalım ve ayrıca da, bu işi yalnız ikiniz yapmayacaksınız, işin içinde ben de yer almalıyım.

— Fikrini bir söyle bakalım.

— Öncelikle sen bugünkü olay nedeniyle bana karşı kin taşımadığını söyle.

— Onu söyleyemem, diye yanıtladı Tatul, kaşlarını çatarak.

— Ne yani... Birbirimize düşman mı olduk?

— İnan, bugünkü yaptığından dolayı başına büyük bir bela açmaya karar vermiştim, hatta bunu Garo'ya da aynen söyledim...

— Gerçek mi yoksa şaka mı yapıyorsun?

— Çok ciddi konuşuyorum.

— Evet, dediği doğru, diyerek onayladı Garo.

— Ne yani, beni dövmeye ya da öldürmeye mi niyetin vardı?

— Ne yapacağımı bilmiyorum ama bir şey yapacaktım ve o yaptığım da iyi bir şey olmayacaktı.

— Ama bak, yine söylüyorum, bugünkü olayda özel bir maksat yoktu, yalnızca basit bir rastlantı, eğer bilseydim...

— Neyse, şimdilik kapayalım bu konuyu da anlat bakalım... Nasıl telafi edebileceksin verdiği zararı, diyerek kesti lafını Tatul.

— Size dediğim gibi, en azından son bir kere olsun bu Molla'dan yararlanmak mümkün.

— Ama artık gözü açıldı, diye uyardı Tatul.

— Önemi yok, bir gözü açıldıysa diğeri hâlâ kapalı, diye yanıtladı Dzaruni gülerek.

— Kendisini ne şekilde kandırabileceğiz ki?

— Bunun tek yolu hafiyeler konusudur.

— Helal olsun, diye haykırdı Garo, ben de biraz evvel aynı şeyi söylüyordum.

— Sen kes sesini ve dinle, diye çıkıştı Tatul.

— Evet, diye sürdürdü Dzaruni, bu Bolis'ten gelen ajanlar konusundan çok korkmuş bu adam, eğer bu konuya gerçekçi bir görüntü verirse bu işi başarırız.

— Bugünkü olanlardan sonra hâlâ bu tür hikâyelere inanacağını mı sanıyorsun, diye sordu Tatul.

— Ben onu inandırabilirim, bana körü körüne güveni var, diye yanıtladı Dzaruni.

— İyi öyleyse, ben üç tane düzmece ajan bulurum, bunlar gerektiğinde izlerler onu.

— Evin çevresinde dolansınlar, diye ekledi Dzaruni.

— Sokağa çıktığında ardından gitsinler.

— Hatta kendisiyle konuşsunlar.

— Bunların hepsi de kolay.

— Tamam, öyleyse bu iş oldu... Yarın, ben Molla'yı görmeye gideyim ve gerekli şekilde korkutayım kendisini, bunları dedikten sonra Dzaruni, Tatul'a dönerek:

— Şimdi yeniden eski arkadaşlar olduk mu, diye sordu.

— Henüz değil, diye yanıtladı diğeri.

— Nasıl yok?

— Ortada henüz bir şey yok.

— Fakat olacak, her şey benim elimde.

— Para cebime girene kadar ben hiçbir şeye ne inanırım ne de ikna olurum... Bugün canım haddinden fazla sıkıldı zaten...

Her şeyi yola koymuşken son dakikada böyle... İş altüst olsun, gerçekten de orada başına bir bela açmama ramak kalmıştı.

— Deli olma Tatul.

— İçimden öyle bir geldi ki çekeyim revolveri ve yere sereyim seni diye.

— Ama o konuda tamamen günahsızım ben, o yalnızca sıradan bir rastlaşmaydı.

— Ben onu bunu bilmem, benim bugün paraya ihtiyacım vardı ve sen benim bu parayı elde etmeme engel oldun.

— Göreceksin bak, bilmeyerek sebep olduğum bu kötülüğü telafi edeceğim.

— Göreceğim, göreceğim... Fakat benim bugün, bu saatte paraya ihtiyacım var.

— Gerçek mi diyorsun...

— Gerçek de laf mı? Odanın kirasını vereceğim... Yarın aybaşı, lokantaya borcum var, meyhaneye borcum var... Aaahh, bana yaptığın şu kötülüğe bak.

— Benim suçum yok ama.

— Hemen Garo'nun adını vermeye ne gerekçen vardı ki?

— İnan ağzımdan kaçtı...

— Peki, yarın ben mal sahibime nasıl laf anlatacağım, tuttuğu gibi kapı dışarı edecek beni... Adama üç aylık borcum var, bugün yarın diyerek oyalıyorum.

— Odana aylık ne ödüyorsun?

— 500 ley.

— Tüm borcun 1.500 ley demek ki... Çok bir şey değil.

— Çok bir şey değil ama yarın ödemem gerek... Nereden geldin de soktun burnunu işin içine... Gerçek söylüyorum, bu yaptığını asla unutmayacağım, bundan daha büyük kötülük yapılamazdı... Şu zavallı adama bak... Garo, tüm umudu Molla'dan alacağı paradaydı... Adamı ekmeğinden ettin.

— Tamam, dedim işte, bilmeden sebep olduğum bu kötülüğü telafi edeceğim, diye böldü sözünü Dzaruni, Tatul'un bu öfkeli hali kendisini oldukça korkutmuştu.

— Sen telafi edene kadar, biz aç mı kalacağız?

— Çok tuhaf şeyler söylüyorsun, neden aç kalacaktıydın ki?

— Anlatamadım galiba, ikimizin yanında da tek bir ley bile yok.

— Merak etmeyin, ben size bir destekte bulunurum.

— Ha, o zaman başka, dedi Tatul sesini yumuşatarak.

— Ne kadara ihtiyacın var?

— Benim borcum çok... Yalnız öteye beriye beş bin ley borç var.

— Yok, o kadar para veremem, şimdilik o borçları ödemekten vazgeç... Mademki o önemli, yalnızca odanın kirasını ver... Sana üç bin ley vereyim, onunla gör işini.

— Üç bin leyn lafı mı olur, o bir borcuma yeter.

— Ben de zengin biri değilim, diye yanıtladı Dzaruni, bu parayı da olan fazlamdan veriyorum sanma, resmen kendi ihtiyaçlarımdan kısıyorum.

— Eee, ya Garo, diye sordu Tatul.

— Bin ley de ona borç veririm, yalnız tüm bunları bir şartla veriyorum, işi bitirdikten sonra payınızdan geri ödeyeceksiniz.

Garo, alaycı bir gülüş attı ve:

— Bin ley benim neyime yeter ki, diye haykırdı.

— Aslına bakarsanız, ben size para filan vermek zorunda değilim, diye yanıtladı Dzaruni, benim yaptığım bir dostluk, bir iyilik sadece.

— Zorunda değil misin, diye yeniden haykırdı Garo, bize ne zarar verdiğinin farkında değil misin sen?

— Evimizi başımıza yıktın, diye ekledi Tatul.

Ardından yine sesler yükseldi ve karşılıklı olarak ağır sözler söylenmeye başlandı. Sonunda Tatul'a üç bin, Garo'ya da iki bin ley vererek, meseleyi tatlıya bağlamayı başardı Dzaruni.

Böylelikle olası bir üç alma eyleminin önünü alabildiğini umuyordu genç adam.

İki kafadar paraları ceplerine indirdikten sonra, Dzaruni'yle birlikte konuşmaya devam edip Molla'yı yeniden dolandırmakla ilgili planlar yapmaya koyuldular.

Bu yeni plan oldukça karışıktı. Uygulayabilmek için birkaç yardımcıya daha gerek vardı. Mesele Molla'yı bir hafife ağının içine almak ve onu korkutmak üzerineydi. Üç kişi, sözümona Bolis'ten gönderilmiş olan Çerkez Ali, Giritli Hasan ve Sisag rollerini oynayacaklar, Dzaruni de onlarla Molla'nın arasındaki arabulucu olacaktı. Tatul ve Garo da hiç ortalıkta görünmeden, işi yöneteceklerdi.

Ertesi gün Tatul, ajan rolünü üstlenecek ve Molla'yı izleyip taciz edecek üç kişiyi bulup getirmişti. Dzaruni de o adamlara hatırı sayılır bir para ödemek zorunda kalmıştı. Fakat bu seferki dolandırma operasyonunun başarılı olacağından o kadar emindi ki, bu harcadığı paralar gözüne hiç görünmüyordu.

Dzaruni, aynı dönemde yine iki hafta kadar Bükreş'ten uzaklaşmak zorunda kaldı. Geri döndüğünde Tatul ona:

— İşler yolunda, Molla dehşete kapılmış durumda, evden dışarı çıkmaya bile cesaret edemiyor artık, gidip kendiyle görüş... Yalnız ondan yüklüce bir miktar kapmalısın, öyle, 50-60 bin ley-le olmaz... Biliyorsun, para altı kişi arasında pay edilecek, dedi.

— Sen tasalanma ve her şeyi bana bırak.

— Molla'yı görmeye ne zaman gideceksin?

— Yarın giderim, diye temin etti Dzaruni.

Ertesi gün, Tatul ile Garo bir kafede Dzaruni'yle buluştular. Az sonra da Dzaruni, Molla'ya gitmek üzere yanlarından ayrıldı.

İki arkadaş, üst üste sigaralar yakarak, heyecan ve sabırsızlıkla Dzaruni'nin dönmesini beklemeye başladılar.

— Bu kez başarabileceğimize inanıyor musun, diye sordu Sev Garo.

— Şüphesiz, adam tamamen ölüm korkusuna kapılmış durumda ve o ajanlardan kurtulmak için artık her türlü fedakârlığa katlanacaktır, diye yanıtladı Sako Tatul.

— Dzaruni kalkıp bize bir oyun oynamaz, değil mi?

— Eğer öyle bir şey yapacak olursa, bu kez artık elimden kimse kurtaramaz onu.

— Elimize ne kadar para geçer?

— Bilmem, yalnız Dzaruni'ye öyle küçük miktarlara razı olmaması için sıkı sıkıya tembih ettim.

— Ben kendi payıma en azından bir 50.000 ley almalıyım.

— O tamamen Dzaruni'nin getireceği miktara bağlı, unutma ki o para altı kişi arasında bölüşülecek.

— Dzaruni, mutlaka paranın tamamını getirmeyecektir bize.

— Kesinti yapmaya cesaret edeceğini sanmıyorum.

— Yapacak olursa nasıl anlayacağız peki?

— Merak etme sen, Molla'dan duyarız sonuçta.

Aniden kafeden içeri Dzaruni girdi.

— Ne çabuk geldi bu, dedi Tatul, endişelenmişti.

— Yüzünü hiç de beğenmedim, diye ekledi Garo.

Gerçekten de, Dzaruni'nin şaşkın ve perişan bir hali vardı. Hızla iki arkadaşın yanına gelip sandalyelerden birine çöktü. Büyücek bir mendil çıkartıp alnındaki terleri silmeye başladı.

— Ne haber, diye sordu Tatul, sabırsızlıkla.

— Bitti, diye haykırdı Dzaruni, bitkin bir sesle.

— Adamını gördün mü?

— Sen ne diyorsun birader, boş yere yorulduk, çalıştık, para harcadık... Yıkıldım, mahvoldum.

— Yahu ne oldu, onu söyle.

— Ne olacak, Molla ortada yok.

— Ortada yok mu, ne diyorsun, çıldırdın mı sen?

— Sami Molla'yı kaçırdık, işte sana gerçek.

— İmkânsız, yanlış, seni kandırmışlar.

— Nasıl imkânsız?

— Evvelki gün buradaydı daha, bizim elemanlar onu pence-rede görmüşler.

— Dün sabah ayrılmış Bükreş'ten, dedi Dzaruni, evde ne biri var ne de eşya... Kostandza'ya gitmiş, bu sabah da oradan gemiyle ayrılmıştır.

— Vay anasını, bu ne terslik böyle üst üste, şimdi ne yapacağız peki?

— Bilmiyorum, diye yanıtladı Dzaruni, ümitsiz bir yüz ifadesiyle.

— Ya bizim adamlara nasıl laf anlatacağız, adamlar iki hafta çalıştılar, şimdi de paralarını bekliyorlar.

— Ya ben harcadığım paraları kimden alacağım?

— Dzo, sen bize oyun oynuyor olmayasın, diye bağırdı o zamana kadar hiç sesini çıkarmamış olan Garo.

— Ne oyunu oynayacağım...

— Onun orasını bilemem, ama Molla'nın birden bire ortadan yok olmasına, aklım hiç ermedi.

— Gerçek bu, adam gitmiş, inanmıyorsanız siz de oraya gidip görün. Kapıcıdan sorup öğrenin, adam baştan sona her şeyi anlattı...

— Gemiyle nereye gidecekmiş?

— Yunanistan'a, oradan da İtalya'ya geçmeyi düşünüyormuş.

— Artık umudu keseceğiz ondan, desene, diye haykırdı Tatul.

— Evet, o kaynak kurudu artık.

— Ve başka kaynak da yok artık.

— Neyse, ben artık gidiyorum, işim var, dedi Dzaruni, ayağa kalkarken.

— Dur bakalım, nereye gidiyorsun, diye bağırdı Tatul.

— Önemli bir işim var, biriyle buluşacağım...

- Tamam, buluşursun, önce şu bizim işi halledelim.
- Halledecek bir şey kalmadı.
- Şu bizim oğlanlara ne cevap vereceğiz?
- Açık açık söylersin adamın bırakıp gittiğini.
- Onlar, bununla tatmin olurlar mı dersin?
- Ya ne yapmamızı istersin?
- Kendilerine bir ödeme yapmak gerek.
- Biz almadık ki onlara verelim, diye yanıtladı Dzaruni.
- Hiç olmazsa biner ley vermek gerekir ellerine, dedi Tatul.
- Nereden vereceğiz ki?
- Sen bir şeyler yapabilirsin.
- Hiçbir şey yapamam, bu aralar çok dardayım.
- Mecbursun, en azından bize kaybettirdiğin 200 bin ley karşılığında, iki bin ley ödemek zorundasın.
- Artık bir son ver şu laflara, ben para veremem, ümidini kes, işim var, hoşça kalın.
- Şu iki bin leyi hemen ödemezsen, senin için kötü olur, bilmiş ol, Bükreş'te kalamazsın.
- Bu bir tehdit mi, dedi Dzaruni, büyük bir şaşkınlıkla.
- Evet, tehdit, diye bağırdı Tatul, şunu iyi bil ki bu boş bir tehdit değil.
- Tatul, biz eski dostuz...
- Eğer dostsak, o zaman dostluğunu göster ve istediğim parayı ver.
- Gerçekten bu paraya ihtiyacın var mı?
- İhtiyacım olmasa bu kadar ısrar eder miyim?
- Gerçi ben de bu aralar aşırı sıkıntıdayım ama dostluğumuz adına bu özveride bulunacağım, dedi Dzaruni.
- Ve elini cebine sokup dikkatlice iki tane binlik çıkarıp Tatul'a uzattı. Diğeri de hiçbir şey söylemeden parayı cebine koydu.
- Şimdi memnun edebildim mi seni, diye sordu Dzaruni.

— Evet, diye yanıtladı Tatul, burnunun altından.

— Yeniden, eski dostuz değil mi?

— Evet, diye tekrar etti diğeri aynı tavırla.

— Öyleyse, hoşça kalın.

Ve kendini sokağa attı Dzaruni.

— Ucuz kurtuldum, diye düşündü kendi kendine, eğer isteseydi daha fazlasını da alabilirdi benden ve hızlıca uzaklaştı oradan.

Geceyarısını geçmişti. Beyrut'un kenar mahallelerinden biri olan Karantina'da müthiş bir kargaşa meydana geldi. Birkaç yüz kişiden oluşan bir kalabalık, kadın, erkek, çoluk çocuk, ağlaya bağıra, ağza alınamayacak küfürlerle, naralarla ve birbirlerine salladıkları tehditlerle, birbirlerinden şikâyetçi olacakları, yakındaki karakola doğru gidiyorlardı.

Çevredeki mahalle sakinleri, rahat uykularından bu gürültüyle uyanmış, dışarıda olan biteni izlemek için pencerelere ve balkonlara koşmuşlardı.

Kalabalık, yakındaki Ermeni çadır kenti yönünden geliyordu. Yerli komşular balkondan balkona sohbet ediyorlardı.

— Bu gürültüyü çıkaranlar Ermeniler mi yine?

— Ona ne şüphe.

— Her akşam, her akşam aynı şey, rahat bir uyku uyuyamıyoruz, daha gözümüzü yumarken kargaşa başlıyor.

— Bu böyle sürgit devam edemez, protesto etmek gerek... Bak, tüm mahalleyi ayağa kaldırdılar yine.

— Dün akşam da aynı şeydi zaten.

— Önceki gece de.

— Bu ne belaymış başımıza gelen.

— Bu adamlar rahat durmayı bilmiyorlar.

Balkondan balkona bu konuşmalar sürerken, kalabalık karakolun önüne varmıştı. Polisler müdahale ediyor, esas kavga edenleri ve birkaç yaralıyı içeri alıyor, geriye kalan meraklı kalabalığı yumruk ve jop zoruyla dağıtmaya çalışıyorlardı.

İçeride, komiserin odasındaki ön sorgulama oldukça uzun sürdü. Sorun, kâğıt oyunundan patlak vermişti. Birkaç oyuncu hile yapmış, diğer oyuncular da bunu yakalamışlardı. Kavga da buradan çıkmıştı. Onların dışında kalanlar da içtikleri rakının da etkisiyle, her biri bir tarafı tutarak olaya karışmışlar, olay da gittikçe büyümüşü. Hatta kavgaya kadınlar bile, kocalarını, kardeşlerini veya bir yakınlarını korumak maksadıyla karışmışlardı. Öylesine ki, yaralıların arasındaki kadınlardan birinin kafası yarılmış ve diğer iki yaralıyla birlikte, hastaneye sevk edilmişti.

Ön sorgulamanın ardından komiser tanıkların ifadeleri doğrultusunda, aralarından dört kişiyi tutuklatmış, diğerlerini de serbest bırakmıştı. Serbest bırakılanlar çadırkente doğru giderlerken, içlerinden biri:

— Şavarş, gel bu gece başka bir yere gidelim, dedi.

— Bu saatte nereye gidebiliriz ki?

— Bir arkadaşın odasına, bu geceyi orada geçiririz.

— Neden?

— Çünkü burası bizim için güvenli değil. Biliyorsun, kavganın başlamasının sebebi biziz.

— Evet de bunun ne önemi var ki, sorgulamadan sonra bizi serbest bıraktılar.

— O yapılan bir ön sorgulamaydı, yarın yine sürdürülecek, bu sefer işin rengi değişebilir, sen beni dinle, gel gidelim...

— Çok korkak adamsın be Tomi, dedi diğeri.

— Korkak değil, mantıklı, diye yanıtladı öteki, arkadaşının kolundan tutarak, handiyse zorla, tramvay yoluna doğru götürdü.

— Yanına gitmemizi istediğin arkadaşın nerede kalıyor, diye sordu Şavarş.

— Biraz uzakta... Limanın yakınındaki bir otelde.

— Deli misin, bu saatte ne araba var, ne tramvay, nasıl gideceğiz oraya?

— Yavaş yavaş, konuşa konuşa gideriz.

— Komiser bizi serbest bıraktığına göre, neden korkabiliriz ki?

— Mesele komiserin bizi serbest bırakmasıyla ilgili değil, keşke serbest bırakmayıp da tutuklasaydı bizi, o zaman çok daha güvenlikte olurduk, inan... Benim korkum Hacı’dan, Hacı bizim kâğıt değiştirdiğimizi gördü.

— Öbürleri de o gibi şeyler yaptılar.

— Evet ama Hacı’nın paralarını sen ve ben aldık, onun öfkesi bize karşıdır.

— Ama kendisi karakola şikâyet etmeye gelmedi ki?

— Hacı gibi adamlar, karakola şikâyet etmeye tenezzül etmezler, bilmiyor musun? Ayrıca karakolda da iyi bir şöreti yok... Fakat iyi biliyorum, başkalarından da duydum, “Ben onlarla hesabımı kendim görürüm” demiş.

— Nasıl halledermiş?

— Basbayağı, parasını geri isteyerek...

— Ya geri vermezsek?

— İşte o zaman kamanın ucunu gösterir.

— Böyle bir şey yapmaya cesaret edebilir mi, diye sordu Şavarş. Tomi kahkahalarla gülmeye başladı.

— Kamayı ilk kez kullanmayacak, kamayı kullanması nede-niyle, hapse de ilk kez girmeyecek, dedi.

— Yazık ki işimiz bunun gibi adamlara kaldı, halbuki biz, asil ve kibar insanlarla oynamaya alışmıştık ne güzel.

Okurlarımız, kuşkusuz tanıdılar konuşan bu iki kişiyi. Biriyle, ilk kez Bolis’te, Parseğ Ağa’nın evinde, diğerine ise Pire Limanı’nda rastlamıştık. Şavarş Mosgents ve Tomi, Parseğ Ağa’yla birlikte, aynı gemiyle, büyük ümitlerin peşinde gelmişlerdi Beyrut’a. Fakat bu beklentileri boşa çıkmıştı. Şans önceleri birkaç kez gülmüştü yüzle-rine. Sonrasında onlar da büyük kayıplara uğramaya başladılar. Bu kayıplar en sonunda, kendilerini Ermeni kampının sefil kalabalığı-nın içine sürüklemişti. Şimdilerde günlük ekmeklerini sağlamak için mecburen her türlü uygunsuz ve hileli işlere bulaşıyorlardı.

O akşam da ufak bir başarı elde etmişler ve kendilerine özgü birtakım becerileri de kullanarak, 15-20 Suriye lirası kazanmış-

lardı kâğıt oyununda. Fakat sizlerin de fark ettiği gibi bu kazanç tehlikeli bir kazançtı. Çünkü karşılarına Hacı gibi korkulacak birini çıkarmıştı.

İki arkadaş, bir saat kadar Beyrut sokaklarında yürüdükten sonra limana vardılar. Burası nispeten daha aydınlık ve ilerleyen saate rağmen daha canlıydı.

— Bu saatte arkadaşının odasına gidilmez, diye fikrini belirtti şavarş, zaten hava da aydınlanmaya yakın, baksana dükkânlar da açılıyor.

— Haklısın, diye yanıtladı Tomi, zaten benim de düşüncem illaa otele gitmek değil, kamptan bir an evvel uzaklaşmaktır.

Hava aydınlanana ve ilk kahvehaneler açılana kadar, tren garı ve liman çevresinde dolanıp durdular.

şavarş ve Tomi gördükleri ilk açık kahvehaneye girdiler hemen. Dolaşmaktan, ayaklarında derman kalmamıştı. Artık dinlenmeleri gerekiyordu.

Kahvenin masa ve sandalyelerinin üstünde altı yedi kişi, uzanmış uyuyorlardı. Bunlar, barınacak yerleri ve otele verecek paraları olmayan, birkaç kuruş karşılığında bu kahvelerde sabahlayan garibanlardı.

İki genç kahvehanenin dış kısmındaki masalarından birine oturdular ve birer kahve söylediler.

— Biraz bekleyeceksiniz, dedi ırak, ateş hazır değil henüz.

— Önemli değil, bekleriz, dedi Tomi, bir sigara yakarken.

ırak içeri girdi ve bir taraftan ateşi hazırlarken, bir yandan da uyuyanları kaba saba hareketlerle tek tek uyandırıyordu.

— Heeeyy, otel değil bura, kalkın artık, sabah oldu, müşteriler gelmeye başladı, siz hâlâ eşek gibi horluyorsunuz... Kalkın, sandalyeleri, masaları yerlerine koyun.

Zavallı garibanlar, hiç ses çıkarmadan, suçluymuşlarcasına kalkıp ırağın talimatlarını yerine getirdiler.

Bunlardan biri, işini bitirdikten sonra gidip kahvehanenin ortasındaki dolaptan, camekânlı tahta bir kutu aldı. Kutunun

içinde, tespih, sigara ağızlığı, makas, çakı, ustura gibi küçük eşyacıklar, koku şişeleri vardı. Kulpundan tutup kahveden çıktı. Kapının önünde oturan iki gence bir göz attı ve şaşırıldı. Aynı şaşkınlık, adamı fark eden Şavarş ve Tomi için de geçerliydi.

— Misak Bey, sen misin, diye bağırdı Şavarş, hayretler içerisinde.

— Şavarş, Tomi, siz misiniz, diye haykırdı diğeri de aynı şaşkınlıkla.

— Bu ne hal Misak Bey, diye sürdürdü Şavarş.

— Eee, bahtımız böyle istedi, diyerek iç geçirdi öteki, ama siz de pek parlak durumda görünmüyorsunuz.

— O konuda haklısın, diyerek lafa girdi Tomi, fakat sanırım senin ve bizim aramızda ufak bir fark var... Her neyse, otur bakalım birer kahve içelim.

— Evet, bir kahve içerim, diye yanıtladı Misak Bey.

Ve elindeki kutu-tezgâhını yere koyarak, iki arkadaşın yanına oturdu.

— O kutu ne öyle, diye sordu Şavarş.

— Gündelik ekmeğimi onunla sağlıyorum, diye yanıtladı Misak.

— Lotaryacılık mı yapıyorsun?

— Ne yapayım, başka bir iş bulamadım.

— Kutudakiler de çok sıradan, çok değersiz şeyler.

— Bundan fazlasını temin edemedim.

— Hiç olmazsa günlük nafakanı çıkartıyor mu?

— Yirmi-otuz kuruş işte, o da her gün olmuyor.

— Ama senin Bolis'te zengin akrabaların vardı?

— Bolis'te bizimkilerden kimse kalmadı. Ayrıca bundan böyle para yollayamayacaklarını, başımın çaresine bakmamı yazdılar.

— Sen de bu şekilde mi bakıyorsun başının çaresine?

— Ne yapayım, yanımda biraz para vardı, onunla Atina'dan buraya düştüm, birkaç ay geçindim, sağa sola başvurdum iş bulmak için, o da mümkün olmadı, sonrasında sizi aradım, bulamadım...

— Biz burada değildik, Humus'a, oradan da Hama'ya gitmiştik, dedi Tomi, daha yeni geldik.

— Ben de öyle duymuştum, sonuç olarak şimdi bu lotarya işini yapıyorum.

— Parseğ Ağa burada, niye ona başvurmuyorsun?

— Başvurdum, resmen kovdu beni.

— Ya öteki, esas akrabam, Parseğ Ağa'nın dünürü Sahag Efendi?

— O da Halep'e yerleşmiş.

— Bir mektup yazsaydın.

— Yazdım... Cevap yazmış: "Bir şey yapamam, bana umut bağlama, başının çaresine bak," diye. Dünya böyle işte, biri düşmeye görsün, bir tekme de en yakınındaki atıyor.

— Öyledir, diye tasdik etti Şavarş Mosgents.

— Elbet bu böyle kalmaz, gün gelir şans bize de güler, dedi Tomi.

Hava artık iyice aydınlanmış ve liman çevresinde hareketlenme başlamıştı. Tomi haykırdı birden:

— Ben arkadaşşıma gitmeliydim, daldık işte, şimdiye uyanmıştır.

— Daha arkadaşşının adını bile söylemedin, dedi Şavarş.

— Adının ne önemi var, tanımıyorsun ki kendisini.

— Hiç değilse, de bari parası var mı, yoksa o da bizim gibi cebi deliklerden mi?

— Geldiğimizden bu yana bir kez görüşebildim kendiyile ve tabii ki maddi durumunu anlayabilecek kadar zamanım olmadı, ona rağmen en azından bir milyoner olmadığı kaldığı otelden anlaşılıyor.

— Biz burada otururuz, sen git arkadaşını gör, bize bir yararının dokunacağına da aklın yatarsa al getir yanımıza, ben burada Misak Bey’le zaman geçiririm, sanırım şimdi işin yoktur, öyle değil mi, diye sordu Şavarş, Misak’a dönerek.

— Öğlene kadar işim yok, diye cevapladı Misak, öğlen arası kahveler ve birahaneler dolmaya başlayınca başlar bizim işimiz, bir saatten sonra da biter.

— Vay Misak Bey vaay, seni bu hallerde göreceğim hiç aklıma gelmezdi, sen ki Pera’nın en parlak gençlerinden biriydin.

— Unuttuk onları... Bunun dışında sen de artık bana Misak Bey deme, sadece Misak demen yeterli.

Bu söyleşi sürerken, Tomi de arkadaşının yakındaki bir sokakta kaldığı mavi boyalı, orta halli otele varmıştı. Birinci kattaki odalardan birinin önünde durdu ve vurdu kapıyı.

— Girin, diye içeriden birkaç ses birden seslendi. Tomi kapıyı açtı, odada üç kişi vardı. Bunlardan ikisi tüm okurlarımızın zaten yakından tanıdığı kişilerdi. Biri Sako Tatul, ikincisi de Sev Garo idi, üçüncüsü de yabancı bir delikanlı.

Tatul ve Garo, Molla’yla yaşadıkları son hüsrandan sonra, Bükreş’te birkaç ay süren perişan bir hayat sürdürmüşlerdi. Ardından, saf bir kurban bulmuşlar ve oldukça yüklü bir para ko-parmışlardı ondan. Fakat bu kez polis karışmıştı olaya. Ve bunlar da yakalarını ucu ucuna kurtararak, Kostandza’ya kaçmışlar, oradan da bir Yunan yük gemisiyle Pire’ye geçmişlerdi. Kendilerini orada da güvende hissedemeyince, soluğu Suriye’de almışlardı. Tomi, Tatul’u İzmir’deki devrimci ve yurtseverlik serüveni sırasında tanımıştı.

— Hâlâ uyuyor olmandan korkuyordum, dedi Tomi.

— Benim çok uyuma alışkanlığım yok, sabah erkenden güneşle birlikte kalkmam gerek.

Tomi, diğer iki genci işaret ederek ekledi:

— Bu iki baronu tanıma onuruna erişemedim, sizinle birlik-teler mi?

— Bu, benim arkadaşım, Romanya'dan birlikte geldik, adı Sev Garo, duymuşsundur belki.

— Sanırım duydum o ismi, diyerek selamladı Tomi.

— Diğer baronu da burada tanıdık, diye devam etti Tatul, sizin isminiz nasıldı?

— Birader Barnabas, diye yanıtladı yabancı delikanlı.

— Ha, evet, şimdi hatırladım, diye ünledi Tatul, gülümseyerek, Birader Barnabas.

Kendini Birader Barnabas olarak tanıtan, 30-32 yaşlarında, düzgün yüzlü, zeki bakışlı kumral bir gençti.

— Birader Barnabas, diye devam etti Tatul, bir vaiz, Kurtarıcı İsa'nın yakın zamanda geleceğini ve dünyanın da kısa bir süre zarfında yıkılacağını söylüyor.

— Sizin esas yeriniz neresidir, diye sordu delikanlıya Tomi.

— Bizim esas yerimiz belli değildir, diye yanıtladı genç adam, yaptığımız işlerin karşılığında, ya Göklerin Krallığı'na kabul edileceğiz ya da cehennem ateşinde yanacağız.

— Benim sormak istediğim o değildi, burada, Suriye'de nerede ikâmet ediyorsun Birader Barnabas?

— Belli bir yerim yok, dolaşıyor, vaaz veriyorum, çünkü kaybedecek zamanımız yok, işaretler ortada, Kurtarıcı İsa'nın gelişi yakındır, hepimiz buna hazırlıklı olmalıyız, günahkâr adamı üzerimizden silkelemeliyiz.

— Birader Barnabas, Beyrut'a nereden geldin, diye sordu Tomi.

— Halep'ten geliyorum ve Zahle'ye kardeş ve kız kardeşlerimize vaaz etmek için gidiyorum.

— Çantasında kitaplar ve defterler de var, onlardan bize de verdi, diye araya girdi Tatul. Sonra da delikanlıya dönerek:

— Şu bizim dostumuza da ver onlardan, onun da günahlarından arınmaya ihtiyacı var.

— Yok, yok, diye sesledi Tomi, kalsın, benim kitaba da deftere de verecek param yok.

— Biz, Tanrı’nın sözünü para karşılığında vermeyiz, dedi genç adam, karşılıksız dağıtıyoruz.

— Ha, o başka.

Ve bir tomar kitap, defter, dergi yükledi Tomi’nin ellerine. O da teşekkür ederek aldı tomarı.

— Siz okuyup bitirdikten sonra dostlarınıza veriniz. Onlar da okuyarak Kurtuluş’a erişsinler, dedi Birader Barnabas.

— Öyle yaparım, diyerek söz verdi Tomi.

Barnabas, yola çıkmak için önceden tüm hazırlıklarını yapmıştı. Görevliyi çağırıp hesabını ödedi ve “Hoşça kalın” diyerek, samimi bir sohbete tutuştuğu görevliyle birlikte odadan çıktı.

Az sonra görevli Tomi’ye kahve getirdi.

— Belli ki Birader Barnabas’la daha öncesinden tanışıyordunuz, dedi Tatul görevliye.

— Elbette, eski arkadaşız, diye yanıtladı görevli, birlikte Gönüllü Lejyon’da bulunmuştuk.

— Vaay, diye haykırdı Tomi, ben de Lejyon’daydım.

— Hatırın kalmasın ama kaçığın birine benziyor, dedi Tatul.

— Tam bir budala, diye ekledi Tomi.

— Kaçık mı, budala mı, siz ne diyorsunuz, it oğlu itin, fırlamanın tekidir o, dedi görevli.

— Ya o kıyamet, Kurtarıcı İsa’nın gelişi vaazları...

— Onların tamamı numara... Kendi söylediklerine en çok gülen yine kendisi...

— Niye öyleyse bu vaaz işini yapıyor?

— Ne yapsın garibim, iş bulabilmek için çok çalıştı, sağa sola düştü, olmadı, sonunda gitti o Amerikalılara başvurdu, kendini çok sıkı bir imanlı olarak tanıttı ve bu vaizlik işini elde etmeyi başardı, şimdi rahat yaşıyor.

— Yani maaşla kıyamet vaaz ediyor, dedi Tomi.

— Elbette, diye yanıtladı görevli, ayda 40 dolar alıyor, yol giderleri dışında... O giderlerin hesabından da ayda 20 Suriye lirası daha toparlıyor.

— Dzo ne güzel iş, diye haykırdı Garo, ben o kadar maaş karşılığında, yalnız Kurtarıcı İsa'yı değil, Meryem Ana'yı ve İsa'nın Havarilerini de getiririm dünyaya.

— Vaazlarıyla, eğer bir kişiyi ikna edip kendilerine çevirirse, onun için de ayrıca bir armağan alıyor, diye bilgi verdi görevli.

— İkna olan oluyor mu?

— Çook, hele ki alacağı ödülün yarısını o kişiye vereceğini vaad edince.

— Dünyada haberdar olmadığımız ne işler var, dedi Tomi.

— Biz de kalktık adamı yarım akıllı, kaçık yerine koyduk bir de.

— Halbuki akıllı olan o, salak olan da bizmişiz meğer... Kendi gibi başka vaizler de var mı?

— Çook, diye yanıtladı görevli, en az 8-10 kişiyi ben tanıyım... Ama aralarında işinde en usta olanı bu Birader Barnabas.

Görevli odadan çıktıktan sonra Tomi Tatul'a döndü ve gülerek:

— Şimdi, Birader Tatul, ne yapacağız, diye sordu.

— Bilmem, diye yanıtladı Tatul, biz Beyrut'un yabancısıyız, hiçbir yerini bilmeyiz, bizi sen yönlendireceksin.

— Şimdilik, yakınlarda bir kahve var, oraya gidelim, arkadaşlar bekliyor.

— Kim ki o arkadaşlar?

— Benim senin gibi düzgün insanlar.

— Anladım, dedi Tatul gülerek.

— O değil de burada uzun süre kalacak mısınız, diye sordu Tomi, otelden çıktıklarında.

— Düşüncemiz, şimdilik buraya yerleşmek, diye yanıtladı Tatul.

— Ne yapacaksınız?

— Şimdilik hiçbir şey... Önce yeri bir inceleyelim, ne yapacağımızın kararını ondan sonra veririz.

— Desene cepler dolu geldiniz.

— Ne tamamen dolu ne de tümüyle boş, diye yanıtladı Tatul, çok şükür, şimdilik kimseye muhtaç değiliz, geçiniyoruz işte.

— Bükreş'i neden terk ettiniz?

— Biz terk etmedik, o bizi terk etti.

Bu şekilde laflayarak Şavarş ve Misag'ın bekledikleri kahveye vardılar. Karşılıklı tanışma tanıştırma faslının ardından, beş arkadaş bir masaya oturdular.

Bırakalım onlar oturup görüşsünler. Biz bir süreliğine Ermeni Çadır Kenti'ne dönelim.

Gece yarısı meydana gelen arbededen sonra kalabalık, karakoldan geri geldi. Kampta, tartışmalar ve gürültü, uzunca bir süre daha devam etti. O gürültünün arasında en çok, uzun boylu, yapılı vücutlu bir adamın sesi duyuluyordu.

Daha çok Hacı ismiyle tanınan Hacı Keteon'un sesiydi bu, gerçi çadır kentte onun dışında da hacılar yok değildi. Fakat bu adam, tehditkâr görünüşüyle ağzının bozukluğuyla kendi kahramanlık ve mapushane öyküleriyle çevresinde bir tür saygınlık yaratmıştı. Herkes kendisinden çekinir, onunla bir sorununun olmasından korkardı. Kumarbaz ve içkiciydi. Sabahtan, akşam geç saatlere kadar çadır kentin kahve ve meyhaneleri arasında, her yerde patırdı çıkartarak dolaşır dururdu. Aslında kendisi gerçekten de usta bir demirciydi. Fakat asla kendi zanaatını icra etmezdi. Onun yerine belalı ve yasal olmayan yollardan para kazanmayı alışkanlık haline getirmişti.

Son günlerde 25-30 lira kazanmıştı. Bu parayla, hiç çalışmadan, bir ay keyfetmeyi umuyordu. O paranın bir kısmını harcadıktan sonra, kalanın tamamı Şavarş'la Tomi'nin cebine girmişti.

Hacı Keteon bunu affetmemişti. Ve şimdi gecenin karanlığında, kampın labirentlerinde, tehditkâr bir tavırla dolaşüyor, o iki genç adamı arıyordu.

— Nerede bu adi hergeleler, bu sahtekârlar, bu hırsızlar, diye bağırıyordu her yoluna çıkana, ya paralarımı geri verecekler ya da geberteceğim onları.

Herkes karakoldan dönmüştü ve Hacı hepsini tek tek izlemişti. Fakat Şavarş ve Tomi bu gelenlerin arasında yoklardı. Birden samimi arkadaşı Takvor Ağa'yı gördü.

— Karakoldan mı geliyorsun, diye sordu.

— Evet, diye yanıtladı diğeri.

— Ne oldu...

— Ne olacak, birkaç kişiyi tutukladılar, yaralıları hastaneye sevk ettiler, bizi de serbest bıraktılar fakat soruşturma bitmedi, yarın devam edecek.

— Şavarş'la Tomi'yi gördün mü?

— Evet, oradaydılar.

— Onları da tutukladılar mı?

— Yok, onlara bir şey yapmadılar, gerçi biliyorum, bu olanlarda onların da suçu vardı ama işte, yine de koyverdiler.

— Elbette suçları var, diye haykırdı Hacı, Eee, neredeler öyleyse?

— Bizimle birlikte bu tarafa geliyorlardı, gördüm.

— Neredeler, yoklar, gelenlerin tümünü gözden geçirdim.

— Şaşılacak şey, ben gözlerimle gördüm, bizimle birlikte yürüyorlardı.

— Ahh, elime bir geçireyim, ikisini de... Bana yaptıklarını biliyor musun?

— Evet, anlattın ya, seni resmen soymuşlar.

— Sonradan fark ettim olanı, o arada da arbede çıktı işte... Ama haklarından geleceğim onların.

— Ne yapsan haklısın.

— Önce paramı geri isteyeceğim, reddederlerse de bununla konuşacağım onlarla, diyerek cebinden revolverini çıkarttı Hacı.

Takvor İzmirliydi ve karakter olarak, Keteon'dan aşağı kalır yanı yoktu. Hatta Efe Takvor adıyla ünlenirdi kendisi de.

— Ben de senin yerinde olsam, aynen senin dediğin gibi yapardım bu hergelelerin dersini vermek için... Bizim gibi adamları da mı kandırmaya kalkıyorlar, dedi kendinden emin bir tavırla.

— Paralarımı alıp burnuma gülecekler, he mi... Vay rezil hergeleler.

— Yaptıkları resmen haydutluk yahu...

— Gel, gidip birlikte arayalım şunları.

— Haydi gidelim.

İki arkadaş saatlerce dolandılar. Kampın içinde aranmadık izbe, girilmedik delik bırakmadılar. Yok, yok, iki gencin izlerine rastlamaları mümkün olmadı. Gün atmaya başladığında, Hacı ve Efe bir ağacın altında dinlenmek zorunda kaldılar.

— Sana bir şey diyeyim mi, dedi Efe, bu herifler başlarına geleceği anladılar ve tüydüler.

— Nereye gitmiş olabilirler?

— Kim bilir, bir yere gidip gizlenmişlerdir.

— Benim elimden kurtulamazlar...

— Önemli olan, onları bir an evvel bulman, aksi halde o parayı zaten harcamış olurlar ve senin eline de bir şey geçmez.

— Eğer para yok olursa, cezalarını keserim o zaman, o da yeter ha.

O sırada yakınlarındaki ilk bakkal açılıyordu.

— Sarkis Ağa, diye seslendi Hacı bakkala doğru dönerek.

— Bize bir yüz dirhemlik yolla.

— Bu saatte mi, henüz erken değil mi, diye sordu bakkal gülerek.

— Biz gece uyumadık, sabahladık... Yolla diyorum, parası peşin, siftahını bizden yapacaksın.

Bakkalın oğlu, yüz dirhemlik rakıyı getirdi, iki arkadaş ağacın altında oturmuş halde, sırayla içmeye başladılar.

Ardından başka bir şişe izledi onu, sonra da bir üçüncüsü.

Hacı iyicene kafayı bulmuştu, kalktı ve:

— Ben gidiyorum, dedi.

— Nereye?

— Gidip şu hergeleleri bulayım.

— İstersen ben de geleyim, diye önerdi arkadaş.

— Yok, gereği yok, o ufaklık hergeleler için ben yeterim.

Hacı şehire doğru yollanırken Efe Takvor da uykusuzluktan ve içtiği rakının etkisiyle ağacın altına serilip derin bir uykuya daldı.

Hacı Keteon şansa, deniz kıyısına giden yolu tuttu. Dört bir yanını gözleyerek, limana kadar indi ve tüm kahve ve meyhaneleri teker teker gözden geçirmeye başladı. Aniden vahşi bir sevinçle bir çığlık koyverdi. Kahvelerden birinde, Şavarş'ı, Tomi'yi ve diğer üç kişiyi görmüştü.

— Sonunda elime geçirdim onları, dedi kendi kendine.

Fakat hemen gitmedi yanlarına.

Yakınlardaki bir meyhaneye girip üst üste birkaç duble rakı yuvarladı.

Ardından, ağır adımlarla, gençlerin oturduğu masaya yaklaştı. Şavarş'ın tam karşısında durdu, o ara Tomi'nin sırtı dönüktü.

— Dzo Şavarş, şu paralarımı verin bakayım, diye insanı yerinden sıçratacak bir sesle bağırdı.

Beşi birden başlarını Hacı'ya doğru çevirdiler.

— Ne parası, diye sordu Şavarş, hafiften titreyen bir sesle.

— Dün geceki çaldığınız paraları.

— O ne biçim laf öyle... Aklına mı geldiler?

— Bana bak, ben enayi değilim, her şeyi gördüm, hemen orada gösterecektim gününüzü ama arbede koptu, zaman olmadı... Verin şu 18 lirayı.

Şavarş, çevresindekilerden aldığı cesaretle Tomi'ye döndü ve alaycı bir ifadeyle:

— Ne diyor bu adam, dedi.

— Bilmem, sabah sabah yine rakıyı fazla kaçırmış galiba, diye yanıtladı Tomi.

— Dzo rezil hergeleler, adi hırsızlar, siz beni ne sandınız, ben sizin ne düzenbaz olduğunuzu çok iyi biliyorum.

— Düzenbaz olduğumuzu biliyordun da niye bizimle kâğıt oynadın?

— “Halt” ettim, oynadım.

— O halde şimdi de kalkıp şikâyet etmeye hiç hakkın yok, dedi Şavarş.

— Laf istemiyorum, şu paralarımı verin.

— Kumar oynamış, para kaybetmiş, şimdi de gelmiş geri istiyorsun, nerede görülmüş böyle şey?

— Dzo, sizin yaptığınız tüm dalavereleri gördüm, ben aptal değilim, bana Keteon derler...

— O zaman söyleseydin, şimdi kalkıp da sabahın köründe ham keyifle seni dinleyemeyiz.

— Ben size dinletmesini bilirim, diye bağırdı Hacı, öfkesi gittikçe köpürüyordu.

— Haydi, yürü git yoluna, burası kamp değil, diyerek lafın arasına girdi Tomi, bak şurada konuklarımız var, hepsinin önünde rezil etme kendini.

— Rezil sensin...

— Kalkıp gidecek misin, yoksa başka türlü mü davranalım, diye bağırdı Şavarş, gittikçe artıyordu cesareti.

— Nasıl davranacak mışsın, görelim bakalım, diye bağırdı Keteon da.

— Nasıl mı davranacağım... Bir polis çağıracağım ve mesele kapanacak.

— Polisin işi yok burada... Ben alacağımı istiyorum.

— Alacağın varsa mahkemeye başvur.

— Ben kendi davamı kendi ellerimle görürüm.

— Boş laflar dinleyecek zamanımız yok...

— Son kez söylüyorum, şu paralarımı geri verecek misiniz, diye bağırdı Hacı vahşi bir öfkeyle.

— Defol git be herif, diye haykırdı Şavarş.

Henüz bu sözleri bitirmişti ki göz açıp kapayana kadar, Hacı revolveri cebinden çekti ve arka arkaya üç mermi boşalttı genç adamı hedef alarak.

Şavarş cansız yere serildi. Tatul ve Garo Hacı'nın üstüne atlayarak, etkisiz hale getirdiler onu.

Bir dakika sonra polisler yetişmişler ve Hacı'yı hapishaneye götürmüşlerdi zaten.

Bizim bu anlattığımız olayların üzerinden yaklaşık olarak iki yıl geçmişti.

Parseğ Ağa bir Pazar sabahı, Bahr-el Beyrut'un kıyısındaki kahvelerden birinde oturmuş nargile içiyordu. Derin düşüncelere gömülmüştü yaşlı adam. Bu düşünceler maddiyatla ilgili değildi. İşleri iyi kötü idare ediyordu. Geçimini de güvence altına almıştı. Çektiği eziyet tamamıyla kendi iç dünyasıyla, ailesinin dağılmış, tarumar olmuş haliyle ilgiliydi. Gerçekten de şimdi Beyrut'ta yapayalnız, bir Arap ailenin yanında, pansiyoner olarak yaşıyordu. Her zaman için çok yakın dostu olan dünürü Sahag Efendi işleri sebebiyle Halep'e yerleşmişti. Parseğ Ağa'nın büyük kızı Nıvart kocası Diran'la birlikte Mısır'a gitmişlerdi. Zabel Romanya'daydı ve doğum yapmak üzere olduğu için, annesi Digin Mannig küçük kızı Sona'yla birlikte onun yanına gitmişti. Biricik oğlu Arşag, kesin olarak Fransa'ya yerleşmiş, ziraatle uğraşmaktaydı.

— Ne düşlüyordum ve ne oldu, diye düşünüyordu Parseğ Ağa, nargile çekerken, ben evlatlarımı etrafıma toplamak, Ermenistan'a gitmek, son günlerimi gelinlerle, damatlarla, torunlarla bütünleşmiş olarak geçirmeyi arzu ediyordum. Oysa tüm bunların yerine, şimdi bu yaşta, yabancı bir ülkede, yabancı insanların arasında, üzgün bezgin, sevdiklerinden uzakta ve yapayalnızım... Sanırsın bizim aile tüm halkımın küçük bir resmi, bir minyatürü gibi, darmadağın, göçebe, biri diğerrinin özlemiyle kavrulan... Ne kadar kötü bir yıldızın altında doğmuşuz, ne kadar bahtsız bir zaman aralığında yaşıyoruz... Artık benim için kara topraktan gayri bir beklenti ve huzur yok.

Aniden, neşeli, gençliğin o canlı kıpırtısıyla dopdolu bir ses yansıdı kulaklarına.

— İyi günler Parseğ Efendi, yaşlı adam başını kaldırdı ve karşısında duran Karekin'i gördü.

— Vay oğlum, sen misin, diye haykırdı, otur bakalım, ne iyi ettin de geldin, yapayalnız yüreğim daralıyordu, epeyi zaman oldu görüşemediğimiz.

— Sizi rahatsız etmek istemedim, diye yanıtladı yetim genç.

— O ne biçim söz, bilirsin ki seni çok severim, biz can yoldaşı, umut kardaşı sayılırız. Bolis'ten Yunanistan'a birlikte yolculuk etmedik mi... Gösterdiğin o cesur yürekliliği asla unutmam, o suya nasıl atladığını ve kızı nasıl kurtardığını...

— Yalvarırım Parseğ Efendi, sürekli hatırlatmayınız o şeyi, dedi Karekin utangaç bir ifadeyle.

— De bakalım, Surpig nasıl bu arada, adı Surpig'di değil mi?

— Çok iyi, el işlerinde çok ilerleme kaydetti.

— Ooh, çok iyi, çok iyi, bacın Arşaluys ne yapıyor?

— O da iyi, ikisi birlikte çalışıp harçlıklarını çıkarıyorlar, bu arada para bile biriktirmişler.

— Aferin, diye haykırdı yaşlı adam, Karekin'in gelişiyse, bir an için unutmuştu kendi dertlerini.

Ardından ekledi:

— Eee, sen ne yapıyorsun bakalım?

— Ben de iyiyim, çalışıyorum, mesleğimi ilerlettim, usta bir ayakkabıcı oldum, artık kendi başıma bir dükkân açabilirim.

— Onun için sermaye gerekir.

— Bu arada ben de epeyi para biriktirdim fakat bizim düşüncemiz farklı.

— Ne düşünüyorsun?

— Eğer burada tesadüf etmeseydim size, zaten yarın özel olarak yazıhanenize gelecektim, vedalaşmak için.

— Nereye gidiyorsun, diye sordu Parseğ Ağa, merakla.

— Ermenistan’a gideceğiz, diye yanıtladı Karekin, başını gururla kaldırarak.

— Ne diyorsun, nasıl... Sen tek başına mı, yoksa kız kardeşinle birlikte mi?

— Yalnız kız kardeşim değil, Surpig de bizimle birlikte, toplam yedi kişiyiz.

— Diğerleri kimler?

— Benim yaşıtımdır dört yetim, hepsi de meslek sahibi, biri terzidir, ikincisi kunduracı, üçüncüsü berber, dördüncüsü de marangoz... İki yıldan bu yana aklımıza koymuştuk Ermenistan’a gitmeyi, çalıştık, para biriktirdik, gerekli başvuruları yaptık ve şimdi her şey hazır... Çarşamba günü yola çıkıyoruz.

Parseğ Ağa, hayretler içerisinde, gözlerini sonuna kadar açmış Karekin’e bakıyordu, gözlerine inanamıyordu.

— Evet, biz kendi ülkemizde kendi toprağımızda yaşamak istiyoruz, yabancılardan bize hayır yok, ailelerimizi orada kuracağız, orayı geliştirecek orada çoğalacağız... Ha, bu arada unutmadan söyleyeyim, ben Surpig’le nişanlandım, bacımı da arkadaşlarımdan biriyle nişanladım fakat düğünlerimizi Ermenistan’da yapacağız... Genciz, sağlıklıyız, elimizde mesleğimiz var, yurdumuza yük olmayız, aksine onun gelişmesi için elimizden geleni yaparız. Yaptığımız şey doğru, değil mi?

— Çok doğru, çok iyi, diye haykırdı Parseğ Ağa, coşkuyla. Aah, benim de idealim, hayalim oydu fakat olmadı ve böyle göçebe, kum zerrelere gibi tarumar olduk, dağıldık dünyanın dört bir yanına, nar taneleri gibi... Gidin evlatlarım, gidin... Ve Yaradan sizinle olsun.

— Bizim ardımızdan başka yetimler de gelecekler, bu amaçla aramızda bir birlik oluşturduk, yetimlerin hepsi de gitmeye hazırlanıyorlar, yabancılardan ağız kokusundan kurtulacağız. Kendi helal kazancımızı sadece Ermenistan’da gururla yiyebiliriz.

— Çok doğru söylüyorsun... Nerede o günler, keşke sizin yaşıınızda olsaydım da birlikte gitseydik fakat heyhat, biz eziyet çektik, sıkıntılar yaşadık, sürüldük, süründük, alınıyız

buymuş, Ermenistan'ı düşledik fakat gönencine varamadık... Siz gidin, gönenin, mutlu olun, bizler gibi olmayın... Tanrı sizinle olsun evladım.

— Teşekkür ederim, hoşça kalınız, dedi Karekin ve Parseğ Ağa'nın elini öptü. Parseğ Ağa da Karekin'i alnından öperek, uğurladı.

Ve istikbale doğru, neşe içinde, dinç ve ümitlerle dolu olarak uzaklaşıp giderken, Parseğ Ağa başını önüne eğdi ve sessizce gözyaşı döktü.

Beyrut, 22 Eylül 1925

Ermeni Diasporası, tematik olarak Diaspora Ermenilerinin yaşamını, oradan oraya sürülmelerini, memleket özlemini, ulus olarak ayakta kalabilmenin güvencesini, günceli ve geleceğini anlatan ilk roman olma özelliği taşımaktadır.

Romanda, İstanbul'da yaşayan Ermeni vatandaşların gündelik yaşamı, sosyal faaliyetleri, gelenekleri, Odyan'ın Hagop Baronyan'dan devralarak geliştirdiği mizahi konuşma diliyle yer alır. Daha ilk satırlar Odyan'ın eserde izleyeceği güzergâhın işaretleriyle doludur:

“Ben kararımı verdim, dükkânımdaki tüm malları satacağım, iki evimi de satacağım, ailemi alıp Ermenistan'a gideceğim. Orada nasıl olsa bir şekilde geçinir giderim, bir iş yapmasam da dert değil, elimdeki para yeter bana. Zaten şunun şurasında kaç yıllık ömrüm kaldı ki... (...) Ne işimiz var burada, yeter gayrı Daciklere 'Eyvallah' ettiğimiz, baş eğdiğimiz, zulüm gördüğümüz... Kararım karar, ben gideceğim... Yarından tezi yok, evleri satışa çıkaracağım. Dükkândaki malları da ay sonuna kadar satarım...”

